

שְׁעֵי הַכְּבוֹד

יְרַחֵם ה' אֶת-יִשְׂרָאֵל וְיָשׁוּב-הוּא אֶת-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל וְיִשְׁכַּח-הוּא אֶת-עַמּוּתָם

סופים זה אינו לאכירה

ס"א

אדר תש"ו
פברואר 1950

תוכן העניינים:

במערכה:

א		כוננות תמיד
א		חיל הרגלים — החיל המקצועי
ב		תיכונן ובטחון
		ממורשת ההגנה העברית:
2		„מבצע“ בימים עברו
4	א. מלמט	מלחמותיה האחרונות של ממלכת יהודה
		בתחומה של מלחמה זעירה:
15	י. שדה	בפתחו של מדור
16	אלוף י. שדה	מלחמה זעירה, על גלגוליה — מהי?
19	ר. לב	גריליה — ו„אנטיגריליה“
26	ת. א. לורנס	הרהורים על מלחמה בנוסח „לא מקובל“
30	סון צו	מדברי מפקדים
31		מקטיקה של מכוניות משורינות
43		„אגרסור“ בפעולה
47	רב־סרן י. ואלך	קרב לילה
51	מ. פלד	מושבת הריטוב במצור
58		כמת מערכות
64	רב־סרן א. אליזו	על האימון ביריה
68	מהנדס־תעופה י. זינגר	תכונותיו של מטוס המפלט
		ממדף הספרים:
71	רב־סרן י. בן־דוד	האדם בקרב
73	רב־סרן אל. שפיר	ההפתעה במלחמה
74		„ממאורעות למלחמה“
		כעתונות הצבאית:
75		ארגון / הדרכה ומדריכים / טקטיקה / הלשון הצבאית
82		חדושי טכניקה ונשק
		פעולם שלאחר המלחמה:
86		לקראת כיוון הכוחות הבריטיים באפריקה?
86		ארצות הברית: — לתמורות במושגי הגנת נמלים
88		בית־ספר עליון לבעיות ההגנה — לקציני צרפת ולפקודיה
88		מחקר נשק אנטי־מטוסי בצרפת
		זוטות:
70		היל־אויך
89, 94		צבא־יבשה
89, 94		צי מלחמה
93		צרוך ידיעות מן המזרח התיכון
96		אניות המלחמה החדשות של מצרים
101		תקוני־טעות ל„מבצע יואב“ בחוברת פ'

מישה קרסו ובניו בע"מ

סוכנים כלליים לישראל של:

חברת ההפצה הידועה בארצות הברית
W. BLOOD & CO. INC.

בי"כ בתי החרושת כדלקמן:

MC QUAY NORRIS MFG CO.

כל מיני חלקים ואבזורים למכוניות

KEYSTONE AUTO RADIATOR MFG CO.

כל מיני מצננים למכוניות נוסעים ומשא

CLEVELAND CAP SCREW CO.

כל מיני ברגים ואומות למכוניות

ACCURATE PARTS MFG CO.

כל מיני חלקי-מצמד למכוניות

DITTMER GEAR & MFG CO.

כל מיני חלקים לתיבת ההלוכים

CARLTON LAMP CORPORATION

כל מיני נורות למכוניות

NATIONAL MOTOR BRG CO.

כל מיני מחזירי שמן למכוניות

BLACK MFG CO.

מכשירים לצביעת מכוניות

STORM-VULCAN INC.

כל מיני מכוניות לבתי מלאכה

מכוניות נוסעים ומשא - צמיגים - שמני סיכה חלקי חלוף לכל מיני מכוניות נוסעים ומשא

רחוב החשמל 18 טלפון 4723

המשביר הארכזי

חברה לקואופרטיבית להספקה של העובדים העברים בישראל בע"מ

המשרד הראשי: תל-אביב, בנין המשביר, דרך סלמה, ת.ד. 130, טל. 6011-16

סניפים: חיפה, בנין המשביר, ת.ד. 295 — ירושלים, ת.ד. 438

האוסד הארכזי להספקה של התנועה הקואופרטיבית בישראל

המחלקות והענפים:

מכלת — אספקה — תבואה — זרעים — חמיקליים — זבלים חימיים — מכונות
חקלאיות — כלי עבודה — ציוד מחלבות — קירור — צרכי השקאה — משאבות
הספקה לתעשייה — צרכי הנדסה מכל המינים — ציוד לים ודיג — חמרי בנין
שמני סיכה — טקסטיל, הנעלה וכר — צרכי כתיבה ומשרד — כלי בית ומטבח

מפעלי ייצור:

„שמן“ בע"מ — „המנפר“ בע"מ — מפעלי מלט פורטלנד ארץ-ישראל בע"מ — „הצמר“
בע"מ — „מנעל“ בע"מ — טחנת קמח ומספוא — „החייל“ טקסטיל בע"מ — מכון
לניקוי וביזור זרעים — ייצור מכונות חקלאיות וחלקיהן במפעלי ייצור במשקים

חברות עזר:

המשביר המרכזי (כספים והשקעות) חברה בע"מ — המשביר לצרכן בע"מ — המשביר חברה
מאושרת ליבוא ויצוא — מעבר בע"מ, מחסני ערובה, אשיות בע"מ — קרן לקואופרציה צרכנית בע"מ

חברים ובאריכות לישראל של בתי-החרושת וחברות אספקה מרכזיים באירופה ובאמריקה

חברים למוסדות המסחר של הקואופרציה הבין-לאומית:

The Co-operative Wholesale Society Ltd., Manchester — The International Co-operative
Trading Agency Ltd., London — International Co-operative Petroleum Association, New-York

ל פ י ד
רחוב עליה 55

ע ש ת
רח' מזרח' א' 26

בתי-מלאכה להלחמת כל מיני מתכות ועבודות מכניות.
מכונות מיוחדות ללשוש ארכובות (קרנקשפטים).
יציקת בוכנות וחיקים. הריפת צילינדרים מכל הסוגים
לישוש בוכנות (פיסמונים)

OXY-ACETYLENE WELDING OF ALL MATERIALS EVERY DESCRIPTION
OF MECHANICAL WORK. SPECIAL GRINDING MACHINES FOR KRANCSHA-
FTS, FOR REBORING ALL KINDS OF CYLINDERS, MANUFACTURING ALL
KINDS OF PISTONS

PHONE 80169 5509 11970

ת ר כ י ז
"אלגא-פרווימי"

ת ע ר ו ב ת ל ע ו פ ו ת
"פרובי-ת ע ר"

התכשיר החלבוני הנודע משנים.
מכיל את החמרים החיוניים לגידול
הטלה ורבייה.

העומדות תחת פיקוח מדעי מקצועי
ומכילה את חמרי המזון המשובחים ביותר
הדרושים לעופות לאור המדע החדש

להשיג אצל:

ב. רזניק, רחוב העליה 3

טלפון 2512

החברה המאוחדת לצנורות ולמסחר ותעשייה בע"מ

המשרד הראשי:

תל-אביב, רח' לילינבלום 39
ת. ד. 529 טלפון 2135

...ואמלא אותו רוח אלקים
בחכמה ובתבונה ובדעת ובכל-
מלאכה לחשב מחשבות, לעשות
בזהב ובכסף ובנחשת...

(שמות ל"א, ג"ד)

מַכְסֵף

לבנים ולבני בנין

קונקורדיה

חברה למסחר ותעשייה בע"מ

תל-אביב

המשרד והמחסן:

רחוב סלומון פנת רח' הגליל, טלפון 2012

בית החרושת:

שכונת מולדת על-יד יצוור, טלפון 80172

בית חרושת לכל סוגי עורות

חברת גרב

רמתיגן - - טלפון 7217

בית חרושת לגרבים

גדבי נילון

גדבי צמר וצ"ג

סולל בונה בע"מ

המרכז הקבלני

של ההסתדרות הכללית של העובדים העברים בישראל

מוציא לפועל **עבודות בנין, סלילת כבישים
ועבודות צבוריות אחרות**

המשרד הראשי:

חיפה, רח' הנמל 65, בית סולל-בונה

ת. ד. 563, טלפון 4311-15

ס י פ י מ :

תל-אביב, רח' לילנבלום 39, ת. ד. 1267, טלפון 6031-38

ירושלים, רח' בני-הודיה 1

ת. ד. 1344, טלפון 2486

הבעלים המנהלים של המפעלים הבאים:

„כור“ חברת חרשת ומלאכה בע"מ.

החברה המתאמת את מפעלי החרשת של סולל בונה בע"מ

בתי יציקה **„וולקן“** בע"מ, חיפה

חמת - מפעלי מתכת - נחלת יצחק

מפעלי זכוכית ארצישראלים **„פניציה“** בע"מ, חיפה

חמרי בנין כלליים **„חבך“** בע"מ, נחלת יהודה

„חרסה“ - מפעלי קרמיקה, חיפה

תעשיית אבן וסיד, חיפה

„אבן“ בע"מ, תעשיית אבן ושיש מלאכותי

מפעלי מלט פורטלנד ארצישראלים **„נשר“** בע"מ, (בעלות חלקית)

המגפר בע"מ, חיפה (בעלות חלקית)

„חרות“ בע"מ, ספקים, קבלנים ויצרנים של חמרי אינסולציה, ת.א, חיפה, ירושלים

סוכנויות **„וולקן“** - סוכנים להפצת מוצרי פירמות בריטיות,

הרכבה וייצור חלקי של תוצרתן

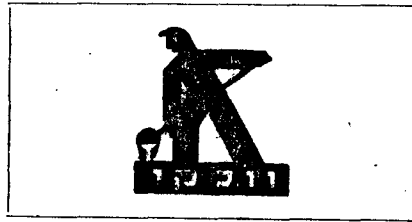
עגן בע"מ, חיפה - בניה וחקון סירות, שרות סירות-מונע בנמל חיפה

החברה לשכון עממי בע"מ תל-אביב

חברת בוני חיפה בע"מ חיפה

קרקעות חיפה בע"מ חיפה

חברות שכון

בתי יציקה

„וולקן“

בע"מ

חיפה

יוצקים ברזל ומתכות אל-ברזליות
בונים מכונות, משאבות ומבני ברזל
זוקפים קונסטרוקציות ברזל, ארובות, וכו'.

מפעלי
מלט פורטלנד ארץ-ישראליים
„נשר“ בע"מ

ח' פה ת.ד. 1696
טלפון: 4350, 4359

איסטריד בע"מ

יבוא יצוא

תל־אביב. רחוב נחלת בנימין 57
חיבת דאר 2532

מברקים: ESTRAD TEL-AVIV
טלפון: 4957

דרוש את המזבחר ותקבל

ליקרים

וולפשימידט

הליקיר המעולה וטוב - הטעם

תוצאת טלואט

רק וודקה של
וולפשמידט

תוצרת גרמניה

היא האמיתית

לפי מתכונת ריגה מאז 1847

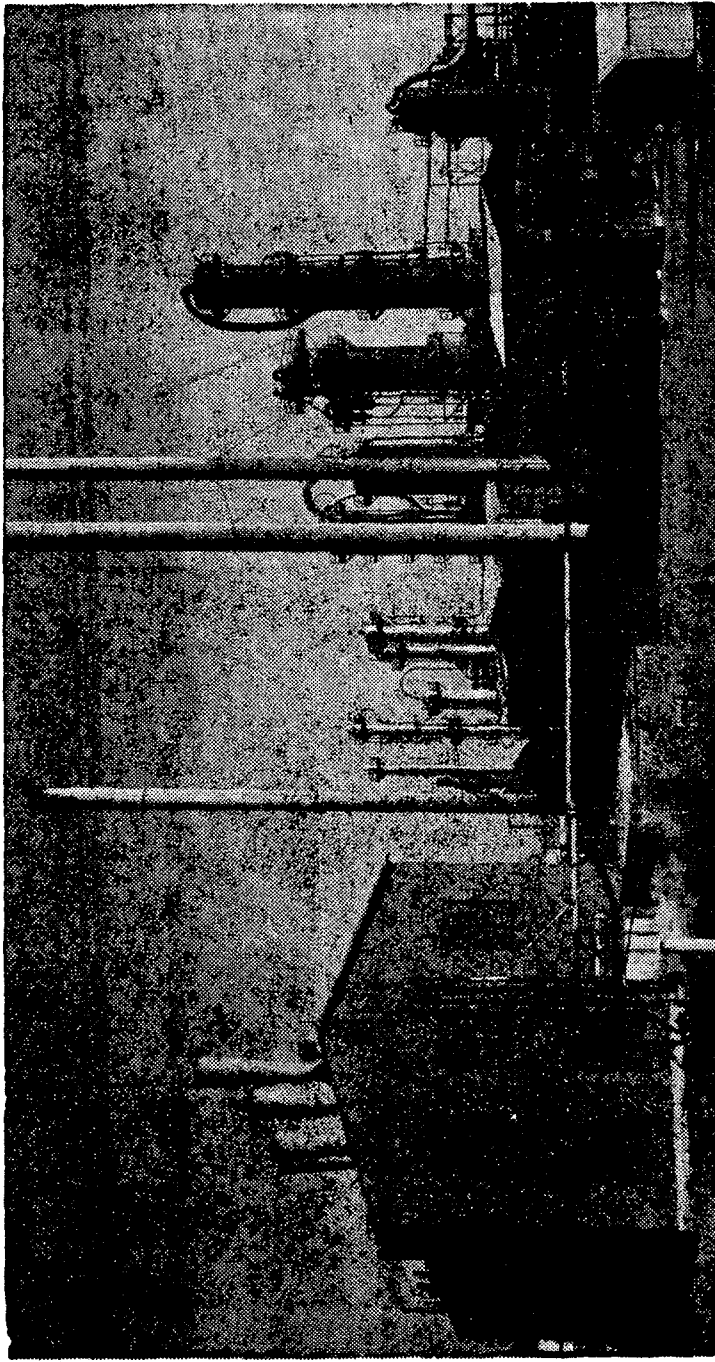
ארי"צ ב"ע"מ

בית חרשת הראשון בא"י לאריגי צמר

תל-אביב, שדרות רוטשילד 19

בית חרושת: רחוב לבנדה 14

טלפון 5727 • ת.ד. 1392

סוכנים ומפיצים
בישראל:

חברת

„גורע“

בע"מ

תל-אביב

דרך פתח-תקוה 28,

טלפון 4031

CO-OP שמוני-טי"כה CO-OP

ואלה הם מיני השמן-למבוע החדישים "PREMIUM & HEAVY DUTY" המיוצרים בתהליכי-זיקוק משוכללים; הם שומרים על השומן שלהם גם בדרגות-חום גבוה. מונעים את התדלקות גם כשרב' זורם באופן חפשי במזג-אוויר קר. מפתח במדה רבה את ההצטברות של משקעים שונים וחתמה. מייצר עליירי צרכנים, עבור צרכנים, כדי להאריך את קיומו של המנוע ופעילותו התקינה.

אין כשמן "CO-OP" לפיכה יעילה!

עו מסים

חברה ישראלית לסבלות נאליים בע"מ

ח' פ. ה. רח' חיאמ 6

טלפונים: 3997, 3537

פלנרסות: עומסים

שחך

חברה ישראלית לספנות נאליים בע"מ

ח' פ. ה.

רח' חיאמ 6, טלפונים 3997, 3537

סואר בע"מ

חברה לסוארות

ח' פ. ה. רח' חיאמ 6

ח.ד. 1790

טלפון 3997

C. N. E. C.

החברה המאוחדת לזרח הקרוב בע"מ

THE CONSOLIDATED NEAR EAST CO. LTD.

משרד ראשי: חיפה, רחוב המלכים 45 • טלפון 4647/8
סניפים בתל-אביב וירושלים

סוכנים כלליים של:

G.E.C. The General Electric Co. of England

ציוד, חמרים ומכשירים חשמליים, מתקני טלפון

Leyland Motors Ltd. Lancashire

אוטובוסים, מכוניות משא ומנועים דיזל

Joseph Lucas Ltd. Birmingham

מיתקני חשמל, מצברים ואבזרים למכוניות ואופנוע ואופנים

C. A. V. Ltd Acton, London

מיתקני חשמל למכוניות, משאבות דלק למנועי דיזל

Gwynnes Pumps Ltd., Hammersmith

משאבות מכל הסוגים

Reavell & Co. Ltd. Ipswich

קומפרסורים, משאבות, וקואום, מאוררים

The Express Lift Co. Ltd. Northampton

מעליות גוסעים ומשא

Priestman Brothers Ltd. Hull
Excavators

מחפרים מכניים

Dunlop Rubbers Co. Ltd. Birmingham

צמיגים, אבזרים למכוניות, מגפי גומי, "כריות דונלופילר"

The London & Lancashire Insurance Co. Ltd.

כל סוגי ביטוח

ב"כ בתי חרושת אמריקאים למכונות:

Fairbanks-Morse	משאבות, מנועים, מאוניים
Cutler-Hammer	ציוד חשמלי
Le-Blond	מחרטות
Landis	ציוד להברגות
Millers Falls	כלי חשמל
G. T. D.	כלי עבודה
Harnischfeger	מנופי חשמל

יוסף רושגולד

מהנדס מיכני

נחלת בנימין 73 • טלפון 2506 • תל-אביב

CONVEYOR BELTING	רצועות העברה
TRANSMISSION BELTING	רצועות הנעה
MULTI VEE BELTS	רצועות מרובות
FAN BELTING	רצועות למאווררים
WATER HOSES	צנורות גומי להשקאה
FIRE HOSES	צנורות גומי לכבוי אש
CHEMICAL HOSES	צנורות גומי לתעשייה כימית
HIGH PRESSURE HOSES	צנורות גומי לשמוש בלחץ גבוה
CAMEL BACK AND REPAIR MATERIAL	"קאמל באק" וחומרי תיקון

ומוצרי גומי אחרים של

גודייר
GOOD YEAR

נושא השיא העולמי בייצור ובהכצת צמיגים
ומוצרי גומי לתעשייה וחקלאות

הסוכנים והמפיצים היחידים לישראל:

מכשירי תנועה בע"מ
AUTOMOTIVE EQUIPMENT LTD.

תל-אביב: דרך פתח תקוה 14
רחוב הרכבת 20 (ע"י בית הדר) טלפון 5455

חיפה: רחוב המלכים 104. טלפון 4475

בשרות הקהל משנת 1903

אוכלוסיה המתרבה בקצב מהיר מעוררת בעיות רבות ושונות. מתוך מאמץ לקיים את המסורת של מתן שרות יעיל לקהל, נקטנו בצעדים הבאים: ראשית, עשינו את כל האפשר לשם החשת השרות הניתן בסניפינו הקיימים, עלידי הכנסת שיטות חדשות של מיכון. שנית, עושים אנו כמיטב יכולתנו כדי להביא את שרותינו למקומות אשר עודם זקוקים להם. מתוך כך פתחנו בזמן האחרון שני סניפים חדשים וההכנות לפתיחת מספר סניפים נוספים מתקדמות אף הן. הבנק ימשיך במאמציו לתת לקהל את השרות הטוב ביותר.

בנק אנגלו-פלשתינה בע"מ

מ' ומה בחוברת

ציונים לקורא

המשוררים, הנעים בשררה עורפית לאורכו של שקע טבעי — לא במקרה ניתן על מעטפת חוברת זאת, המכילה תשלובת דוגמאות מאלפת לפעילות מכונית-השריון, לפי ספרי הדרכה המאוחרים ביותר של צבא צרפת. עם זאת, יש לתמונה בשער גם משמעות משלה: היא מציגה את אחת החשובות והמעניינות שבפעולותיה של חטיבת שריון ומנוע בצה"ל. אשר פעלה רבות במערכות המאוחרות יותר נגד המצרים; והיא מאלפת ביותר לגבי שימוש בפני הקרקע ע"י רכב משורין. יצויין, דרך אגב, כי בתמונה זו ניתן — אמנם, תוך כדי תנועה, להבדיל מן המקרה הרגיל, של שהיה בעמדת-אש — המצב האופייני של רכב שריון (טנקים בכלל זה) המוגדר ע"י הבטוי האנגלי "Hull Down" — דהיינו, כשגוף הרכב מוסתר ומחופה ע"י קפל-קרקע ואלו צריחו שליט על שדה התצפית והאש. הנוכחים את מערכות השריון באפריקה הצפונית — יזכרו בודאי את התפקיד אשר עמדו-אש מעין אילו מלאו בהתמודדות שבין רומל והשריון הבריטי.

לפני כאחת עשרה שנה השמיץ בורידג', מגדולי המחשבה של בריטניה — זה אשר הספיק מאז להתפרסם כבעל התכנית הגדולה לבטחון הסוציאלי, המתגשמת והולכת עתה בפועל — הגיגים בענין הבטחה ארצית, בפני פגיעות אויב, וביחוד בפני האויב האווירי, בדורנו זה. הוא העיז כבר אז, עוד בטרם פרצה מלחמת-העולם השנייה, לפני שהתפישה אשר הולידה את פצצת האטום פרצה מגדר חוגים צרים של אנשי מעבדות, או דפי הרומן לה. ג' ולס, לקבוע את הנחת היסוד: כי אין עוד די בכנין ביצורים או בהפירת מקלטים בתור שכאלה; קיים ההכרח לסגל בנינים של ישובים שלמים, כפרים וערים, לצרכי הבטחון, וגדולה מזו: לתכנן, ברוח של "גני נוף" ("Landscape Gardening"), חבלי ארץ שלמים, באם רוצים לנצל כראוי את גורמי ההעלמה, הפיזור, ההסוואה, ה"רכוז הבלתי נראה", לתנאי המלחמה בזמננו ולתביעותיה. בממדים קטנים אמנם פיכמה, אך בתנאים עוד יותר מורכבים ומחייבים, כאשר הם כוללים גם את גורם, המלחמה ה"זעירה" המסתננת והמתנכלת, נציבים אותם הצוויים גם בפני הישוב העירוני והכפרי שבמדינת ישראל. ולא עוד, אלא שמסיבותיה של ארץ-יבנית נותנים בידינו אף את האפשרות האובייקטיבית, הסכוי-למעשה, להגשים הצוויים. הסכוי — מחייב, והעזרת לענין זה — ב"תכנון ובטחון" (עמ' ב').

עם תקומת ישראל בשלישית מתאפשרת ראייה אחרת-משהו של אותה מערכה ממושכת, תוך הפוגות והתלקחיות מחודשות, אשר היתה המערכה האחרונה על עצמאות הממלכה העברית הראשונה: סדרת המלחמות שבין יהודה ובלבד. א. מלמט, בעל הסקירה שבחוברת זו (עמ' 4), כבר תרם להצגת מלחמות ישראל בתקופת הבית הראשון מעל דפי "מערכות", במאמרו הגדול, "מלחמות ישראל ואשור" ("מערכות" מ"ב"מ"ג ומ"ד). בסקירתו זו מסתיימת, מבחינה כרונולוגית, שרשרת תאורי המלחמות של תקופת הבית הראשון, העתיקה לשמש יסוד לקובץ היסטורי-צבאי מיוחד שיזמיע בהוצאת "מערכות". מספר סקירות נוספות תמלאנה את הפרצות ששרדו עדיין בשרשרת התיאורים הנ"ל.

ההתענינות אשר מזה עשר שנים מגלות "מערכות" בעניני "מלחמה זעירה" נעשתה כנראה בזמן האחרון, למחלה מדבקת. עתוני העולם יש ומגישים עתה לקהל הקוראים, שבצבאותיהם ובפריפריה האזרחית, הערה, את אשר כבר הוגש לצבור אנשי המגן הארצישראלי לפני שנים. כך, אותה מפה של מבצעי פרטיזנים, במזרח בילורוסיה ובצפון אוקראינה, אשר נתפרסמה ב"מערכות" לפני כשלוש שנים (1946 — חוב' ל"ו) הגיעה השנה לעמודי העתונות הצבאית האמריקאית הגדולה. ולא זו בלבד, אלא שצבאות סיריים מקצועיים מטפלים עתה לא מעט הן בהכנת גחעינים, פרטיזניים בתוכם וכן בבחינת בעיותיה של מלחמת הבורות-עממיות או של מחתרת לוחמת. לאור אותה אלה — ונסיבותינו שבעבר וצרכינו לעתיד — פותחת "מערכות" במדור, בתחומה של מלחמה זעירה, אשר ימשיך, מדי הזדמנות מתאימה, את הספול בנושא שהחל בו עוד בשנה הראשונה ל"מערכות", עם הסקירה, "לאופי המלחמה הקטנה במאורעות 1936-39" לי. שדה בקובץ "אשמורות", נובמבר 1939.

מי ומה בחוברת

זלריאן קונסקי, בעל הרשימה, מזכרונות פרטיין ברוסיה — 1918. אשר נתמסרה ב"חוב" י"א של "מערכות", תורם שוב מאמר, — "מלחמה זעירה, על גלגוליה — מהי?" — במדור "המלחמה הזעירה שבחוברת זו (הפעם — בשמו המלא). כי ראשית הנסיון הפרטייני של אלוף י. שדה נרכש באותם ימיו של פסקוב (שאמנם שונים, במקצת, מערבות הנגב), בהם פעלה פלוגתו הקטנה שלו בגד הצבא הגרמני.

מפקד קורס הממ"ים בשלהי 1939, אשר נשבה ברובה, בדרך מלבניאל לעמק חרוד, והפך ל"ארבעים ושלושה" הנודעים של עכו — היה רפאל לב, בעל המאמר "גריליה ואנטר-גריליה" שבחוברת זו. בעבר — קצין בצבא האוסטרי, ממדריכי ארגון ה"שוצבונד" בווינה, ואח"כ — איש המנגנון המרכזי של ארגון ההגנה בא"י, ומפקדם של קורסים למפקדי מחלקות שהתאמנו ב"ביתן" שלידי כפר ויתקין, בג'ועארה ובביניאל. כיום — ראש ארכיון צ.ה.ל.

הקדים ליד-ההרמז וכבר חירו — מחרוזות מאותם הגיונותיו של לורנס בעניני מלחמה, שלא בנוסח מקובל" אשר קטעים מהם ניתנים בעמ' 26, — והגישם בספרו הגדול והמאלף על לורנס. הפרק מספרו זה אשר ניתן בשם "הדושי הלכה למלחמת מדבר", בחוברת כ"ד"כ"ה של "מערכות" מכיל כמה וכמה רעיונות ואמרות הבאים גם בלקט שבחוברת זו.

מסעותיו של גדול מצביאי צ'ינג'ו האן, סו-בא-טאי, בדרומה של סין, בהם השמיד צבא אחר צבא של שושלת סונג — עלו כנראה בערמומיות הדקה והשקולה שבתנועותיו כמעט על כל אשר ידעה חכמת המלחמה במערב. ויש סימנים לכך כי לא נעדרה באורח המלחמה המונגולית גם השפעה של עצה ו"תורה שבכתב" סיניות. באם נכוונה ההשערה — הרי שללא ספק נשאבה העצה במקורה הראשון ממעינות חכמתו של סון צו, אשר מבחר נוסף של אמרותיו ניתן בדף "מדברי מפקדים" (עמ' 30). לשנינות ולחריפות מחשבה צבאית בדומה לו — הגיעו במערב כנראה רק נושאי "האסטרטגיה והטקטיקה העקיפות" שבשבעה-שמונה הדורות האחרונים — להוציא את הכנעני הגדול, הניבאל.

שוב ניתן בזה הרקון ההרואלי שמימי הבינים באירופה — אשר, כזכור לקוראי חוברת ס' של "מערכות", נשתרבו בטעות לתוך המסכת הסינית המובהקת של אמרות סון-צו. ואלו הרוצה לחזות בגלגול סיני, כשר" של גזע הדרקונים — יעיין בגוף "מדברי מפקדים" שבחוברת זאת.

אין לך שטח שבו מכונית השריון — להבדיל מהטנק — מלאה תפקיד טקטי או אסטרטגי כזה כשטח המדברי של מערב אסיה וצפון אפריקה, זה הפתוח, הדל בישובים, ואשר מעטות הדרכים בו, אך רובו — דרך. תורות ה"עשה" ו"אל-תעשה" של ההדרכה הצרפתית למכוניות שריון (עמ' 31) המבוססות על חלקה המזוקק של מבצעים בתנאי אירופה (משנת 1948), לא תמיד יהלמו את המדבר; אך, מאידך גיסא, כשהן מביאות בחשבון מטע, ישוב ואפיקי דרכים, מתקרבות הן לתנאים השוררים במרכזה ובצפונה של הארץ. ובמרחבי המדבר שבדרום ישראל ובחבלי הגבולות עשויות להגיע לירי בטוי האפשרויות המיוחדות הנ"ל של מכונית השריון, זה רכב-הגלגלים המסורתי אשר נסיונותיו המזהירים במסעות סחארה ופצאן, 3—1941, בודאי שהשפיעו אף הם על גיבושה של תורת השריון הצרפתית.

"אגרסור" אינו נגרם משרוש גריסין, כי אם — באם רוצים אנו בדרוש עברי דוקא לאותו כנוי של "חיל האויב" שבשיטה החדשה של עריכת תמרונים ותרגילים טקטיים בצבא אר"ב — ניתן לומר כי זהו גוף צבאי זמני, שיקר תכונתו להיראות כבעל גירסה שונה מזו של הצבא התקין. עיקר כונתו, ע"כ, להרגיל את החייל המתאמן לחזות בחיל אויב השונה ממנו בדמותו ובאורח פעולתו — הוא הוא "החיל בעל הגירסה האחרת" — ובדרך זו לסגל לעצמו גם את הרגילות הנפשית להפגש בכוח זה, גם את תכונת ההסתכלות, שימת הלב לפרטים, ניתוח החללה לגבי טיב האויב ואורחותיו, המשמעות המקורית של המלה, "אגרסור" באנגלית הנה, כמובן, התוקפן". לצבא הגנה לישראל, הרגיל לפגישות דוקא באויבים השונים ממנו מאד, יש בכל זאת ענין בחידוש אמריקאי זה במתודיקה של אמוני ימ"השלום, במידה שיש בכך משום דוגמה להדרכת הגייסות בראיית אויב, בהפערותה וכן בהגבות הכלתיות לתכונותיו.

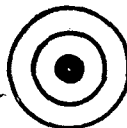
טסה של איש אגרסור

מי ומה בחוברת

הדישבה האופפת את מבצעי הלילה — היא היא המחייבת מכסימום של בהירות בתפיסתם, תיכוננם וארגונם. לתרום תרומה לכך, מתכונת רשימתו של רביסרן י. ולאך (עמ' 47) הממשיכה את הבידור בענין פעולות-לילה שמתנהל מעל דפי „מערכות“ מזה שנה (עיין חוברות נ"ז ונ"ט); כן יעיין המעונין בתאורו של ר. אינגרטל „אנו צולים לאל-גיטאר“ (חוברת נ"ב נ"ג ונ"ד-ה).

תיאור „הוי“ מוגיניה של נקודה מכודדת הנתונה במצור, העדר הגב, באותם הימים שלפני צבא הגנה-לישראל, הלך המר והמאלף שנקנה ב„דמי לימוד“, תרתי-משמע, — זהו הרקע לפרק התאור „מושבת הרטוב במצור“ (עמ' 51) למ. פלד.

רביסרן א. אלירו („אלכס“) ידוע לאלה שעסקו בהכשרת הצלפים בשלב ה„טרומ“ צבאי שלנו, ואח"כ בצבא-הגנה-לישראל. אכן, דעתו — ודעתנו — הנה כי אין הקליעה המשובחת ענין ל„בעלי-שיאים“ בלבד, כראם צורך חיוני לצבא בכללה, ואף לפרסיפריה האזרחית. הספורטיבית וה„עתודתית“ שבמדינה כמדינתנו. לסייע לכך — באה רשימתו „על האימון ביריה“ (עמ' 64).

המקמיקה של היל-אוייר — ויחסי הכוחות שבין חילות האויר השונים — נכנסו לשלב של תמורות עם הופעת המטוס המפלט „Jet“, זה אשר לעתים קרובות מכניס אותו בעתונותנו בשם „מטוס הדחף“. ראשית ציון לתכונותיו ואפשרויותיו ניתן ברשימתו של מהנדס התעופה י. זינגר (עמ' 68).

להכיר עצמנו — אין זה רק צווי פילוסופי אלא גם צורך צבאי. על כן יש לחפש אחר גלויי ההתנסות והתכונות של האנשים שלחמו במלחמת העצמאות, גילויים הפוורים בספרות-המלחמה וספרות-הלוחמים המתהווה שלנו, ולבחון עד כמה נאמנים וקולעים התאורים ומה הלך המאלף שבהם. רשימתו של רביסרן י. בידוד (עמ' 71) מציגת את הספרים „מעוד-עציון“ לא. טמיר, „מערכות-צפון“ לאלוף מ. כרמל ו„בשדות פלשת“ לא. אבנרי.

ספרו של הגנרל ארפורט, „הפתעה“, נכתב בתקופה שבין שתי מלחמות עולם, בה לא טופחו עדיין, במלוא היקפם ועל מלוא אפשרויותיהם, גייסות דהפתעה המובהקים: חיל השריון, חילות מוטסים ועוד. דוקא משום כך נועדת השיבות מיוחדת לטיפולו בגורמי ההפתעה במלחמה, באשר על הרקע של מלחמת העולם הראשונה, שהיתה לעתים כה קרובות אטית ומסורבלת, מתבלטים עוד יותר היסודות והשקולים המתמידים, הנצחיים כמעט, אשר מהם יתד ופינה להשגת ההפתעה, ותהא זאת הפתעה אסטרטגית או טקטית, טכנית או פסיכולוגית. מאז מארב עי, שבשחר מלחמותיו של ישראל. לא זדלה ההפתעה, במובנה הרחב, למלא תפקיד מן המכריעים בגורל מלחמות. וכל המוניח גורם זה מתכונתו לבאות — לקראת מלחמה בלתי מציאותית הוא מתכונן.

הגדול, אמצעי ההנקה והחימוש של „אנית-מערכה“ נשתנו והלכו בהמשך הדורות, אך ההגדרה היסודית בעינה נשארה: אותו סוג אניות, אשר כחזו עדיף על היתר המצוי באותו זמן, ואשר על כן בהתמודדות ביניהן מוכרע גורלה של מערכה ימית. במובן מתמיד

זה, הרי בהתחרות-הגידול שבין שני ציים ועירים יכולה אף תוספת של אניות הנחשבות לקלות מאד, בעולם הגדול להיות רבת השפעה ממש כבנית ה„דרדנוט“ הבריטי בשנות המרוץ עם גרמניה, בראשית המאה העשרים. ובאור מענין זה יש לראות את התוספות, הקלות למדי כשלעצמן, אשר הוענקו לא מכבר משפע היתרות של צי בריטניה ל„בעלת החוזה“ שלה, מצרים. תכונות היסוד של הספינות המצריות החדשות ניתנות ברשימה שבעמ' 96.

לכל הרוצה לבקר בקורת שנונה וקולעת, הרבה מהמופיע מעל דפי „מערכות“ — תנתן בודאי תוספת „תחמושת“ רצינית בקטעים המופיעים ב„עתונות הצבאית“ שבחוברת זו והשאובים מתוך המאמר „כתיבה צבאית“, אשר הופיע ב„רבעון הצבא“ הבריטי. אכן, המעלות של בהירות שקופה וקיצור נמרץ, אשר אותה רשימה שרה להם שירי תשבחות, הנון בודאי בגודל אידאל שלא תמיד ניתן להשיגו. אלא שיש כנראה להשתדל להתקרב משהו לאותו אידאל. ולכך תעזור, ללא ספק, הקריאה בקטעים הללו.

ב מ ע ר כ ה

כ ו נ נ ו ת ת מ י ד

את מלוא כוחם, אף ישאפו להשגת ההכרעה בהקדם, בשלבי המערכה הראשונים, ולשם כך ידאגו למכסי מום של הפתעה ופתאומיות. עליהן לדעת מה מסוכנת הרפתקה מעין זאת, מה דמיוניים סכויי הצי לחתה, מה כבר יהיה השכר אשר יצטרכו לשלם בעדה הפעם; ודוקא משום כך, באם יסתכנו בה — יאמצו את מלוא כוחם, ברם, עלינו מוטלת חובת 'כוננות'. כוננות זו לא בול תעלה לנו. היא תגרע מתנופת בנינו, היא תאט את צעדי ההתבססות של משקנו ושל החברה העברית המתהווה. אך אין לנו מנוס מחובה זו. כמוה כבטוח בפני שריפה בימי קיץ לוחטים, תוספת אנשים, תוספת אמצעים, תוספת דריכות צבורית וכוננות האוכלוסייה כולה — אלה הם שכר בטחוננו וחרוננו.

ואל יגיד השוקל והבוהן: טרם התכוננו אלה למעשה התקפה, טרם השלימו הכנותיהם, צידום, התאמנותם, כי, כאמור, לא ההגיון בלבד יקבע. יקבעו הרבה מצבים פוליטיים ונפשיים, יצרי המונים מגורים, ענינים שושלתיים של מלכים, וענינים כגור פיתיים של פוליטיקאים, חשבונות פריסטיוזיה ותחרות. על אלה — אין יד החשבון והחישוב שליטה. אלה יכולים להצמיח הפתעות לא רק לנו אלא אף לצבורים הערביים עצמם. תרופה אחת ויחידה ישנה לסכנות אלה: התאמנות מאומצת, משמר דרוך, כוננות תמיד.

אין לבה של מדינת ישראל ל"סבובים". מעיינה — לקו הישר, של עליה וגדול, של התישבות ובצרון. אך יטעה המניה כי הגיון זה הוא אשר, בודאות, יקבע גם את דרכן של מדינות ערב, שכנותינו. אמנם, תוקפו של הגיון זה יפה גם לגביהן: פיתוח ותיק קונים פנימיים, קידמה כלכלית ותרבותית, זוהי הדרך להישגים אף עבורן. והשוא שבנסיונות להדביר את מדינת ישראל ולהחריבה כבר הוכח בשנת 1948, אשר הנחיתה. למדינות התוקפות מהלומות-בומרנג כבדות, ולא רק צבאיות בלבד. אך לא ההגיון בלבד — לעתים, אף לא הוא בעיקר — קובע את דרכי ממשלות ערב בדורנו. מי יתן ותשמענה לקולו. אולם הן מסובכות ומסוכסכות, בתוך עצמן, בתוך מדינותיהן, ביחסים שבין המדינות. אין הן גורמים חפשיים". רובצת עליהן ירושת הבטחת-שוא לעמיהן, מעשי-אונאה מדיניים, גרוי-יצרים שובי-גיסטיים, ירושה אשר לא נבקל תדענה להשתחרר ממנה. והן כבולות באזקי ההתחרות והחשד ההדדיים, המביאים לידי מתן פרס לכל המרבה ברהב, לידי התחלשותו הצבורית של כל המעין לדבר דברי אמת והגיון לציבורו. לא מעודף אומץ הלב עלולים שליטים אלה לתקוף את מדינת ישראל, כי אם מהעדר אומץ הלב.

אכן, באם יכריעו את כפות המאזנים למעשה-תוקפנות מחודש, הרי שיחששו מאוד, הפעם, בפני מפלה. ומשום כך ינסו, בודאי, להטיל להסתערות

חיל הרגלים - החיל המקצועי

הרגלי הלוחם במערכתו של צבא חדיש, עמוס הדי סכניקה, המאפילה לעתים כלשהו על מעשה הקרב הראשוני עצמו, זה אשר לשמו היא נוצרה, אורח היא משרתת. שנות המלחמה רק הבלישו אותה

כנראה, סדנא דארעה חד הוא. בשנות מלחמת העולם, באמריקה המעטירה, דשו עתוני הצבא רבות בבעיה זו: כיצד להביא לידי בטוי, ולידי תגמול ראוי, את מעמדו ומשקלו האמיתיים של החייל-

התותחן, מהנדס-השדה, איש הקשר, סייר-המדיעין, ומעל לכל — המפקד לקבוצתו הלוחמת, או „המפקד לעצמו“ כפרט לוחם. דומה היה כי נתעכלו הדברים והכו שורש. ונסיון מלחמתנו בודאי שהיה עשו רק להשרישם עוד יותר.

ברם, הרשימה המתפרסמת בפתח „במת מערכות“ שבחוברת זו מעידה על ספקות מתהלכים. ומן הראוי לסלק כל פתח ספיקה בענין כה חיוני לצמיחת כוחנו הצבאי. בודאי שצבא-הגנת-לישראל יהיה זקוק למומחים רבים ושונים — ומקומו של כל אחד מהם יהיה מקום כבוד ועמדה חיונית. אך צבאנו יצטרך להיות, מעל לכל, צבא לוחם, בחלקו המכסיי מלי האפשרי, תוך העמדת ענפי השרות הצבאיים על המינימום ההכרחי והחיוני. ואין ספק, שיהיה בנוי על חינוכו של הלוחם. והוא יתבע — ויקבל — לשרות-הרגלים הלוחם ממיטב הנוער וממיטב בעלי האופי החיומה, האופק והתפישת, המסוגלים להוות סגל מפקדים נמוכים אשר ישא על שכמו את מכות-הקרב ואת מלאכת הקרב. תנוח דעתם של הדואגים: ועדות המנוי הצבאיות, בסיסי האימון לטירונים, פיקודי היחידות והחטיבות, בתי הספר למקצועותיהם — כל אלה, ללא ספק, ידעו להציב כנגד עיניהם את המטרה של גיבוש כוח לוחם צעיר ומתפתח משנתוני הטירונים ומאנשי צבא הקבע. ועוד: כשם שהלוחם יצטרך להיות מומחה ל- עיניים לא מעטים, כן ישאף, ללא ספק, החינוך הצבאי לתקנות סגילות הלוחם למומחה המקצועי. אנו מעדינים מדי מכדי שנוכל להפריד הפרדות והומיות בין שנים אלה. הרגלי — ייתבע ללמוד הרבה. איש הדי גייסות „מומחים“ — יידרש להיות אף מומחה ל- החזקת הנשק ולקרב.

אמת מציאותית הבלטה נוספת. לא במקרה — ולא בכדי — באו הנהגת ה„דרגה“ של „איש-רגלים מעולה“, והמעמד של „הרגלי הלוחם“, בצבא ארה"ב; לא במקרה הוחלט בצבא הבריטי, בשלבה המאוחר של מלחמת העולם, על הענקת דרגה גבוהה יותר למפקדי פלוגות הרגלים; לא במקרה טופח-מחדש בצבא הסובייטי הנוסח, כמעט-הפולחן, של „מלכת שדות הקרב“, האינפנטריה. בעצם, הרי אלה הם דברים אשר לכאורה אין עוד צורך לחזור עליהם. זכורים אולי לקוראי „מערכות“ הותיקים הקטעים מן העתונות הצבאית הבריטית, משנות 43—1942, אשר הרבו להבליט את מומחיותו המקצועית המיוחדת של החייל הרגלי, זה „המומחה לכל“, המאחד וממוג בתוכו בצבא נוסח-ימינו, את חריצותם של הקלע,

ת כ נ ו ן ן ב ט ח ו ן

א. רטנר, מי שעתיד היה לכהן כראש אגף התכנון של צבא-הגנה-לישראל, עם התיסדות. מאז עבר מנין שנים, וקמה מדינת ישראל. באו תמורות רבות וגדולות. בודאי שגם צרכי ביצרון נקודות הישוב נשתנו. כבר לפני כשנתיים, לא עוד ביססו את שרשרת עמדות-המשמר על תאים מגבירים-למחצה שמעל לפני האדמה, כי אם על חפצי רות ושוחות לעומק. אך זאת לזכור: נשתנתה הטכניקה לא נשתנה הצורך היסודי בהקדינה כשר-מגן „טבעי“ לנקודת ישוב — בתוקף הירדה בניה וערוכה, בין השאר, גם לצרכי בטחון.

היה זמן והגנתנו היתה בנויה על הנקודה הבודדת. מסביב היה ים של שכנים עוינים, והנקודה צריכה היתה להבנות מלכתחילה, בהתאם לצרכי ההגנה עליה בעת הצורך: לא רק ביצורים, אלא בנין הנקודה המיסוד, לפי תנאי הגישה אליה, פיזור או רכוזה, הכנת בניני בצרון מרכזיים. באותם הימים נתפרסמו „מערכות“ מאמרים לא רק על כללי ביצור לנקודת ישוב („עיקרי הביצור של נקודות ישוביות“, „באשמורות“) אלא גם כללים לבחירת מקום לנקודת הישוב („בחירת מקום לישוב חדש בחוברת א') — אגב, אלה ואלה מפרי עטו של פרופ'

כבגבול המדינה — בכל מקום. כך זה — אפילו במדינות נרחבות, בדור זה של גייסות מוטסים ומסי תננים מכל הצורות. אך, יותר מכל מקום שבעולם, כך זה אצלנו, במדינת ישראל מבותרת הגבול ומעוטת ה"עומק" הגיאוגרפי. נקודת ישוב במדינת ישראל זו, בשנות התהוותה אלה, חייבת להיות מות-אמת מלמפרע גם לחסינות בפני פגעי מסתננים ואנשי כנופיות, וגם לביצרון כנקודת-משען ב"מל-חמה רבתי", כך זה — בנגב ובשפלה, בשרון, בעי-מקים ובגליל, חבל חבל — לפי תנאיו, מבנהו ומעמדו ההגנתי.

האמנם קוימה מצות בטחון ראשונית זו קיום מספיק והולם במרחבי ההתישבות החדשה הצצה על פני הארץ, למניני ישוביה המרוכזים כל כך — כן ירבו?

אין משום פגיעה כלשהי בעניני הבטחון והזר-הירות בציון העובדה, הידועה לכל מסתנן וסייר-אויב אשר מוחו בקדקדו, ונסיון גניבות והתנכלויות מוצלחות מאחריו. תבורך פעולת מוסדות התיכנון של המדינה — וודאי שיבורך עצם המעשה של בניה והתפשטות, אשר בו עצמו, באשר הוא, יש כבר משום תוספת-בטחון אוביקטיבית לכלל מפעלנו; אך ידוע גם ידוע כי לא בכל ישוב חדש נשמרה מלכתחילה, כללי ה"מיקום", התכנון והבניה ההול-מים את צרכי הגנת המדינה ואף את צרכי בטחונו הוא. אין לעבור על כך — כי כל חוליה החלשה

משהו מרפה את השרשרת; כי עלולים אנו להיוקק לרכוז מכסימום של יכולת בנקודה המכרעת או ב-רגע המכריע. ולשם כך, מאידך גיסא, יהא הכרח ב-מכסימום של יכולת עמידה עצמאית מצד כל חוליה בשרשרת הארוכה והסבוכה. העקרון האסטרטגי של "רכוז המאמץ" — ועקרון-אח: "החסכון בכוח" — אינם יכולים להגיע למלוא הגשמתם אלא בתנאי של יצירת תנאים מוקדמים מכסימליים לחסכון כוחות-המגן בכל נקודה ונקודה. על כן, ענין מקומי פעוט של מושב או קבוצה חדשים-הנו, לאמיתו של דבר, ענינו של הכלל הגדול.

ישנם סמנים לכך כי גלויי השכחה והעזובה, וקר-צר הראות, אשר נראו בבנינו של כמה נקודות (או קבוצות של נקודות) בהתישבות החדשה לא יחזרו עוד בעתיד. אלא שיש להקפיד ולהחמיר ב-דבר, ויש גם לתקן. כל נקודה זמנית — חובה היא כי תבנה מחדש במקום הולם, תוך הסתגלות גמישה למבנה פני הקרקע, תוך דאגה לשטחי הגישה, לת-נועה בפנים, לעניני מים ולמקורות-חיות אחרים. כל נקודת-קבע, העומדת עדיין בהתפתחותה — עדיין ניתן לתקן הרבה בתכנונה ובסדוריה. כל כביש וכל עורק תחבורה אחר — ניתן לכונן — או להבטיחו — בהתאם לצרכי-המגן. יהיה ענין זה ענינו לא רק של הצבא בלבד, אלא של כל שלטון מקומי של כל מוסד מישב, של כל ארגון חלוצי, של כל גוף עולה על הקרקע, של כלל צבורנו כולו.

ההתחשבות בגורמי-הבטחון נתונה לתנודות גדולות — בתקופות של אי-בטחון הם תופסים לפעמים את המקום המכריע, ואלו בשנות שקט — אין מיחסים להם ערך מספיק. ויש אשר בלחץ העובדות משתדלים אחר כך, תוך השקעות גדולות, ועל פי רוב בלי הצלחה גמורה, לתקן את השגיאות — אפילו על-ידי הריסת בנינים. רק באיירה שקטה של דיון ועיון מוקדם אפשר לשקול את כל הגורמים ולהגיע לפשרות הגיוניות ביניהם.

א. בן-נר (אלוף א. רטנר)
"מערכות" חוברת א'

"מבצע" בימים עברו

חיפה — מאורעות 1929. הפורעים הערבים נבלמו אמנם, ולא הצליחו לחדור אל תוך אזורי הישוב היהודי שבעיר, אך בלילות היו שריפות של רכוש יהודי מאדימות את פאתי השמים. כוחות ההגנה הקטנים והדלים, לא היה ביכולתם להמצא בכל מקום. ונתגלה הכרח לצמצם את הכוחות השומרים, ולהקים כוח נייד אשר יהיה מחולק בכמה מקומות רכז, מוכן לכל פורענות.

זכורני, שבמשך מספר ימים רצופים נגרמו לנו אבידות לא מעטות; ברובן — מידי המון פרוע ובחלקן — מירייה פורעים בשתוף עם שוטרים ערביים מזוינים. נראה כי תגובתנו היתה הלשה ביותר וכי לא נפגעו באותם הימים מאנשי האויב. יעקב פת, שהיה מפקד העיר אותה שעה, החליט, איפוא, לבצע מספר פעולות תגמול.

אירע גורלי להיות אחד מעשרות האנשים שנמצאו אותו זמן במקום הרכוז שבאולם הטכניון העברי. מיד לאחר הצהרים נכנס לאולם אחד ממפקדי חיפה, ובשם מפקד העיר הכריז כי יש צורך ב־20 מתנדבים לפעולה מסוכנת. כל הנוכחים, כ־60 במספר, הועמדו בשורה ולאחר נאום קצר ומלהיב, הודיע המפקד כי כל הרוצה להתנדב יצעד קדימה. כל הנוכחים צעדו קדימה. המפקד הסביר מחדש את גודל הסכנה הכרוכה בפעולה וכי יתכן שההולכים לא ישובו. שוב פקד לצעוד קדימה — ונישנה אותו מחזה. לאחר זאת עבר לארוכה של השורה, הסתכל במבט קשה בעיניו של כל אחד, ובחר 20 איש.

לא ברור לי עד עתה לפי מה התרשם דוקא מאותם 20 האנשים שבהר, ביניהם הייתי גם אני, ביחוד מאחר שלא הכיר איש מהנוכחים. ה־2 המאושרים נלקחו לאולם יותר קטן והוחזקו שם במשך שעות מספר עד אשר הופיע אותו מפקד בשנית, בלויית איש צעיר, שוב דיבר על הסכנה הכרוכה בדבר, ושוב נתבקשו עשרה מתנדבים מתוך העשרים. מאחר שכל אחד מה־20 השתוקק כנראה מאוד, לסכן את חייו למען המולדת, נאלצו שני המפקדים -- אשר נבוכו במקצת — לבחור 10 איש. לי ולידידי לא שיקח המזל ולא נבחרנו. כבודנו נפגע קשה.

אחרי ימים של רביצה משעממת באותו מקום רכז, היו בנו רצון וסקרנות גדולה להשתתף באיזו פעולה — והפלגנו תחינתנו לפני המפקדים. לאחר שהוכרזנו כ"נודניקים גדולים" צורפנו לעשרת המאושרים. הובלנו בשורה ארוכה דרך רחובות הדר הכרמל, כשהננו עושים רושם רב בבגדינו המרופטים ובפנינו הבלתי־מגולחים. הגענו לבסוף למפקד העיר עצמו. אף הוא עבר על פני שורת הגבורים המתנדבים, העמיק להסתכל בעינינו, ונשא נאום.

המשימה היתה להדור במכונית לסמטאות הערביות שבעיר העתיקה, בכל מקום שנפגוש באויב, לפתות עליו באש ולהסב לו קרבנות. המכונית — היתה האוטובוס הנהללי של אותם הימים, כלומר מכונית שהכניסה אליה מאחור ושני ספסלי ישיבה ארוכים לשני צדיה.

אותו מפקד צעיר נתמנה כמפקד היחידה. מסיבות בלתי ידועות נתמנית אני כסגן. שלושה מבין ה־12 שהגיעו לא נשאו חן וחסד בעיני מפקד העיר והם הוחזרו למקום הריכוז. באותו מעמד מסר לנו מפקד העיר בעצמו אקדה חדש 25 כדורים לכל איש; ואני ועוד שני אנשים קבלנו שתי פצצות מילס כל אחד. הנהג קבל, בתורת נשק, שתי צנצנות קטנות ובהן חומצה

גפריתנית, שהיה עליו להחזיק על פניהם של ערבים, אם יתקרבו יותר מדי למכונית. אקדחינו החדשים, ברובם חצאיבראונגינים, נבדקו ע"י כל אחד מאתנו, טרם יציאתנו, ונמצאו ראויים לשמוש. לאחר לחיצת יד חמה מאת מפקד העיר, יעקב פת, יצאנו לדרך. לאורך כל ספסל ישבו 5 אנשים, ומפקד היחידה ישב ע"י הנהג. התקלה הראשונה אירעה שעה שירדנו במהירות מרחוב הבורג' ופנינו לרחוב נצרת. נתקלנו במהלקה בת 30—20 אנגלים מזוינים, חבושים כובעי פלדה. לאחר מו"מ של כמה רגעים בין המפקד לבין אנשי הצבא — הצלחנו לצאת מהם בשלום. המשכנו לאורך רח' סטנטון ולפנינו נראה קהל ערבים. לכולנו היה ברור שאנו נתקלים באויב. המכונית נסעה במהירות, ועברנו על פני האויב אשר התפזר בבהלה למראה המכונית בלבד.

מאוזבים ונרגזים המשכנו, עד שהגענו לאחת הסמטאות ובה קהל ערבי עוין שהחל לרגום אותנו באבנים. ניתנה פקודת אש, נשמעו 2 יריות — אחת מהן כנראה היתה מאקדחי — ואחריהן צווחות ערבים. בהרגשת נצחון גדולה המשכנו דרכנו הלאה מתוך חפזים אחרים האויב.

המאורע הסנסציוני של אותו יום התרחש ע"י ואדי רושמייה, לא רחוק מתל-עמל (חליטה באותם הימים). כאן ראינו, נוסף לערבים המזוינים במקלות ואבנים, גם מספר אנשים שאיימו עלינו באקדחים וברובים שבידיהם.

היינו למודי נסיון והמכונית האטה את מהלכה. כשהתקרבו, פתחנו עליהם באש מכל האקדחים אשר היו בידינו. סבורני שכל אחד הוריק את המחסנית לחוך הקהל הערבי אשר הצטופף משני צדי הדרך ובפתח אחת החצרות. במו עינינו ראינו אחדים מהם נופלים, לאחר שנפגעו מיריותינו. כשהמשיכה המכונית בדרכה, שכבנו — ידידי ואני — על רצפת המכונית, וכל אחד מאתנו הטיל את אחת מפצצות המילס שבידו. הצווחות הגיעו עד לב השמים, והמהומה היתה רבה. המשכנו במהירות מוגברת את דרכנו להדר-הכרמל.

לא ברור מהיכן הופיעו 2 מכוניות משטרה. האחת קטנה ובה ישב מפקד משטרת חיפה, ואלו בשניה, הגדולה יותר, ישבו שוטרים בריטיים מזוינים. הבנו שהן דולקות אתרינו. פנינו לרחוב ברזילי והשארנו את המכונית ברחוב — היה ברור לנו שהשוטרים ישיגוה. ידידי ואני אספנו את כל הנשק אשר היה בידי האנשים, ושלשלנו את הכל לחולצותינו ולכיסינו. תוך שניות, או פחות מזה, נתפזרו כולם ומצאתי את ידידי ואת עצמי רצים במהירות האפשרית. הבטתי לאחור, וראיתי את מכונית המשטרה מתעכבת ליד מכוניתנו העוובה.

נרגשים ומבוהלים מצאנו עצמנו ליד צריף רעוע, כששתי נשים פותחות לפנינו את הדלת ומזמינות אותנו פנימה. כשנכנסנו לא היה ביכולתנו להוציא הגה מפינו. אחת מפצצות המילס, אשר היתה בחולצתי, נתגלגלה דרך המכנסים ונפלה על רצפת הצריף. בלי אומר ודברים פרקו מעלינו שתי הנשים את הנשק ההתחמשה. והסתירום בתוך שני מזדונים אשר היו מונחים על ארגזים של פחי נפט.

אחת הנשים הביאה קערת מים ורחצה את פניו וידינו. השניה דחפה את חולצותינו למכנסינו. ניתנה את בגדינו מאבק וזוהמה, וניסתה לשוות לנו דמות של אנשים גוונים. כעבור רגעים מספר היינו ישובים על ספסל, בידינו כוסות טה ופרוסות לחם גדולות.

בשעות הערב, אספנו את הנשק, התיצבנו לפני מפקד העיר ומסרנו לו דו"ח על הפעולה.

מלחמותיה האחרונות של ממלכת יהודה

התגלית הראשונה, שהביאה לידי מפנה בהכנת השתלשלות הענינים שבסוף תקופתו של המלך יאשיהו, היתה כרוניקה בבליית משנות 616—609, שפרסם המלומד האנגלי ג'ד בשנת 1923.¹ תעודה זו מראה את צרופי הכוחות החדשים שנוצרו במזרח, בניגוד לתמונה ההיסטורית שהיתה מקובלת עד לגלוי הכרוניקה הנ"ל, והיא מבהירה את הרקע להת" יצבותו של יאשיהו נגד הצבא המצרי האדיר ליד מגדו. לפיכך אין לראות עוד במערכת מגדו צעד הרפתקני ובלתי שקול מצד יאשיהו, כתאור שהיה רווח אצל כותבי ההיסטוריה, אלא החלטה נועזת של מלך יהודה שהיתה מבוססת על חישובים מדויגים וצבאיים מרחיקי לכת. כי מתברר עתה, על יסוד הכרוניקה הבבליית הנ"ל, שנוצרה באותם הימים חזית צבאית משותפת בין אשור ומצרים, שהיו עד אז אויבים בנפש, נגד כוחות בבל ומדי שעלו על מרכזי אשור וכבשום בזה אחר זה. בשנת 610, שנה לפני קרב מגדו, כבש צבא בבל ביתר עם שבטי האומן-מגדה, שמקובל לזהותם עם הסקיתים, את העיר חרן ובודאי השתלט על האזור המשתרע מערבה עד לפרת, והטיל את אימתו על סוריה, מצרים החישה, אפוא, עזרה צבאית דחופה לבעל הברית האשורי, ששרידי צבאו התרכנו בסוריה. מסתבר שנסיונו של יאשיהו לעצור את הצבא המצרי ליד מגדו בא למנוע הגשת עזרה צבאית זו. למסקנה זו מוביל גם התאור הניתן על קרב מגדו בספר דברי הימים ודברי פרעה נכו במקום זה: „מה לי ולך

התפוררותה של ממלכת אשור האדירה במחצית השנייה של המאה ה' לפני סה"נ, לאחר שמשלה בכיפה — אם כי תוך עליות וירידות — למעלה מחמש מאות שנה, הביאה לידי זעזועים קשים במסכת היחסים הבינלאומיים במזרח. ביחוד נתנו זעזועים אלה את אותותיהם ב„עבר-הנהר“, דהיינו באזור המשתרע מערבה לפרת עד חצי אי סיני, הרגיש מפאת מצבו הגיאופוליטי, מקדמת דנא, לכל שנוי במזרח. יהודה ושכנותיה, שזכו לרוחה זמנית כתוצאה מגסיסתה של אשור, הפכו במהרה שוב לארץ מריבה — הפעם בין מצרים ובבל, שכל אחת מהן ראתה את עצמה כיורשתה ב„עבר הנהר“ של הממלכה המתמוטטת, כאשר להשפעה על שטחי בינים אלה.

הופעתה הראשונה של ממלכת יהודה במאבק הכוחות הבינלאומיים, במסיבות חדשות אילו, חלה במערכת מגדו בשנת 609 — והפרשה, שהיתה טרגית כשביל יהודה, באה לידי סיומה עם רצח גדליה וירידת שארית הפליטה של הישוב היהודי למצרים בשנת 586/5. פרק הזמן הנדון, המשתרע למשך חצי יובל שנים בקרוב, מהווה אחת הפרשות המרתקות ביותר בתולדות עם ישראל. סערת התקופה משתקפת בדברי המקרא הנותנים לנו תמונה מפורטת למדי על התפתחות המאורעות בשנותיה האחרונות של ממלכת יהודה. אולם המחקר הארכיאולוגי החדש בארץ ישראל, מזה, ושרות תגליות אפיגרפיות חשובות ומפתיעות כאחת, מזה, מבהירים וממחישים את העלילה שהתחוללה ערב חורבנה של יהודה.

* ניתנת בזה רשימה של קצורי השמות של העתונות הלועזית הנוכרים במאמר:

AASOR = Annual of the American Schools of Oriental Research.

AJSL = American Journal of Semitic Languages and Literatures.

ARW = Archiv für Religionswissenschaft.

BA = Biblical Archaeologist.

BASOR = Bulletin of the American Schools of Oriental Research.

BWANT = Beiträge für Wissensch. vom Alten und Neuen Testament.

JBL = Journal of Biblical Literature.

JQR = Jewish Quarterly Review.

MVAG = Mitteilungen der Vorderasiatischen-Ägyptischen Gesellschaft.

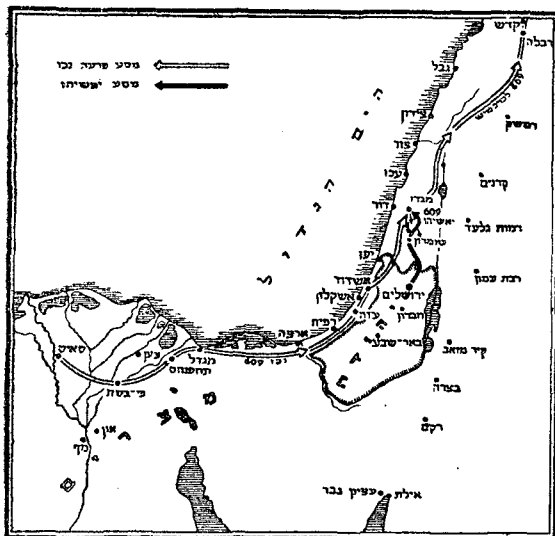
PEQ = Palestine Exploration Quarterly.

ZAW = Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft.

חל מגדו. לפניו „בקעת מגדו“, מקום התנגשותו של צבא יהודה ומצרים

C. J. Gadd, The Fall of Ninive, 1923. (1

מסע פרעה נכו בשנת 609 לפסה"נ (לפי אטלט לתקופת התנ"ך — ד"ר ב. מילר וד"ר י. שפירא). קו המסע עד מגדו מוטל בספק. אולי עגן פרעה במל צפונית לעזה, מאחר שעיר זו נכבשה בידי הצבא המצרי רק בשלב מאוחר יותר, כמתואר ברשימה.

כוח יהודי חזק ומוכן למלחמה. לדאבוננו לא נשתמרו במקרא פרטים על צבא יהודה באותם הימים, אולם אפשר להניח על יסוד כשרו המדיני הרב של יאשיהו ועל יסוד ארגון ממלכתו בשאר השטחים שבודאי אף טיפח את הצבא היהודי והעלהו לרמה גבוהה.⁶

על אף שנסיונו של יאשיהו נכשל והדברים, כפי הנראה, בכלל לא הגיעו לידי קרב סדיר בשל הפצע האנוש אשר נפצע מלך יהודה מלכתחילה,⁷ יש להעריך את מאורע מגדו משנת 609 כמקרה יחיד

(6) אמנם אין בשום פנים להרחיק לכת — כ" Junge בספרו *Der Wiederaufbau des Heerwesens des Reiches Juda unter Josia, BWANT, 1937* התאורים הצבאיים הניתנים במקרא על מלכי יהודה שונים (ביחוד בספר דברי הימים) לתקופת יאשיהו דוקא. וכן אין לקבל את מסקנת אותו מחבר, שצבא יאשיהו היה מורכב מהיל מתנדב בלבד ולא מגייסות מקצועיים סדירים. וכבר סתר הנחה זו בראיות שונות. י. ידן בבקרתו על הספר הנ"ל. (הנני להורות בזה לרביאלוף יגאל ידן ולמערכת, "החברה העברית לחקירת א"י ועתיקותיה" על הרשות שניתנה לי להשתמש בכתב היד של הבקורת הנזכרת. א. מ.).

(7) השערות שונות ומשונות הובעו בקשר למוחו הסדגי של יאשיהו כגון של Welch, *The Death of Josiah, ZAW 1925*; Boehmer, *Der Tod des Koenigs Josiah, ARW, 1933*. הוראים בקרב מגדו בדיה בלבד, ולאמתו של דבר, לפי סברתם, נצטווה יאשיהו להתייצב לפני נכו במגדו כדי להצטק על עמדתו האנטי-מצרית ובהודמנות זו נרצח המלך. לעומתם מלה, Hoshander *Priests and Prophets, 1938* את האפשרות שיאשיהו נהרג בידי כהני אפרים כמעשה נקם על הסרת הבמות בארץ זו. אולם אין ממש בהשערות הנזכרות וברומיהן.

מלך יהודה. לא עליך אתה היום כי אל בית מלחמתי² ואלהים אמר לבהלני" (דה"ב ל"ה, כ"א). על כל פנים מעמידה התנהגותו של יאשיהו את יהודה בחזית אחת עם בבל ואולי יש לראות בכך אפילו חלק מתכנית אסטרטגית מקיפה, של ברית צבאית בבליית-יהודית.³ אמנם חסרות לנו ידיעות כל שהן על ברית כזאת, אך תוספת חיזוק לסברה כי אמנם היתה קיימת נובעת גם מן העובדה שבשנת 616 כשחש לראשונה, לפי תעודת ג'ה, צבא מצרי, בפיקודו של פרעה פסמתיך, לעזרת האשורים, — לא הופרע אותו המסע, שבודאי אף הוא התנהל דרך ארץ-ישראל, על ידי המלך יאשיהו. אין זאת אלא שבאותה שנה היתה עדיין בבל מחוץ לאופק המדיני של ממלכת יהודה, דבר שגשגה בתכלית עם התקרבות צבא בבל לפרת.⁴

אמנם, בודאי השפיע על החלטתו של יאשיהו משנת 609 גורם נוסף והוא חולשתה של מצרים באותם הימים, שכבודה הושפל זמן קצר לפני קרב מגדו בידי שבטי הסקיתים, שפרצו לארץ ישראל והגיעו עד גבול מצרים (ר' הרודוט ספר א' 105⁵). אולי אף העובדה שבאותו זמן מת פסמתיך ועל כסא המלוכה עלה פרעה חדש, חסר נסיון צבאי, היא שהניעה את יאשיהו לצעדו הנזעם.

עם כל היתרונות הצבאיים שעמדו ליאשיהו בקרב מגדו, כגון מלחמה יזומה על ידו ועריכת התקפת-פתע על צבא האויב, גורם אסטרטגי ראשון במעלה, בשעה שהאויב היה מרוחק מבסיסיו הצבאיים ובסכנת ניתוק מהם, ולא פלל להתנגשות מזוינת על אדמת ארץ ישראל — אין לתאר כי יכול היה מלך יהודה לעשות צעד זה אלא אם ניתן היה לו לסמוך על

(2) המושג "בית המלחמה" לא הוברר עד כה בבחון. לפי דעה אחת הוא מציין את המחנה הקבוע של פרעה בסוריה או את קו החזית שלו; כך

J. Lewy, *Forschungen zur alten Geschichte Vorderasiens, MVAG 1924 p. 21*.

לדאבוננו לא היה מחקר זה לעניינו. לפי דעה אחרת הכונה לרבלה שהיתה עיר מבצר של פרעה; כך

B. Alfrinlz, *Die Schlacht bei Megiddo u. der Tod Josias, Biblica 1934*

המתרגם את המושג Kriegsstadt, Garnisonsstadt, Festungsstadt.

(3) על מגע קודם הרבה יותר בין שליהי בבל ויהודה מעיד גם הספור המקראי מימי חזקיהו על מורד בלאזן.

(4) ולא נראים הפרושים השונים שנתנו לחוסר התעוררותו של יאשיהו בשנת 616, כגון ששלטון מלך יהודה לא השתרע באותה שנה עד למגדו, או שהצבא המצרי חלה או כסוריה ולפיכך על עבר בכלל בארץ.

Hjelt, *Die Chronik Nebopolassars und der syrische Feldzug Nechos, Beihäfte ZAW 41 (1925) p. 143*.

(5) על ברור פרשה זו וקביעת התאריך המדויק של המאורע הנ"ל עמדתי במקום אחר.

בימי הבית הראשון, ואולי בתולדות ישראל בכלל, שמלך יהודי העז לצאת למלחמה תוקפנית על צבא מעצמה עולמית.⁸

נכו לא נתעכב כפי הנראה זמן רב במגדו ("ואלהים אמר לבהלני"), שאליה הגיע בימי האביב ("עת צאת המלכים"). כי לפי הכרוניקה הבבלית החדשה (שורה 66 ואילך), במדה שהיא מעידה באמת על מסעו של נכו, הגיע הצבא המצרי לאזור הפרת כבר בחודש תמוז. באותו הזמן גם הסדיר פרעה מצרים את עניני "עבר-הנהר" מעיר המרכז רב ל ה שבסוריה התיכונה, והסיר את יהואחז, שנודע כנראה במדיניותו האנטי-מצרית, מכס המלוכה ביהודה. לאחר שמלך כורשו של יאשיהו שלושה חדשים בלבד. במקומו המליך נכו את יהויקים, שהיה כנראה ידוע בנטייתו הפרו-מצרית, אשר להן נשאר בעצם נאמן עד סוף ימיו (מלכים ב' כ"ג ל-לד).

התפתחות המאורעות מראה, איפוא, שביהודה טעו בהערכת הכוח המצרי הממשי ושלמו מחיר רב בעד מדיניות אנטי מצרית גלויה שבאה במוקדם במקצת. אולי קרה כדבר הזה גם את שכנותיה של יהודה בגבולותיה המערביים, כי מדברי הרודוטס אנו למדים (ספר ב' 159) שלאחר מערכת מגדו (אצלו בטעות מגדל) כבש פרעה נכו את עזה (אם נקבל את הזהוי עם קדו'טיס המקובל כיום). כבוש זה, המתאשר על יסוד דברי המקרא (ירמיהו מ"ו, א'), ארע בודאי בשובו של הצבא המצרי מארם נהרים (כפי שנסייתי להראות במקום אחר). וכן נכנעו גם יתר ערי פלשת לפרעה מצרים, כמו אשדוד שנכבשה עוד ע"י פסמתיך לאחר מצור ממושך של 29 שנים (הרודוטס, ספר ב' 157) ואשקלון, כפי שמוכיחה, כנראה, תעודה ארמית שנתגלתה לא מכבר. (עליה ר' להלן).

התקופה שבין 609 ו-605, כאשר נפלה ההכרעה על גורל קדמת אסיה, שתומה בעיקרה (וכך נעלמה מעינינו גם פרשת שקיעתם הסופית של האשורים), אך בנגד לדעות שונות שהובעו, נתנו עדיין המצרים

8) קרב מגדו מתואר במקרא בספר מלכים ב' (כ"ג כ"ט-ל) ובשנויים ניכרים בספר דברי הימים ב' (ל"ה כ"ט-ד). ויש להעדיף את התאור האחרון הנשען על מסורת מהימנה יותר ממחבר ספר מלכים. ומפתיע עוד יותר התאור המאוחר הניתן אצל יוסף בן מתתיהו (קדמוניות ספר י', ה, א), שכנראה שאב ממקורות קדומים בלתי תלויים בתנ"ך. יוסף בן מתתיהו מיטיב להכיר את הקונסטלאציה המדינית-הצבאית החדשה והוא אף מוסיף פרטים על מותו של יאשיהו, שלפיהם נפגע מלך יהודה מחץ בשעת מסקר הצבא, כשעבר במרכבתו מאגף אחד למשנהו. משנפצע המלך ניתן אות לנסיגה כללית. הש' עתה לבעית טיבם של המקורות לפרשתנו

M. Noth, Ueberlieferungsgeschichtliche Studien, 1934 p. 182 (140)

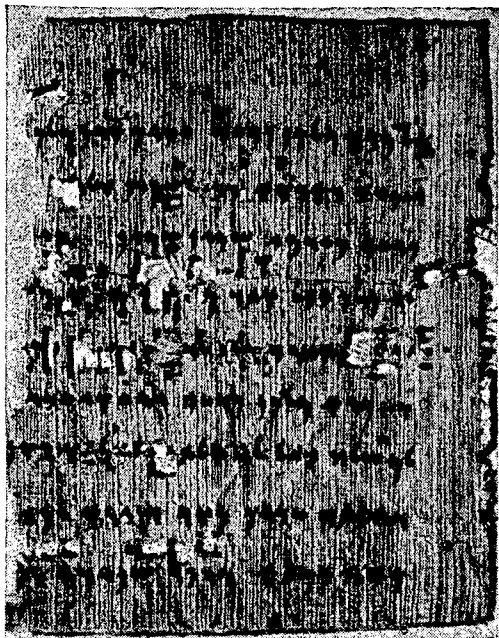
בפרק הזמן הנדון משלטון חזק למדי ב"עבר-הנהר" הצליחו להחזיק בקו הפרת. אולם בשנת 605, לאחר נצחונם המכריע של הבבלים על הצבא המצרי בכר-כמיש, נחרץ לחלוטין גורלם של תושבי סוריה וארץ ישראל. התפתחות שאותה חזו מראש רבים ממנהיגי יהודה וירמיהו בתוכם.⁹

נבוכדראצר, שניהל את המערכה על כרכמיש בעודו יורש עצר, רדף אחרי הצבא המצרי הנסוג עד פלוסיון שבגבול מצרים (השזה יוסף בן מתתיהו, קדמוניות, ספר י', ה, א), ולקח בהודמנות זו שבויים מיהודה, מפניקיה, מסוריה, ומן האזור שעל הגבול המצרי. שבויים אלה הוגלו לבבל, ביחד עם השלל, בידי ממלאי המקום שהשאיר נבוכדראצר, שבעצמו נאלץ להחיש את שיבתו למולדתו בקשר עם מות אביו. ידיעה מענינת זו, שנשתמרה מדברי ברוטוס אצל יוסף-בן-מתתיהו (בספרו נגד אפיין חלק א' י"ט), מתאשרת על ידי ספר דניאל, הפותח בתאור מצור ירושלים בידי נבוכדנאצר. בשנת שלוש למלכות יהויקים מלך יהודה, דהיינו בשנת 605. מהמשך דברי המקרא באותו מקום (דניאל א, א ואילך), שהמלומד דים התעלמו מערכו ההיסטורי, אנו למדים על שד "מקצת כלי בית האלהים" בירושלים, ועל גלותם של מספר תושבי יהודה וביניהם דניאל ורעיו. אך יהודה, בנגוד ליתר חלקי הארץ, לא נכבשה אז כעדות יוסף בן מתתיהו ("קדמוניות" ספר י', א). כן לא הוגלה מלכה, שהרי דבר גלותו לא צוין במפורש (נאמר רק "ותן ה' בידו [של נבוכדנאצר] את יהויקים") ואולי נאסר אפילו בנחושתיים, על מנת להוליכו בבבל, אם המסופר בספר דברי הימים ב' ל"ה, ו', שייך באמת לעניינינו ולא למאורע מאוחר יותר.

פרשת מסעותיו של נבוכדראצר לארץ ישראל היא בעיה היסטורית מסובכת שלא הובהרה במידה מספקת, ביחוד מפני חוסר מקורות צבאיים בבליים שידמו לאנאלים האשוריים. במקרא יש לנו ידיעות מפורטות רק על שני המסעות הצבאיים שנסייתימו ב"גלות יהויקים" בשנת 598 וב"גלות צדקיהו" בשנת 586. ואולם, במקומות שונים בתנ"ך, נרמזו מסעות נוספים לארץ שבאו כתוצאה ממרידות של יהודה במרות השלטון הבבלי. בין הפלישה הצבאית הכבד לית הראשונה לארץ משנת 605, שצוינה לעיל, לבין מצור ירושלים בימי יהויקים, נערך ללא ספק מסע צבאי נוסף כפי שמוכיח הכתוב בספר מלכים ב',

9) השזה נבואותיו של ירמיהו במקומות שונים. למל-חמת כרכמיש הוקדשה נבואה מיוחדת (פרק מ"ו) וכנראה נתחבר לרגל המאורע הנזכר אף הפרק כ"ה ("בשנה הרביעית ליהויקים") המונה עממים רבים וכעיקר את עמי "עבר-הנהר" שקבלו את עול מלך בבל.

הפפירוס הארמי מסקרה — מסמך צבאי על פלישת
הבבלים לארץ-ישראל

אך לא מכבר נתגלה מסמך צבאי יחיד במינו
שיש בו כדי להבהיר את המקום שחפסה מצרים
בחשוביהם הצבאיים של שליטי הארץ עם התקרב
הסכנה הבבלית. התעודה הנזכרת הוא פפירוס ארמי
שנמצא בשעת החפירות בסקרה, היא נוף העתיקה
שבמצרים, והוא משקף את האימה שנפלה על
מנהיגי הארץ בעקבות פלישת הצבא הבבלי, ואת
הצעדים שבהם החלו לנקוט בארץ-ישראל כדי להעִ-
ביר את רוע הגזירה.¹²

נביא כאן את התעודה החדשה בתרגומה העברי
ובהשלמות המתקבלות על הדעת של תכנה (מאחר
שחציה השמאלי קטוע ולא בכל מקום בטוחה
הקריאה):

1. אל אדון מלכים פרעה, עבדך אדן, מלך [שם]
הממלכה, שם אלהות, אלהי]
2. השמים והארץ ובעל שמים, האלהים הגדול
ישית את כסא אדון מלכים]

(12) הפפירוס נתפרסם על ידי דיופון-סומר
Dupont-Sommer, Un papyrus araméen d'époque
Saite découvert à Saqqarah, Semitica 1, 1948.
השוה עליו H. L. Ginsberg, BASOR No. 111, 1948.
ואת מאמרי „מכתב ארמי חדש לפרעה מימי ירמיהו“,
בידיעות החברה העברית לחקירת א"י, שנה ס"ו (תש"י),
עמ' 33—39, שבו מסרת תרגום עברי של התעודה החדשה,
המסתמך בעיקרו על קריאתו של גינזברג.

(כד אדן): „בימיו עלה נבוכדנאצר מלך בבל והיה
לו יהויקים עבד שלש שנים וישב וימרד בו. וישלח
ה' בו את גדודי כשדים ואת גדודי ארם ואת גדודי
מואב ואת גדודי בני עמון וישלחם ביהודה“ וגו'.
באיה אופן שלא נפרש את הפסוקים האלה הם
מעידים על מסע צבאי לארץ בשנים 603/2; כי אם
מתכון הכתוב הנ"ל למרד שזמם יהויקים בסוף ימיו
(בשנת 599/8) הרי שקדם לו בשלוש שנים מסע
שעבוד בבלי; ואף אם נניח שהמחבר מונה את
תקופת השעבוד משנת 605, הרי נערך מקץ שלוש
שנים מסע עונשין כדי לדכא את המרד הנזכר.¹⁰
אולם דברי המקרא המובאים לעיל מבהירים את
התמונה של הפלישות הצבאיות לארץ. החיל הכשרי,
שחדר לארץ יהודה מצפון וביחד ממערב, עורר את
שכניה המזרחיים של יהודה להתנפל עליה ממזרח
וזמרום (במקום ארם יש לגרום למעלה אדום).

בשביל לגולל את היריעה המדינית-הצבאית של
יהודה באותם הימים בשלמותה, עלינו לתת את
דעתנו גם על עמדתה של מצרים בהתנגשויות שבין
היהודים והבבלים. מצרים, שהיתה מעונינת במרידת
הושבי הארץ בשלטון בבל, עוררה — בודאי על ידי
הבטחות לתמיכה צבאית — ביתר חריפות את שאלת
ה„אוריינטאציה“ ביהודה, והיתה מגבירה את מלחמת
המפלגות השונות בתוכה. בניגוד לנביאי האמת,
שראו אז במצרים „משענת קנה רצוף“ והזהירו בפני
אוריינטאציה פרו-מצרית, נתנו רבים מאוכלוסיית
יהודה וממנהיגיה אמן בהבטחות השוא של הארץ
השכנה הגדולה שבדרום-מערב. משלחות צבאיות
מטעם יהודה למצרים שוגרו כפי הנראה בתכיפות,
כפי שמעיד המקרא ביחס לתקופת יהויקים (ירמיהו
כ"ו, כ"ב ואילך), וכפי שמראות התעודות העבריות
שנחשפו בלכיש (עליהן ראה להלן) בקשר לימי
צדקיהו (חרס ג' שורות י"ד ואילך: „ולעבדך הגד
לאמר: ירד שר הצבא כניחו בן אלנתן מצרימה“
וכר) ¹¹.

(10) על מסע בבלי זה בשנת 603/2 הושה ביחד
W. F. Albright, The Seal of Eliakim and the
Latest Preexilic History of Judah, etc., JBL 1932.
החולק במאמרו על עויכת מסע צבאי בבלי, קודם לשנה
זו לארץ יהודה.

(11) לדעת סורט סינר, תעודות לכיש, ת"ש עמ' 91
ואילך מתואר במקרא ובהרסי לכיש אותו מאורע עצמו.
כפי שניסיתי להראות ברשימתי „אלנתן בן-עכבור והנביא
אוריהו מקרית-היערים“ (ידיעות החברה העברית לחקירת
א"י, שנה י"ד תש"ח, עמוד 7—8), יש להעדיף את התאור
הניתן בתעודות לכיש על נוסח המקרא. דהיינו שראש
המשלחת הצבאית-היהודית היה כניחו בן אלנתן ולא אלנתן
בן עכבור כעדות המקרא. על כל פנים מראים שני המקו-
רות הנזכרים ששיגור משלחות למצרים נהוג היה בתקופה
הנודנה.

3. פרעה כימי שמים אמן (נאמן = יציב) אשר
[כתבתי לאדוני להודיעו כי גדודיו]
4. של מלך בבל באו והגיעו לאפק וה[חלו]...
5. .... לקחו..
6. כי אדון מלכים פרעה ידע כי עבד[ך] לא יוכל
לעמוד בפני מלך בבל. על כן יואל-נא]
7. לשלוח חיל להציל אותי. אל יעזובני כי
עבדך נאמן לאדוני]
8. וטובתו עבדך נוצר. ואותו חבל הים [סר
למשמעתך. אבל אם מלך בבל יקחהו ישים]
9. פחה בארץ ואגרת....

לדאבוננו חסרים בפפירוס פרטים על מקומו של הכותב ועל המאורע הנזכר במכתב. אך כל המעיין בתעודה נאלץ להודות שהיא מפרק הזמן בו אנו דנים ושמוצאה מארץ ישראל, וכנראה מאזוריה הדרומיים של הארץ, כפי שמוכיח הציון הטופוגרפי היחידי בתעודתנו — אפק — שהיא בודאי אפק שבשרון, ראש העין של ימינו. אולם בקביעת המקום והזמן המדויקים של חבור האגרת מחולקות הדעות. נראית השערת אל ברייט (ראה מאמרו של גינד-ברג הנוכח לעיל בהערה 12) שמחבר האגרת היה מלך אשקלון (שנקט במדיניות אקטיבית נגד בבל). בנוגע לזמן, נסיתי להראות במאמרי על הפפירוס הארמי שהאגרת מתאימה ביותר לנסיבות ההיסטוריות של שנת 599/8, דהיינו למסע הבבלי לארץ שהביא לגלות יהויכין. לעומת זה אין ליחס אותה למאורעות שקרו בשנת 605 (כדעת דרפון-סומר) או בשנת 603/2 (כדעת גינזברג) או לתקופה מאוחרת לגלות יהויכין.

בין כך וכך קובעת התעודה את דרך התנועה של הצבא הבבלי בארץ ישראל אשר השתמש לפיה ב"דרך הים", ואת חשיבותה של אפק כתחנה צבאית, בודאי בשל שפע המים שבקרבתה ובשל היותה מקום המעבר בין נהר הירקון ואזור ההרים. באפק גם נערכו, כפי הנראה, הכוחות לקראת התקפה על ערי פלשת מזה וערי יהודה מזה¹³. כמו כן יש לשים לב לפרט חשוב, שבתעודה הארמית לא נזכר במפורש, שמלך בבל בעצמו הגיע לאפק, אלא בודאי יש להשלים כי "גדודיו" או "עבדיו", הגיעו לעיר זו, כפי שדורש המשך הענין מבחינה לשונית (בשורה

4 הפעלים בנוסח הארמי הם בלשון רבים). ואולם דוקא עובדה זו, המראה, לדעתי, כי חיל החלוץ הבבלי בלבד הגיע לאפק ולא הכוח העיקרי בפקודו של נבוכדנאצר, משהו בכלל טעם לשיגור האגרת מצרימה. אחרת, במקרה שהאויב הטיל כבר את כוחותיו המלאים למערכה מסביב לאפק, בודאי לא היו נשארים עוד סכויים לפניתה של אחת מערי פלשת למצרים, בבקשת עזרה צבאית.

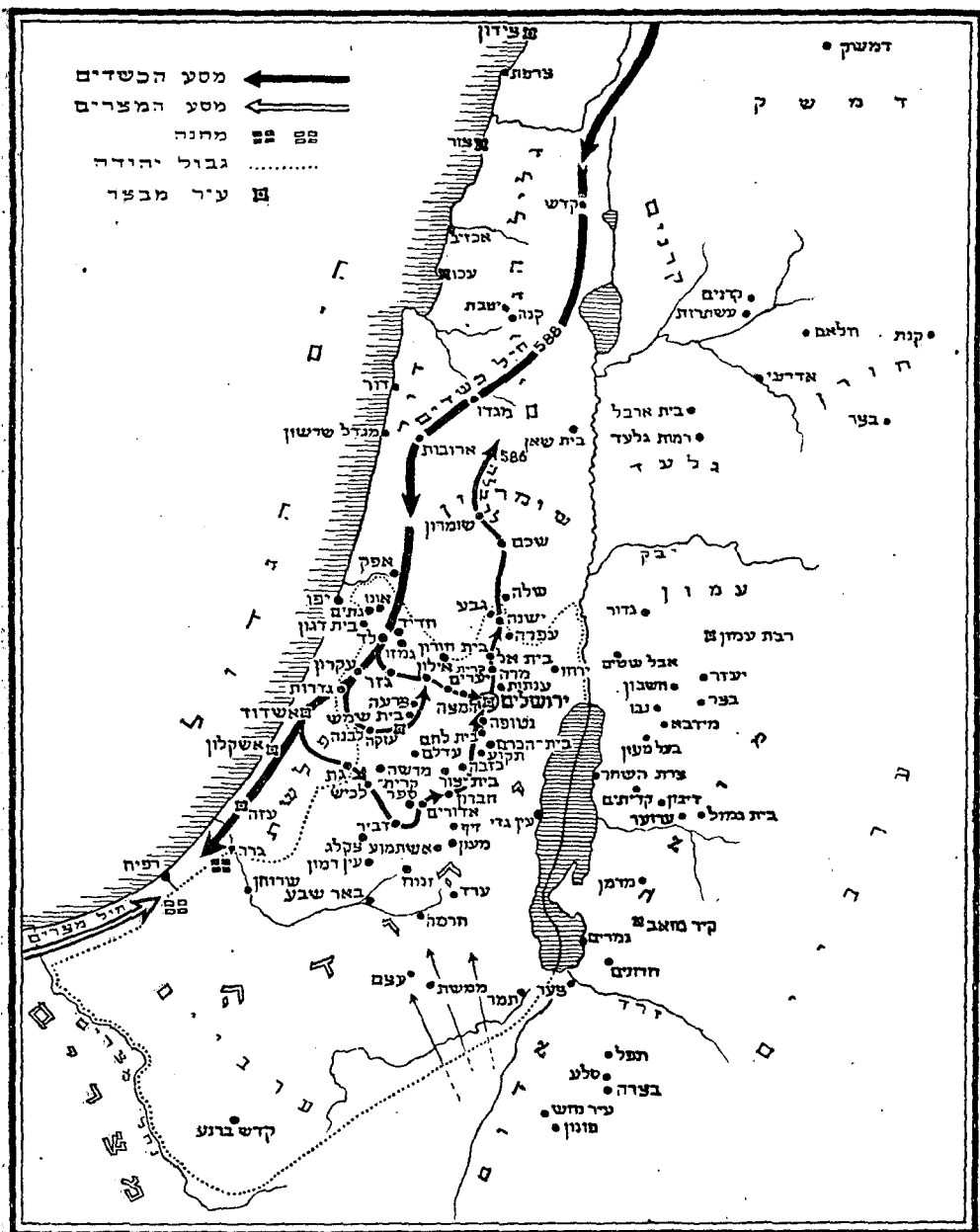
אם לא טעינו בהבנת השתלשלות הענינים כמ-תואר לעיל הרי נמצא לתוכן אגרתנו תאור מקביל במקרא בקשר למצור ירושלים בימי יהויכין בשנת 598: "בעת ההיא עלו עבדי נבוכדנאצר מלך בבל ירושלים ותבא העיר במצור. ויבא נבוכדנאצר מלך בבל על העיר ועבדיו צרים עליה" (מלכים ב', כ"ד י"א). אף כאן נאמר איפוא שמלכתחילה עלה חיל חלוץ על ירושלים וסגר על העיר מסביב, ורק במועד מאוחר יותר, בשעת המצור, הופיע בודאי מלך בבל בכבודו ובעצמו עם הכוח הצבאי העיקרי שבר-שותו. כנראה עובדה זו הגיעה את יהויכין להכנע.

בנוגע לעזרה הצבאית המקווה ממצרים, בשעת המצוקה הגדולה בארץ ישראל, בודאי נחלו אכזבה מרה ביהודה כמו בערי פלשת, והמציאות ההיסטורית האמיתית באה לידי בטוי בדברי הסכום של מחבר ספר מלכים ב' (כ"ד ז'): "ולא הוסיף עוד מלך מצרים לצאת מארצו כי לקח מלך בבל, מנחל מצרים עד נהר פרת, כל אשר היתה למלך מצרים".

חורבן יהודה, כתוצאה מכבוש הארץ בימי יהויכין ובימי צדקיהו, זכה לדיון רחב אצל כותבי ההיסטוריה¹⁴. אך לרוב שמו את הדגש, שלא בצדק, על החורבן האחרון. אולם מן הראוי לעמוד על ההבדל המהותי שבין שתי פרשות הכבוש הנזכרות. בשעה שהמסע הבבלי משנת 589/6 הביא בעיקרו להשמדה פיזית של ערי ממלכת יהודה, נחרב למעשה ישוב הארץ עוד 10 שנים לפני כן כתוצאה מהגליית המוני האוכלוסיה. אף מחברי המקרא העריכו כנראה את גלות יהויכין כמאורע המכריע בתולדות התקופה, כפי שמעידה קביעת מאורע זה בחזר ראשיתו של מנין שנים חדש (השוה ספר יחזקאל א', ב' ובמקור מות אחרים בספר זה, וכן מלכים ב' כ"ה כ"ו). כמו כן משקפים גם המספרים הנקובים במקרא ביחס לגלויות השונות, עם כל הזהירות שיש להתייחס אליהן, את חלקה המכריע של גלות יהויכין (השוה את רשימת המספרים בספר ירמיהו ג"ב, כ"ח-ל' ואת

(14) התאור המפורט והחדש ביותר בעברית ניתן בספרו של י. קלוזנר, היסטוריה של הבית השני, כרך א', תש"ט.

(13) אפק בארץ שומרון נזכרת גם במסעו של אסרחדון, מלך אשור, למצרים בשנת 671 ובמקור זה ניתן אישור נוסף לזהו אפק עם ראשהעין על ידי סימון המרחק בין עיר זו לרפיח ב-30. "בירו", דהיינו 30 שעות הליכה שהן 120 ק"מ בקרוב.

מטע חיל כשדים נגד ממלכת יהודה (לפי "אטלס לתקופת התנ"ך")

עצמה, אך מעוטה גם מערי השדה שבשפלה ובאזור הנגב (ראה ירמיהו י"ג "חיי"ט, הפסוק מתיחס לימי יהויכין).

אולם משמעותה האמיתית של גלות יהויכין אינה נמדדת בקנה המדה הכמותי אלא באמת-המדה האיכותית. הוגלו המעמדות השולטים ביהודה ונכבדי המדינה: בית המלוכה והשרים, אילי הארץ וחורי יהודה וירושלים, כהנים ונביאים, ועל הכל אנשי

המספרים הנתנים להלן)¹⁵. בגלות זו הוגלו מארץ ישראל כ-10,000 גברים, שהם ביחד עם משפחותיהם לפחות 30,000 נפשות, רובם המכריע בודאי מירושלים

15 יש במקרא מספרים סותרים על גלות יהויכין, אך הם מסתכמים ב-10,000 בקרוב (השוה מלכים ב' כד, יד-טז). לעומת זה אין כל סמוכין להשערת קיסל *Geschichte des Volks Israel III*, p. 63. נפש שהוגלו כביכול בשנת 586, מספר שללא ספק מופרז ביותר.

הנכבשת¹⁷. לאור מצב ענינים זה מוסכרת גם התנהגותו ההססנית והפרודוכסאלית של צדקיהו שזה ביאתו לבסוף למרד באותה המעצמה שבחסדה שלט בארץ, שהרי מחנה מתנגדיו ביהודה מצד אחד ונבר כדראצר מצד שני היו מאיימים עליו בהשענם על ה„ברירה האחרת“ — דהיינו, על מעמדו המלכותי של יהויכין¹⁸.

התוצאות ממדיניות הנפל של נבוכדראצר לגבי יהודה לא אחרו לבוא. מנהיגי העם החדשים, מחוסרי הנסיון, נכנסו להרפתקאות פוליטיות מסוכנות, בודאי בעידוד הדיפלומטיה המצרית, כגון מניפת המרד שנרקמו בשנותיו הראשונות של צדקיהו (כנראה בשנת 594), כשנתכנסו בירושלים שליחיש מאדום, מואב, עמון, מצור ומצידון. מענינת העובר דה שבועידה החשאית בירושלים נערך מקומן של ערי פלשת, שכפי הנראה הפכו בינתיים לפחות בבר ליות (השזה את הפפירוס הארמי החדש מסקרת והנאמר עליו, למעלה). אולם שרי יהודה לא למדו לקח ממדיניותם האנטי בבליית הגפסדת עד שדחפו את המדינה למלחמה גלויה במלך בבל ולעברי פי פחת.

בשנת 589, ערב הפלישה הגדולה של צבא בבל לארץ, ששמה קץ, כעבור למעלה משנתיים, למלכות יהודה — לא היתה יהודה מוכשרת לעמוד בפני המשיחיה הכבדה שנטלה על עצמה לא מבחינה מדינית וצבאית, ולא מבחינה מוסרית-נפשית. עם בוא הצבא הבבלי לארץ ישראל נתברר שכל ההישגים הדיפלומטיים בקשר לשיחות צבאי מצד הארצות השכנות הושמו לאל. חיל העזר המצרי שנשלח לארץ ישראל כימי הקרבות אינו משנה בהרבה מן העובדה של בדידות יהודה במלחמה עם הצבא הבבלי האדיר, כובש הארצות. אבל גם מבחינה צבאית היתה יהודה, בשנת 589, פחות מוכנה מאשר עשר שנים לפני כן, כשעמדו, עדיין, לרשותה מבצרים איתנים ומפקדי צבא בעלי נסיון, וכן מומחים למלאכה הצבאית שהוגלו בינתיים (החרש והמסגר). כמו כן לא היה העם שלם מבחינה נפשית עם הכרזת המלחמה על בבל, כפי שמראה, בצורה קיצונית, הדוגמה של ירמיהו. חלק ניכר, בודאי, של העם נהה אחרי מדיניות הפיוס של נביאי האמת, ובתוכו גם חוגים מסוי-

17) השהה קלוזנר, בספרו הנ"ל, עמוד 37/8 (עיינין שם בביבליוגרפיה) המביא דוגמה נוספת מפניקיה למדיניותו של מלך בבל.

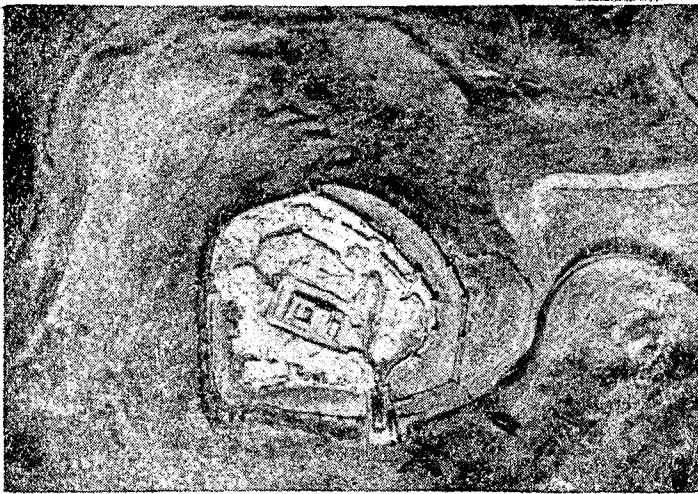
18) המחלוקת בדבר לגיטימיות השלטון ביהודה גרמה גם לפולמוס בין נביאי האמת (מצדדי צדקיהו) לבין נביאי השקר (מצדדי יהויכין), כפי שהראיתי בפרוטרוט בהוצאתי בכנס העולמי למדעי היהדות: „ירמיהו ומלכי יהודה האחרונים“ (עומד להופיע).

החיל החרש והמסגר (מלכים ב' כ"ד, י"ד ט"ז) ירפיהו כ"ד ב'; כ"ז ב'; כ"ט א"ב). ענין מיוחד יש באנשי החיל ובחרש והמסגר, שהיוו את צבא יהודה והבטיחו לו את צידו („הכל גבורים עושי מלחמה“). ועל כן נודעת חשיבות יתרה למספרים המפורטים בתנ"ך רק לגבי שני סוגי גולים אלה (מלכים ב' כ"ד ט"ז). לפיכך מנה באותו הזמן הצבא היהודי הסדיר, אם מותר לזהותו עם אנשי החיל, 7000 חייל, וחיל העזר, ביחד השרותים הטכניים והנשקים בתוכם, — אם נוזה אותם עם החרש והמסגר — מנו כ-1000 חיילים, דהיינו כחלק השביעי מן הצבא הסדיר. על מספרים אלה יש להוסיף, בודאי, גדודים מספר שנבוכדראצר השאיר בארץ וכן המון רב של חיילים מתנדבים, שהיו מתגייסים בזמן המלחמה.

מדיניות ההגליה של נבוכדראצר היתה קצרת ראות והרת אסונות. בהשאירו את ארץ יהודה ללא הגנה מדינית מוסמכת הכשיר את הקרקע לעלייתם של הרפתקנים פוליטיים, ועקב הגלייתם של בעלי הרכוש השתלטה במדינה אנדרלמוסיה חברתית וכלכלית. יתר על כן, גלותו של המעמד הצבאי מן הארץ, מזה, ובעלי האומנות, מזה, נטלו מן המדינה את יכולתה לשמור על הבטחון הפנימי והחיצוני ואת כושר הביצרון. גורמים אלה הם שמנעו את הגלדת הפצעים הציגו את יהודה ככלי-ריק.

היה עוד גורם נוסף (שנתברר רק עתה, על יסוד החומר החדש שבידינו) שהטיל מבוכה רבה ביהודה ופילג את האומה לשני מחנות יריבים. היתה זו שאלת לגיטימיות של שלטון המלוכה ביהודה. בכתובות השונות שנתגלו בארמונו של נבוכדראצר בבבל, ופורסמו ערב המלחמה העולמית השניה על ידי א. וייזנר, נזכר יהויכין בשנת 592, ז. א. ארבע שנים לאחר גלותו, עדיין בתואר הרשמי של מלך יהודה. כן יש בידינו עדויות אפיגרפיות מחפירות הארץ (טביעות כדים מבית שמש, קרית-ספר ואולי גם חותמות מלכיש וממצפה) המאשרות את מעמדו המלכותי של יהויכין שעה שישב בגלות בבל¹⁹. מתחור לנו איפוא קו חדש במדיניותו של נבוכדראצר לגבי ארצות הכבוש. מלך בבל מינה, אמנם, מלך חדש במקום השליט המורד, אך השאיר את המלך הגולה במעמדו הקודם והחזיק בו כנראה בתור קלף נגד יורשו במדינה

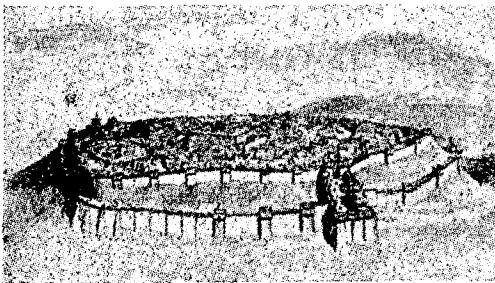
H. G. May, Three Hebrew Seals and the Status of Exiled Jehoiakin, AJSJL 1939 pp. 146—48. W. F. Albright, King Jehoiakin in Exile BAV No. 4 (1942).

צלזוס אירד" של תבנית מבצר לכיש ופריבתו (הותקן על פי צלזוס אירד, פרטומי החפירה ותבליט טנחריב ע"י זר בן ציוני עבור, תערוכת הנשק והמלחמה בימי קדם). לפי הנחתנו ולפי בדיקת הצלזוס היה כנראה, במקום שהתל תלול ביותר, רק קו הגנה אחד; קושי הגישה לעיר מצד זה הקטין את הצורך הטקטי בחומה כפולה.

העליון של הצבא היהודי (השוה עליו למעלה, בהערה 11). אכן, אין להתעלם מאירת העצבנות הבלתי רגילה ומן המתיחות השוררת בין השלטון המרכזי בירושלים ובין אנשי הצבא בערי השדה המשתקפות באיגרות השונות והמעידות על שעת החרום, שנגרמה עם פלישת הצבא הבבלי מצד אחר מוכיחות העובדות שהשלטון המרכזי והפקוד הצבאי העליון בירושלים שולטים עדיין ביד רמה, ושהשרר תים הצבאיים פועלים כסדרם, ולא הופרע עדיין הקשר בין הבריה לבין החזית הדרומית-מערבית, ובעיקר הידיעה על שיגור משלחת למצרים, — שבשום פנים אין ליחס זמן חבורם של מכתבי לכיש לשלב מאוחר יותר מדי של המלחמה. לאותה המס' קנה מובילה גם ההשערה שהמכתבים שלפנינו נאספו לשם עריכת משפט צבאי של שולחם שמעל בתפקידו.²⁰

עדויות מסוג אחר לגמרי בשטח הצבאי הן החפיר רות הארכיאולוגיות, המראות מצד אחד את אמנות הבצור של היהודים באותו הזמן, ומצד שני — מסמנות

רקונסטרוקציה של מבצר לכיש

(20) ראה הערה מעבר לדף;

מים מקרב הצבא, שנוכחו לדעת יותר מאחרים מה חסרו הסכויים להצלחת המלחמה¹⁹. אך בעלי השלטון המרכזי בירושלים התכוונו למערכה צבאית ארוכה וככלו את ידי המלך המהסס וכל המרפא את ידי אנשי המלחמה... ואת ידי כל העם" (ירמיהו ל"ח ד"ה' השוה גם חרס 6 מתעודות לכיש).

על המלחמה האחרונה בין יהודה ובבל נשתמר במקרא תאור מפורט רק ביחס למצור ירושלים, אך אין לנו כמעט שום ידיעה על מהלך הקרבות ביתר חלקי הארץ. אולם החפירות הארכיאולוגיות בערי יהודה וגלויה של קבוצת תעודות עבריות שנחשפו בלכיש בשנת 1935 מגוללים לפנינו את העלילה המרתקת שהתחוללה בשנים האחרונות לקיום ממלכת יהודה ברחבי הארץ.

אפשר להניח שתעודות לכיש, שהן לרוב מכת' בים ליאוש, מפקד מבצר לכיש, נתחברו ברובן ערב פלישת הבבלים, אם גם אין בהן שום רמז ודאי על הצבא הבבלי או על פעולות איבה עם האויב, אך מכתבים אלה גדושים, כנראה, בפרטים על פעילות צבאית מוגברת באזור המערב-דרומי של יהודה, כגון העברת פקודות דחופות, פקוח על משמרות צבא, סדורים מיוחדים לקשרי איתות, ושיגור מש' לחת צבאית מצרימה. וכן נזכר באחד המכתבים שר הצבא כ(נ) יהו בן אלנתן, שהיה כנראה המפקד

19) על הלך הרוח המיוחד בקרב אנשי הצבא מעידים עתה חרטי לכיש, המציגים היילים וקצינים, כסיעה אוהדת את נביא-האמת, כפי שהוכיח טורט ש"נר בספרו על תעודות לכיש. ואולם אין לבוא לידי הכללות כסברתו של י"ב ין, הטוען במאמרו: „משפחות ומפלגות בממלכת יהודה", הרביץ יב (עמוד 250 ואילך), שהשרות האזרחי והרפולמטי במדינת יהודה היה ממצדדי בבל, בשעה שדוקא המעמד הצבאי תמך בפוליטיקה פרו-מצרית והיה מן התומכים הנלהבים של המרד. עקב המסיבות שציינו קשה לקבל מסקנות אלה, ועל כל פנים לא בשלמותן.

לוגי: דהיינו, שלאחר החורבן, בימי יהויכין, אי אפשר היה עוד לחדש את הבצורים בממדים הקודמים ונעשו רק תקונים ארעיים ובלתי משוכללים. כפי שנמצאו בלכיש. החפירות בלכיש גילו מערכת ביצור רים איתנה (ביחוד עד לשנת 598) הערוכה בצורת קו הגנה כפול מסביב לעיר. עובי החומה העיקרית היה כ־8 מטר השערה, שביצוריו נמשכו מן הכניס סה החיצונית שלו ועד לפנימית, לאורך 35 מטר בקרוב (!), היה מוגן היטב על ידי מגדלים. העליה אל העיר וכן הכניסה אליה פנו בכיוון מימין לשמאל, (אמצעי טקטי ידוע בארץ, שבא כדי לשלול מן האויב החודר לעיר את חופש הפעולה של היד הימנית ולא לצו להפנות את חלק הגוף הבלתי מוגן לעומדים בחומה). כמו כן טיחו את החומות מבחוץ וכרו לפניהן חפירה עמוקה כדי להקשות על חדירת האויב מבעד לחומה. לשם אותה המטרה גם נבנו מגדלים במרחקים שונים בחומה, שבלטו כלפי חוץ (כדי לאפשר לחיל המגן מתן „אש אנפילאדית“)²².

מסובכת יותר ופחות ברורה היא שאלת המבצרים בגבול הצפוני של ממלכת יהודה, בחבל בנימין. לא נוכל לעמוד כאן על המצב בבית-אל, שיאשיהו ספח אותה למדינתו, כי לא נתפרסם עדיין דר"ח מלא על תוצאות החפירה במקום זה. מכל מקום מתעוררים ספיקות אם עיר זו נחרבה בכלל באותו זמן²³. לעומת זה נהירות לנו תוצאות החפירה של תל-אנצבה, שכנראה אינה אלא מצפה, אבל להפתעתנו אינן דומות לתמונה המתקבלת מחפירות לכיש וקרית-ספר²⁴. למעשה אין בכלל שום עדות ארכיאולוגית ברורה המחייבת לקבוע את חורבן העיר דוקא בתקופה הנדונה. אדרבא, מציאות רבות סותרות הנחה כזאת, ורק שיקולים הגיוניים הביאו את מחבר הדר"ח הארכיאולוגי, לפי הודאת עצמו, ליחס את הריסתם של בצורי העיר למעשי ידיהם של הבבלים. אך, לפי הממצא הארכיאולוגי, בכלל לא

ביצור תל בית-מרסים (קרית-ספר) — יסודות חומת העיר מתקופת המלוכה המאוחרת. שים לב לקאזימאטיים, דהיינו לתאים שבין החומה החיצונית והפנימית, ששימשו כמחסנים וכחדרי משמרות הצבא. אולי מלאו אותם בזמן ההתקפה בעפר ובאבנים לשם חיזוק מערכת הביצורים.

את מידת החורבן וההרס, שנגרמו לערי המבצר על ידי האויב. בערים כבית-שמש, לכיש וקרית-ספר (תל-בית-מרסים דרומית לדואימה) נתגלתה שכבת אפר עבה וסימנים לשריפה איומה המעידים על תוצאות ההאבקות האחרונה מסביב למקומות אלה. בלכיש ובקרית-ספר²¹ ניכרים סימני חורבן כפול. בפעם הראשונה, בימי יהויכין, נהרסו הערים באופן חלקי בלבד עם השער והמבצר שבתוך העיר (העופל), ובפעם השנייה, כאמור לעיל, נגרס הרס מוחלט. מסקנה הגיונית אחרת, שכבר הזכרנו אותה קודם לכן, מתאשרת עתה על יסוד הממצא הארכיאולוגי.

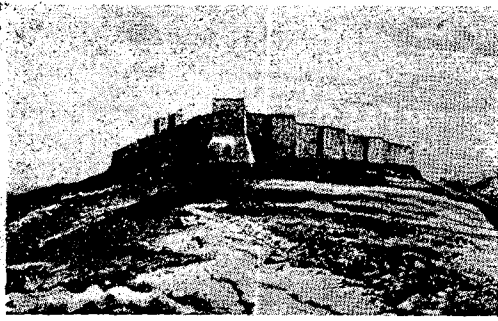
20) השוה לכל הנאמר טורטשינר, תעודות לכיש, ל"ב ל"ד. אולם במחקרו החדש על תעודות לכיש טובר טרוטש טורטיני (טורטשינר) (Lachish Letter IV JQR (1949) XXXIX) שחזן המכתבים איננו קשור לענייני הצבא, אלא עוסק אך ורק בגורל הנביא. בצדק מתנגד טורטיני להסברה המקובלת של הפסיקה האחרונה של חרס ד' ש" 13-10: „כי, אל, משאת לכיש, נהנו שמרם ככל האתת אשר נתן אנני. כי לא נראה את עזקה“ שלפיה ניתק קשר האיתות עם עזקה (תל זכריה). באשדות המערב ביים של הרי יהודה, כתוצאה מנפילת העיר בידי צבא בבל, אך כפי שראינו למעלה אי-אפשר לאחר את חבורם של מכתבי לכיש לשלב כה חמור במלחמה, שהרי עם נפילת עזקה הגיע מצב החירום כבר לשיאו.

21) על חפירות לכיש השוה ביחוד את הדו"ח הקצר של Inge, PEQ 1938, pp. 252 ff ועל תל בית-מרסים (כנראה קרית ספר) Albright AASOR 1941/3, pp 66/8.

22) אולי שכלל עוד מנשה, מלך יהודה, את מערכת הבצורים בלכיש ובערי יהודה אחרות, שהרי המקרא מעיד במפורש על מדיניות הביצור של מלך זה (דח"ב לג, יד) ועיין עתה במאמרו של ש. ייבין, זמנה של המנהרה בחלקלקת לכיש („ארץ ישראל“, קובץ לידעת הארץ ועתקוניה, תשי"ג, העומד להופיע).

23) בדו"ח מוקדם קצר מרמו אל ברייט (BASOR 14) p. [1934] 56 על קושי מסויים מבחינה ארכי אולוגית בקבלת שנת 587 כתאריך חורבן העיר, ולמרות שהוא מקבלו, הוא נאלץ להעיר: „אולם חורבן קצת יותר מאוחר, במאה ה-6, אינו מן הנמנע, ויתכן שיסביר גם קוים תמוהים בהרסים“. לפי סברתנו, שאותה נברר להלן, לא נחרבו באמת בזמן הנדון ערי בנימין, בניגוד לערי יהודה, ולפיכך אין גם טעם ליחס, כנהוג, à priori את שכבת החורבן בתלים הנוגעים בברר לשנת 587.

24) לנאמר כאן השוה ביחוד עמוד 201/3, Mc Cown, Tell en-Nasbeh, 1, 1947

רקונסטרוקציה של מבצר מצפה (תל אינצבה)

ב' ל"ג; נחמיה ז' ל"ז) ותו לא. בנוגע לקבוצה האחרונה יש להניח, שמאחר שהאזור הנדון נמצא במישור על דרך המלך, בודאי לא היתה לו יכולת להתגונן בפני כוחות הבבלים ונכנע ללא התנגדות. ומזה שנוגע לסביבת בית לחם וגטופה יש לנו סימכות פרושיות תמוהה עם מקום מוצאם של שרידי הצבא, אשר בשדה, המופיעים אצל גדליה במצפה, לאחר כבוש ירושלים. שנים משרי החיילים, — היחידים שעיר מוצאם צוינה במפורש — שריה בן תנחומת ובני עופי ואנשיהם הם מנטופה (מלכים ב' כ"ה; כ"ג; ירמיהו ח' מ). מכאן שהצבא היהודי מסביבה זו לא נשמד במלחמה ואף לא הוגלה בכלה. כן שמשה עדיין בתקופה אחרונה זו סביבת בית לחם כמקום התיישבות וכתחנה חשובה בדרך למצרים (ירמיהו מ"א ל"ז). אולי מותר להניח על יסוד עובדות אלה שאף האזור הנדון לא הראה התנגדות לצבא האויב ועל כן לא נחרב בימי הפעולות בארץ.

לבסוף, נפנה בקצרה למצור ירושלים ולכבוש הבירה, המתוארים, כאמור, במקרא בפירוט. (מלכים ב' כ"ה; ירמיהו ל"ב א' ואילך; ל"ד א"ח; ל"ד ל"ט; דברי הימים ב' ל"ז י"ז-כ). ראשית המצור על ירושלים חלה בחורף שנת 588, בעשרה בטבת, כנראה לאחר שנגמרה המערכה ביתר חלקי הארץ, שנמשכה כדאי מן האביב הקודם²⁶. המצור עצמו נמשך — בהפסקה זמנית בהסגר, עם בוא צבא העזר מצרי — לארץ באביב 588 או 587, — למעלה משנה וחצי, עד שהובקעו חומות העיר בקיץ שנת 587 (בתשעה

26 יש להניח שהצבאות הזרים פלשו לארץ בדרך כלל בחודשי האביב, לאחר תקופת הגשמים, בעת צאת המלכים. ויש מי שגזרו אפילו את שם החורף ניסן, הנקרא באשורית גם צב, דהיינו צבא, משורש נס הצבא, כלומר התקופה שבה נקראים החיילים ל"דגל" — לנס. ביחס למסע הבבלי משנת 605 אפשר להוכיח שבערך בחודש ניסן על ידי ציון העובדה שנובולאצר, ל"ז של נבוכדראצר, מת בחודש השני הוא אייר, בשנת שניוורש צעזר הבבלי הגיע כבר לגבול מצרים.

נהרסו בצורי היקף העיר ורק במקום אחד נפרצה החומה. השער, המוגן היטב, לא ניווק אלא רק הוצא מכלל שמוש על ידי סתימה בחומת אבנים. האם מצב ענינים זה אינו מחייב להניח שהעיר נכנעה מלכתחילה למלך בבל, שלא כדוגמת ערי יהודה, ועל כן לא באה על ענשה? הנחה זו מתחזקת על ידי עובדה אחרת, שהעיר כוננה בפקודת מלך בבל, לאחר חורבן הבית, בתור מרכז של שארית הפליטה וכמקום מושב של הנציב הבבלי והרשות היהודית. כמו כן אפשר לשער שאף העיר רמה, בקרבת מצפה, לא נחרבה בידי הבבלים, שהרי שמשה כמקום מפסתו של נבוכדראצר, רב-טבחים, המצביא הבבלי הממונה על מערכת ירושלים, ועיר זו היתה לאחר כבוש הבירה תחנת מיון בשביל הגולים (ירמיהו מ' א').

אולי יש רגלים לסברה שארץ בנימין, בתור חטיבה, נכנעה לצבא בבל עוד בראשית הפלישה, ועל כן נפגעה במלחמה פחות מיתר חלקי הארץ. בכיוון זה מראים גם ספורים שונים על ירמיהו מעצם ימי המצור על ירושלים. במקרה אחד בשנה העשירית לצדקיהו, דהיינו בשנה השניה למצור הבירה, חותם הנביא על חוזה לקניית שדה בענתות שבבנימין (ירמיהו ל"ב א"ט-ו). במקרה אחר, כשהוקל המצור על ירושלים, בעקבות הופעת חיל העזר המצרי בארץ, מנסה ירמיהו — כרבים מתושבי ירושלים — לעבור לארץ בנימין. אולם בצעד זה רואים שלטונות העיר, אולי בצדק, התמסרות למחנה האויב, כדברי הה"ר שמה של יראייה בן-שלמיה, שהיה מפקד על שער בנימין בזמן ההוא, התופס את הנביא: "אל הכשדים אתה גופל" (ירמיהו ל"ז, י"ב ואילך). ואולי בכלל היתה השפעת ירמיהו, כמטיף לכניעה לבבל, גדולה במיוחד בבנימין שהיתה ארץ מולדתו.

חיזוק לדעה הנ"ל, כי נמנע או ההרס של ארץ בנימין, נמצא אולי ברשימת עולי בבל (עזרא ב'; נחמיה ז') שלפיה חזרו שבי ציון ברובם המכריע לערי בנימין דוקא, עובדה המוכיחה, כנראה, שערים אלה לא היו חרות וקלטו את רוב העולים²⁵. אם קביעת זהותם של עולי בבל תשמש באמת קנה מדה לקיום ערי הארץ והצלתן מפני המשחית הבבלי, הרי שלפנינו מסקנות מענינות נוספות. כי מהרץ לתושבי ערי בנימין, נזכרים ברשימת העולים עוד אנשי בית לחם ונטופה (עזרא ב' כ"א-כ"ב; נחמיה ז' כ"ו) ובני לוד וחדיד ואוננו (עזרא

25 תודות לתונה לד"ר ב. מייזלר, שהעירני על עובדה מענינת זו ששמה נקודת מוצא להשערתנו הנ"ל בקשר לארץ בנימין.

בתמו). עדות חיה על משטר האימים הפנימי שהוקם בעיר, מזה, ועל החמרת המצב. עם המשך ימי המצור, מזה, ניתנת בספר ירמיהו. לבסוף אול גם המון בשביל תושבי העיר (מלכים ב' כ"ה, ג'; ירמיהו ל"ו, כ"א) שנתרבו בימי המצור מפחד האויב. (השנה ירמיהו ל"ה, י"א וגם ד', ה'). לשם הגדלת מספרו של חיל המגן בעיר ניתנה גם פקודה מיוחדת מטעם המלך צדקיהו, "לקרא דרור" לעבדים, "העב-ריים", על מנת לגייסם לצבא (ירמיהו ל"ד, ח' ואילך).

את ביצוע המערכה על ירושלים הטיל נבוכדראצר על טובי שריו ומפקדיו (ירמיהו ל"ט י"ג), שאחדים מהם מלאו כעבור שנים משרות רמות במדינה, כמו נבוזראדן ונרגל שראצר שהיה אח"כ למלכה של בבל²⁷. וכן השתמש מלך בבל בכבוש העיר במיטב הטכניקה הצבאית (השוה מלכים ב' כ"ה, א') הידועה באותו זמן, שעל רמתה הגבוהה מעידים בצוריו של נבוכדראצר בבבל²⁸.

אם למרות זה נמשך מצור ירושלים זמן כה רב, הרי מעיד הדבר על רוח הגבורה ויכולת העמידה של חיל המגן היהודי. עם כבוש העיר בודאי לא נפל צבא יהודי רב לידי הבבלים, מאחר שחיל המגן, עם המלך צדקיהו בראשם, הצליחו לפרוץ את המצור

27 לתארים השונים של שרי מלך בבל השוה ש. פייגין, הפקידים הבבליים בימי החורבן, בספרו מסתרי העבר, תש"ג, עמוד 118-130.

28 לכתובות השונות על בצורי בבל בידי נבוכדראצר שהיו ידועות עד כה יש עכשו להוסיף טופס חדש שנתפרסם ע"י

S. Levy, Two Cylinders of Nebuchadnezzar, Sumer, 1947 pp. 4 ff

ברגע האחרון ולהסתלק בכיוון יריחו. אמנם המלך בעצמו נתפס בערבות יריחו, אך צבאו נפוץ לכל צד (מלכים ב' כ"ה, ד'ה'). רק שני מפקדי צבא גבוהים, בצדם של ראשי הכהונה והשרים, נשבו בעיר הם: "סריס אחד אשר הוא פקיד על אנשי המלחמה והסופר שר-הצבא המצביא את עם הארץ" (שם פסוק י"ט). לעומת זה נתן צבא האויב, חודש לאחר כבוש ירושלים, את בצורי העיר, שהיתה מוגנת על ידי קו הגנה כפול (חומותים) והרס את המקדש ואת ארמון המלך, ואת כל בתי ירושלים" (שם פסוק ט"י), וכלי הפולחן היקרים נשדדו ונלקחו בבלה (שם י"ג י"ז).

עם כבוש ירושלים וחורבן הבית באה הפרשה הצבאית לידי סיום. נבוכדראצר שם קץ לעצמאות יהודה על ידי בטול המלוכה והפיכת המדינה לפתחה בבליית. ליד גדליה בן אחיקם, נצר למשפחה פרו-בבליית מיוחסת שהופקד מטעם מלך בבל על שארית הפליטה במצפה, הושם חיל מצב כשדי (ירמיהו מ"א, ג). בין הנקבצים מסביב לגדליה במצפה, כאמור לעיל, היו גם שרידי הצבא היהודי מערי השדה, שנצלו ממות ומגלות ותפסו את השלטון בערים שנעזבו על ידי הגולים. גם הצבא, כמו יתר היהודים, הועסקו בעבודות חקלאיות (ירמיהו מ', ז' ואילך). עם חלוף הזמן נסתמנו כבר סימנים ראשונים לשיקום המהיר של "שארית יהודה" — כשנרצח לפתע גדליה בן אחיקם, ועם רצח זה נגזזה שארית התקנה לתחית האומה מתוך הישוב היהודי בארץ ישראל. נפתחה הפרשה של צפיה ומאמצים לגאולה מתוך הגולה — גולת בבל.

ויהי בשנת התשיעית למלכו, כחדש העשירי בעשור לחדש, בא נבוכדנאצר מלך-בבל הוא, וכל חילו על ירושלים, ויחן עליה; ויבנו עליה דיק סביב. ותבא העיר במצור, עד עשתי עשרה שנה למלך צדקיהו. כתשעת לחדש, ויחזק הרעב בעיר; ולא היה לחם לעם-הארץ. ותבקע העיר, וכל אנשי המלחמה הלילה דרך שער בין החומותים אשר על גן המלך, וכשדים על העיר סביב; וילך דרך הערכה. וירדפו חיל-כשדים אחר המלך, וישיגו אותו בערבות יריחו; וכל חילו נפוצו מעליו.

מלכים ב', כה (פס' א-ה)

כי כה אמר יהוה הנני מביא אל-צור נבוכדראצר מלך-בבל מצפון, מלך מלכים, בסוס וברכב ובפרשים, וקהל עס-רכ. כנותיך בשדה כחרב יהוה, ונתן עליך דיק, ושפך עליך סוללה, והקים עליך צנה. וקחי קבלו יתן בחומותיך, ומגדלותיך יתוץ בחרבותיו.

יחזקאל כ" (פס' 4-2)

• בתחומה של מלחמה זעירה •

תפקידו הראשון של צבא בימות שלום, או בהפסקה בין מלחמות, הוא לנסות ולהציץ אל תוך העתיד, למען הבהיר לעצמו מה דמות תהיה למלחמת העתיד אשר אפשר וצפויה לו; רק לאור ידיעה, או הערכה, כזאת ידע לכוון כראוי את ארגונו, תכונתו ואימונו. אכן, זהו תפקיד קשה. אין, כידוע, מלחמה אשר תדמה למלחמה האחרת, שקדמה לה. כל מלחמה מחדשת משו; במקצת, כהמשך לקוי ההתפתחות שהסתמנו כבר במלמה קודמת, ובמקצת — אף חדושי הפתעה, אשר קשה לראותם מראש. הרוצה בכך כי לא יפתיעוהו — עליו להיות דרוך עד קצה גבול יכולתו — דרוך במחשבה ובערות — ועליו עצמו לכלכל ולהכין כל הפתעה אפשרית מצדו, אשר תסייע לשבש את מערכי האויב ותכניתו. עם כל אותו ערפל שלוש בו המלחמה העתידה בשבילנו (אם תפרוץ, וכאשר תפרוץ), הרי כמה מקויה הנם ברורים למדי למפרע. אחד הקוים האלה הוא, כי מצדנו חייבת המלחמה להיות חסכונית. אין זה בגדר סוד שגם לאחר שנתעצם הרבה ע"י עליה ונתגבר ע"י פתוח כוחנו — לא נמצא קודאי במצב של הצד בעל היתרון המספרי — לא באשר למספר האנשים, ואפשר כי אף לא בכמות כלי הנשק השגרתיים. על האויב נצטרך להתגבר או ע"י איכות אנשנו, ע"י אמצאות ותחבולות מגוונות, וע"י תכסיסים. שיהיו חסכוניים בשבילנו וקטלניים בשביל האויב.

יש ומשתמשים, בעניני מלחמה וצבא, בהשקאות הלקוחות מעולם האספורט. והנה מן הנודעות שמי אשר זכה להגיע לתואר האליפות בענף מסוים של האבקות אספורטיבית. רבות יידרש ממנו בשביל שיעליה לאשורה על תוארו זה. אנחנו, אשר הגענו ל"אליפות" בהתמודדות שבינינו לבין שכנינו הבלתי ידידותיים — נדע גם כי בלי התחדשות מתמדת של יכולתנו, רעננות מחשבה ודריכות הרצון, לא נוכל לשמור על מעמד מעין זה.

והנה, בין צורות המלחמה — וביחוד כשהיא באה בצד מערך המלחמה ה"סדיר", וכעוד לו — החסכונית ביותר הנה, "המלחמה הזעירה". בודאי, אין המלחמה הזעירה יכולה לבוא במקום צורות המלחמה האחרות, כבדות-הציוד והיקרות יותר — כי אין לנצח רק על ידה. אך יש בה כדי לשמש אותה תוספת משקל על כף המאזנים האחת, אשר, עם כל המעוט היחסי של כוחות המריים שהושקעו בה — עשויה היא להכריע את נפש המאזנים; וזאת בשל הפתאומיות והגמישות של כוחותיה, אמצעיה ותחבולותיה. אכן, אף מעצמות אדירות, בעלות מנגנוני-צבא כבירים, לא זנחו אמצעי-עזר חשוב זה בעבר — וכנראה שאינן נוטות להזניחו גם בעתיד.

בשבילנו, "מדע המלחמה" הנו בעיקר, בגדר תורה שמושית — על כל פנים, כל עוד לא ניתן לנו לממש את חזוננו וחזון הנביאים ל"כתת החרבות לאתים", כי גזירה היא: עלינו להיות מוגנים. גם לקראת מלחמות, וגם באין מלחמה מוצהרת: גבולנו ארוך, גבול זה מלא פרצות הנו ופותח פתחים לפורענות אף בימי שלום, והוא יוצר לגבינו — בכוח — מציאות מתמדת של מלחמה זעירה.

המדור, בתחומה של מלחמה זעירה, אשר מדי פעם בפעם יוקדש לו מקום בחוברות "מערכות", ישאף להאיר את שלוחותיה השונות של "המלחמה הזעירה" — הן זו הספוגטאנית כמעט, והן זו המתנהלת ע"י כוחות מאורגנים ומאומנים מראש, וכן את כל גלגולי הבינים שבין השתים — ומכל צד. ויעשה הדבר גם מן הצד העיוני והמכליל שבדבר, גם ע"י הדגמות ונתוחן, גם ע"י בחינת אותם תכסיסים נוסה-גריליה אשר הוכנסו לשימוש ביהדות מיוחדות שבצבאות שונים (כגון "קומנדו", "מרינס", יחידות צנחנים וכיו"ב), ומובן מאליה, שבו בכד עם בחינת השאלות של גריליה ותכסיסיה, מן ההכרח הוא לעיין גם באורח הפעולות אשר נוהגים בו נגד כוחות גריליה. וזאת — מטעם כפול: ראשית, גם לנו לא יוכל להיות בטחון כי לא יופיעו כוחות גריליה, או נוסה-גריליה, אשר יפעלו נגדנו; ושנית — באם, "במידה, שנודקק לצורתה, המלחמה הזעירה", תהיה חשיבות לידיעה מה יכול להיות משחק ההתמודדות שבין "גריליה" ל"אנטי-גריליה".

כללו של דבר: יידרש לנו, בודאי, חסכון באנשים וחסכון בחומר. ולעומת זאת אל, "נקמץ" במחשבה צבאית, בתכסיסים ובתחבולות — ובנכונות להשתמש בכל תכסיס ויחידוש באם רק יש בו כדי לעזור לנו להשיג את המטרה, את העיקר.

מלחמה זעירה. על גלגוליה - מהי?

ללא ספק קיימים יסודות במלחמת גריליה אשר לא פעם יצטרך להשתמש בהם, ולנצלם, גם צבא סדיר; בין אם על ידי יחידות מיוחדות לכך, ובין אם על ידי יחידותיו התקינות. ומחשבתנו הצבאית תת-עשר, כאשר תלמד לא רק דרכי המלחמה הקלסית אלא גם את הדרכים, "היוצאות דופן" של מלחמה "בלתי-סדירה", "זעירה" ו"פרטיזנית".

* *

יש אולי צורך לומר בפתח דבר: אין מלחמה זעירה יכולה להעמיד לעצמה את אותה מטרה נכספת של צבא סדיר, היוצא לדרכו לשם השגת הנצחון השלם בכוחותיו הוא, ולשם זה — "מוצא את כוחות האויב, בא אתם במגע ומשמדים". הלוחם נוסח "מלחמה-זעירה" אינו מחפש את כוחו של האויב אלא את חולשותיו, ולעיתים, מש-תדל לא לבוא אתו במגע כלל. על כן המטרה שלו גם אינה יכולה כלל להיות: השמדת כוחו של האויב — אלא, גרימת נזקים לאויב, למען החלישו.

צבא הפועל באורח המלחמה הסדירה, נוהג לר-כז את כוחו על מנת להכניס את מכסימום מש-קלו למכה ניצחת ומנצחת; ואלו צבא גריליה, נוהג להתפורר על מנת לדקור את האויב במקומות רגישים. במלחמה סדירה שואף הצבא, על מנת לנצח, לקשור קרבות; צבא גריליה, לעתים קרובות, מתחמק מקרבות באשר מענינו להי-מנע מהם. צבא סדיר, פועל בעיקר נגד הכוח החי של האויב — צבא גריליה מוזק לאויב, ברוב המק-רים, על ידי חבלה במתקניו ובתחבורתו. אם נראה את הקרב בתורת צירוף של יסודות האש והתנועה — הרי ניתן לומר, שהצבא הסדיר חזק ללא כל השוואה מהבלתי סדיר בכוח אשו; ולעומת זאת התנועות של לחמי גריליה הן חפשיות וזריזות יותר, פחות מוגבלות בשטח ואף גועזות יותר.

הצבא הסדיר, מחמת הרכוזים הגדולים של אנ-שיו ושל נשקו, ובשל צרכיו בהספקת התחמושת לאמצעי האש המרובים, ומנגנון האספקה התחד-בורה שלו, קשור בעורקי התובלה שלו ותלוי בהם, ועל כן, לצבא תקין עורף רגיש דרכי תחבורה רג-רים; ואלו לאיש גריליה, בדרך כלל, אין "חזית"

ההגדרה ב"אנציקלופדיה בריטניקה" למונח Guerilla היא קצרה: "מונח שמשמשים בו כר-גיל בשביל להגדיר מלחמה המנוהלת על ידי כנר-עיות בלתי סדירות ובלתי מאורגנות".

הגדרה זו, אמנם, איננה אומרת הרבה — אבל ה"אנציקלופדיה" לא הסתפקה בהגדרה קצרה זו. אחרי ההגדרה בא מאמר ארוך המשתרע על מספר דפים. שם המאמר הוא: "מדע המלחמה הזעירה". המאמר כולו — ציטטה ארוכה (יותר נכון: מס-ער ציטטות מקובצות), מאת לורנס. המאמר, מבלי שינהג דוקא לפי ההגדרה שבפתח הערך באנציקל-ופדיה, מכניס אותנו ישירות ל"מטבח" של האס-טרטגיה והטקטיקה של הגריליה, ומבחינה זאת עולה על כל הגדרה אפשרית.

לורנס אומר על עצמו: "יהיה זה ברור שניהול הצבא (Generalship) לפחות במקרה שלי — לא היה אינסטינקטיבי, אלא בא דרך ההבנה, לימוד מאומץ ורכוז המחשבה". בעבר, ציין את רוב מפק-די הגריליה הקו ההפוך; ברוב המקרים היו אלה אנשים מחוננים, אם אפשר להתבטא ככה, בכש-רון פרימיטיבי, אשר יסודו באינסטינקט. בחושים. על כן הגדרה זאת של לורנס עשויה לשמש נקודת-מוצא נוחה, שעה שרוצים להבהיר מושגי היסוד של גריליה ולנסות למצוא את חוקיה של המלחמה הזעירה, — אותה מלחמה אשר למבט ראשון נד-מה שהיא מתנהלת ללא חוק וסדר.

יצוין כי השטח בו פעל לורנס היה מיוחד במי-נו — שטח מדברי. גם החומר האנושי שעמד לר-שותו היה בלתי רגיל — בידואי המדבר. אמצעי התנועה שלו היה הגמל, "ספינת המדבר". על כן, עם כל נכונות הגדרותיו כשלעצמן — יש תווא מגיע לקיצוניות מסוימת, בהפריזו בהסקת המסקנות בהתאם לאותם התנאים דוקא בהם פעל הוא עצמו; ונצטרך במדור זה לנתח את הלקח של עוד ועוד שטחי פעולה פרטיזניים אחרים ושונים: בהרים וביערות, בשטחי ביצה, בערים וכפרים, ועם חומר אנושי שונה (ספרדים, יונים, סרבים, רוסיים למ-של) על מנת שנדע להגדיר את המשותף שבלקח כל הפעולות הללו, תוך ראית השונה והמבדיל שבהם, המחייב הפרשים גדולים בשעת הסקת המס-קנות.

ואין "עורף". הפתגם העתיק: "הכל אשר לי — אתי אשא", לזה שואף הפרטיון. לעתים קרובות יקרה כי קל יהיה למצוא את צבא האויב, אך קשה לנצחו. את הפרטיון קשה למצוא — אך משנמצא, הרי ברוב המקרים, כמוהו כמנוצח. צבא סדיר נעזר אמנם בהפתעה, אך סומך בעיקר על כוחו. צבא בלתי סדיר נעזר אמנם, מעט מאד, בכוחו המועט, ופועל תמיד תוך הפתעה.

התקפה והגנה

אין צבא, ואפילו התוקפני ביותר, שאינו נזקק גם להגנה; ואין כל הגנה יעילה שלא יהיו בה גם יסודות של התקפה. לצבא בלתי סדיר נשק אחד — התקפה. כאשר הלוחם הפרטיוני נאלץ להתגונן, תוך ריתוק לעמדותיו, הריהו אבוד.

צבא הרוצה לנצח רואה במצב של הגנה מצב זמני והוא מבקש בהגנה שני דברים עיקריים: גרימת מכסימום אבידות לתוקף, ורוח זמן (על ידי קשירת כוחות האויב והיפוי על שטחים) למען התכונן להתקפה — אשר רק על ידה אפשר לו לנצח. והנה, אף על פי שצורת הקרב היחידה של צבא פרטיוני היא הצורה התוקפנית הרי מטרתה היא זהה מבחינת תכליתה (ברוב המקרים) עם המטרה של הגנה צבאית: גרימת קרבנות לאויב ורוח זמן בשביל הצבא. כך נפגשים, לעתים, היפוכים סקטיים במטרה סטרטגית אחת.

בין צבא פרטיוני לסדיר

צבא פרטיוני, כרגיל, (ויש מקרים יוצאים מהכלל) איננו צבא עצמאי; הוא מועיל ביותר, כאשר הוא פועל בקשר בלתי אמצעי, או בקשר כל שהוא — עם צבא סדיר. כאשר צבא פרטיוני פועל עצמאית הרי, בדרך כלל, אינו מעמיד לעצמו מטרות צבאיות מובהקות — אלא, (כמו כנופיות המופתי בהתקפות על הישובים ודרכי התחבורה היהודיים) מטרות הפגנתיות ופוליטיות.

לא תמיד קשור צבא בלתי סדיר בפעולתו קשר ישיר בצבא כל שהוא — ישנם מצבים בהם הוא מתקשר עם צבא כזה רק במרוצת הזמן, — וקשר כזה מתהווה, תחילה, עקב עצם קיומו ופעילותו של חיל בלתי סדיר, אף על פי שפעילותו זאת לא סומנה לו, ולא הותאמה למפרע, ע"י מרכז צבאי כל שהוא. אחת הדוגמאות: פעולות הפרטיונים היוונים והיוגוסלביים, והמאקיי הצרפתיים בזמן המלחמה העולמית; כל אלה, לו נשארו לבדם, לא

היו יכולות להיות לפעולותיהם תוצאות צבאיות מכריעות, אבל משנתקרבו הרוסים אל תחומי הבלקן, ומשנכנסו האנגלים ליון, הושגה התוצאה — הפרטיונים גרמו אבידות לאויב והרויחו לצבאות הסדירים זמן ושטח.

גם פעולות ה"צינדיטים" של וינגייט — הועלתן תן התבטאה בראש וראשונה ברוח זמן לצבא הסדיר העיקרי, להתכונן למסע המלחמה המכריע נגד היפנים — פעולתם היתה, איפוא, פעולת עזר.

יעילות ביותר הנן פעולות בנוסח פרטיוני כאשר הן עומדות בקשר בלתי אמצעי עם הצבאות שהיו קשורים בהן. לדוגמא: כאשר לצבא שלנו, שפעל בגליל העליון, נחוץ היה רוח זמן לשם היעדר כוח והכנות, באה פעולה של יחידת "יפתח", בנוסח מלחמה זעירה, כשפלגה מתוכה פשטה מעבר לירדן והרסה את מחסני התחמושת, חלקי מכונות, בגדים וצרכי אכל של הצבא הסורי, — והשיגה את המטרה. במובן זה, מבחינת המטרה והתוצאה, הרי יש דמיון בין פעולה זו למבצע בקנה מדה הרבה יותר נרחב, במלחמת העולם השנייה, כאשר העיר בירו הרוסים, דרך קוי האויב, בחזית מוסקבה, יחידה גדולה, דיביזיה בערך, של פרשים קוזקים (בפיקודו של דובטור) שפשטו בעורף האויב, הפריעו להכנותיו, ועל ידי זה הרויחו זמן לכוחות הרורסיים העקריים להתכונן לקרב על מוסקבה.

השימוש בכוחות בלתי סדירים על ידי צבאות סדירים בא בעיקר מתוך ה"רנטביליות" של פעולות אלה: על ידי כוחות קטנים ביותר משיגים כאן תוצאות, אשר, באורח פעולה "סדיר", היו מצריכות, להשגת אותה התוצאה, השקעת כוחות בממדים הרבה יותר נרחבים.

תפישתו המקורית של לורנס

הנהגה בקיום כלליים שיקולו של לורנס בקשר לתפקיד שנמסר לו: כיבוש עיר הקודש מדינה בעזרת הברזאים של פייסל (הזמן הוא מלחמת הער לם הראשונה, כאשר הבריטים חדרו אל מעבר לאזור סואץ, ופתחו במלחמתם לכיבוש ארץ ישראל וטוריה).

פייסל ניסה לתקוף את מדינה על ידי אנשי השבטים שלה, ובעזרת סוללה של 4 תותחים מיושרים. הלך שלמד מהתקפה זו היה שבלי אמצעים טכניים העולים בהרבה על אמצעי ההגנה, ובלי חיילים שאומנו על פי כל חוקי האימון הצבאי, אין לכבוש עמדה מבוצרת. פייסל התחיל לאמן חלק מאנשיו למלחמה סדירה, האנגלים אמנם הבטיחו עזרה, אבל היה ברור שלמען הבטחת ההצלחה בנ"סיון לכיבוש מדינה דרושים לעזרה לפחות בריגדה בריטית שלמה, ומספר ניכר של תותחים. ובזמן ה"הוא לא יכלו הבריטים להפריש כוח זה. בהיות וכל זה לא עמד לרשותו של לורנס, החל מתעמק בניתוח תפקידו, והגיע למסקנות מענינות מאד: "על פי חוקי המלחמה הסדירה, כוחו של האויב מרוכז בנקודה מסוימת, על כן הדוקטרינה מחיבת לתקוף באותה הנקודה" — אבל הוא שאל את עצמו: "מה תועלת תצמח מזה? הנה יושבים במדינה קרוב ל-10,000 תורכים ועוד כחמשת אלפים עוסקים בהספקה ובשמירה על קו האספקה — אילו לקחנו שבי היו עולים לנו — במצרים — במזון ובשמורים לעשרת אלפים חיילים אלה; ומאידך, אילו הצלחנו ללחוץ עליהם ולגרשם צפונה, לסוריה, היו מצטרפים לגיס הראשי החוסם דרכנו בסיני. מכל הבחינות מוטב להניחם באשר הנם, והלא הם נותנים ערך למדינה ורוצים להחזיק בה. ניהא להם! נקודת התורפה אצל התורכים היא בעית האספקה — למה לא להכריחם, איפוא, לספק את צרכיהם של מגיני מדינה, ולהקשות על האספקה הזאת? קו מסילת הברזל בין מדינה ודמשק ארכו כ-800 מיל (1300 קילומטרים), ואפשר בכוחות קטנים, אבל ניידיים מאד, לתקוף את המסילה לכל ארכה — פעם בכאן, ואחרי ימים מעטים — מאות מילין מהמקום הראשון. הישג אידיאלי לגבינו היה מצב בו יונח למסילה של התורכים לפעול בדוחק, — אולם רק בדוחק כזה, שלא יתיאשו ויתחילו לסגת — אלא ע"י מהלומות פה ושם, להשמיד פעם רכבת, פעם לפוצץ גשר, ופעם לתקוף תחנה. באופן כזה, למעשה, יהיה כל הכוח התורכי, בלי שיותקף על פי כל הכללים, שבו בידי עצמה, ותוך קרבנות וק-

שיים יקבל אספקה במשורה ממחסני העוני התורכיים".

כשהיא מוצגת לעומת הצעותיהם של אנשי צבא סדירים, שנשו לפעול על פי הנוסחה המקובלת: "מצאת את האויב — תקוף אותו והשמידו", הרי גישתו של לורנס מבליטה ומגבשת את ההבדלים בין אותה שיטה "סדירה" לבין השיטה "הבלתי סדירה" והמשוחררת מן המוסכמות.

במקום אחר (בקשר לכיבושה של עקבה) מסכם לורנס את מאזן האבידות שלו ושל האויב לעומת סיכום אבידותיהם של הבריטים בניסיונותיהם לכבוש את עזה. ה"בלתי סדירים" שלו הצליחו להרוג, או לקחת בשבי, 1700 תורכים, כשאבדותיהם הם — שני ערבים בלבד. אותו מספר אבידות עצמו נגרם לתורכים במערכה על עזה, אולם לבריטים עלה הדבר ב-3000 הרוגים, פצועים ונעדרים.

החלק זמנן של פעולות פרטיזניות?

שעה שנבחון את אפשרויות הפעלתם של כוחות נוסח "מלחמה זעירה" בתקופתנו אנו, נראה כי לפי טיב מטרותיהם משמשים ה"בלתי-סדירים" בעיקר לתפקידי-עזר; אבל השפעתם על שדות הקרב העיקריים יכולה להיות חשובה מאוד בתוצאותיה. השפעה זו מושגת במעט קרבנות ועל ידי הפעלתם בקרב של יסודות-כוח, אשר עקב מצבם (המצאם בעורף האויב) ותכונתם (היותם בלתי מאומנים או מאומנים למחצה), לא הובאו בחשבון לשרות לוחם בשורות חיל-הצבא העיקרי.

אכן, כל נשק חדש שמופיע משפיע לא רק על הטקטיקה הכללית, אלא גם על הטקטיקה המיוחדת של פעולות פרטיזנים מזה, ושל הפעולה ה"אנטי-פרטיזנית" מזה; והוא מחייב תמיד לחפש את אמצעי-ההנגד לעומתו: בכלי-זין, בארגון ובטכניקה. הישג זמן קצר כאשר חשבו כי האויב ישים קץ לאפשרות של פעולות פרטיזניות, ע"י שיגלה את התנועות, וכן את חנייתיהם הקבועות ומקומות המחסה, של חבורות פרטיזנים. אבל לא כן היה. בדיעבד, ידעו הכוחות שפעלו ב"נוסח פרטיזני" למצוא לעצמם מחסה והסוואה מתאימים — ידעו לנוע בלי לות, לנצל יערות ומחפה צמחיה, ידעו לצלול בתוך גושי אוכלוסין וידעו, ביחידות קטנות, להבלע בשטחים נרחבים, אדרבה: "האווירון הוא שאיפשר קשר בין חיל-הצבא העיקרי ליחידות ה"מלחמה הזעירה" בעורף האויב — האווירון הצניח אספקה, הביא תגבורות, בעיקר במפקדים, מדריכים ומומחים מקצועיים — הוציא פצועים וסיפק צר-

אספקה, שיטות הסברה, שיטות קשר, ואף הוק-
מו מטות ראשיים מיוחדים לניהול הפעולות הפר-
טיזניות ממרחקים, תוך תיאום למגמות האופרטי-
ביות הכלליות של הצבא הסדיר אליו נספתו.

*
*

לנו יש ענין מיוחד בלימוד הבעיה של מלחמה
בלתי סדירה. סבה אחת היא שאויבינו פעלו בעבר —
ואין בטחון שלא יפעלו בעתיד — בשיטות מעין
אלה; יש ויש לחשוב גם על פעולות נגד בבוא
הצורך. הוכח מזמן שאחד האמצעים היעילים במל-
חמה נגד כנופיות הוא „כנופיות נגד“. עם זאת אין
גם מן הנמנע כי בשל אופיה של זירת הקרב שלנו,
מחד — ובשל העובדה כי אין באפשרותנו לחשוב
על מלחמת הכרעה על ידי כובד מספרנו, או כובד
אמצעינו הטכניים בלבד, מאידך — נצטרך אולי
לנצל אף את אמצעי העזר הזה, של מלחמה בלתי-
סדירה. אכן, בתנאי כי מלחמה „בלתי סדירה“ זו תהא
מסודרת ומאורגנת היטב בכדי שתוכל למלא את
שליחותה: להשיג חסכון בכוחות ולהקל על הצבא
הסדיר במלוי תפקידו — הכרעת האויב בשדה הקרב
העיקרי.

כיום אחרים. מיועדנו וינגייט, היה הראשון שניצל
את הממד השלישי, בעזרת אוירונאו, למען קשור
קשר אמיץ ליחידה גדולה, שפעלה בעורף האויב
כגוף צבאי עצמאי, עם הבסיס הקבוע שמאחרי הח-
זית הסדירה.

בעבר היו התנועות הפרטיזניות ספוג-
טניות מעיקרן. כאלו היו הספרדים שפעלו נגד צבא
נפוליון, וסייעו — בהתחלה שלא בידיעתם —
לצבא הספרדי הסדיר ואח"כ לצבאו הבריטי של
ולינגטון. כאלה, בחלקם, היו גם הפרטיזנים הרוסים
מאנשי הכפרים, שפעלו נגד צבא נפוליון, אף הם —
בצידן של פלגות הפרשים הקלים והקוקים שהופי-
רשו מקרב הצבא הסדיר לפעולה בתור „פרטיות“
באגפי עורק התקדמותם ונסיגתם של הצרפתים. גם
בימינו, בארצות הכיבוש של הגרמנים, צצו תנועות
התנגדות, אשר יש ופעלו ללא קשר עם מרכז כל
שהוא. אבל יותר ויותר, אם גם בהדרגה, חדרה לה-
כרתם של ראשי הצבאות, במזרח ובמערב, המחש-
בה שיש לכוון, ואולי גם להכין למפרע, את היחיד-
ות הפעילות בעורף האויב בתכסיסי המלחמה הבל-
תי סדירה. כתוצאה מכך, נוצרו מרכזים מיוחדים,
בתי ספר מיוחדים, עובדו שיטות אמון, שיטות

ד.ב

גריליה - ו „אנטי גריליה“

מה שהספרדים בצעו היו מעשי גבורה בודדים, וכן הטרדה
מתמדת וגרימת נזק לכל תנועות הגייסות הצרפתיים, ומלחמה
ב„זעיר אנפין“, המכונה מאז בשם הספרדי, מלחמת גריליה.
הנס ד'ורנינג „תולדות העולם“,
חלק 4: „העת החדשה“.

א

להגדירן ללא כל הסוס כטקטיקה נוסח גריליה.
מאז שנת 1900 לחמו מלחמות גריליה, יש ואף
נצחו בהן, הבורים ואחריהם הסרבים, בולגרים ומ-
קדוונים, רוסים ואוקריינים, ערבים, איראן, סינים,
גרמנים, ספרדים, איטלקים, חבשים, יוונים, יר-
גוסלבים, פולנים, צרפתים, בלגים, אלבנים, פילי-
פינים, אינדונזים, בורמזים, ויטנאמים, הודים ויהוד
דים, — ועוד עמים רבים אחרים; וברבות מן המל-
חמות הנ"ל הופעלו גם כלי הנשק החדשים ביותר.
אפשר היה אולי לשער שהאלחוט, הטנק והמטוס
יורידו מעל הפרק את האפשרות לניהול מלחמת
גריליה; ואלו אשר קרה — היה ההפך מזה.
מטוסים הובילו ללוחמי הגריליה מפקדים ומדריכים,
נשק, תחמושת, ציוד, מזון, כסף וזהב, בדיוק לאותם

מלחמות גריליה ונהול מלחמת גריליה גברו במח-
ציתה הראשונה של המאה שלנו כמדה מפתיעה למ-
רות ההנחה הרווחת — המובעת תכופות אף בחוגי
ידענים צבאיים — שתור הגבורים של החייל הרגלי
הפשוט (והרי אנשי הגריליה כאלה הנם) חלף ואיבנו.
מספר ניכר של ארצות אסיאתיות, אירופיות ואפ-
ריקאיות שמשו, לא פעם, במרוצת מחצית מאה זו,
זירות למלחמות דמים — מלחמות בין-עמים ומל-
חמות אזרחים — בהן כנופיות ויחידות קרב בלתי
סדירות ה„בלתי חוקיות“ מלאו תפקידי קרב חשר
בים, ולעתים תרמו אף תרומה מכרעת לנצחון הסו-
פי. יתר על כן, חילות סדירים מובהקים, נקטו
והפעילו לעתים צורות קרב, אשר אפשר

המקומות ששם נזקקו להם — והגבירו על ידי כך את כושר פעולתם של לוחמי הגרילה במידה רבה כזאת שהלכו ונעשו מסוכנים יותר ויותר לחילות הסדירים, והתקפת נגד עליהם הצריכה מעתה נשק כבד, כוחות חזקים וזמן רב. אבל תמורות טכניות אלו לא שינו דבר בהגות חות היסוד הקובעות את דמותה של פעילות נוסח גרילה ולא חוללו שנוי עקרוני באיסטרטגיה ובשקטיקה שלה.

ב

אם הפצצה האטומית מפזרת את הדף ההתפרצות המרוכז שלה, ואת מהלומת החום אשר בה, מעל לשטח מיושב בעל קוטר של שלושה קילומטר לערך, הרי התוצאה היא הרסנית לגבי בני-אדם ובבנינים כאחד. בפני תוצאות כאילו אפשר להתגונן רק על ידי פיזור צורת הישוב המרוכז, אם על ידי סידור שטחי צמחיה גדולים בין הבנינים, ואם על ידי עיירות-משנה המרוחקות זו מזו ומהמרכז העירוני, ואם על ידי בנית ישובים עירוניים צרים ומתפתלים.

בעצם ניתן לומר שכבר לפני פצצת-האטום גרם הנשק האבטומטי, ואפילו, עוד לפני, הרובה המדויק ומהיר הקליעה, לתוצאות דומות. — אמנם, לא ביחס לצורות ישוב, כי אם לגבי מבני-הקרב של גייסות; הוא הפך את שדרת ההסתערות המלוכדת לשרשרת קלעים מרווחה — ואף למערכת החפירות הנרחבות, לאורך ולעומק, ואח"כ לקני קלעים ומחפורות מפוזרים כאילו ללא שיטה. בדומה לזה, במגמה לקראת פיזור, משפיעה עצמתו המרוכזת של צבא גדול על מתנגד החלש ממנו באופן גירוי כר — כמובן, כל זמן שהללו עדיין תקיף בדעתו להמשיך בכלל בקרב נגד אויב כוח. כדי להשתמש מהסתערות מרוכזת של פולש, אשר בפיניח לא יוכל להחזיק מעמד, כדי להרויח זמן בשביל לגייס ולאמן כוחות נוספים, כדי למצוא בינתיים בני ברית ולקבל באמצעותם נשק, ציוד ועזרה חומרית — מחלק הנתקף החלש את כוחותיו, באופן ההולם את תכליתו, על פני הארץ ומנהל מלחמה ממארכ, המאלצת את האויב לפזר את כוחותיו, הוא דבר הפותח את האפשרות להוגיעו ע"י הטרדה מתדת ואולי, לבסוף, אפילו לנצחו. צורה זו של עריכת מלחמה היא „מלחמה זעירה“, אבל אינה עדיין מלחמת גרילה מובהקת. יש והיא מתהווה למשל, אף כששני היריבים הם בעלי כוח שווה לערך, אך אינם רוצים להעמיד את מולם במבחן של קרב-שדה פתוח. מקרה שלישי לחיזון-מלחמה מעין

זה מזדמן בזירות מלחמה משניות שבמלחמה רבתה, באם אין מבקשים בהן את ההכרעה לגורל המלחמה הגדולה בכללותה.

בכל המקרים האלה מדברים על „מלחמה זעירה“ או על מלחמות „בנוסח זעיר“, אשר בהן ח"י לוח סדירים נעים ונלחמים לפי הכניות הפקוד העליון שלהם. בדרך כלל אין בין הגייסות המופעלים באורח כזה לבין הקרבות בהם הם משתתפים, או למטרותיהם, יותר קשר וזיקת-ענין בלתי אמצעיים ומיוחדים מאשר קיים הדבר אצל חבריהם לנשק שבכל חזית אחרת. הם לוחמים, ואפילו באומץ ובסבילות, אבל ללא התלהבות יוקדת והקרבה ללא חוס, — דהיינו, כמנהגם של רוב החילות הסדירים, במהלך קרבות ממושכים.

שונה הדבר, תכלית שינוי לגבי לוחמי גרילה; בין אם אחזו בשלה מתוך סיבות לאומיות, מהפכניות, או — בזמנים עברו — דתיות, ויצאו בחבורות בלתי מאורגנות להרים וליערות, — תמיד קיים אצלם יחס ישיר בין כל פעולת-קרב להתלהבות שעורר בקרבם הענין למענו הם לוחמים, ושהיא מוצאת לעצמה מזון נוסף מדי קרב בקרב.

לוחמי גרילה יכולים להיות אנשים מחוסרי כל אמון צבאי, מרצם, רצון-הקרב שלהם, מדרבנים אותם לרכוש חיש מהר את השליטה השמושית בכל כלי-זין, מסגלים להם את אורח ההתנהגות הנכון בקרב, מלמדים להם תחבולות ו„מעשי-להטים“ המצטיינים ברוב המקרים בהתאמתם לפני הקרקע, למג האויר ולמצב בכללו. הם מתבססים על העם המזדהה אתם בדעתו, כאשר למנגנון השגת הידיעות, תזונה, ועזרה רפואית. על דבר זה אין לזכור „מלחמה זעירה“ סדירה. החייל הסדיר, המופעל נוסח מלחמה „זעירה“, נשאר לרוב תלוי בארגון צבאו ובמנגנונו, אפילו שעה שהוא נמצא הרחק בעורף האויב.

נכון הדבר שסעד והקלות נכרות שניתנו ללוחמי גרילה, ביחוד על ידי חיל התעופה ושרות האלחוט, בנהול מלחמתם, יש בהם משום הקלה. אבל כל אלה משמשים בעצם רק תוספת של אמצעים, אשר אין בה כדי לשנות מעצם מהותה וטבעה של מלחמת הגרילה.

בידאי שאפשר להסיק, מתוך הדוגמאות הרבות והשונות המצויות, מעין תורה (תאוריה) של מלחמת גרילה, ועל יסוד זה אף ללמד כלליה של מלחמה

(1) אכן, ניתן לחלוק על הנחה זאת במקרים של חזיונות-מעבר, בהם מופעלים כמה מן האמצעים והאפשרויות של מלחמת-גרילה עממית לעזרתן של פלגות סדירות הפועלות, בארצן, בשליחויות ובתפקידיים של „מלחמה זעירה“ המער.

כזו — כפי שניסה לעשות „יאנק“ לוי, בשעת מלחמת העולם השניה מיד לאחר הנסיגה מדונקירק, עבור „משמר הארץ“ באנגליה. אמנם, הלה — לא הגיע למבחן של מעשה, ואם גם ניתן לשער שלא היה נופל מהמאקי הצרפתיים או מתנועת המחתרת הבלגית. בכל זאת קיים הבדל ניכר בין תנועות אלו לבין לוחמי גריליה של יוגוסלביה, רוסיה וסין. יתכן מאד שלוחמי גריליה הלוחמים על רעיון חדש, גדול ומניע עולמות — או על עצם קיום עמם — הם המגלים את הדריכות הלוחמת הנמרצת ביותר, וביחוד כשהמדובר הוא בעמים הצמודים לטבע — יותר מאשר עמים אשר רק בלחצו של מצב המלחמה שבאותו רגע, רואים את עצמם בפני הכרח להקים חבורות גריליה ולאמנם. אפשר להזכיר כי גם אהבת המולדת לבדה מולידה מעשי גבורה רבים, אבל התברר הדבר כי כיום הרעיונות האומיים והחברתיים, הם מעל לכל המשמשים נושאה של רוח קרב איתנה. עם זאת אסור לעבור בשתיקה על העובדה שבמלחמת העולם השניה עוררו אף גורמים דתיים, בשכבות עם מסוימות, תנועות התנגדות נמרצות נגד הפשיזם.

ג

כמו במלחמה ה„זעירה“, או במלחמה המתנהלת „בנוסח זעיר“, כך גם במלחמת הגריליה — הרי יתרון כוחו, הלוחץ והמדרבן, של האויב הוא המאלץ את כוחות הגריליה להלחם בקבוצות קטנות. צבא הגריליה הרוסי, שבמלחמת העולם השניה, — רק ברוסיה היה אפשרי כי יקום, ארץ אשר בה נסיון העבר, שטחים רחבי ידים בעלי יערות גדולים, ושנאה בלתי מרוסנת לפולש הגרמני, יכלו להוליד תופעה כזו.² בדרך כלל מתהווים גופי צבא נוסח גריליה, גדולים יותר, רק באותו רגע בו מגלה האויב את סמני ההשתחחות הראשונים, ובזמן אשר

(2) אי אפשר להתעלם מן העובדה כי ביוגוסלביה פעל צבא בן דיביזיות רבות, ברכוזים אשר עלו תכופות על הרכוזים, בעצמת בריגדה או שתיים, המסטימליים הידועים ממלחמת הגריליה באוקראינה ובמערב רוסיה, בנוסח פרטיזני; וכן מן העובדה השניה, כי כוחות בהיקף מאות אלפי לוחמים הופעלו בסין, באורח פרטיזני או פרטיזני-למחצה. המער.

ד

ומכאן — נפתחת לפנינו הבעיה של נהול מלחמת גריליה במלחמה-רבתי של העתיד. לא רק פצצת האטום אלא, אולי במדה עוד הרבה יותר גדולה, יגרמו ההתקפות ה„רגילות“ מן האויר, והפעלת המוני כלי-נשק ושפע תחמושת על פני הקרקע, בהכרח לפזור מכסימלי של הגייסות. השאלה הנה כעת, מה יביא לידי יעילות והצלחה רבה יותר: נהול אחיד של גייסות מפורזים אילו בעזרת מכשירי אלחוט, או פעילות עצמית של כל יחידה ופלגה תוך כדי הפזור. יתואר הדבר שעל ידי ההוראות הכלליות יוצר תאום מסוים, בין הפעולות העצמאיות של יחידות הצבא הנפרדות, הלוחמות עצמאית. כך, למשל, אם תנתן הפקודה: „יש להדוף את האויב הנמצא למול כל יחידה ויחידה, בכל מסיכות שהן, אל מעבר לגבול, או מעבר לאיזה קו מסוים אחר“³. על ידי מסירת הודעות על ההצלחות או הכשלונות בגזרות השונות של זירת הפעולות, לכל היחידות הנוגעות בדבר, יוכל הפקוד העליון לרכז בידו עדיין השפעה מסוימת על תאום הפעולות של היחידות הפזורות; נוסף על כך יוכל להשפיע השפעה כזאת ע”י הפעלת הרורכים על ידו, וביחוד

(3) אין זה ברור עד כמה ניתן להמתח קרמפירד כזה בין „מלחמת גריליה“ מזה לבין „מלחמה הזעירה“ מזה; וכיחוד לגבי ההבחנה „תוקפני-הגנתי“, כשהזינוח כאלה משמשים לעמים קרובות יותר במקביל, מאשר בסותר. המער.

הגרמנים ניסו את כוחם — אמנם ללא הצלחה מכרעת — במשך מלחמת העולם השנייה בהתנפלות כזאת על המטה הראשי של טיטו. לעומת זאת כבשו ההולנדים את בירת לוחמי העצמאות האנדרונוים, ג'וגקרטה, ואף חלק של ממשלתם, על ידי הפתעה מהאוויר שהוכנה היטב.

כיום משתמשים במלחמה נגד חבורות גריליה גם בסוגים אחרים של ציוד-קרב חדיש כגון אמצעי ראייה בערפל ובחושך, מכשירי האזנה, רדאר ועוד. מחוץ לאלה לוחם חיל סדיר נגד חבורות גריליה, גם כיום, בכל אותן הדרכים אשר כבר ספרי ההדרכה הצבאיים הרשמיים, לפני מלחמת-העולם הראשונה, היו מגדירים אותם בשם הכולל: „מאבק נגד מורדים או מתקוממים“.

היות ולוחמי גריליה שואפים מעל לכל להתנפל במפתיע על אותם מתקנים ואנשים החשובים מבחינה צבאית ומלחמתית, ולהשמידם — ובהיות והללו חיוניים בשביל הצבא, ואסור להגיד להם כי יותקפו — הרי התפקיד הראשוני לחיל הסדיר הוא לשמור בכל מחיר מתקנים ואנשים כאלה בפני התקפה. אמצעים לכך מצריכים שמוש בגייסות רבים ובציוד מלחמתי רב, אשר לא תמיד צבא, אשר עליו לנהל חוץ מזה גם מלחמה סדירה, יכול להרשות לעצמו להפרישם. הגרמנים היו מאד חסרים בחזיתות אחרות אותו כוח שהגיע לעתים עד לעצמת 10 דביניות¹ אשר נאלצו להפעיל נגד כוחות הגריליה הקרואטיים והסרביים במלחמת-העולם השנייה.

נוסף על האמצעים „הסטטיים“ האלה מציעים ספרי ההדרכה הישנים פעולות עונשין המכוונות על פי רוב נגד האוכלוסיה האזרחית המיושבת, — ככל שלא יהיה ניתן, לכונן נגד חבורות הגריליה „הבלתי נתפסות“.

„סנקציות“ כאלה נהוגות גם בימינו ואין בצונון פחות אכזרי מאשר באותם הזמנים שמכנים אותם „הזמנים בהם נמצא הדור האנושי בשפל המדרגה הנמוך ביותר“.

ישובים נמחקים מעל פני האדמה, נשים, זקנים וטף נהרגים או גולים למקום אחר. בחורים בגיל ההתבגרות וגברים בגיל הגיוס מוכנסים למחנות רכזו אשר בהם מפיצים, אלה מהם הבוגדים בעמם, תעמולה והסתה — עד אשר יש ואתם האנשים מוכינים ללחום באחיהם הם, הנאבקים על חרות עמם. דוקא בזמננו יש והקדישו תשומת לב רבה וטיפול מירוד ללצד זה של המלחמה בלוחמי הגריליה, היות וכמדעט בכל עם קיימים סכסוכי מעמדות פנימיים וישנם

(1) לפי הערכות אחרות עד 14. המער.

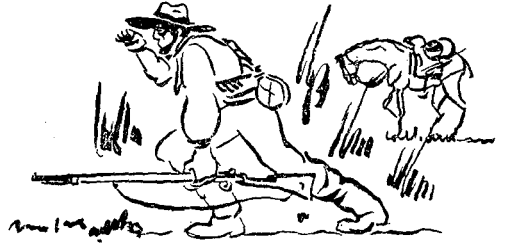
זורבים של כוחות אוויר או מוטסים. אבל מסתבר גם כאן שההצלחה בקרבות מקומיים אלו תהיה תלויה במידה רבה ברוח הפועמת בקרב החיל הלוחם. ואין דבר זה רק ענין לתעמולה. מעבר לכל תעמולה קיים „רוח הזמן“ העולה בעצמתו על ה„גבלס“ המחוכם ביותר. חבורות הגריליה לרוב נלחמות משום כך בגבורה כואת, המעוררת התפעלות, מפני ש„דבוק“ של רעיון נכנס לתוכם. אחד התפקידים הנכבדים של כל הנהגת מדינה, החייבת לקחת בחשבון שתתכן מלחמת גריליה על אדמתה, הוא לקיים רוח כזה בעם, באם כבר היתה מצויה — או לטפחה, באם נתונה עדיין באבה. מובן מאליו הוא שגם הרוח לבדה לא תספיק; וחריצות המעשה של לוחמי הגריליה תעלה, ופעלם יהיה בעל היקף נרחב יותר, ככל שיהיו מצוידים טוב יותר, וככל שיהיו מקיפות יותר שליטתם בנשק שלהם, הכרת הארץ שלהם, ואתרון אחרון חשוב: ידיעתם הטקטית.

ה

הטכניקה החדשה של המלחמה, צריכה היתה בדרך הטבע להשפיע גם על המאבק נגד גלוי המלחמה הזעירה, על כל צורותיה, לרבות המאבק בלוחמי גריליה. כגלוי מוקדם ביותר בתופעה זו באה הפעלת מוטסים נגד שבטים מתמרדים במר שבות. כבר אחרי מלחמת העולם הראשונה השתמר שה אנגליה בנשק זה נגד שבטים בדויים סוררים בארצות ערב. בודאי זכור היטב לרוב תושבי הארץ השמוש במוטסים במשך המאורעות 1936/38. בתור אמצעי סיור הצליח המוטוס לעתים גם במלחמה נגד חבורות גריליה; ואלו שבתור אמצעי קרב היו לו פחות סכויים להצלחה, — אפילו, פשוט, משום כך שלוחמי גריליה מכינים, או אף מבצעים בשלמות, על פי רוב את פעולותיהם בלילה. לעור מת זה, הרי פעולות עונשין מהאוויר נגד כפרים, או מחבואי גריליה משוערים, ניתן לבצע כמעט ללא כל סכון — היות וברשות לוחמי הגריליה, בדרך הטבע, אין כל כוחות אוויר שהם, ומה גם כאלה אשר אפשר יהיה להזמין ע"י קריאת טלפון. אף ההגנה האנטי מטוסית שלהם הנה מועטה.

השמוש באמצעי קרב חדישים, ומעל לכל בכוחות משוריינים, נושא אתו סכנה ללוחמי הגריליה כל עוד אין בידיהם נשק אנטי-טנקי במידה מספקת. כמו כן מהוה רכב מנוע, בתור שכזה, משום סכון אפשרי לפעולות לוחמי הגריליה: היות והוא מאפשר רכזו והעברה מהירים של גייסות. סכנה גדולה מהאוויר נשקפת לחבורות הגריליה עקב הפעלת צנחנים, וכמיוחד — נגד בסיסיהן.

קויסלינגים ומועמדים לגיס חמישי במספר ניפר. יש חלק רב במאבק נגד לוחמי הגריליה לאותה מלחמה אשר קוראים לה מלחמה פסיכולוגית או מלחמת עצבים. האמצעים החשובים ביותר בה הם: הטלת כרוזים, מודפסים או מצוירים, ממטוסים, שדורים ותעמלנים (במצבים ידועים — רמקולים). נסיונות אלה לפרוץ פרצה בתווית האידיולוגית של לוחמי הגריליה, נעזרים כרגיל על ידי שפורים קטנים בהנהלת עיני השלטון כלפי העם המדוכא; על פי רוב — כאלה המשמשים גם את הכונות הצבאיות של המדכא, כגון שפור רשת הכבישים, מסילות הברזל, ואמצעי התחבורה האחרים, הרחבת שטחי עבוד התבואות, והגברת התעסוקה.

באם ההתקפה האידיולוגית או הנפשית של המדכא או הפולש נגד לוחמי הגריליה נכשלת, אוי אין לו בדרך כלל כל ברירה אלא לחסל את מבצעי לוחמי הגריליה ואת פעילותם על ידי פעולות קרב תוקפניות. ואם דבר זה אינו בגדר האפשרות יצטרך, בכל זאת, לנסות ולסגור עליהם מכל צד עד כדי כך שלהבא לא יוכלו עוד לגרום נזקים נכרים, והפרסטיז'ה שלהם תלך הלך וירוד.

7

כבכל קרב אחר, כן גם במלחמה נגד לוחמי הגריליה יש ליחס חשיבות מיוחדת בהצלחה או בכשלונה של כל פעולה לנצול התנאים הטופוגרפיים הנתונים — בצדם של האמון, הציד, הניהול והרוח הלוחמת. ההנחה הקודמת היא, בדרך כלל, שלוחמי הגריליה מכירים את ארצם יותר טוב מהפולש או המשתלט. אף על פי שזכונ הוא שניהלו מלחמות גריליה בכל חלקיה המאוכלסים של התבל — במדבר, בהרים גבוהים מכוסים קרח, ביערות בראשית עבותים ובשטחי ערבה פתוחים, בערים ובחבלים של ישוב מפורז — אין להכחיש ששטח "סגור" מבטיח לפעמי לוחמי הגריליה את אפשרויות הקרב וההצלחה הטובות ביותר לתקופת קרבות ממושכת. תנאי מוקדם נוסף הוא, ששטח הקרב של לוחמי הגריליה יתפשט במדה כזאת שיעלה על מידת כוחותיו של

האויב. אויב חזק (המצוייד בצידוד חדיש) מסוגל לטרק שטח מרדני קטן באופן יסודי כל כך ש-ללוחמי הגריליה לא תהיה ברירה אלא לברוח לארץ שכנה. הדוגמה הבולטת ביותר לקשר הקיים בין השתרעות השטח וסכוייהם של כוחות נוסד גריליה, תשמש מלחמת האזרחים הסינית ההולכת ומסתימת, אשר התחילה בפעולת כנופיות גריליה קטנות ואשר לקראת סופה נוהלה על ידי צבא סדיר המונה מליונים והנתמך בכל עת ובכל מקום על ידי לוחמי גריליה¹. מאידך גיסא הרי לוחמי הגריליה היוגוסלביים, שאף הם התפתחו תוך כדי קרבות עד כדי היותם צבא סדיר, — מדגימים, ממש כמו הסינים, (אם כי זירת הקרבות שלהם זעיר רית הגה לעומת אותו חלל עצום שעמד לרשות לוחמי הגריליה הסיניים), את העובדה שהפרטיזנים יכולים, ואף צריכים, ללחום הן במישור והן בהרים אם רצונם בהצלחה. אולם, אין כל ספק שחבורות הגריליה היוגוסלבית מצאו את המשען הראשי והבסיסים העקריים שלהן, בהרים המיוערים של סרביה, בוסניה, הרצגובינה, מונטנגרו וקרואטיה. לעומת אלה, מוכיחים הקרבות שבהרי הקבילים של ה"ריף" (בצפון מרוקו) או של הסנוסים, בקיריניקה ומדרום לה, כיצד יכולים לוחמי גריליה לנצל נצול יעיל מדבריות חשופים, הרריים או אף מישוריים². מסתבר ששטח הקטן של שדה הפעולה מהווה סכנה גדולה יותר ללוחמי הגריליה מאשר אפיו הטופוגרפי.

קביעת הנחה זו מעוררת אותנו לשיקול נוסף, דהיינו למה שנקרא גורם הזמן. משך 20 שנה יכלו לוחמי הגריליה הסיניים להמשיך במלחמתם. תמיד היתה להם האפשרות לסגת ולהקים בסיסים חדשים — ולחדש את פעילותם בשטח הנרחב בעורף, אכרי ההרים של טירול בהתקוממם בנפוליון, ומצדדי זוגו באלכניה במלחמתם בחוג'ה, יכלו לעמוד בהתנגדותם רק מספר חדשים מעט, היות ושטח פעילותם היה קטן ולא היה בידם להחזיק מעמד עד שתוחש להם עזרה מצד ידידיהם שמחוץ לארצותיהם (או שבכלל, לפי צירופי הכוחות הפוליטיים, לא נראה סיכוי להגשת עזרה כזו). אם, איפוא, אין עצם השתרעותה של זירת הקרבות מסייעת לידי התהוות מצבי תיקו, מעין "שמש בגבעון

(1) והפכו של דבר אפשר לראות בהתפתחות שחלה בקיץ 1949 במלחמת האזרחים ביוון — בכוחו הפוך של אותו כלל עצמי. המער.
(2) דוגמה נוספת — תקופת ה"קומנדו" הפורזים, בשלב הסיום של מלחמת הבורים, במרחבי ה"ולט" הדרום אפריקאים. המער.

ד"ס — עד ותגיע העזרה הדרושה — הרי שהטקטיקה היא שנתבעת לגרום לארכות זמן כאלו. התנאים המוקדמים ההכרחיים לכך הם התקפות בלתי פוסקות, המלוות בחלופי מקומות מתמידים. דבר זה אפשרי אך ורק אם לרשות לוחמי הגרילה עומדים בסיסים רבים בכל רחבי הארץ. באם נרסיף עוד על כך כי ההפ

ההתנספות, וכן נסיגה מהירה, תוך פיוור אנשי הגרילה התוקפים, הם שצריכים להיות הכלל והנוהג — הרי שקל לתאר לעצמנו, כי קשה למדי יהיה, לגבי צבא בעל סדרים תקינים, להשתלט על כוחות הגרילה בעזרת טקטיקה השאובה מתקנון מקובל.

הצבא הגרמני ניסה, כמעט ללא יוצא מהכלל, להלחם בלוחמי הגרילה באמצעות הנוהג הצבאי הסדיר. אולם כשם שלא הצליח לחסל את הפראנקטירארים (הקלעים החפשיים) הצרפתיים בשנת 1871, כך לא הצליח לדכא את המאקיי בצרפת, בשנות 1942/44, על אף העזרה שהושטה לו ע"י הגסטפו וסוכני וישי. כן, לא עם הפרטיזנים הרוסיים ולא עם לוחמי הגרילה וה"קומיטגיים" שבבלקן, לא הצליחו הגרמנים להביא את פעולותיהם לידי תוצאה שתהא מניחה את הדעת. מדי יום ביומו, עם התחלשות הגרמנים ופחיתת סכויי צחונם, גברו כוחם ויזמתם של כוחות הגרילה.

ואין המדובר בגרמנים בלבד. עוד קודם לכן — או בזירות ובחלקי תבל אחרים — התנסו מדינות וצבאות אחרים בקשיים הכרוכים בדכוי לוחמי גרילה ונכתו לדעת מה גדול המאמץ שיש להשקיעו בתמודדות כזו.

1

טקטיקת הגרילה, ניתן לומר כי הגנה כעין "אטאזים" צבאי, כי יש בו שיבה אל אורח מלחמה אשר בימי קדם שימש כצורת המלחמה הטבעית היות ואז טרם היו קיימות אפשרויות אחרות לקרב, מאשר התמודדות הדדית בקבוצות לוחמים קטנות יחסית. קוטן קבוצת הלוחמים, הוא המחייב — דבר הבולט עוד יותר לגבי מלחמת יחידים — במדה גדולה ביותר את השימוש בהתנפלויות פתע, הפתעה, זרי

זות, ידיעת השטח והכרת תכונות האויב, כתנאי להצלחה ונצחון. כשם שבשטחי חיים אחרים יש ובני האדם חוזרים למצב בראשית כשהנסיבות מאלצות לכך, כן נראה שאותו דבר חל על קרבות גרילה. בתולדות מלחמות הגרילה — שדרך אגב טרם נרשמו בתיאור מקיף — אנו פוגשים לעיתים תכופות בתופעות המוכיחות שאויבי לוחמי הגרילה ניסו, מצדם הם, להלחם בהם בקבוצות קטנות ובאותה טקטיקה שהם עצמם השתמשו בה. טקטיקה זו מתבטאת בהתנפלויות פתע על בסיסיים ועל מחבואיהם, על לוחמי גרילה בודדים — וביחוד מנהיגים — על משפחותיהם בכפרים, ועל קבוצותיהם כשהופעלו, וכיו"ב. על ידי כך מנסים להדהים את האוכלוסיה כדי למנוע בעדה להושיט עזרה לתבורות הגרילה ואף לורוע בהלה בשורותיהן עצמן.

מאז התארגנו העמים למדינות, נמצא רק חלק בקרב העם ב"מצב-הכח" מלחמתי, בשעה שרוב תושבי המדינה עסק בעבודות שלום — כל עוד שרר השלום. אבל — וביחוד בזמנים קדומים ובשכנות עמים פרימיטיביים, באופן יחסי — התנהלה גם בימי שלום כאלה, לאורך גבולות המדינה, לעיתים קרובות מלחמה זעירה ערה, אשר תכליתה שיהא אך לעתים. היו לה אף מטרות צבאיות מובהקות. המדינות התגוננו בפני כוחות גרילה כאלה על פי רוב על ידי בצורים בגבולות וע"י גייסות מיוחדים אשר התיישבו לארכם. את השיטה הזאת פיתחו לפני כ־2000 שנה הרומאים, עם חבלי הספר המבוצרים שלהם¹. מהם למדו כזאת העמים השכנים, במדינות מאוחרות יותר, אשר היקו את השיטה הזאת על ידי הקמת ה"גבולות הצבאיים", חילות "קוזקים" וכיו"ב. כך, בקיסרות אוסטריה-הונגריה הישנה, היה קיים כבר במאה ה־17, גבול צבאי כזה, שהוקם נגד התורכים ונגד העמים שהיו כפופים למרותם בבלקנים. וגם לרוסים היה מוכר היטב השימוש בספר כזה נגד עמי הקוקז. באמריקה היה קיים סידור מעין זה נגד האינדיאנים, לפני כ־200 שנה. "גבולות צבאיים" אלו היו מורכבים מתיבות בצור רות, לעתים — בירניות (מגדלים בצורים), מצודות משמר, בהודו — מוקפים מבוצרים ע"י סנגרים (גדרות אבנים) ומבצרים אשר היוו שרשרת סגורה לאורך הגבול ואשר לארכם נעו כל הזמן משמרות מזוינים כדי להגן על הארץ בפני חדירות לוחמי

(1) דוגמאות עבריות, מתקופה קודמת עוד יותר, — ישובי החיילים היהודיים של אלפנטינה (נף), וישוב המשמר היהודי בשערי מצרים בפלודין (אל-עריש) — ואי"כ התישבות הספר של ה"בבלים" בקצות הבשן, בימי שושלת הורדוס. המ ע ר.

גרייליה. במבצרים ובסביבתם ישבו חיילים משוחררים, אשר קבלו אדמות לעבוד ואשר תמורת זאת היו צריכים לשרת במשמרות הגבול. לעזרתם היו קיימות יחידות צבא קטנות אשר תנו אף הן במצודות או בסביבותיהן.

מתוך עמי הבלקן הפרימיטיביים התפתחו במשך המאה ה־19 מדינות, נוסח אירופה. במשך הזמן נהפכו הישובים שבגבולות־הצבאיים למקומות יריד שלום או לכפרי איכרים, אף על פי שההתנפלויות בגבולות חודשו עם כל מלחמה או סכסוך־ספר. עתה קבלו על עצמם את שרות הבטחון בספר חילות מיוחדים, אשר נקראו בפי העם „סטרפונים“, הם נהלו קרבות רבים עם „הקומיטגים“, שם אשר ניתן ללוחמי הגרייליה בבלקאן. בדרך כלל פעלו בעצמה של מחלקה או פלוגה. סטרפונים אלו היו חיילים מובחרים אשר יכלו בקלות לעמוד בפני קשיים וסבל רבים, ואשר עמדו על רמה גבוהה כלוחמים. הם הודרכו ע"י קצינים חרוצים ובעלי נסיון, אשר הכירו יפה את העם ואת הארץ. בדומה לחיילי לגיון הזרים הצרפתי, היה עליהם לעבור בזמן מינימלי מרחקים גדולים בתנאי קרקע קשים ובכל מזג אויר, ולאחר מכן, בכל זאת, היה עליהם להיות מסוגלים לקרב במלוא כשרם. היו אלה לוחמים עזים, אשר לא התחשבו לא בעצמם ולא באויב, אשר עליו סופר כי הוא מתעלל בשבויים. יתר על כן, לא התפרסמו בתור שונאי־אלכוהול, מתעבי־נשים או אדוקים־בדת. אנשים נטו לראות בהם חבר פושעים, או הרפתקנים; גם בזה דמו לחיילי לגיון הזרים: הצרפתי שעליו היה לנהל את המלחמה הזעירה נגד מאורים, ברברים והקבילים של הריף, ה„סטרפונים“ לא היו מתנדבים „חפשיים“ אלא חילות סדירים אשר צריכים היו לשרת שלוש שנות שרות־חובה ואשר מהם הגיעו לשרות הספר בהתנדבות, ומהם — בפקודה. יצויין כי בכל מדינות הבלקן קיים היה גנע הקומיטגים הנ"ל. וביחוד בלט במקדוניה וסביבה, מעשה מלחמת הגרייליה, ארץ אשר בה ישבו בישובים מעורבים מעוטים בולגריים, יוונים, טרביים ואלבניים.

כאשר במלחמות הבלקן, בשנת 1912-3, התקוטטו עמי הבלקן על השלל התורכי, סבל הצבא הסדיר של כל צד רבות מפעילות הקומטגים של יריבו. באותם הימים הציע קולונל בולגרי להקים „כנופיות־נגד“, מרכבות מקצינים וחיילים מובחרים, אשר הכירו יפה את הארץ ואת הלכות חייהם של הקומטגים. בדומה לפרטיזנים הללו עצמם, צריכים היו אלה לחיות ולנוע באורח חפשי על פני הארץ — ולהכות את „הקומטגים“ בכל מקום בו יפגשום, אך מוטב מכל — לגלותם במחבואיהם ולהשמידם שם. עד כמה שהצעה זו הוגשמה — לא ידוע לי, גם את שם אותו הקולונל ואת שם הספר שממנו שאבתי את הידיעה הזאת — שכחתי. מלחמת גרייליה של „קומטגים“ עוררה נמשכת בבלקאן ללא סימן לכך שיקץ עליה הקץ, והריהי מהווה סכנה לשלום העולם כיום לא פחות מאשר לפני 35 שנה.

ה

במהלך מלחמת השחרור של האירים ארגנו האנגלים גם כן קבוצות קטנות של „Rebellion Break-ers“ („מוחצי מרידה“), על פי רוב קצינים לשעבר של הצבא הבריטי מתקופת המלחמה, אשר שרתו בענף העזר של חיל הג'נדרמריה האירי המלכותי¹, ונה"ר „Black and Tans“. הם היו חיילים בעלי זכויות מלאות, ונקראו „השחורים והשחומים“ היות ולא הספיקו המדים לאנשי ה־R.I.C. ולכן נתנו להם מדים אשר בחלקם היו מצבע שחור, וחלקם מצבע חאקי חום. תחת מסוה תפקידם הרשמי הם בצעו מעשים אכזריים נגד האוכלוסיה האזרחית ועוררו על ידי כך, לאחר זמן מה, לא רק את פחדם אלא גם את שאט נפשם של האירים ואף של אנגלים נבונים. רק הצלחה אחת היתה מנת חלקם: החרפת מלחמת השחרור של העם האירי.

כדאי להביא פה את המסקנות אשר הסיקה אותן קתרין צ'רלז, בספרה „Armies and the Art of Revolution“ („צבאות — ואמנות המהפכה“), על מלחמת השחרור של ה„שין פִּיִּיִּי“ („Sinn Fein“): „מסתבר שבאם נתונים תנאים מסוימים, הרי מן האפשר הוא לקבוצה קטנה, באופן יחסי, של מהפכנים־לוחמים לצאת במלחמה נגד צבא מקצועי, ושלמלחמה כזאת יש סכויים לא מעטים להצלחה. החשובים ביותר מבין התנאים האלה הם:

- 1) שהצבא העוין אינו יכול, מסבה זו או אחרת, להשתמש במלוא כוחו.
- 2) שאהדת הצבור תהיה נתונה לכוחות המהפכניים ושהאוכלוסיה תהיה מוכנה להגיש עזרה בסתר.

1 „Royal Irish Constabulary“

6) המלחמה נגד לוחמי הגרילה צריך שתשען אף היא על סיוע מצד האוכלוסיה או יסודית בתוכה.

ט

מדינת ישראל נמצאת כיום במצב הדומה לזה של כמה מדינות אירופאיות לפני 50 או אפילו 200 שנה. גבולותיה הן שרשרת — נוסח „קורדון“ צבאי — של ישובי משלט, וחיל ספר מיוחד עומד הכן לאבטחה מול שכנים פרימיטיביים אשר פניהם לגניבה ושוד, והרוחשים בו בזמן רגשות נקם וששים לקראת מלחמה — בדיוק כאשר היה לפני 200—100 שנה בכמה מארצות הגולה בהם ישבו אבותינו.

אבל העולם השתנה מאז תכלית השנוי. בגרמניה של שלהי המאה ה-18 יכול היה המשורר גטה לכתוב שנעים לשמוע שיחה על מלחמה ושאוון־קרב אם בתורכיה הרחוקה, בה נלחמים עמים זה בזה, המדובר. בשביל העולם של כיום אין עוד דבר כזה כ„תורכיה המרוחקת“. כל מאורע — יש משום קורבה במשמעותו: באשר למרחק, ובאשר לזמן. בכל עת עלינו להיות מוכנים להוכיח שהננו הבעלים בביתנו אנו. על כן — אף המלחמה „הזעירה“ ביותר, אף „דקירות סיכה“ שמעבר לגבול ושבתחום המדינה, יש בהם תמיד מן המשמעות הגדולה. אין חזיונות כאלה, בתקופתנו, ובמיוחד במצבנו אנו, נפרדים מענין המלחמות הגדולות, הסדירות — אילו שהיו, אילו שעלולים להתרחש, או מלחמות תוך כדי התרחשותן. התכונה לקראת כל הכרוך בחזיונות של מלחמה זעירה — אם נחוץ, לפעולה באמצעותה; אם נחוץ, לפעולה לדכוייה — הנה תפקיד גדול: תפקיד המחויב מחשבה, תכנון, שקידה, חריצות, ארגון יעיל ביותר, התאמנות שיטתית, גמישה ורבת יזמה.

3) שהגוף המורד יעמוד תחת פקוח מהודק ושניתן יהיה לכונו לפי תכנית אסטרטגית.

4) שיהיה אפשרי לנהל פעולות למשך זמן ממושך ובמדה ההולכת וגוברת, כדי לשחוק את תקיפות הרוח — האזרחית והצבאית — של הצד שמנגד; ושתוכלנה להתנהל בחבל ארץ כזה אשר המבנה החברתי והטופוגרפי שלו, יאפשרו מתן מחסה מהיר למורדים ובה בשעה יגרמו לפצול כוחות האיוב לקבוצות מבודדות“.

מה שקרתין צורלי אומרת במסקנותיה אלו על המהפכה האירית, חל — תוך סיגול לתנאי מקום וזמן משתנים — על כל מרד גרילה לאומי. ומתוך זה מתקבלות המסקנות הבאות על המלחמה נגדו:

1) הצבא צריך להחזיק במצב של נכונות כוחות מספיקים למלחמה בגרילה.

2) יש ללמוד ולנתח באופן יסודי את השלבים והחזיונות של מלחמות הגרילה כדי ליצור תמונה מדויקת ככל האפשר — לפי תוצאות למוד זה ולאור ידיעות המתקבלות משרותי המודיעין — על עמידתם הרוחנית והפוליטית של הלוחמים על הקצב של ההאבקות.

3) הטקטיקה נגד לוחמי הגרילה צריכה להיות גמישה ביותר. היא צריכה להשתמש גם בנסיגות קודמים וגם בנסיגות החדשים ועליה להשתמש בכל אמצעי המלחמה ה„קרים“ וה„חמים“ כדי להגיע לידי דכוי מלחמת הגרילה.

4) יש לנהל את המלחמה נגד לוחמי הגרילה בתנופה בלתי פוסקת ובאנרגיה בלתי פגה, עד ושלמה.

5) יש להביא לידי ידיעת כל קצין וחייל את התכונות המיוחדות של לוחמי הגרילה ושל שטח הקרבות — על כל פרטיהם ובהתמדה.

ח. א. לורנס

הרהורים על מלחמה בנוסח „לא־מקובל“

כמוגבלים וצרי־אופק; ואחר שעיניתי בג'ומיני וידי ליסן, מצאתי עקרונות רחבים יותר בחבוריהם של סכס וגיבר ובאחרים של המאה השמונה עשרה. אולם מבחינה אינטלקטואלית עלה עליהם קלאוזביץ במדה כה רבה, וספרו נראה כה הגיוני וקוסם, שמבלי להרגיש בכך שבה את לבי בפסקנותו, עד אשר השואה עם קוהנה ופרש המאיסה עלי את

כפי שכבר הראיתי הרי לרוע המזל היה הפקוד על הפעולות נתון בידי כרצוני, והייתי בלתי־ מאומן. אמנם למדתי תאוריה צבאית לא מעט, וסקרנותי כסטודנט באוקספורד העבירה אותי על פני נפוליאון אל קלאוזביץ ואסכולתו, אל קאמרר ומולטקה, ועד הצרפתים בני זמננו. כלם נראו לי

אנשי הצבא, הלאה אתי בתהלה שהם כורכים לעצמם, והביאה אותי לראות את כל תורתם בעין ספקנית. על כל פנים, התענינותי היתה מפשטה, ועסקה בתיאוריה של המלחמה ובפילוסופיה שלה, ביחוד מצידה המטפיסי.

לעומת זאת היה כעת, בשדה, הכל מוחשי, ובמיוחד הבעיה המטרידה של עיר הקודש מדינה; וכדי לשחרר את מחשבותי מזאת התחלתי להזכר בעקרונות לנהולה של מלחמה מודרנית ומדעית העשויים להלום את מצבנו. אולם עקרונות אלו לא התאימו לכאן, ודבר זה הדאיגני. עד כה היתה מדינה כ"דבוק" בכולנו; אולם עתה, בהיותי חולה, לא היתה ברורה כל עיקר, בין אם היה זה משום קרבתנו אליה (לעתים רחוקות אוהב אדם את הניתן להשיג), ובין אם זה משום שעניני נתערפלו מתוך שהרביתי לחשוב על הדרכים להשיגה. יום אחד התעוררתי אחר-הצהרים משינה חמה, רטוב מויעה ועקוץ זכובים, והתחלתי תוהה על התועלת הצפונה במדינה עבורנו. הסכנה שבה היתה ברורה כשאנו היינו ביננו, והתורכים שבתוכה פנו לעבר מפה; אולם אנו שינינו מצב זה לחלוטין בהתקדמותנו אל וויג, כיום אנו צרנו על מסילת-הברזל, והתורכים רק הגנו עליה. חיל-המצב של מדינה, שנצטמצם עד ששוב לא יכול היה להניק, ישב בחפירות וחילב בכורש התנועה שלו ע"י ששחט ואכל את בהמות המשא והרכיבה שלא היה יכול לספק להן מספוא. שללנו מהם את הכוח לפגוע בנו, ונוסף על כך רצינו עוד לקחת את עירם, מדינה לא היתה יכולה לשמש לנו בסיס כדוגמת וויג, ולא היה בה משום איום עלינו כדוגמת ואדי עיס. לשם מה היתה דרושה לנו, איפוא?

...תחת רושם כל אלה החילותי לנסח לעצמי את המטרה של מלחמה. הספרים נתנו זאת ברור מאד — השמדתם של הכחות המזוינים של האויב בתהליך היחידי — קרב. הנצחון ניתן להשגה רק תמורת דם. היה זה כלל קשה עבורנו. מכיון שלערכים לא היו כל כחות מאורגנים, הרי מרשל פוש תירכי לא היה מוצא לעצמו כל מטרה. הערבים אינם מסוגלים לשאת באבדות. כיצד ישיג, איפוא, את נצחונו הקלאוזוביץ שלנו? נראה שפון-דר-גולץ העמיק לחשוב בענין באמרו שאין הכרח להשמיד את האויב, אלא לשבור את רוחו. הצרה היתה שאנחנו לא עוררנו כל תקוה כאילו יכלנו לשבור את רוחו של מישוהו.

אולם גולץ היה בדאי, וכל אותם חכמים דברו במשלים; כי, ללא ספק הלכנו והתקרבונו לנצחון

במלחמתנו; וכאשר שקלתי את הדבר לאטי, נתחורר לי שלמעשה כבר נצחנו במלחמת הגאון. מכל אלה מילים מרובעים של הגאון תשע מאות תשעים ותשעה כבר היו משוחררים. האמנם היתה אמת בדברי הנחפזים לויקרי, שמרד דמה יותר לשלום מאשר למלחמה? יתכן ובמלחמה קובע הרוב המחלט, אולם בעת שלום די גם ברוב רגיל. אם כל השאר בידינו, לא תהיה עינינו צרה בתורכים על החלקה הקטנה שעליה עמדו, עד אשר השלום או אחרית-הימים יבואו ויוכיחו להם את חוסר התועלת שבהאחזותם באדן חלונו.

...התחלת ניסוח המחשבות שלי היתה טובה למדי, אולם עוד נותר לי למצוא סוף אלטרנטיבי ואורת מלחמה. מלחמתנו נראתה שונה מאותו טקס אשר פוש היה חסידו; ונזכרתי בו, כדי לראות את ההבדל האיכותי בינו לבינינו. במלחמתו המודרנית — הוא קרא לה מלחמה מוחלטת — שני עמים הדוגלים בתורות שאין להשלים ביניהן מעמידיים אותן במבחן הכח. מבחינת פילוסופיה, היה זה טפשי, כי שעה שהדעות היו נושא לזכוח, הרי לאמונות לא ראו תרופה אלא ביריות; וסוף להתגור ששות יכול לבוא רק כאשר לתומכים בעקרון מפשט אחד לא היו יותר אמצעי התנגדות מול התומכים ברעיון השני. כל זה דמה לתיאור של מלחמות הדת בלשון המאה העשרים, אשר קיצן ההגיגות היה בהשמדתם הגמורה של בני אמונה אחת, וכשנושאי האמונות האמינו שמשפט האלוהים ישרור לעד. כל זה יתכן והתאים לצרפת וגרמניה, אולם לא הלם את הגישה הבריטית. צבאנו לא היתה לה, ביודעין, תפיסה פילוסופית מיוחדת בפלנדריה או באזור התעלה. מאמצים שנעשו כדי להשפיע על אנשינו שישנאו את האויב, הביאו בדרך כלל לידי כך שהם שנאו את המלחמה. ואכן, פוש הפריך את טענת עצמו כשאמר שמלחמה כזאת היתה תלויה בגיוס כללי, והיתה בלתי אפשרית עם צבאות מקצור עיים, כי האידיאל הבריטי עוד היה בצבא הישן, ואל מנהגיו נשאו עיניהם מפקדינו ואנשינו. מלחמת פוש נראתה לי רק כמלחמת השמה, אולם לא יותר מוחלטת מכל מלחמה אחרת. באותה הצדקה אפשר היה לקרוא לה "מלחמת הרצח". קלאוזוביץ מנה סוגים רבים של מלחמה: ...מלחמות אישיות, דרך קרב בין שליחים, למטרות שושלתיות...מלחמות גרוש, אורחיות...מלחמות מסחר, למטרות עסקים; לעתים רחוקות דמתה מלחמה לרעותה. לעתים קרובות לא ידעו הצדדים את מטרתיהם, ושגו ושעו עד אשר מהלך המאורעות השתלט על המצב.

הנצחון בדרך כלל נטה לצדם של הרואים נכוחה, למרות שמזל ותבונה עדיפים עלולים לשבש גם חוק ברזל — זה של הטבע.

תמהתי מדוע רצה פיסל להלחם בתורכים, ומדוע עזרו לו הערבים, ונוכחתי שמטרתם היתה גיאוגרפית, לגרש את התורכים מכל ארצות דוברי הערבית באסיה. רק כך תארו לעצמם את התגשמות אידיאל השלום שלהם של החופש. כדי להשיג את התנאים הטובים ביותר יתכן ונהרוג תורפים, כי מאד לא חבבנו אותם; אולם הריגתם היתה דבר שבמותרות בלבד. אם ילכו בשקט — יבוא קץ המלחמה. אם לא, נמריץ אותם, או נשתדל לגרשם. וכאמצעי אחרון, נהיה מוכרחים לנקוט בדרך הקיצונית של דם ועקרונות „מלחמת הרצח“, אולם במחיר זול ככל האפשר עבורנו, כי הערבים לחמו למען החופש, ולהנות מטעם החופש יכול רק אדם חי. הדאגה לדורות הבאים היתה מטרה הבלתי ראויה למאמצים רבים. ואין זה חשוב כלל באיזו מדה אהב אדם את ילדיו הוא או את אלה שהביאו לעולם אחרים... בחבנתי עתה את כל בנין המלחמה מצד המבנה שלו — האסטרטגיה, ארגונו הפנימי — הטקטיקה, ארגשות תושבים — הפסיכולוגיה. כי חובתי האישית היתה בפקוד, והמפקד, בדומה לאדריכל הראשי, הנו אחראי לכל.

הבלבול הראשון היה בנגוד המוטעה שבין האסטרטגיה, המטרה במלחמה וההשקפה הכוללת הרואה כל חלק ביחסו לכלל, ובין הטקטיקה, האמצעי עם להשגת המטרה האסטרטגית, השלבים הבדודים שבסולם המעלות שלה. הן נראו רק כנקודות השקפה שמהן יש לבחון את יסודות המלחמה: היסוד האלגבראי שבדברים, יסוד ביולוגי של חיים, והיסוד הפסיכולוגי של רעיונות.

היסוד האלגבראי נראה לי כמדע צרוף, הכפוף לחוקים מתמטיים, בלתי-אנושיים. הוא עסק במשתנים ידועים, בתנאים קבועים, במרחב וזמן, בדברים דוממים כגון הרים ואקלימים ומסלות ברזל, במין האנושי בהמונים הגדולים מדי במימדיהם כדי להבחין בהבדלים אישיים, בכל האמצעים המסייעים המלאכותיים והמצאות המכניות אשר הגבירו את חושינו. יסוד זה נתן בעיקרו להגדרה ולנסוח. הרי שהיתה כאן התחלה נמצלת בשפת אנשים מלומדים. מוחי, שתמיד שנה את המפשט, שוב חפש מפלט בערב. וכשתורגם היסוד האלגבראי לערבית, לקח בראש ובראשונה בחשבון את השטח שאותו רצינו לשחרר, התחלתי לחשב בעצלותים את מספר המילין המרובעים: ששים, שמונים,

מאה, אולי מאה וארבעים אלף מילין מרובעים. וכיצד יגנו התורכים על שטח נרחב זה? לי באנו כצבא מרוכז על דגליו, אין כל ספק שהיו עושים זאת באמצעות קר-חפירות לרחבו של השטח; אולם אם נניח שנבוא עליהם (כפי שיכולים אנו לעשות) כתופעה בלתי גשמית, ככות משפיע, כרעיון חסר גוף ושאי אפשר לפגוע בו, בלי חזית ובלי עורף, המרחף סביב כערפל? צבאות דומים לצמחים, דבר קים לאדמה, שרשיהם עמוקים, וניזונים בראשיהם דרך גבעולים ארוכים. אנו דמינו לאדום, הנשאים לרוח-רצונם. מדינתנו נמצאה במחשבתו של כל אחד מאתנו; וכשם שלא רצינו כל דבר ממשי כדי להתקיים, כן לא הוינו כל מטרה ממשית שניתן לפגוע בה. נראה הדבר, כי חיל צבא סדיר עלול להיות אובד עצות מבלי שתעמוד לנגד עיניו מטרה, כאשר בידיו רק השטח עליו ישב, וכאשר הוא מכניע רק את אשר יכול הוא, לפי פקודה, לכוון אליו את רובהו.

אחר-כך חשבתי לכמה חיילים יהיו התורפים זקוקים כדי לשבת על כל אותו השטח, כדי להבטיחו בפני התקפות בעומק — מצדנו, כשהמרי מרים את ראשו בכל מיל מרובע, מאותם מאת האלף מילין מרובעים, שעליו לא ישבו. הכרתי את הצבא התורפי לאשורה, ואפילו לאחר שהבאתי בחשבון את הגברת יכלתו שהושגה בעת האחרונה, הודות למטוסים, תותחים ורכבות משוריינות (וכל אלה רק הפכו תבל לשדה-קרב קטן יותר), בכל זאת נראה היה כי הם יהיו זקוקים לעמדה מבוצרת כל ארבעה מילין מרובעים, ואין עמדה יכולה למנות פחות מעשרים איש. אם כן, יהיו דרושים להם שש מאות אלף איש כדי לעמוד נגד מריים של עמי-ערב, בצירוף איבתם הפעילה של קנאים מועטים.

כמה קנאים יכולים אנו לאסוף? היו עמנו קרוב לחמשים אלף — מספר המספיק לעת עתה. נראה היה כי היתרונות בבחינה זו של המלחמה היו בדינו; אם נממש את חמרי הגלם שלנו ונצלם בכשרון, הרי אפשר יהיה להעמיד לצדנו גם את האקלים, המדבר, מסילת-הברזל וכלי הנשק הטכניים. התורפים היו טפשים, והגרמנים שעמדו מאחוריהם דוגמ טיים. הם ידמו לעצמם כי המרד הנו מוחלט כמלחמה, וינסו לפעול נגדו תוך השואה לדרך המלחמה. השואות בעיניי אנוש אינן אלא שטות, ולדכא מרד עמי מלחמה אינו אלא מעשה מסובך ואטי, הדומה לאכילת מרק בסכין.

די היה לי בכך מן הממשי; ולכן עזבתי את היסוד המתמטי, ופניתי לחקר טבעו של היסוד

הביולוגי שבפקוד. המשבר שבכאן נראה לי בנקודת המפנה, חיים או מות, או בצורה הפחות תהומית, בליה וקרעיה. הוגי מחשבת המלחמה הפכוה לאמ"נות ממש, והרימו על נס פרט אחד במיוחד, את "הקות הדם", לדרגה של עקרון, שהפך להיות לגורם האנושיות בקרב, מעשה הנוגע לכל צדדי קיומנו ממש, והקרוב ללב ביותר. בהערכות של עקרון זה חזר ומופיע האדם, המשנה אותן בקביעות, כשאור שבעיסה. הכל מורכב מחלקים רגישים ובלתי הגייריים, ומצביאים הבטיחו עצמם באמצעות העתודה, האמצעי המיוחד של אומנותם. גולץ אמר שאם יודע אתה בדיוק את כוחו של האויב, והוא פרוש כולו, יכול הנך לותר אז על עתודת-הקרב: אולם כזאת לא קרה מעולם. במחשבתו של המצביא קימת תמיד הסכנה הטמונה במקרה אסון, או בתקלה כל שהיא בחומר, והוא שומר על העתודה, באופן תת הכרתי, כדי להתגבר על סכנות אילו.

את יסוד ה"רגש" בגייסות, אשר אינו ניתן להבעה במספרים, יכולתי לנחש רק לפי מושגיו של אפלטון, והמפקד הגדול ביותר היה זה שהאינטואיציות שלו נתקמו כמעט תמיד. תשע עשר ריות מתורת הטקטיקה היו ברורות במדה מספקת כדי ללמדן בבתי-הספר, אולם העשירית, הבלתי רצויה נלית, דמתה לדג טורף העובר כחחף על פני האגם, ובה צפון המבחן למצביאים. ניתן להשיג את הדבר ע"י האינסטינקט בלבד, עד אשר בשעת משבר הנו בא כטבע, כרפלקס.

מחשבותי חזרו לנושא שלנו, ומיד ידעתי כי הכללים הנ"ל אינם מוגבלים בשמושם לגבי בני אדם בלבד, אלא טובים הנם גם לגבי החומר. בתורכיה החומר יקר ומועט, וערכם של אנשים פחות מערכו של ציוד. המפתח להצלחתנו היה איפוא, לא בהשמדתו של הצבא התורכי, אלא בהשמדת ציוד המלחמה של התורכים. בחסולו של גשר תורכי, או מסלת-ברזל, כלי רכב, תותח או מטען חמרי-נפץ היה משום יתר תועלת עבורנו מאשר במותו של יחיל תורכי. בצא הערבי, באותה שעה, היינו חסכוניים גם בחמרים וגם באנשים. ממשלות הסתכלו על אנשים רק כהמונים; אולם אנשינו בהיותם בלתי-סדירים, לא היוו פורמציות

צבאיות, כי אם יחידים. מותו של יחיד, כאותה אבן הנופלת למים, גורם אמנם רק לחור שקימו קצר מאד — אולם גלי-הצער ממנו מתרחבים והולכים. לא יכולנו, להרשות לעצמנו אבידות.

את החסרון בחמרים שאבדו היה קל יותר למלא. ברור ששומה עלינו להשיג עדיפות בסוג נשק מוחשי מסוים: חמרי-נפץ, או מכונות-יריה, או כל מה שעלול להכריע, השיטה המסורתית הניחה את העקרון, ביחס לאנשים, שיש להשיג יתרון ועדיפות במקום ובזמן המכריע של ההתקפה. אנו יכולים להשיג עדיפות בציוד ברגע המכריע או במובן מסוים; ובאשר לאנשים ולחמרים גם יחד, יכולים אנו לסגל את המסקנות השליליות מן העקרון הנה של עדיפות, למען החסכון, ולהרשות לעצמנו להיות נופלים מן האויב בכל יתר המקומות, מלבד באותו ענין או באותה נקודה המעניינים אותנו. ההחלטה בדבר קביעת נקודת הכובד תהיה תמיד בידינו. רוב המלחמות הן מלחמות-מגע, כששני הצדדים מתאמרים להגיע לידי מגע, על מנת להמנע מהפתעה; ואילו מלחמתנו צריכה להיות בנויה על ניתוק-המגע. עלינו להעסיק את האויב ולהחזיקו במקומו ע"י האיום האילם של מדבר גדול ובלתי נודע, מבלי לגלות את עצמנו עד רגע ההתקפה. תהא זאת התקפה בשם בלבד, כי היא לא תהיה מכוונת נגד האויב, אלא נגד צידו; ומשום כך גם לא תבקש למצוא לא את רכוזי כוחו. ואף לא את נקודות התורפה שלו, אלא תכוון נגד אותו הציוד של האויב אשר ייקל ביותר להגיע אליו. בנייתוק קויה-המסילה ייבחר לרוב קטע מסילה התופשי מאויב, וככל שיהיה בו האויב מועט יותר כן תגדל ההצלחה הטקטית. יכולים אנו להפוך שיטה זו לכלל (אולם לא לחוק, כי אין המלחמה מקבלת עליה עול חוקים בנהולה), ולפתח נוהג שלא לבוא לעולם לידי מגע עם האויב. דרך כזאת תודה עם השאיפה, הנובעת ממספרנו, שלא להוות אף פעם מטרה לחצי האויב. לרבים מהתורכים שבחזיתנו לא היתה כל הזדמנות במשך כל המלחמה לפתוח עלינו באש, ומעולם לא נמצאו מתגוננים אלא כתוצאה ממקרה או מטעות.

סוּן צו-

אבי חכמת המלחמה הסינית

חכמת המלחמה מלמדת אותנו שלא לסמוך על הסיכוי שלא יבוא האויב, אלא על כוננותנו לקדם פניו; שלא לסמוך על הסיכוי שלא יתקוף, אלא על העובדה שעשינו את עמדתנו בלתי־נכבשת.

אם חילזתינו אינם מרובים במספר דיינו מן האויב — פירוש הדבר שאין מקום להתקפה ישירה. מה שיש בידינו לעשות — לרכז את כל העצמה המצויה ברשותנו, לשים עין פקוחה על האויב, ולקבל תגבורת. מי שאינו רואה את הנולד, אך מקל ראש במתנגדיו, מובטח שיפול בידיהם.

צבא שלם אפשר שיפול ברוחו; מצביא עליון אפשר שיאבדו עשתונותיו. והנה רוח החייל עז ביותר בבוקר; בצהרים הולך ורפה; ובערב כל מבוקשו לשוב למחנה.

לפיקד, המצביא החכם משתמט מפני צבא כשרוחו עז, אך מתקיפו כשהוא נרפה ונוטה להיסוג. זו חכמת לימוד הלכי־רוח.

כשמשמעת ומנוחה במחנה, להמתין לאי־סדר ומהומה בקרב האויב — זו חכמת כבישת־יצר.

לעמוד קרוב למטרה כשהאויב עוד רחוק ממנה, לחכות שליו כשהאויב עמל ומתייגע, להיות שרוי בשובע כשהאויב מזהרעב — זו החכמה לכל־כל את כוחותיך.

להמנע מהתיצב על דרך צבא ששורותיו כסדרן וכהלכתן, להמנע מהתקיף צבא ערוך במערכותיו, שוקט ובוטח — זו חכמת לימוד הנסיבות.

אם טטיל ענשים על חייליך קודם שנקשרו אליך בקשרי חיבה, הם לא יקבלו מרות; ואם לא יקבלו מרות, אין מועיל בהם. ואם, לאחר שנקשרו אליך, לא תקפיד בענשים, הרי אין מועיל בהם גם כן. על כן יש להתנהג עם חיילים קודם כל במידת האנושיות, אבל יש לקיים שליטה עליהם במשמעת ברזל. זו דרך בטוחה לנצחון.

אם אתה עומד על־קיום פקודות, דרך קבע, בשעה שהחיילים מתאמנים, מובטח לך שהצבא יהיה בעל משמעת. מצביא אמון באנשיו ועם זה מקפיד על הציות לפקודותיו, גם הוא יגם הם נשכרים.

מושכל־ראשון צבאי הוא, שלא להתקדם נגד האויב במעלה־ההר, ושלא לעמוד נגדו כשהוא בא במורד־ההר, אל תרדוף אויב המעמיד פנים כבורח; אל תתקיף חיילים בשעה שרוחם עז.

אל תילכד בפתיון שנתן לפניך האויב, אל תתעסק עם צבא החוזר לביתו. כשאתה מכתר צבא, הנח פתח לצאת. אל תלחץ אויב נואש יתר על המידה.

זו חכמת המלחמה.

טקטיקה של מכוניות משוריינות

ה ק ד מ ה

לקט הדוגמאות, הניתן להלן, להפעלת מכוניות-שריון — עובד ע"י סרן משה אנגל לפי מקורות צרפתיים, (משנת 1947), המסכמים את לקח מלחמת-העולם השנייה. על כן אין תימה, כי תמצית הכללים להפעלת רכבי-שריון, ותפקידו הטקטי והאופרטיבי, אשר בראשית הלקט משקפים את המסיבות ואורח-המחשבה האופייניים לצבא-צרפת — ובזירת-פעולה שבאירופה. ואין כל ספק בכך שבהתאם לתנאי ארצות אחרות — וסוג אחר של אויב — ניתן לשנות ולסגל לא מעט באותו לקח צרפתי — המוסמך לגופו, במקומו, במסיבותיו ובמיעדו.

ופרט אחד מאף: הרכב המתואר נקרא בפני הצרפתים „מכוניות שריון קלות“. ברם, אותו רכב בעל ששה גלגלים, חמוש בתותח 37 מ"מ ובמכ"מ, ספק אם היה זוכה בשטחי אסיה המערבית דוקא לכינוי מודגש זה „קל“. ואף המכ"מ שבמארב, למשל, שבדוגמה האחרונה שבלקט, הן בנות 20 מ"מ.

במציאות האחרת, של ארצות ומלחמות בעלות אופי „קולוניאלי-למהצצה“ — יש ומשתנות אמות-המידה. ולעתים סוגי-רכב קלים ביותר (ואף בעלי שריון חלקי בלבד — ויש גם, ובלתי-משוריינים כלל, אך קלי-מעבר ומהיר-תנועה ביותר) ממלאים תפקידים טקטיים, אשר לפי מהותם — בתנאים אחרים, ומול אויב אחר — נועדו, בדרך כלל, לגדולים ולכבדים מהם, בעלי עצמת-אש וכוח-מחץ אדירים משלהם.

לקט הדוגמאות עצמו — אין בו כל התימרות להקיף את הנושא בדרך יסודית של הקניית כללים והלכות. ענין מיוחד יש בהדגשה ע"י הצרפתים, של ערך הסיירים הנלוים, מוסערי הגייסים או הצאיריהזחלים. בדרך כלל, מציג הלקט בפני קוראינו אך קורטוב של בעיות ההדרכה והאימון המיוחדות לרכבי-שריון הקל, הסיירי-הלוחם. ואין ספק כי רב יהיה הצורך בכיורום וסיגולם של הנסיון והלקח העצמיים, המיוחדים, שנרכשו בפעולות צבאנו אנו, בתנאיהן המיוחדים, בשנות תש"ח-תש"ט.

א. אין לצדדים ידיעות מלאות על הצבת כוחות האויב בשטח הנידון ועל הרכבם.

ב. כוח אויב נייד, מארבים, או פטרולים מכל הסוגים, עלולים להתגלות במפתיע במקומות שונים, ויש להביאם בחשבון.

ג. השטח הנדון — על פי רוב אינו תפוס בשלמותו. מתוך כך מבוססת פעולתה של המכונית המשררת ינית על זריזות, הפתעה ותחבולה. אפשרויות הפגיעה באויב מרובות, אך באותה מידה עצמה — עלולה יחידת השריון הבלתי זהירה והבלתי מאומנת להנזק ולסבול אבידות. ולהלן — דוגמאות מדרכי פעולתה של המכונית המשוריינת.

בנינה, שריונה וזיונה של המכונית המשוריינת הנם קלים. אין הם מאפשרים לה להלחם בקרבות „בייחיים“, פנים אל פנים עם אויב חזק ומאורגן כהלכה במערכת הגנה מחושבת. לפיכך עיקר תפקידה מצד טמצם בפשיטות-גישוש ובניצול האפשרויות המזדמנות בשטחים ובמקרים בהם אין האויב ערוך ומוכן, ואינו מובטח בפני הפתעה.

לדוגמה: אויב נסוג או מתקדם; עורפו או אגפיו של אויב מאורגן להגנה; שטחי-אויב שמחוץ למערכת-ההגנה העיקרית שלו.

בכל המקרים הנ"ל נקבע אופיו של הפעולות הצבאיות ע"י הגורמים הבאים:

א. הסתר, עמדות ליריה ותצפית

המכונת המשורינת מסתתרת, צופה ובוחרת את עמדות היריה שלה ממש כאישה שדה. המטרות: להשיג חסות, להבטיח שדות תצפית ואש טובים, לאפשר פעולה נוחה של הצריח, להבטיח אפשרות תנועה מהמחסה.

המחסה ועמדת האש

בלתי מספיק! ①

מופרז!
הצריח רואה אולם אינו יכול לפעול. ②

נכון!
גוף המשוריין - במחסה, הצריח יכל לפעול. ③

התחפות בפני מכותי אויב

1

2

מכונת השריון נראית כגוף עצום כשהיא בשטח דל-מסתור

היא נעלמת כשהיא בקרבת מסתור בר-מידות

בחירת עמדה - סיכומו של דבר:

בעמדות תצפית יש למנוע כל רעש מיותר של המכונה. על העמדה לאפשר אש מן הצריח, ותצפית ע"י המפקד. המכונת חפשיית לנוע לשני הכיוונים.

המשוריין תופס עמדת תצפית

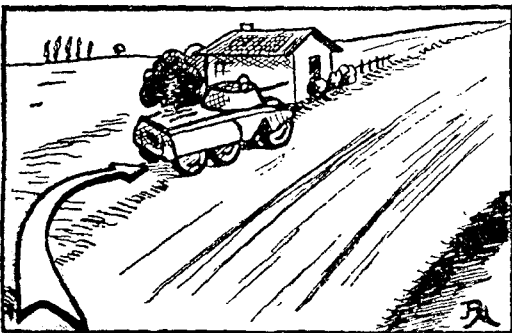
שדה ראייה ותצפית

אפשרות תנועה לשני הכיוונים

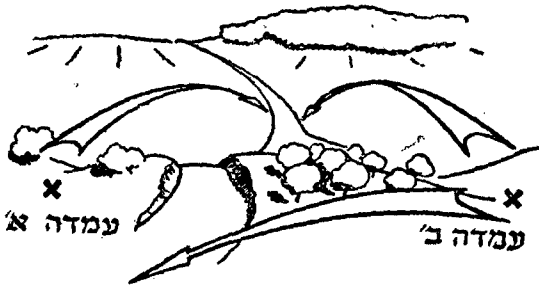
הניתק השתק את המנוע

מחסה מאחורי עצם בודד:

יש לנוע בקו שסומן ע"י החץ. אין לגלות מעבר למחסה עצמו יותר מאשר את "העין" של הצריח.

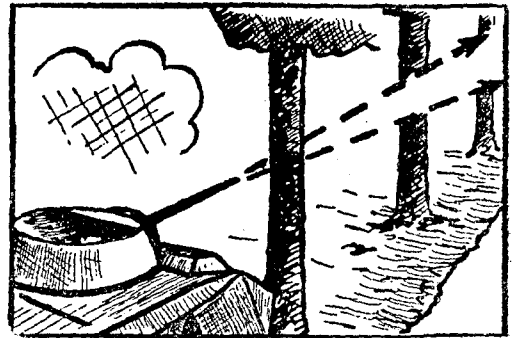
המארב הוא אחד מסוגי הפעולה היעילים ביותר של המכונית המשוריינת. עמדת המארב צריכה להבטיח מחסה, לכלול עמדות משנה — גם לשם בטחונה היא, וגם כדי להבטיח שהאויב לא יתחמק. הנה שתי דוגמאות:

1. המכונית המשוריינת החליטה להכות באויב משיגיע לפרשת הדרכים. עמדתה — מעבר לרכס מזה. עמדה ראשונה — משמאל. האויב יעצר לזמן קצר עם פתיחת האש — ואז תעבור המכונית המשוריינת לצד ימין. לעמדה ב'. המשנית. ע"י כך:

א. יקשה על האויב לאתר אותה ולהשיב אש.
 ב. המכונית המשוריינת תוכל להמשיך להכות באויב. אם זה מסוגל עדיין להתנועע. בין שיבחר לפנות מפרשת הדרכים שמאלה ובין שיהליט להמשיך נכוחת.

2. הצופה לאורכה של שדרת עצים אינו רואה החל ממרחק מסוים, את הרוחצים ביניהם, והשדרת נראית כמתמזגת ל"קיר" אילנות רצוף. המכונית המשוריינת הזאת לא תיראה ממרחק של 100 מ' אולם היא עצמה יכולה לצפות ולירות לאורך הדרך, ברוח שבין שני העצים הסמוכים אליה.

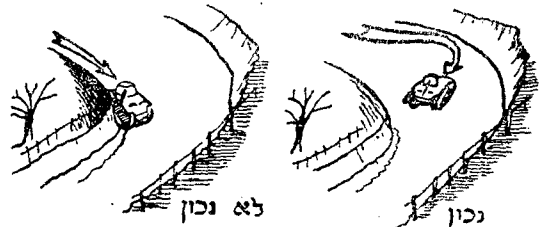

ב. תנועה

באזור בו עלולה המכונית המשוריינת לפגוש באויב, בנויה שיטת עבודתה על תנועה מהירה והירה תוך תצפית מתמדת לכל הכיוונים, מנקודת-תצפית לנקודת-תצפית. תנועה נכונה היא היסוד לפעולת מכוניות השריון.

תנועה במיבוכרימפתור

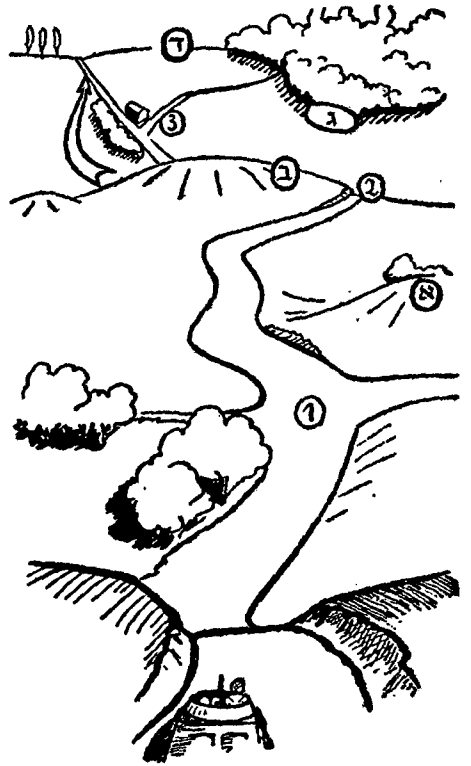
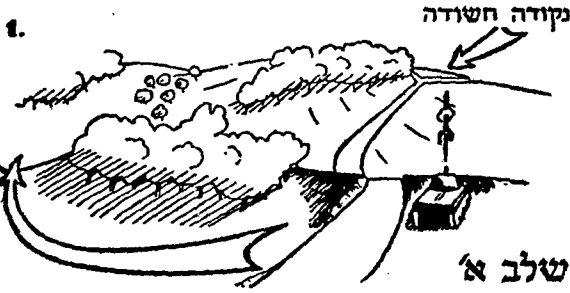
משמאל — המכונית מתגלית בטרם יש בידה להשיב מכה.
 מימין — הצריח הפשי להשיב אש מיד.

כיצד לנהוג בסבוכים בדרך, המסתירים את שדה-הראיה?
 מימין — נכין. משמאל — לא נכון.

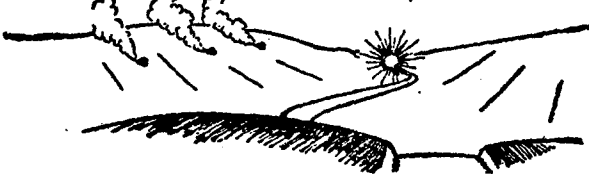
טיפול בנקודה השודה

תנועה טקטית

א. החץ מראה את הנקודה 'השודה'. המכונית פותחת באש מעמדת רכס ומעוררת תשומת לב לכיוון הדרך. החץ הארוך מראה את כיוון התנועה הנסותרת אחרי מתן האש. ב. המכונית המשורינת עוקפת משמאל, ובאה לנקודה השודה מהאגף או מהעורף. ברם, תוך התנועה יש להשתדל להמנע מכך שהמכונית תעלה אבק, או אדיי גז מבזיז שרקי, כן רצוי להתנועע בצל, בשל סכנת הבלטת הרכב

תמרות-אבק בהק אור

ע"י קרני-שמש המשתברים בשמשות וכי"ב. ושעה שנעים לאורך מסתור רב-ממדים (פאתו של חורש, וכי"ב) — יש להקפיד ולהטיל מדי פעם מבט אל העבר השני של נתיב המסע.

נקודות הסכנה הן:

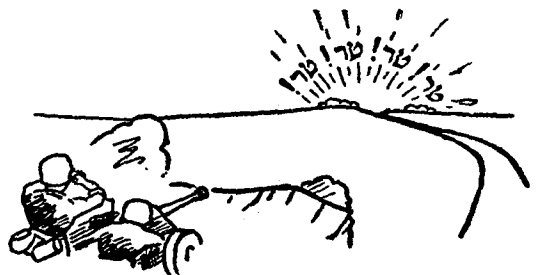
1. הנקודות בהן קיים סיכון כי המכונית תותקף — 1, 2, 3.
2. הנקודות מהן עלולה לבוא אש אויב: א, ב, ג, ד.

נתיבי-המסע שבוחרים בו צריך שיאפשר למכונית המשורינת להבטיח את עצמה כלפי נקודות-הסיכון:

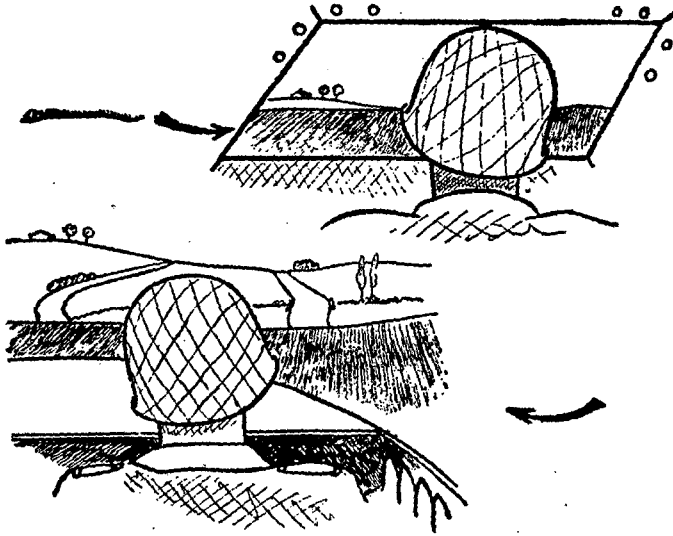
1. ע"י מהירות.
2. ע"י עיקוף.
3. ע"י נצול מחסה-מראיה או מחסה-מאש.

חם כגישה לעמדות-תצפית!

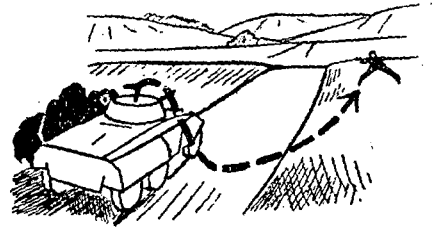
אל עמדת התצפית יש לנוע בשקט, מבלי להשמיע קול ע"י דושת-הנו וכי"ב. מבלי שגלויות-ההילוכים תחרוקנה בשעת העברתן, ע"י חוזה — וקשב! — כלפי הנראה באופק!

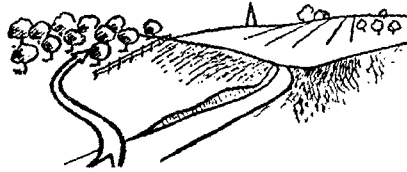
בקרנך אל שטח מת

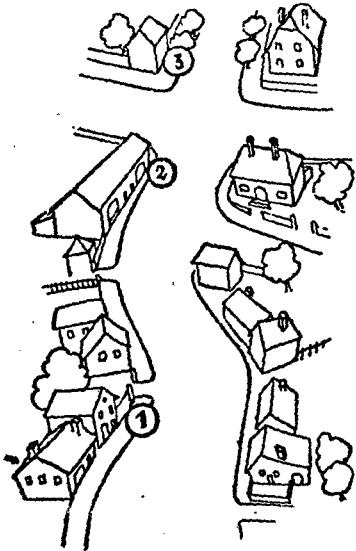
ההתנהגות כשמחקרים אל שטח מת. מהי?
— המכונית נעצרת לפני קרהאופק, והמפקד
יורד, לבדוק מה נמצא מלפניו.

המכונית המשורינת נמצאת מוסתרת בשטח
מת כלפי החזית. המפקד בוחר את עמדת
התצפית הנוחה ביותר ומתקדם לעברה מבלי
לגלות את עצמו.

התקדמות בשטח בנוי

המכונית המשורינת תופסת בזו אהר זו את העמדות בעלות התכונות

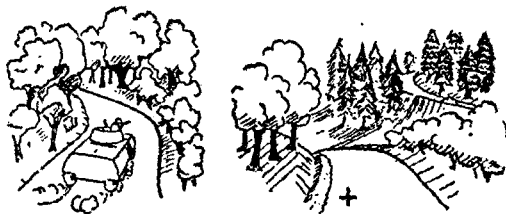
הבאות:

1. עמדה ממנה אפשר לצפות ולירות לכל ארכו של הרחוב.
2. עמדה ממנה אפשר לבדוק את הצטלבות-הדרכים ואת זרוע הכביש מימין, המובילה ימינה.
3. עמדה ממנה המכונית המשורינת שולטת על ההצטלבות ועל קצה הרחוב.

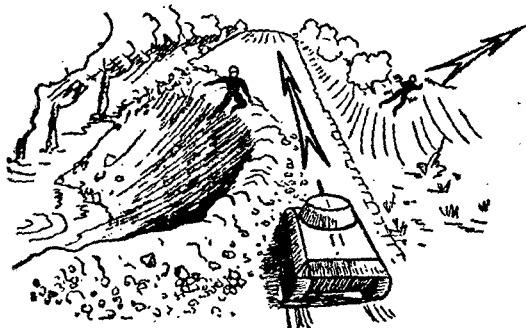
פעולות ותנועות אלו — יש לבצען בקצב מהיר ובהתלסיות.

תנועה בשמח פגור

בדרך כלל, הרי בתוך השטח הבנוי (כאשר גם ביצר או במטע) אין מכונית משוריינת פועלת, כמעט לעולם. ביחידות.

קשיירתעבורה

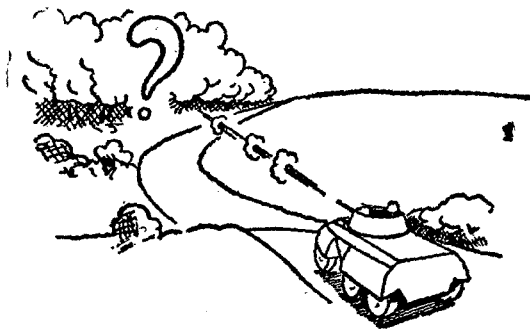

בשעת מעבר בשטח זרועיטכנות (כמעבר בשדה פוקשים, ליד מכשול, וכיו"ב) — יורד נהגיהמשנה להמכונית ומכוון את תנועתה. ליד שפת המכתש, למשל, בודק הלו את נקודתהסכנה, ומדריך את המכונית לגבי אפשרות המעבר בנתיביהמטע.

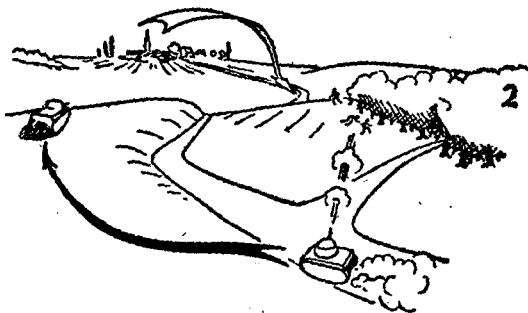
המפקד תופס עמדת תצפית לפניו, כלפי האגף האחור (במקרה זה — הימני). הצריח שולט על קו הרכס למול.

בדיקת נקודות חשודות, פיור באמצעות אש

נוסף על סיור ע"י תצפית, וסיור ע"י תנועה — חשוב מאוד הסיור ע"י אש. תכליתו לגלות את מציאות האויב במקום; לגרותו להגבות; להכנס לקרב כדי להשיג שבויים או לבהון גופותהרוגים; למגר ביריותהותח התנגדות אויבת קלה, המונעת גישה למקום תצפית או מקום שיש ענין מיוחד לסיירו; להתחפות באש מכיוון הנראה כמסוכן, או לשחק נקודות חשודות.

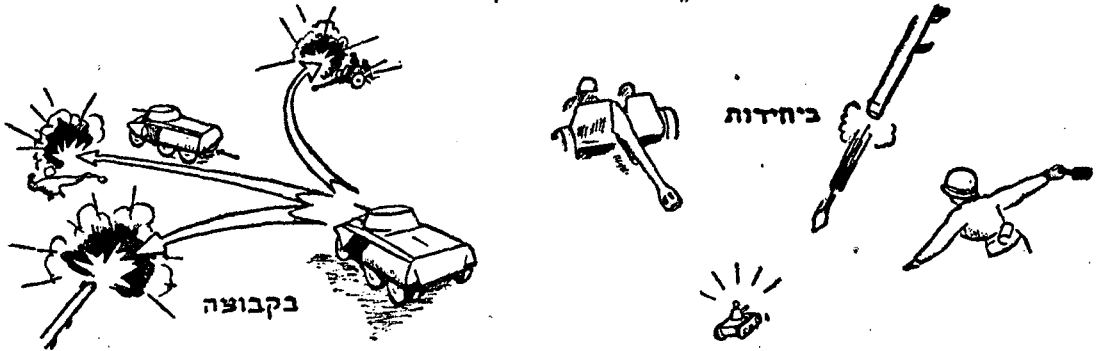
מתואר כאן סיוראש המלווה תמרון זריז. החורשה מימין מקבלת תשומת לב — כשהאש מגלה נוכחות כוחות אויב — והמכונית נעה בזריזות לאגף השמאלי, ליד התלולית שבצד הדרך, מכדי לבדוק את השטח המת שמעבר לרכס.

ג. תיאום טקטי בפעולת משוריינים

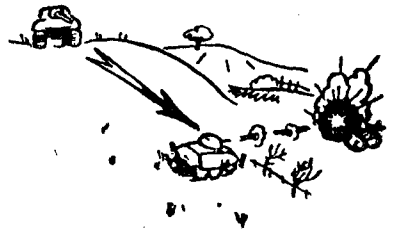
המכונית המשורינת אינה פועלת ביחידות אלא לעתים רחוקות מאוד. קל לאיבד להתגבר בתמרון על המכונית הבודדת. בפעולה יכולה היא להנחית אש רק בכיוון אחד ואותה שעה היא חשופה וחסרת מגן מהצדדים האחרים. משום כך מצטמצמת גם יכולת התמרון שלה. רוב מרצה של מכוניות-שריון בודדת נתון להגנת עצמה - ואינה יכולה להתפנות כראוי לפעולה תוקפנית. ההנכח לגבי מכוניות-שריון - נכון גם לגבי טנקים. על כן, בדרך כלל, פועלות מכוניות-השריון בצותא.

"טובים השנים מן האחד"

הפעולה בצמרים במסע-סיוור

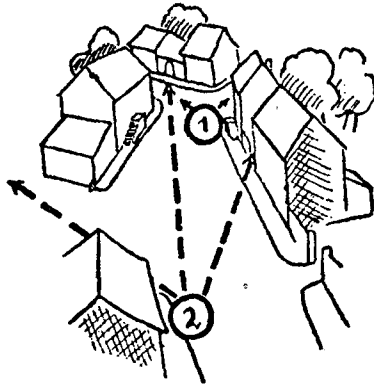
גם בתנועה טקטית עדיפות שתי מכוניות משורינות על המכונית הבודדת. שתי מכוניות מתנועעות מקו רכס לקו רכס תוך מתן חפוי הדדי. כל קו רכס שמאחוריו שטח מת, מהווה לגבי המכונית המשורינת-הקלה נקודת תצפית.

זהירות! סנק האויב כמעט ואינו בא יחיד!

בדיקת שטח בנוי

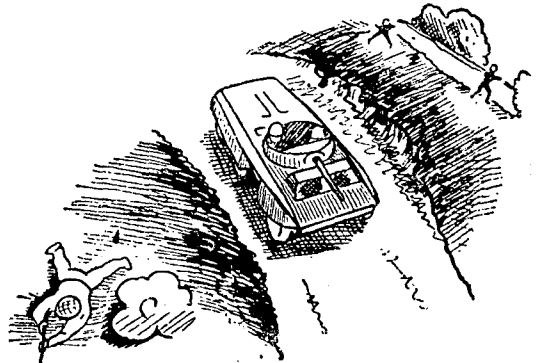
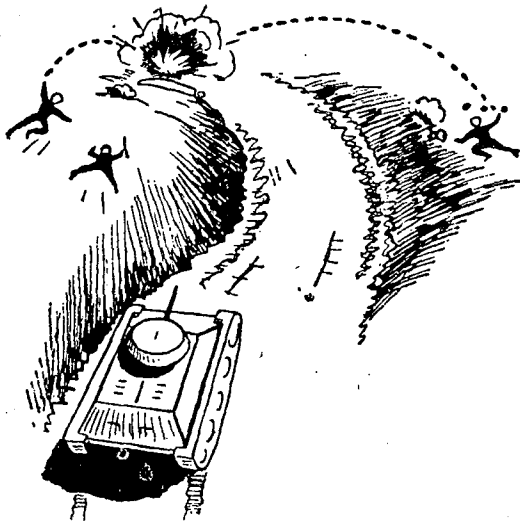
לצדף ליחידת הקרב המשורינת
הקלה קבוצת סיירים רגליים,
מוסעת בכלי רכב פתוחים, כגון
ג'יפ או חצירוחל.
הסיירים הרגלים מוסיפים למכר
נית המשורינת גם בטחון. ברגל
יוכלו לנוע במקום, בו לא תוכל
המכונת לנסוע.

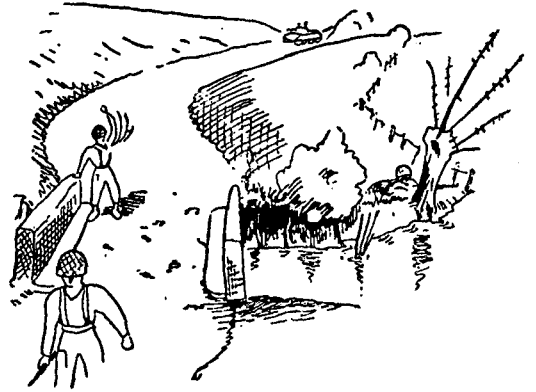
המכונת הראשונה נגשת אל
הצטלבות הרכים כשהשניה מחפה
עליה. באופן זה — נחסם קטע-
הרחוב, והסיירים יכולים לפעול
ולבדוק אותו. לאחר שנבדק הקטע
תצא השניה קדימה, בחפוי הראשר
גה — וכך משלב אל שלב. אכן,
לעתים קרובות עוד יותר, הכרחי

סיירים בתפקיד הכמחת השריון

קבוצת הסיירים מבטיחה את השריון, הבטחה מקרוב,
גם בשעת תנועה וגם בשעת עמידה. ולא זו בלבד,
אלא שסיירים רגליים יש בהם גם כלי להבטיח את
כושר-ניידותה בפועל של מכונת-השריון.

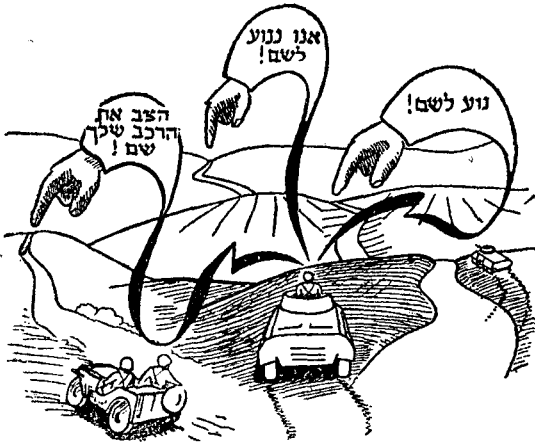

מימין: הסיירים בודקים ומבטיחים את הגשר. במסע תעבורה מכוניות השריון.
משמאל: הסיירים הרגליים מפרקים ומסלקים מכשולים שהוקמו ע"י האויב.
(בתמונה — שדרת עצים, שנועהים נוסרו למחצה והוטלו לרוחב הדרך).

ד. מכוניות משורינות בקרב

מפקד הפטרול-הלוחם — מתכנן את מהלכי יחידתו, ונותן את פקודותיו.
מקומו של מפקד הפטרולים הוא: במקום בו הוא ייטיב לראות; בו הוא ייטיב לפקד; בו הוא ייטיב לפעול; דהיינו — בנקודה המכרעת.

נכון!

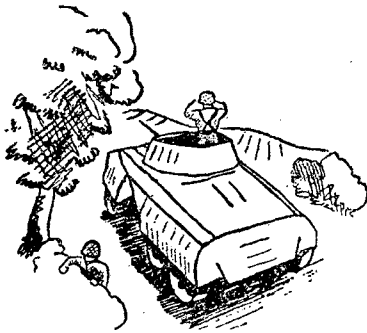
ההוראה הכללית — אנו נעים בכיוון זה. אולי מצוי שם אויב, ואולי — איננו. הסיירים — לנקודת-תצפית משמאל, באם יידרש — גם יורים במרגמה על מטרה שתסתמן. מכונית משורינת אחת לנקודת תצפית מימין. מכונית-המפקד תנוע בחיפוי זה, עד לקו הרכס הרחוק.

→ לא נכון!

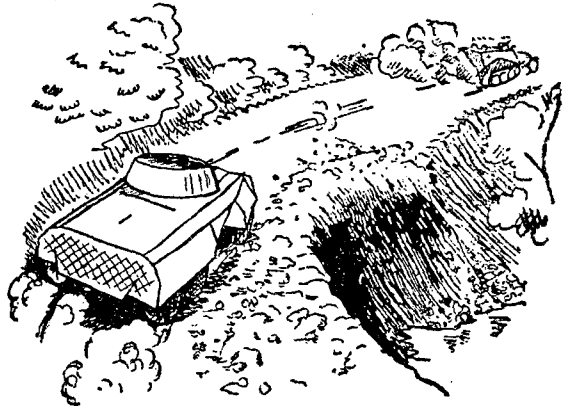
הפקודות לפטרול-הלוחם חייבות להתןן בשפה כזו שתהיינה ברורות ומובנות. ועם זאת אסור להתעצל, ויש להכנין כראוי את שלב הבדיקה הבאה.

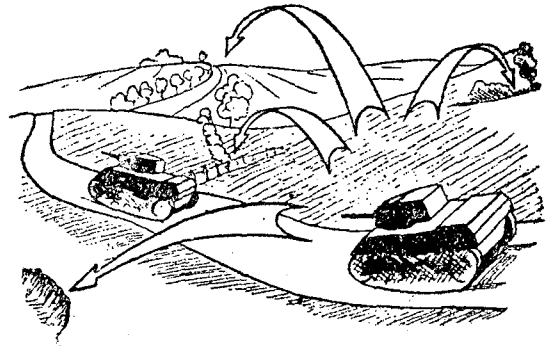
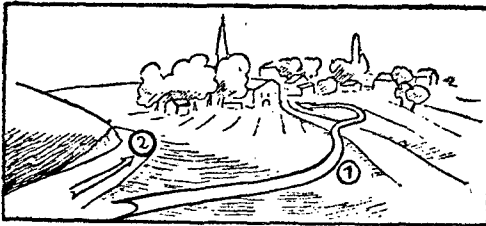
פעולת הצמד ואמשרויותיה

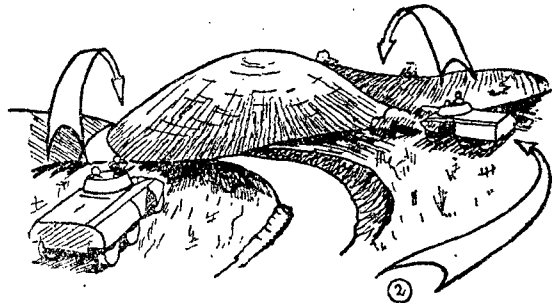
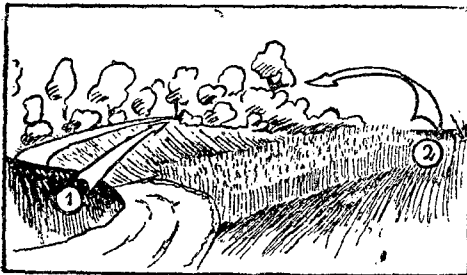
לרוב זוהי מכוניתו של מפקד הפטרול הלוחם.

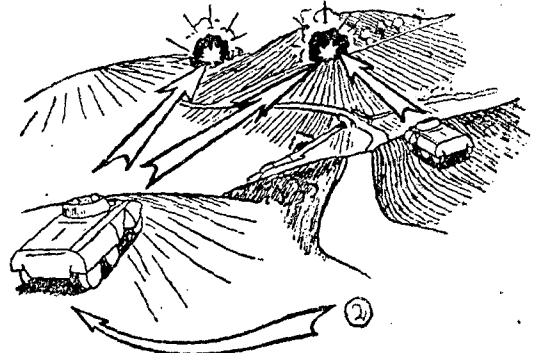
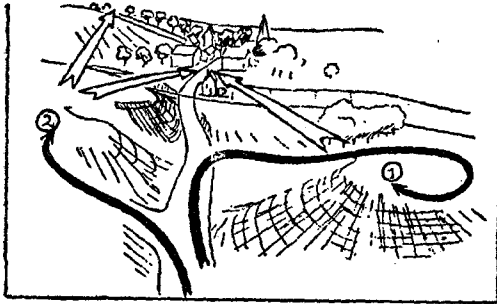
המכונית הראשונה מנהלת את הפעולה.

המכונית השנייה מחפח על הפעולה.

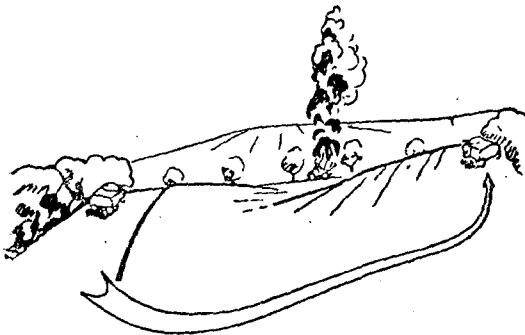

מכונית אחת מבטיחה את חברתה ומרחיבה את שטח התצפית שלה כלפי אגף ימין.

המכנית השניה מאריכה את סודי-פעולתה של הראשונה.

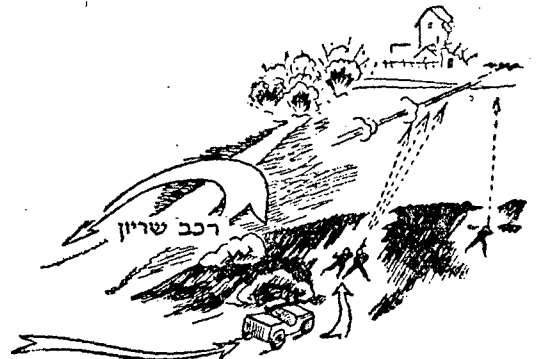
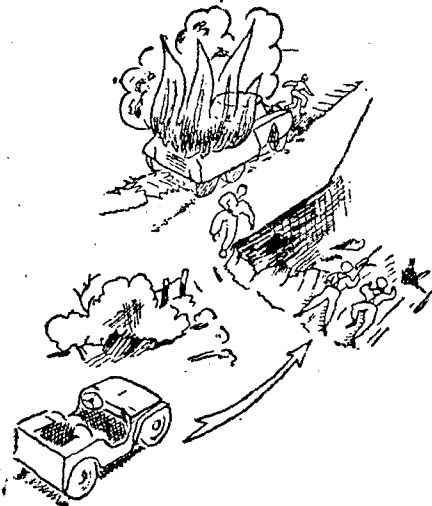
הזדמנות הכאה במפתיע

מ שמאל — שלב ב': הראשונה פותחת באש והשניה נעה לאגף, מרחיבה את שטח התצפית ומוסיפה לאש של הראשונה.

מימין — שלב א', המכונית הראשונה מסירת, והשניה — כרוכה מאחריה.

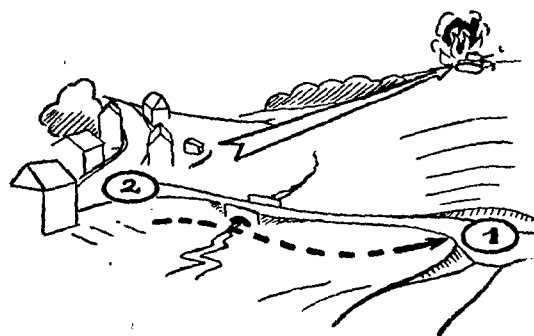
הבטחה ע"י סיירים רגלים-מוסעים — ונסוגת מכוניות-השריון

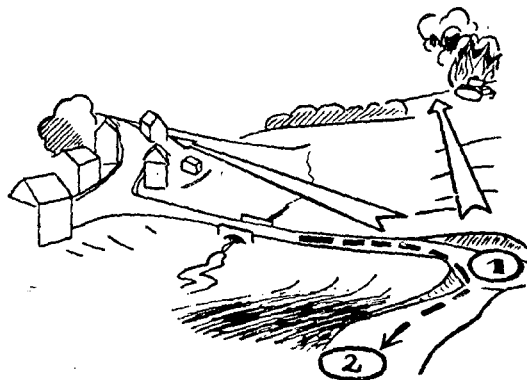
פשיטת גוש ע"י מכוניות משורינות בתמיכת סיירים רגלים-מוסעים. מכוניות השריון, שנתקלו באש עדיפה של האויב, פותחות באש ונסוגות — כשהסיירים נותנים חיפוי מאגף ימין.

פיוע הדרי — תוך יציאה מן הקרב

טנק האויב נפגע. עתה בא זמנן של סכוניות
השריון ליציאה מן הקרב.

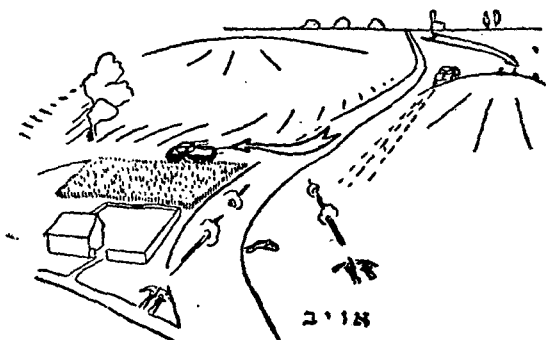

למעלה: המכונית הראשונה נשארת בעמדת הפעולה
שלה. המחסה על ניתוק המגע ע"י המכונית השנייה.

למטה: המכונית השנייה — היא שתחפה עתה על
בסיגת המכונית הראשונה.

בהתקלות-יפתע — המוקה, ומכת-תגובה

פטרול-לוחם משורק. בלויי סיררים, נחל במארב. לפני
הסבוב, שמאחוריו שטח מת, נמצאת המכונית השנייה בעמדה
החפה והראשונה ממשיכה בהתקדמות בהתאם לנוהג-הקבע של
תנועה. משפתח האויב באש, חייבת המכונית השנייה להשיב —
והראשונה מהפשת מיד מחסה ומתחמקת. אותה שעה תופסים
הסיירים עמדת תצפית באגף השמאלי של המכונית השנייה.
המטרה: תמיד להתחמק, להגיע להסתר מאחורי מחסה בטוח
ולתת מכה נגדית. „כאילו היה זה קרב יום-מלמפרע“.
בדרך כלל, אטור לפטרול-לוחם משורין לשקוע בהתנגשות
סטטית. הוא חייב לשמור על הניידות שלו, ולהכות מכות
עקיפה מהירות, בשעת הכושר.

„אגרסור“ בפעולה

(נסיון למציאותיות בתמרונים דרצדיים)

„אגרסור“ — הן אותן יחידות המשמשות „אויב“ בתמרונים צבא ארה"ב. צבא תמרונים זה בא למלא את החסרון הבולט באימונים הטקטיים שלפני מלחמת העולם השנייה — שעה שבפני הגייסות המתאמנים לא ניצב „אויב“ אשר הרכבה מבנהו ואורח פעולתו זרים להם ומחייבים מלאכה מדוקדקת של לימוד ומחשבה. צבא ה„אגרסור“ („תוקפן“), אשר החל נייצג „אויב“ כזה בתמרונים צבא ארה"ב מצטיין בתלבושת מיוחדת, קסדות מיוחדות, וסימני דרגות שונים מאלה שלצבא ארצות הברית. יתר על כן, השיטות הטקטיות של צבא זה שונות הרבה מאלה הנהוגות בצבא האמריקאי. לויט. קולונל א. פ. סויפט מספר על פעולתו הראשונה של „אגרסור“ במאמרו ב„ירחון חיל הרגלים“ האמריקאי מחודש ספטמבר 1947. ואלו הקטעים על העליה בחוף ויג, הבאים לאחר רשימתו, לקוחים ממאמרו של לויט. קולונל ג. ו. דיקרסון („ירחון חיל הרגלים“ מאי 1949), המתארת תמרון עליה בחוף של דיבויית צבא הצי בשיתוף עם „אגד הקרב“ הרגימנטי ה-65 של צבא ארה"ב אל מול התנגדותו של „אגרסור“ המחזיק באי. היה זה התמרון הגדול הרביעי מאז הונהגה לראשונה הפעלת „אגרסור“ בתמרונים, בשנת 1946. „אגרסור“ שהיה „למוד נסיונות“ יותר, לאחר שהיה זה כבר תמרונה הרביעי, העמיד עתה — נוכח הכוחות העולים עליו — שלל של מכשולים ותחבולות.

הוא יורה כדורים חיים. הוא בא מארץ מסימת ומדבר בשפה מסימת. הוא לובש מדים משלך ומשתמש בכלי-נשק משלך. השקפותיו שונות מהשקפותינו, ובעיקר לגבי השאלה: מי משנינו ימשיך לחיות. יש איפוא גורם הממריץ ללמוד את כוחו ואת חולשותיו, פעולותיו ותחומי יכולתו. יכולתך להכריעו תלויה במידה רבה במידת ידיעותך עליו ועל כושר פעולתו.

בתמרונים יש לראות את ה„רצון להלהם“ — דהיינו את ההמרצה לפעול כהלכה. נגד אויב שיש „למושו ביד“ — כגורם אשר בכוחו לקבוע במידה רבה את מידת ההצלחה. ודבר זה לא הוחשב הרבה בעבר אלא לעתים רחוקות. עד כה ידעו כל משתתפי התמרון שהיריב מורכב מהיילים השונים לו בכל — אין הם אלא יחידה אמריקאית אחרת. וכל איש ידע זאת. לא היה כל צורך להשיג סמני זהוי של האויב. שבויים לא ספקו כל ידיעות שאי אפשר היה להשיגן ממקורות אחרים או לדעתן מראש. כל צד הורשה לסייר את השטח באופן יסודי לפני התחלת התמרון. לא נעשה כל נסיון להאזין לשיתות האל-חוש של האויב, המפקדים החליטו לרוב על אשר יעשו מבלי להועץ כלל באגף המודיעין שלהם. במידה שהיו זקוקים לידיעות כל שהן על האויב, השיגון משופטי התרגיל. ה„מודיעין“ הכין אמנם מפת-מצב אך איש לא ניכח אותה בהצצה. המפקדים היו עסוקים יתר על המידה בהנעת הרובה או בהפקת מנות המון ליחידות. מכדי „לשבור את ראשם“ בהתענינות

בראשית 1946 נערכו בקליפורניה שבארצות הברית תמרונים תקופת-השלום הגדולים הראשונים מאז תמה המלחמה. יחידות מכל החילות והשירותים השתתפו בתמרונים אשר כללו עליה בחוף מוגן אשר נסתייעה במטוסים שהופעלו מבסיסי קרקע ומ„נושאות מטוסים“. התמרונים שמשו הזדמנות מצוינת לפתח את הלקח שנרכש בפעולות-משולבות במלחמה האחרונה ואף יותר מכך — הזדמנות לנסות ולבחון שיטות חדשות של החדרת מציאותיות שדה-קרב לתמרונים. כל אדם שרכש נסיון במלחמה ידע להעריך את ההכרח במציאותיות זו בשדות התרגול והאימון, אך יתכן ואיש לא הבין זאת יותר מאלה הקשורים בפעולת ה„מודיעין“ הקרבי, מאחר שכאן היתה זו דרושה יותר מכל. משהושוו תמרונים אלה עם אותם שלפני המלחמה, הצהירו כמעט כל המשרי קיפנים שפעולת ה„מודיעין“ היתה יעילה יותר מאשר בכל תמרון שראו אי-פעם. אולם רובם סייגו הודעתם באמרם שבמרבית תמרונים אלה לא היתה פעולת ה„מודיעין“ אלא בדרגת חשיבות שניה במעלה. רבים הטוענים שמלחמת העולם השנייה הוכיחה לנו שאנו צריכים יותר כוח, תקפנות ועליונות בנשק, כדי לנצח. אך הרבה מפלות שנחלנו לא נגרמו לנו, אלא בעיקר מהמת כשלונות המודיעין-הקרבי ואלה — בדין שיוורו לנו הנה הטעות בסברה זו. אולם, חשיבות ה„מודיעין“ נשכחה כנראה ביתר קלות אחר המלחמה מאשר כל עיקרון צבאי אחר. וכמה סיבות לכך: במלחמה האויב הוא ממשי. הוא יכול לפגוע בך.

שלנו בהתאם למסיבות התימרון כפי שעובדו ע"י אגף ההדרכה. תיכנו פעולה ממושכת בה פלשו כביכול כוחות ה"אגרסור" למדינת מכסיקו שבדרום ארה"ב. התקדמו צפונה דרך לוס-אנג'לס, אך לבסוף נהרפו והיזמה ניטלה מידיהם. במשך שלושת החדשים שקדמו לפעולות שיגרנו דו"חי מודיעין קבועים לדיביזיה שצריכה היתה לפעול, כדי להעמידה על מצב הדברים.

הידיעות שסיפקנו לכוח הפועל היו בלתי מושלמות, מתוך ששאפנו כי הכוח ישלים אותן באמצעות מכשירי ה"מודיעין" אשר לרשותו. ארגון כוחות ה"אויב" הפעלתם לא נועדו להכשיל את הדיביזיה התוקפת, אלא כדי לתת לה אימון מציאותי. דאגנו לכך שהכוח יוכל להשלים את הידיעות מסורתי אויר לפני הפעולה. ואח"כ, משתפתח התקפת ה"תוקפן", ע"י האזנה לשדורי אל-חוט, שבויי מלחמה, אורחים, מלקוח-מסמכים, דו"חים מן היחידות עצמן ותצפית אוירית.

על אנשים מסוימים מכוח ה"אגרסור" הוטל להכנע ולמסור ידיעות. אלה צריכים היו לדבר רק במקרה שהחקירה תתנהל לפי סדר החקירה הנכון והחוקי, אחרת היה עליהם למסור רק את שמם, דרגתם ומספרם האישי. כמה חיילים לבושי אזרחית, מסרו ידיעות לכוח התוקף. מסמכים הושארו בבנינים נטושים אשר שימשו כביכול מִטִּית. מקצתם הושמדו, אך בכל זאת היו בהם ידיעות חיוניות.

שלחנו שיירות של מכוניות ממרכז הרזרבה של ה"אגרסור" אשר עליו נמסר בדו"חים, כך שכוחות האויר והיבשה יכלו לשתף פעולה במנעם מן התגברות להגיע לתעודתם.

תאורטית בבעיות ה"מודיעין", נטולות הענין הממשי. בתמרות האחרונים החלט להכניס גם את גורם ה"מודיעין" למסגרת התמרון, כבר בשלב הראשון של הכנתו. תפקידו הראשון היה למצוא את ה"אויב". לאחר הפושים רבים בחרנו בשני גדודים מאומנים היטב, שלא מן היחידות המשתתפות בתמרון. התפקיד השני היה לשוות לכוח זה דמות של "אויב". רצינו באויב עם דגל, שפה וצבא משלו. ידענו שככל שנעשה "אויב" זה דומה יותר לאויב שבמציאות יגבר הגורם שיניע את היחידות ל"משחק" את "משחק המודיעין". עשינו כל מה שיכולנו, במסגרת ההגבלות בתקציב ובאנשים. השם שנתנו לאויב שלנו היה "אגרסור" ("תוקפן"). סימלו היה משולש ירוק אשר עשינוהו בולט כצלב-הקרב הנאצי או כשמש-העולה של היפנים. סמל זה ציירנו על כל כלי הרכב של האגרסור ועל מדי החיילים, אשר אף הם היו מחאקי מיוחד, שלא כתלבושת אנשינו. קבלנו דחלילי-טנקים, תותחים ומכוניות, אשר אורגנו ביחידות, והשתמשנו בהם כבנשק המסייע שלנו. כדי לביים בתמרון אש ארטילריה וטנקים השתמשנו בהבקקים, אשר נראו ואף רעשו ממש כרעש הכלים שייצגו. כלי ההבקה נתנו למתצ"ר הארטילריה, ולטנקים של הגייסות המתאמנים, מטרה אליה יכלו לכוון את אישם הנגדית. יחידה טכנית ניידת שידרה את קולות הקרב, קולות של כל-ירכב שונים וטנקים בתנועה. הכוונה היתה לביים לא רק את מראות הקרב כפי שהם במציאות אלא גם את קולותיהם. אפילו מלחמה פסיכילוגית הוכנסה לתימ"ר רון ע"י שידורי תעמולה. הכוח התוקף אף פיזר ממטוסים כרוזים מעל לקוי ה"אגרסור".

התחלנו בהקדם לארגן את כוח ה"אויב" החדש

ה"אגרסור" הכין הפתעה: ימים ספורים קודם עליה בחוף האויבת הקים טולדת-עפר אשר מנעה מטירות-העליה את הגישה לחוף

חוקים של האגרוסור — לשירות קולות הקרב

עמדות הגנה חופיות, ובהן עמדות מועלמות בתבונה של כלים אבטומטיים, שוחות נגד טנקים, מחסומי דרכים, פחיוקשים וכד' — תוכננו מראש. עמדות לעומק, הנמשכות מן החוף אל פנים האי, כללו את כל המשלטים החשובים, כוננו שדות-חניה לטנקים ואזורי-התכנסות. ארטילרית-שדה וכלים נגד-מטוסים הוצבו באופן שיתנו את הסיוע המכסימאלי לחיל הרגלים המדומה שבאי.

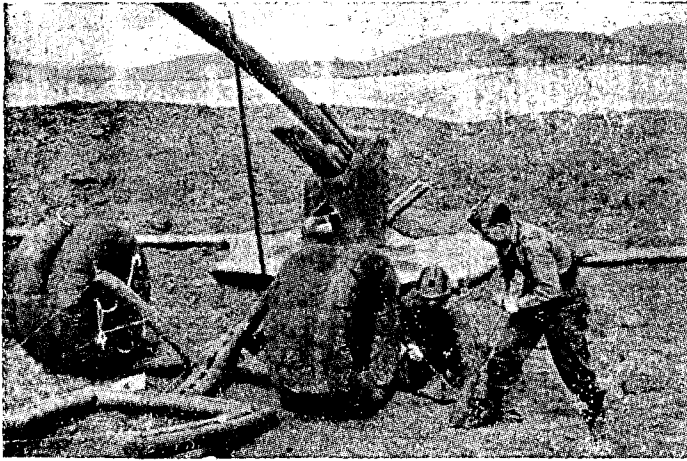
המטה המתכנן של דיביזיית צבא-הצי השניה היה עסוק אותה שעה בתוכניות ההסתערות. קצין המודיעין הכין מחקר של פני השטח ובו ציון הנקודות בהן אפשר לעלות בחוף, מחקרים הידרוגרפיים, נתונים על כבישים ושבילים וידיעות על משלטים חשודים. אך השאלה הגדולה היתה לקבוע את עצמת יחידות האגרוסור" באי? איזה סוג ביצורים הקיים? האם יגן בכוחות גדולים על החוף או יסמוך על תכנית התקפת-נגד חזקה במאמציו להדוף את העליה בחוף? כדי להשיב על שאלות חיוניות אלה תשובה נאותה ביותר, אולץ קצין המודיעין לנצל את כל ענפי המודיעין ומקורות הידיעות אשר היו בידו, כאילו היה זה מבצע ממש, בתנאי מלחמה. הוא שיגר סיורים אויריים להשגת תצלומים אנכיים ואלכסוניים של האי, כדי שאפשר יהיה לקבוע את מצב החופים, ולודא את הידיעות על פעילותם של כוחות האויב. צוללות צילמו את החופים; הוא קבל ידיעות ממטות גבוהים יותר וכי"ב. אך התמונה טרם היתה ברורה דיה כדי שתבטיח עליה מוצלחת בחוף, ועל כן עלו בחוף, חמישה ימים לפני הפלישה, פטרולים שהגיעו לאי בסירות-גומי, כדי לודא את מצב מסלול ההמראה

בזמן התמרון סרב מפקדה של הדיביזיה ה-2, באחת ההזדמנויות, להחליט החלטה מאחר שטרם קיבל ידיעות מספיקות על האויב. משהשיג את הידיעות, החליט את החלטה, אשר, כפי שנתברר אח"כ, גם היתה נכונה. מאורע בודד זה הוכיח את החשיבות של ידיעות מדויקות. מפקד זה ידע מנסיונו, שאין הוא יכול לזוז, בלי לדעת את אשר יכול הוא לצפות מן האויב. עיקרון זה היה נכון תמיד בקרב. אך רק לעתים רחוקות ביותר הגיע לידי ביטוי בתמרונים שמלפני המלחמה.

התימרון באי ויק

כוחות האגרוסור" מתארגנים זמן קצר בלבד לפני תרגיל או תמרון. שאר הזמן אין "אגרוסור" אלא צבא "על הניר" בלבד, ורק "מניחים" את קיומם לצורך תרגול בבעיות פיקוד טקטיות ללא גייסות בתוך חדר, או לתרגול "בעיות קטנות" בשדה. כדי שיהפך גורם משפיע בשדה האיומן מקצים יחידות שדה סטנדרטיות לייצג את כוח האויב. גרעין כוח האויב שבתמרון מקבל את דמותו, צורתו והרכבו ע"י הסגל הפיקודי של "אגרוסור" — תכורה קטנה של מומחים לפעולת "אגרוסור". ואלה טפחו טכניקה של פעולה ההופכת את התמרון למציאותי ככל האפשר, וכבר הפעילוה בהצלחה בארבעה תמרונים נרחבים לאחר המלחמה.

בתרגיל האחרון נשלח קולונל צ. ק. סלון, איש האגרוסור", לאי ויק, שבפורטריקו, כששה שבועות לפני שלב ההסתערות על חוף האי, כשהוא נושא עמו פקודות לארגן כוח אויב להגנת האי הקטן. תוך סודיות גמורה החל מטה האגרוסור" מארגן כוחותיו (בהתאם ל"ספר סדר-המערכה" של האגרוסור" — תקנון שדה 103-30) להיותן יחידת "אגרוסור" כהלכה. שתי סוללות תותחים אנטי-מטוסיות, אשר צורפו לכוח לאחר איומן של שבועות בחיל רגלים בתנאי קרקע דומים לאלה שבויק, סיגלו לעצמן עד מהרה רוח של יחידה שאינה אמריקאית. היחידה כולה סיגלה לעצמה מבנים, תלבושת, וסמלים מיוחדים. למפקדי יחידות ניתנו סמני היכר מיוחדים ולאגשים ניתנו פנקסי זהות הכתובים בסרמינולוגיה של "אגרוסור" והמצריכים תרגום שעה שהם נופלים בידי התוקף. עד מהרה הוכנו ופורסמו פקודות מבצע להגנת האי. היחידות נעו כל אחת לגורתה המתאימה, כדי להקים ביצורים ולהכין התקפות-נגד, אשר יהיה להן כדי להעמיד במבחן קשה ככל האפשר את הכוח. קעולים בחוף ואלצם לשנס את מיטב יכולתם להגבר עליהם.

תותח-דחליל של אנשי „אגרסור“

ממקורות אחרים נעשה תוך קישור עם הידיעות שהושגו מן המסמכים והשבויים, שבויים אלה אומנו באורח יסודי ע"י סגל „תוקפן“ שבועות לפני שהחל התמרון. כמה אומנו לייצג את הטיפוס האוהב לדבר; אחרים את הטיפוס הנוקשה והזועף; כמה שיקרו ואחרים רק מסרו שמותיהם, דרגתם ומספרם האישי. השבויים השתמשו בלשון „תוקפן“ והרבו לשנן את אשר הם רשאים להתיר לחוקריהם להוציא מפייהם. ומשניצל המודיעין כראוי את השבויים ומסמכיהם — הושגו ידיעות חשובות. אך אם הידיעות לא זכו להערכה נכונה והכוחות התוקפים פעלו לפי הערכה מוטעית זו — עשויה היתה היחידה לפול בפח תחבולתו של „תוקפן“. בעברם אימונים מציאותיים כאלה התרשמו כל האנשים מערכם של שבויים ומסמכים, עובדה שזכתה במהלך המלחמה להטיל רישומה רק על אנשים מנוסי הקרב.

הטכניקה המיוחדת של סיור-תצלום אורירי, הפירוש והניצול של התצלומים, באה כאן למבחן מציאותי. צילום שטחים, ומשימות של תצלום חודר מחס של אזורים מיוחדים, נעשו לפי בקשת קציני המודיעין של הכוח התוקף והעולה-בחוף. מתוך פירוש נכון של התצלומים יכלו הקצינים לקבוע את הביצורים שהוכנו ע"י כוחות „תוקפן“, עמדות הארטילריה והתותחים הנגד-מטוסים, מתפוררות הרג לים ושדות התניה של הטנקים וכלי הרכב. מחסנים שונים נבנו באורח מציאותי ככל האפשר. גייסות „תוקפן“ היו בעלי תחושת הסואה וגם נוקקו בשטח זה לתבונת כפיהם, באורח יסודי.

(סוף בעמוד 50)

ואת הזיקף ביצורי החוף. פטרולים נצ"טו לתפוס שבוי אחד אשר יחקר ב"נגמה לקבוע את זהות יחידות „אגרסור“ אשר בויק.

המטות לענייני כוח אדם, מבצעים ולוגיסטיקה הכינו אף הם תכניות יסודיות ומפורטות כמטה המודיעין. לקח מלחמת העולם השניה וכן טכניקה של ביצוע חדשה, נוצלו בכל שלבי התכנון והאימוץ.

גם ה„אגרסור“ מצדו עשה כל אשר לא ידו לעורר ענין בקרב אנשיו להפוך את התיכנון ואת העליה בחוף העתידה לבוא, מציאותיים ככל האפשר בשביל הגייסות המסתערות.

כוחות „אגרסור“ הפעילו מלחמה פסיכולוגית בהפיצם בקרב הכוחות התוקפים כרוזים המכוונים להטיל בהם דמורליזציה. היתה לכך כונה כפולה: ראשית — להזהיר מפקדים וחייילים בפני האפשרות המתמדת שהאויב ינסה לפגום ביעילות הקרב באמצעות תעמולה, ושנית — כדי לעורר ענין באגשים העתידים להשתתף בתרגיל-ההסתערות.

בעוד שעיקר התעמולה ע"י כרוזים הופעל לפני התחלת המבצע הרי בזמן העליה בחוף היתה תעמולת התוקפן יותר ישירה. הוטלו כרוזים ממטוסים על הכוחות התוקפים ואחרים הושארו בעמדות שנשטפו או פוורו ע"י מוקשי-להבה, המופעלים ע"י משיכת חוט וע"י פחי יוקשים. מובן שמאחר שלא היה זה ככלות הכל אלא תמרון, לא יכלה המלחמה הפסיכולוגית של „תוקפן“ להשתמש בפחד מפני המות כנושא לתעמולתה, תחת זאת הדגישה את חוסר הנוחיות שנתקלים בו בשדה התמרון. ההבטחה היתה: בירה כיד המלך, מקום שינה נוח — כל זאת באמצעות יחידת רמקולים שהופעלה ב„חזית“.

משהתקדמו אנשי צבא-הצי ואנשי הצבא אל האי פנימה, נתקלו בשדות מוקשים, פחיר-יוקשים, מארבים, אש-צלפים. „תחבולות-ערמה“ רבות ככל האפשר — זו היתה פקודת היום של „תוקפן“. התנגדות הכיחות המחזיקים באי גברה והלכה ונדרש סיוע של מהלך מות מן האויר ותותחי הצי. תוך שלב גועש זה של התרגיל המנוהל היטב, „נפל“ בשבי כמה מאנשי „תוקפן“. אלה הוצאו מן האי ועברו דרך צנורות המודיעין השונים, על תעודותיהם שנלקחו מהם. הטיפול והחקירה של שבויים אלה היו מציאור-תיים. מלאכת מודיעין מודייקת היתה תוצאה של חקירת שבויים שנוהלה כהלכה. הטיפול בידיעות

קרב לילה

אציין כמה כללים המתנים, בין היתר, את יעיל־
תה של התכנית.

הגדרת „יחידת משנה” בפעולת לילה

אם ביום יתכן להטיל כמה תפקידים על יחידת משנה הרי בלילה יש להמנע מכך. כן אסור בשום אופן, לקשור את תכנית הביצוע של יחידת־משנה אחת כך שתהא מותנית במהלך הביצוע של יחידות אחרות. ולדוגמא: במבצע הבקעת הדרך לנגב הוכתרו התקפות הלילה בהצלחה כתוצאה מחלוקת התפקידים למספר לילות וע״י כך שלכל יחידת משנה הוקצתה מגמה משלה בלתי תלויה, תוך כדי הפעולה, במגמות של חברותיה. (בהבקעת „שער הנגב” — משלט 113 ומשלטי „צומת” — נמסר לכל פלוגה תפקיד עצמאי שסכומם הביא את ההצ׳חה למרות שלא כל פלוגה השיגה את מטרתה במלואה). לעומת זאת בהתקפה על משלטי כרטייה, באותה מערכה על שחרור הנגב, נכשלה הפעולה בה היו צריכות לעבור כמה יחידות דרך יחידות אחרות. כשלון היחידה הראשונה מנע מיתר היחידות את המשך הפעולה ואף גרם לכשלון ההתקפה כולה. המסקנה היא: יש להקצות לכל יחידת משנה תפקיד משלה בלי לקשור זאת עקרונית בתפקידיהן של יחידות־משנה אחרות. והיה אם יחידה אחת לא הצליחה, בעוד שיתר היחידות מלאו את תפקידן במלואו, יוצר או ספגו כללי אשר, ברוב המקרים, יגרמו להצלחת הפעולה כולה.

באם מבוצעת התקפת לילה במגמת כיבוש, מחר בתה של כל יחידת־משנה להחזיק בשטח שכבשה בלי שתושפע ממה שנעשה ביחידות אחרות. מפקד הפעולה יבחון את תמונת הקרב בכללותה, והוא אשר יוכל, בהתאם לנתונים המתעוררים תוך מהלך הקרב, להחליט את החלטותיו השונות. (ולא פעם עלול המפקד להחליט על השלמת הפעולה). לעומת זאת, בפעולות מסובכות יתר על המדה, בהן מותנה תפקיד משנה אחד בהכרה עלול כשלונה של אחת מיחידות המשנה לסכן שלמותו של המבצע כולה.

לשם הגברת הניידות יש למנוע גופים גדולים מלנוע במרוכז על ציר תנועה אחד. ובמקרה של תנועה לאורך כמה צירים, על תכנית הפעולה להבטיח שהיחידות הפועלות לא תתקלנה אחת ברעור תה. בכל מקרה שאין אפשרות להבטיח זאת, הרי

אין כוונתי לדון בעקרונות לחימת־הלילה, אלא להאיר מספר נקודות, בעיקר טכניות, ולהחליף דעות בעקבות הלקח האישי שלי במלחמת השחרור, ובעיקר באיזור השפלה.

בשלהי מלחמת העולם הראשונה, ובמשך מלחמת העולם השנייה, השתמשו בלחימת לילה במיוחד כאמצעי למימוש הצרכים הבאים:

א. הטרדה. בהרצאתו בפני קציניו בהכנת מסע חבש הגדיר וינגייט את ההטרדה בערך כך: „אין לך דבר המערער את רוחו של האויב יותר מאשר אם תעוט עליו בחשכת הלילה בשטח שנמצא בתחום החוקתו, תנחית בו מהלומה, ותעלם שוב בחשכת הלילה”. ואכן יש יסוד לצטט את הגדרתו הקולעת של וינגייט, אבי לחימת הלילה שלנו בארץ.

ב. פתרון בעיות שעשה שקיים חוסר־שיון ביחסי הכוחות. לחימת הלילה, מאפדת פועלות של כוח חלש, יחסית, כנגד כוחות עדיפים, ובתנאים מסוימים גדולים סכויי הצלחתו.

ג. המנעות מהתקלות בכוח־האש של היריב: עצוב החזיתות בקוי הגנה יציבים המסופעים ברשת חפירות וביצורים וכן התגברות כוח האש, אלצו את הצדדים היריבים בשלהי מלחמת העולם הראשונה לותר על התקפות יום, אלא אם כן היה באפשרותם לרכז רכוד־ארטילרי כבד שיעקור ויהרוס את מערכת ההגנה של היריב. בלי עדי רכוד זה לא היתה אפשרות לנוע בשטח הפקר בין הקוים, שהיה למעשה „שטח־הריגה” של כל צד. פרט להסתננויות בחשכת הלילה.

ומכאן ללקח לחימת הלילה שלנו, תוך ניתוח הבעיה יש בדעתי לעורר כמה בעיות, הקובעות את טיב ואת עצם הצלחתה של פעולת לילה.

תכנונה המדויק והמפורט של פעולת־לילה חייב להיות פשוט ביותר — ותהא היחידה הפועלת קטנה או גדולה. (דבר זה הנו אמנם עקרון לגבי תכנון כל פעולה, אך חשיבותו מרובה במיוחד לגבי הלילה). לקח מלחמת השחרור מוכיח כי ככל שתכנונה של פעולת־לילה מורכב יותר, כן גם תרבינה התקלות בבצועה וכתוצאה מכך יקטנו סכויי ההצ׳חה. לעומת זאת רבים סכויי הצלחתה של פעולת־לילה אשר הושתתה על יסוד תכנית פשוטה.

* בעקבות „פרקי לילה”, „מערכות” ג׳ עמ׳ 38.
(1) באותה מידה יש גם להקפיד שתכנית הקשר תהיה פשוטה ובלתי מסורבלת, למען מנוע תקלות.

בלית ברירה יש להניע את יחידות המשנה במרוכז.

בעיית המנהלה והקרבית

אין לראות בפרטים הקטנים שבבעיות המנהלה — בנזק סימון חפצי החייל, או מספר שקי החול שיק שור החייל לחגורתו — את הקובע בעילותו של מבצע לילה. הבעיה המנהלתית במקרה כזה מסתכמת בשאלה כעבור כמה זמן, לאחר כיבוש היעד, מסוגלים לספק לחייל כלי־חפירה, "רציני" וחמרי־ביצור בכמות מספקת. בעיה זו גם מחיבת לבחור בקפדנות רבה את דרכי הגישה ליעד הכבוש ולתאם במהירות את אמצעי התובלה הנמצאים ברשותנו. בהתאם לנ"ל, נבחן כושרה המנהלתי של היחידה הפועלת, במהירות בה תספק לחייל מקוש, את גדולה, שקי חול ומיקשים; כלומר בניב החיילים, כעבור כמה זמן החייל, "נכנס לאדמה" כדי שיוכל לקדם התקפת הנגד. יש לרכז מהנדסים וחבלנים על ציודם למלוי משימת הכנת דרכי התחבורה. יש לדאוג מראש לדרכים אלטרנטיביות. אם אלו מתמשכות ברחוק אחת מהשניה יש להכין שתי שיירות שוות בהרכבן ובציודן, כמרכיב יחידות מקבילות להכשרת הדרכים, כדי שלא יחול עיכוב בהבאת הציוד אל היעד, במקרה שאחת מן הדרכים תצא מכלל פעולה. על שייכות האספקה הראשונה לכלול כמות מזון ותחמושת במדה שנקלח בחשבון כי פעילותו האווירית, או הארטילרית, של האויב עלולה לסכן כל תנועה ליעד לאור היום.

עיקר הבעיה מותנה, איפוא, לאו דוקא בתכנון מהלכי הקרב; ואכן, לא פעם נקבע גורלו של נצחון בקרב כאשר לא היו האמצעים הטכניים להתבססות וקדום הבאות. בנקודה זו, ביכולת לרכז את כל האמצעים, ובעיקר המנהלתיים, כדי לנצל את ההצלחה, תבחן המנהלה הקרבית בפעולת הלילה.

בעיית הפיקוד

בצבאות שונים רווחת הדעה שיותר קל להלחם ביום מאשר להלחם בלילה, בו נדרש חייל מעולה ומאומן במיוחד. מאחר שנסיוננו ענף למדי בקרבות לילה, ואנו מכירים גם את טיב החייל שלנו, הרי יש להשיג כמה השגות באשר לבעיית הכשרת הלוחמים והפיקוד לאורח פעולה זה.

בפעולה לילית, מסע ההתקרבות הנו קל יותר בהעדר ה"משחק" המסובך של קרב אש ותנועה, ובהעדר הפצול לחוליות קטנות, האופייני לקרב היום. כמו כן, גם קל יותר להקנות לחייל את הטכניקה של תנועה שקטה בלילה, המתנית בהסתגלות

והרגל, מאשר ללמדו, ביום, ניצול מושכל של פני הקרקע. אך לקרב הלילה דרוש מפקד מעולה, ולא דוקא בפיקוד הגבוה אלא בנמוך ביותר. המפקדים הנמוכים הם הקובעים את יעילות הפעולה. הרווחים בלילה אמנם קטנים אך האיש אינו רואה; האיש אמנם שומע אך אינו מבין את הנעשה סביבו. רק מ. כ. מוכשר, הבקי בתפקידו והחדור הכרת הדבקות בתפקיד, יהיה מוכשר למשוך את אנשיו אחריו ולבצע את המוטל עליו.

לחימת הלילה מכבידה על המפקד הגבוה את הבנת הנעשה מאחר שאין באפשרותו לעקוב אחריה ע"י תצפיות, לכן יש להחדיר בכל מפקדי המשנה את ההכרח בקיום שיטת דווח קפדנית בכל שלב ושלב של הפעולה העשויה להקנות למפקד הגבוה את התמונה הנכונה.

השמוש בנשק בלילה

אפשרות הקליעה המדויקת בנשק הקל, מוגבלת מאד בלילה, ועל כן קובעת כאן מאד היכולת לרכז כמות אש, יותר מאשר הדיוק שלה. יתכן והעובדת הנ"ל היא שיצרה נתונים לכך שהחייל הממוצע יהיה קלע גרוע. על יסוד ההנחה של השיבות האפקט הגוצר מעצמת האש, הרי המרגמה הקלה (2") היא נשק טוב לפעולות־לילה. אמנם אין קליעתה מדויקת ביותר, אך השפעתה רצינית ביותר. בנגוד למקובל גם המטול הנגד־טנקי הנו נשק מצויין ללילה ואין כמעט נשק שהשפעתו מזועזעת כמוהו. כמו כן עלי להדגיש, שנוסף לכלי הנשק, "המסורתיים" האפייניים ללילה, כל נשק בעל השפעה מדכאת על רוח האויב הנו כלי נשק טוב (גם כאלה שאינם נשק בכלל, כגון, "המפוצץ הסיני").

נסיוננו בהפעלת להביור זעיר מדי מכדי שנוכל לדון עליו. עלי רק לציין שישנן שתי שיטות לשם מוש בלהביור: האחת — לפני התקפת הרגלים הדי שניה — אחרי התקפת הרגלים, לשם בעור קני התנגדות באגף או בעורף הגל המסתער. ברור שהשפעתו של הלהביור תהא הרסנית ביותר באם גרע להפעילו כראוי.

מכאן אעבור לבעיית השמוש בנשק המסייע בלילה. נסיוננו עשיר ומגוון למדי בשמוש במקלע הדי בינוני יש לכן לקבוע בבטחון: ערכו של המקלע הבינוני בלילה הופך להיות ממשי, כאשר הוצב, כוון וטווח, מבעוד יום, כלפי המטרות המתאימות, שאותרו במערכת ההגנה של האויב. אם כונת המפקד המפעיל מקלעים בינוניים ליצור כמות־אש

בלבד, הרי אפשר להשיג דבר זה באותה מידה (ול-
 רוב טוב יותר) ע"י מקלעים קלים. אי לכך אין
 כל הצדקה לטלטל מקלעים בינוניים בפשיטות-לי-
 לה, עם הכוח חפושט. דוגמה לכך נמצא באחד
 מקרבות הנגב. בכבוש הגבעה 113 אותרו מראש
 עמדות הויקרא של המצרים, והיתה אפשרות לטווח
 אליה מראש את המקלעים הבינוניים שלנו. במקרה
 דנו, הושג ניצול-אש מלא של אש מקלעים קבר
 עים, אשר הביאו תוצאות טובות ביותר בשתקם
 לחלוטין את אש מכ"י האויב. הוא הדין גם לגבי
 מרגמות 81 מ"מ. אף הן יעילות לאחר הצבתן
 וטווחן מבעוד יום. קימים אמנם מקרים יוצאי-דופן
 בהם היא הכרח להפעיל מרגמות בנגוד לכלל זה,
 אך בדרך כלל אפשר יהיה להשיג את אותן התוצ-
 אות ע"י שימוש במרגמות 52 מ"מ, ובפחות מאמץ.
 לכל הבעיות הנ"ל יש להוסיף את בעיות המנהלה
 המסובכות של הנעת הנשק המסייע בלילה עם
 היחידות הפועלות. הנעה כזו היא לרוב מסורבלת
 (בהמות-משא וכד') עד שמוטב לה ליחידת הרגלים
 לסמוך על נשקה הקל בלבד. חישוב פשוט מוכיח
 כי לרוב אין בכוחה של יחידת הרגלים לטלטל אתה
 נשק מסייע עם כמות תחמושת מתקבלת על הדעת,
 ובעיקר כשהמדובר הוא בתנועה ללא דרך. אף
 השמוש בפרדות לא יפתור תמיד את הבעיה. ובאם
 מבוצעת פעולה במגמת כיבוש, הרי מוטב להחזיק
 את הנשק המסייע מוכן לתנועה, ולהניעו במהירות
 אל היחידות המתבססות. מיד לאחר כיבוש היעד,
 לשם חזוקה. דבר זה רצוי יותר משיתופו המפוקפק
 של הנשק המסייע בתוך תנועה ההסתערות (יש
 כמובן להוציא מכלל זה את האפשרות של הכנתו
 ביום לתפקידו בלילה). בנקודה זאת תיבחן המנ-
 הלה הקרבית, והשאלה הגורלית תהא: כעבור כמה
 זמן יגיע הנשק המסייע אל היחידות התשושות ממ-

אמץ הכיבוש, וכמה זמן נותר להן כדי להתחפר
 כיאות ולהכין עמדות משנה ותעלות קשר. בסכום:
 תהא זאת טעות גסה להשתמש בנשק מסייע לפעולת-
 לילה כב, "רעשנים" בלבד; מגמה זאת אפשר לה
 שיג באמצעים פשוטים וזולים יותר.

"הכשרת אש"

ועתה, לבעיה סביבה טערו הרוחות: הלהקדים
 הכשרת-אש לפעולת-לילה או לא? אפשר לקבוע
 בפשטות שהתשובה לשאלה זו תלויה: א. בכוג
 הפעולה; ב. בכמות האש העומדת לרשותנו.
 בראש וראשונה עלינו לשאול את עצמנו,
 מה רוצים אנו להשיג על-ידי הכשרת-האש
 (הכונה בעיקר לאש תותחים ומרגמות מקליב-
 רים שונים). ע"י ריכוך היעד, צמוד לכניסתו
 למגע של הכוח התוקף, נצמיד את האויב לקרקע
 חפירותיו, ונאפשר את הלחימה התכליתית על היעד.
 אני מניח כי ליחידה גדולה (מפלוגה ומעלה) אין
 כמעט סיכוי להגיע אל האויב מבלי להתגלות. לכן,
 — באם עומדת לרשות התוקף כמות פגזים מספקת,
 יש להעדיף את הכנת האש החייבת להיות א-
 מטווחת בבטחון של דיוק הפגיעה. ב. לא ממושכת
 ואיטית (אש מטרידה) אלא מרוכזת והולמת במר
 עד בו יתגלה חיל-הרגלים, כדי לאפשר לו לזנוק על
 עמדות האויב. בעוד ימשך קרב המגע על היעד
 תועתק או תופסק האש התומכת הנ"ל, כך נחסוך
 באבידות ונדחה את פתיחת האש העצמית של חיל-
 הרגלים, עד לקרב הפנים אל פנים.

מאידך מוטב לותר על הכנת-האש כשאין לר-
 שותנו כמות מספקת של תחמושת, כאשר אין באפ-
 שרותנו לטווח מראש, או כאשר אין יכולת להבטיח
 שחיל-הרגלים התוקף ינצל מיד את אפקט ההכנת.

סוגי ציוד נוספים

אין לצאת לקרב לילה מבלי לצייד את היחידות
 הפועלות באמצעים לפריצת מכשולים, (בין אם יש
 ידיעות על מכשולים ובין שאין). ואכן הנסיון מל-
 מד כי מוטב לשאת ציוד מעין זה ללא שמוש, מא-
 שר להשאיר בשעת הצורך, "תלויים" על גדרות-תיל
 בלא יכולת טכנית לפרצן (תולדות מלחמתנו עשר
 רים בכשלונות שנגרמו כתוצאה מאי-התחשבות בכ-
 לל חשוב זה). שימושיים מאד בקרב הלילה הם
 "מקלות-הזריקה" (ידיית עץ שאליה נקשרות אצ-
 בעות חומר נפץ פלסטי) הן בגלל השפעתם הפסי-
 כית הגדולה יותר מרמוקיד והן בגלל האפשרות
 להשתמש בהם כבמטעני פריצה.

הטעיה

במבצע-לילי המסתיע בהכנת-אש של נשק תר-
מך, רצוי, או כמעט הכרחי, לשלב את אלמנט ההט-
עיה. זאת ניתן להשיג במספר אופנים. אם כמות
התחמושת-מתירה, אזי רצוי לקיים כמה לילות לפני
ההתקפה, הפגזות על המטרה שנקבעה ועל מטרות
אחרות הן בכדי להרגיל את האויב לאש מטרידה.
לכל תעורר בו פתיחת האש בלילה ההתקפה חשד,
הן כדי ליצור בו אי-בטחון לגבי תכניותינו. בלילה
בו תבוצע ההתקפה רצוי לבצע הסחה שתמשוך
את תשומת הלב מהמקום המועד לפריצה.
כשפועלות יחידות קטנות, יש לותר על הכנת-
אש ולהקפיד יותר על בחירת החיילים והציוד המת-
אים כדי להשיג הפתעה במלואה.

ההתקפה בגלים

במאמרם של רבי-סרן ד. כרמון וסרן מ. גזית, במע-
רכות" נ"ז נקבע כי, "מוטב שהגל השני של הכוח
התוקף לא ימשיך בפריצה באותו מקום בו נגמרה
תנופתו של הגל הראשון". לדעתי אין להגדיר כך.
צריך להבדיל היטב בין גל שנגמרה תנופתו כת-
צאה מגורמים טכניים בעיקרם (למשל רבוי מכ-
שולים אשר חייבו הפרשת חוליות רבות להבטחתם

וע"י כך ניטל כוח הדחף של הגל) ובין גל שנשבר
כתוצאה מאבידות מרובות או ירידה ברוח. יש שה-
גל הראשון אינו מגיע עד לב היעד, אך הוא לא
נשבר. כוחותיו פשוט אינם מספיקים מבחינה פיזית
ולכן יש להניע על אותו ציר את הגל הבא, כדי
שיהנה מהשגיו של הגל הראשון, וכן הלאה באם
יש צורך בגלים נוספים, שונה הוא המצב כשהגל
נשבר, כלומר חוסל מבלי להשיג השגים נכרים.
אזי יש לבחור מקום נוח יותר ולנסות שם עם
הגל הבא. באם הושגו הישגים, ואין ממשיכים לנצלם,
הרי יהיה בזה משום בזבוז כוח. עלינו לשאוף, על
כן, לנצל את הישגי כל גל וגל, ע"י ביצוע הפריצה
על אותו ציר.¹

* *

חשוב הוא, שנהפוך ככל האפשר בבעיה זו של
קרב-לילה. עלינו לחקור מנסיונותיהם של אחרים,
ולרכז את לקח נסיוננו אנה, ולהוציא מסקנות לשם
גבוש שיטה אחידה ומשוכללת, וקביעת הנחיות
לאמון בקרב לילה.

(1) מן הראוי לציין שגם במאמר הנ"ל, לא היתה הכונה
לכך שהגל השני ימשיך בפריצה לאורך ציר התקדמות
אחר, אלא שבהמשך נסיון הפריצה. על אותו ציר,
יסטה סטייה קלה לצד כדי לחמוק מאש כלי-הנשק שהספיק
האויב לכוון לעבר מקום הפריצה. המ ע ר.

א. גורסוד בפעולה

(סוף מעמוד 46)

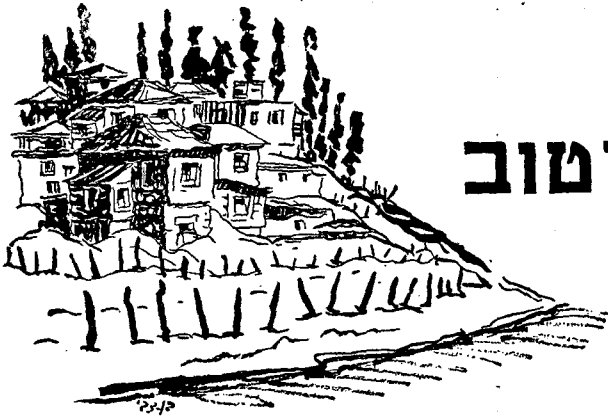
על הדעת שאפשר לבצען למעשה. "ערפל הקרב"
המסורתי הופג בחלקו, באופן זה, ממש כפי שנעשה
הדבר במציאות, בתנאי קרב.

* *

התוצאות גמלו על כל המאמצים. הם נתנו משהו
אשר היחידות המשתתפות יכלו, לנעוץ בו את
שיניהן. תמרונים אלה הורו את הדרך לשכלולים
נוספים. הרבה ניתן עוד לעשות להגברת המציאות
בתמרונים. התביעה להחדיר מציאותיות זו באה
מגייסות-הקרה-קדמי, מאחר שכאן היא דרושה ביותר
ומאיך כן גם קשה ביותר להמחישה. טרם התקרבונו
מספיק להחדרת מציאותיות של קרב המגע. ביום
טוב יותר של הקרב הוא בלי ספק מטרה ראויה
לשמה וגורם מדרבן לכל חייל בתקופת שלום,
במיוחד לכל חייל הקשור בפעולת ה"מודיעין".

שלב זה של האימון טייע לאימונם של גייסות
ה"תוקפן" שהכינו את ה"עמדות" לצותי האויר, ושל
מביימי ביצורים — למפרשי תצלומי האויר. בשעה
שנערכו סיוורים אויריים כאלה בשמי ה"תוקפן" גמל
הוא ע"י שיגור אש אנטי מטוסית מתותח-יד-חליל
בני 90 מ"מ אשר פעולתם נראתה, בעזרת כלי
ההבהק והעשן שלידם, דומה לזו המתהווה בפעולת
תותח ממש. מפרשי התצלומים יכלו בכמה מקרים
לגלות עמדות תותחים ע"י העשן והאש, עמדות
אחרות היו מועלמות היטב. שלב זה הוכח במבחן
אמיתי. שופטי התמרון יכלו להעריך מיד את טיב
הד"ח של מפרשי הצילומים מצד הכוחות התוקפים.
הידיעות שהושגו ע"י פירוש הולם של תצלומי אויר
הורגשו בכל היחידות ויחידות-המשנה ועד לאנשים
שבקו ה"חזית", מאחר שניתנו להם תכניות מתקבלות

מושבת הר־טוב במצור

ודרש ראשית כל עבודת ביצורים. כמי שהיה תותחן בצבא הבריטי סלד מפני עמדות גבוהות ודרש להפור מיד על יד כל עמדה שוחות ותעלות קשר. המטה חפר „בונקר“ — הראשון שראו מגיני הר־טוב מימיהם.

ההפירה בקלעי יהודה אינה קלה; ביחוד קשה היתה לבני השפלה. שראו עצמם מקופחים מאחר ש„הובטה“ להם לחזור למקומותיהם לאחר זמן קצר. טרם הסתגלו או עדיין למושג של חייל ישראלי ב־צבא לוחם, והיו מבטיחים הבטחות אשר המציאות אח־כ־הפריכה כל סכוי למלאותן. והגיעו הדברים עד לידי שביתת־רעב פעם, ולידי בטלת־מרי בפעם אחרת.

אותו הווי העוזר לשאת בקשיי המלחמה, אותה אמונת איש ברעהו ואמונת הכל במפקד, אותה הרגשה שבבוא שעת מבחן תגבר עקשנות אדוקה על הכל — כל אלה חסרו עד לאימה. ולכן קטן היה כוח ההגנה של הר־טוב אף יותר ממספר כל־הנשק המועט, והתחמושת הדלה.

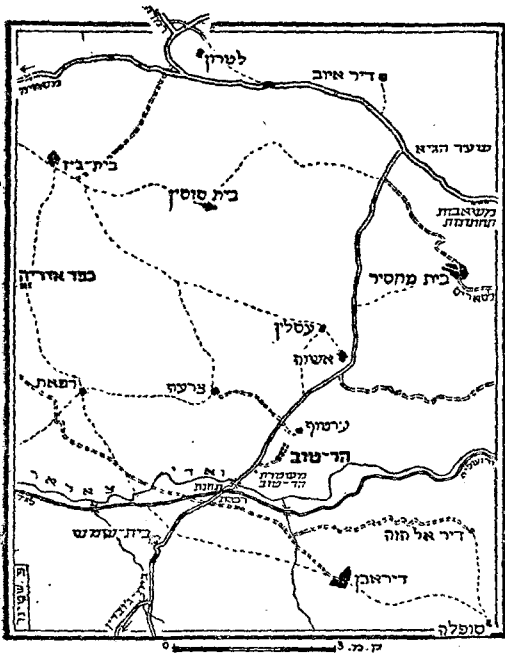
היה משהו סתום בהיותה של הר־טוב הנצורה. היתה זו עמדה קדומנית או אזור מוגן עצמאי? כעמדה קדומנית לא לבד שהיתה המושבה מרוחקת מדי מהקו העיקרי אלא שהיתה מאוכלסת נשים ואף חוקנים אשר לא פונו מבעוד מועד. ואם היה זה אזור מוגן, המושתת על הגנה תקיפה ועקשנית, כיצד זה הוקצו למקום כה מעט אנשים, ונשק כל כך דל? האוכלוסייה האזרחית הייבה הגנה תכל־ית, הגנה לשם החוקה, בכל מחיר. אך החזקה לשמה אינה מוצדקת; היתה זו נקודה בעלת חשיבות, אלא שחשיבותה לא נבעה מעצם קיומה כי אם בפעיל־תה באיזור המצאה: בהטרדות שתצאנה ממנה וב־

שתי מחלקות חי״ש היו בהר־טוב — אחת מחור־לון ואחת מתלא־אביב. שתיהן השתייכו לגדודי „גב־עתי“ והן נשלחו בשעתו לירושלים. היתה במקום גם כחת „חי״ש מקומי“, המרכבת מבני המושבה הצעירים. אל אלה נוספו שבעה ממלוי שיירה שנכ־שלה ונערה אחת — קצינת סעד שיצאה בשיירה להביא כסף לבחורים.

כל הכוח הזה, מלבד פליטי השיירה, היה מחולק בשני „קטעים“ שמנו יחד 7 עמדות. העמדות נקב־עו. לפי מיטב ה„הפישה הצבאית“ של הימים ההם, בבתים גדולים ובולטים לעין שבוצרו בשקי־חול וקורות־עץ כפולות ממולאות חצץ. בתים אלה שמשו גם לשכון אנשי העמדות. קשר טלפוני חבר את כל העמדות עם מטה ששכן במרכז המושבה, בבית גדול וגבוה שכל בר־בירב הכיר בו בית־מטה. רוב העמדות היו מצוידות בזרקורים שהאירו בלילה את הגדר המקיפה את המושבה ואף משהו מעבר לה. הנשק היה דל. רובים מכל המינים: גרמניים, איטלקיים, ואנגליים; שלושה מקלעי ברוך, שאליהם נתוסף רביעי — של פליטי השיירה; מכונת־ירייה „שחורה“¹ זקנה של צלחה אלא ל„בורדת“; שתי מרגמות²; כעשרה טננים ומספר אקדחים. התח־מושת היתה מועטת ביותר, ולפי ההערכה, מספקת לקרב של חצי יום בלבד.

„צבר“ אחד שהיה פעיל ביותר ו„אבינועם“ — שהיה משותק לחלוטין, היו אמצעי הקשר עם ירושלים. מכשיר אלוהוט מתטלטל, שנשאר מהשיירה, שימש לקשר עם המטוס, ולהאזנה למתרחש בסביבה. המפקד החדש, שהגיע בשיירה האחרונה על מנת לקבל את הפקוד במושבה, הציג עצמו בפני מגיני המקום כ„בעל סמכות“ יוצאת מגדר הרגיל,

(1) מכונת יריה מסוג „שוֹאֶרְצֶלוֹוה“.

הר־טוב וסביבתה

שת. לכל מקלע היו כ־600 כדור לפעולה; כמספר הזה היה במחסן התחמושת. עקב היריות לשם גרוש הבוזים בוזבוזו כ־100 כדורי מקלע — כמות מבר טלת אך אחוז גבוה מדי. אצלנו יקרים יותר כדור רי מקלע מאשר חיי אדם אצלם אמרו הבחורים. מתקני המפעל נעלמו והלכו יום־יום. מעין הרגשת רוחה גרמה העובדה שגם מתקני תחנת הרכבת פור־קו ונשדדו; תחנת הרכבת היתה רכוש ממשלתי והוא נשדד למול עיני השוטרים שבמשטרה. היה זה; אם כן שוד פשוט, שוד ולא פוליטיקה, שוד לשמה, שיתכן ולא היה בו עלבון למגיני הר־טוב. דוקא.

היה הכרח לשמור על הכבוד, כי הכבוד מוסיף בטחון. לא במהרה יותקף ישוב המכובד על הסב־בה. וישוב המכבד את עצמו, קל לו יותר לשאת בפגעי המצור. כבוד מגיני הר־טוב חולל פעמיים: מול עיניהם הוכרעו 11 בהורי השיירה, ומתחת לאפס נשדד מפעל „שמשון” באין מפריע. — ומה אם תותקף המושבה עצמה? יתכן ואף תוכרע באפס־יד. ובה רכוש לרוב ונערות יושבות בעמדות.

בליל ה־22/3 תקפו הערבים את המושבה. מאות רובים פתחו באש מכל עבר. — „וכן זהו זה!” האוכלוסיה האזרחית החלה להתרכז בבנין המטת.

חסימת דרכים ומארבים; ואלו כל פעילות כזאת לא היתה אפשרית. הציוד לא היה מתאים לצורך זה ומספר האנשים היה דל ביותר. שבעים חיילים הגם כוח רב שעה שהם מרוכזים באזור המוגן ע”י יחידה אחת, ופנויים הם לגיחות והטרדות. אך האזור המוגן של הר־טוב לא סיפק את הופשי העמדות כמקובל במקרים דומים. בשום פנים ואופן אין לתאר אזור מוגן, מבודד ומרוחק מכל בסיס אחר, המשמש בסיס לפעולה תוקפנית בשטח עוין המאוכלס בצפיפות רבה. כאשר חלוקת הכוח הלוחם היא 35 חייל תופשי עמדות ר־35 — הפושטים בר לילות וחוסמים דרכי התחבורה. גם אין לדרוש זאת ממפקד האזור אלא אם כן הדבר מהווה חלק מתוך פעולה מקיפה יותר המחייבת סכון מוחלט של הכוח הפועל והאוכלוסיה האזרחית כאחת.

עם זאת, הישיבה בעמדות הידיעה כי יש להר־מנע ככל האפשר מהתנגשות באויב אשר תוקפנותו גוברת מדי יום ביומו, לא נשארה בתחום ההכרה כמסקנה הגיונית. היתה מתגנבת וחוללת אל הלב ויוצרת בו פחד וחרדה והרגשת נחיתות וחוסר רצון לפעול וללחום. ורצון להמנע מקרב ומסכנה, ולהס־תלק מהמקום ולחזור למקום אחר שבו יכול אדם לכבד את עצמו.

כשלוך השיירה הביא עמו רוח אחרת אל הבקעה המשונה שלרגלי הר־טוב. תושבי דיר־אבן עטו לפתע, כארבה, על המתקנים והציוד של מפעל „שמשון”, והחלו לשדוד. המפעל, שהיה בראשית בנינו היה מרוחק מהמושבה כ־1200 מטר והשטח שבינו לבין המושבה היה כולו מישור־פתוח המכר סה תבואה יפה המלבלבת בירקותה. על השטח הזה איימה, באגף מצודת המשטרה ומנעה כל אפשרות להתקרב אל המפעל ביום.

העלבון היה צורב. היה זה רכוש אשר מגיני הר־טוב היו לשומריו החוקיים ואלו ה„שוטרים” לא נקפו אצבע לשמירתו.

כנמלים נראו הפלחים הללו מתרוצצים ונוש־אים פחים, מטילי־ברזל וקרשים מהמקום לביתם. הכעס פעפע להשחית. מפקד המקום החליט לפתוח באש מקלע. חולית מרגמה 2 התגנבה דרך החורשה עד לשפת המישור וירתה פגזים — אך השוד נמשך. השוטרים הערבים הביטו ממרום מצודתם ולא נק־פו אצבע, וב„קול ירושלים” המנדטורי פורסם כי „קרבות התחוללו” וכי מספר ערבים נהרגו.

למחרת רחשו המוני פלחים בשטח המפעל. לא ניתן להמשיך ביריות, היה הכרח לחסוך בתחמו־

— „האירו הזרקורים“ ניתנה הפקודה. בעמדת 7 נפגע הזרקור. עמדה זו פנתה לעבר צרטוף הערביית; משם הסכנה, שם נמצא אוור חורבות נוח להסתגנות — והזרקור נפגע. הנה מפקד העמדה מדבר בטלפון: הוא פצוע. „פצוע? — כן, והי ערבים עוברים את הגדר ומסתגנים לחצר. ממש לחצר. רואים, שומעים אותם!“ הוא מבקש רשות לעזוב את העמדה!

— „חלילה, חכה! הפלם יצא אליך.“
הפלם יצא והמתחות כבדת מנשוא. דמויות מתרוצצות ליד הגדר. „מי-שם?“ אנשי עמדה 4 יצאו לתפוש עמדות לאורך הגדר. הרואים הם אויב? לא שקט בגורחם. הפלם מתקדם לעמדה 7. אך הוא מורכב כולו משרידי השירה והם טרם הספיקו להכיר את המקום בחושך.

בן המקום מורה להם דרך. הוא מעכב, הוא חושש, מאיצים בו אנשי הפלם, מזרזים אותו ומגיעים סוף סוף. בעמדה בנות בוכות, ובנים נרגשים, כולם נמצאים על הגג ומפקד העמדה מוטל באמצע הפצוע הנו? ספק, אך שינוי נקשות. — „היכן האויב? — הנהו פה, שם; סביב“ בכל מקום. אך לכל הרמזות, העמדה שולטת יפה על הסביבה והליר לה בהיר; הכל יפה, הכל איתן. רוחשים להם ערבים באזור החורבות, זורקים רימונים, מנסים לפרוץ פתח בקיר אחת החורבות — אך אל העמדה לא הגיעו. הפלם מרגיע: „אין חשש, טרם פרצו הערבים, העמדה רוכפת חזק“.

יתכן כי היתה זו הטעיה; יתכן כי עיקר ההתקפה תבוא מצד המשטרה, אין להתעכב, הפלם חייב לחזור. אך אנשי העמדה טוענים: „לא נחזיק מעמד לבדנו“.

המצב ביש, כל אנשי העמדה תקועים בחור אחת, אינם רואים דבר ומדביקים בפחד איש את רעהו. — „עליכם לצאת ולתפיס עמדות במעברים, בין החורבות, המקלע יחפה מלמעלה“ מיד יורדים בחורים מהגג ותופשים עמדות. למטה יותר נעים, רואים יותר טוב ובאמת הסכנה אינה כל כך מאיימת.

ולפתע התפוצצות אדירה ואחריה צעקות כערבית בית ויריות בשצף קצף, ואח"כ קריאות בערבית — „לסגת“, ובכן? זה הכל? זוהי הפשיטה, זהו הפיצוץ וזוהי הנסיגה? משהו ודאי עוד יבוא במקום אחר.

הפלם חוזר. תחמושת נוספת נשלחת לעמדה 7; בחר אחד, בן המקום וישר לב, נשלח לקבל שם את הפקוד. בדרך ניגש הפלם לעמדה 6. מדוע לא יריתם? מדוע אינכם יורים? — „הרובים האיר טלתיים אינם יורים“, רכון העולמים! מכאן אפשר היה למנוע את גישת הערבים לחורבות! אבוי להגנה שכזאת.

ומהמטה שודרו מברקים לירושלים: „האויב פרץ; האויב נהדף; האויב תוקף שנית“, ומן העבר השני משיב קול שלו ובוטח: „הלו פטל יר נה אחד — חזקו ואמצו! חזקו ואמצו“.

היריות נמשכות, אך הורגש כי הלחץ הוקל. מחלקים סיגריות ושוקולד. רעיון כביר! אנשי העמדות נהנים, מתעודדים: אפשר, אם כן, לעמוד בהתקפה וגם להנות אחר-כך מתפישת שוקולד. אך יש עוד לחסוד בתחמושת. הערבים ימשיכו לירות עד אור הבוקר ואין להשיב. עם שחר נודו היריות האחרונות והסביבה שקטה.

השמש עלתה מחייכת, מפויסת; התבואה מר ירקה בשדות ומכה גלים חרישים. הכל מחייכים, שבעי רצון. — „היה זה לילה“ — „טוב שאיש לא נפגע. מוטב להיהרג פה מאשר להפצע. איר לטפול שיכל אתה לקבל פה“.

מברק בהול מירושלים הודיע כי הצבא יגיע למושב ויציע את פנוי המושבה: „יש להתנגד ל־פנוי“, אכן, איש לא יסכים לפנוי. הנוער העברי מוכן לכל התנגדות! היתכן לפנות ישוב עברי? ואלו תושבי המקום אף הם מתנגדים. יש „חשבונות“, „הנה השדות מוריקים“, אותם שכירים ערביים אשר חרשו וזרעו, יתכן ויסכימו לקצור גם השנה, והתבואה עולה יפה. ועכשו, הלא יכבדונו, הן עמדנו במערכה ויכולנו.

„כמה תקפו? חמש מאות לפחות! ומרגמה 2“ היתה להם ומקלעים וטומיגנים. היו אלה אנשי שיו של חסן סלמה, ונגפו, קרנו עלתה. ישוב עברי לא נפנה, ויהי-מה! והמקום הזה גם חשוב מאד להגנה; אולי ישלחו עוד שלושים-ארבעים בחרים ואז אנחנו רוכבים“.

הבריטים באו בערך בשעה 10 ועמם כמה עתרי נאים בריטיים. הם לא היו עוינים ולא עמדו כלל

על פנוי המקום. הם אף נאותו לקחת שוטה אחד שנשתייר במקום במקרה לאחר פנוי הבקר; שתו יין ואכלו עוגות עם המא"ז וראש הועד. הם הס' בירו כי אין טעם להשאיר במקום וכי לא תוכלנה להגיע יותר שיירות.

העונתאים שאלו כמה אמריקנים ישנם במקום, ואם אין יהודים מרוסיה ופולגיה, בין המגנים.

הערבים הצופים הם. אי בזה ירו ואף פגעו בחיילים בריטיים. בגלל הוצפתם ילמדו לקח! הקר' לונל יערוך הצגת-אש למען יראו וייראו. הצבא יצא את המושבה ואחר-כך נשמעו מספר יריות תותח שנורו בפני קהל קרואים ערבים.

היה זה הבקור האחרון בהר-טוב הנצורה. הק' שר האחרון עם ירושלים.

עוד הובטחו שיירות, פעם נשלחה רשימת אנ' שים החייבים לחזור בשיירה הבאה. ופעם אחרת הודיעו כי בערב תגיע שיירת-משטרה. ערבים תמי' מים ישבו בחורים על צקלוניהם מצפים לשיירה כי תבוא; חברים נפרדו איש מרעהו בלב רחב. אך שיירה לא באה, ואיש לא עזב את המקום עד לפנוי. לאחר זמן הודיע הרדיו כי מחסום ענק נבנה ליד שער-הגיא וכי נותק לחלוטין הקשר בין הש' פלה וירושלים. אז ידעו כי כל שיירה לא תגיע יותר.

האכזבה היתה רבה. הרגשת הבטחון שנסכה הדיפת ההתקפה האחרונה פגה לאט לאט. נתברר שאין כל סכוי לחילופין או לקבלת תגבורת מירושלים.

הסתום בהיותה של הר-טוב שוב החל להעיק. השומרים בלילה היו דרוכים ומעוצבנים; תצפיות היום היו טרדניות בפירוטיהן. אי-אפשר היה לעמוד במתיחות שנוצרה מדי פעם ע"י צלצול הפעמון: „עמדה מס. 1 מודיעה — ערבים עולים לצרעה“; „עמדה מס. 3 מודיעה — קבוצת רוכבים עברה מערטוף לדיר-אבן“. קשה היה לשכנע את הצופים כי טבעי הדבר שסביבה מאוכלסת וצפופה חייבת לקיים תנועה מסוימת וכי אין בדבר כל רע.

לא ניתן היה לשכב לישון בשעות מוקדמות, והיו אנשי העמדות והמטה מאחרים לשבת בלילה, תוך סיפורים, התלוננות על הנירל, שירה בצבור, והלצות. ולעומת זאת היתה נמשכת שנת הבוקר עד שעות מאוחרות, מתוך אי רצון להתעורר אל מול המציאות העכורה.

הארוחות בחדר האוכל לא עזרו ליצירת הוי מעודד יותר. מארוחה לארוחה הלך המלאי ופחת. הכל הרגישו זאת. מדי פעם נגזרו קצוצים נוספים

במנות האוכל, להזכיר באופן המוחשי ביותר את מועקת הנתוק. הנה אפס הבצל והכל מחפשים בצל בשרידי הגינות. בצל, כך אומרים, תרופה הוא נגד רקבון החניכיים, בעצם כל ירק. החלה זלילת עש' בים מכל המינים. הארוחה בחדר האוכל באה למלא, במדת האפשר, את הכרס, ואילו הארוחה ה„מזינה“ התקיימה בחצרות ובסביבת העמדות. היה מי שקלה שעורה והיה מי שבישל שעועית קשה והיו מאספי בצלים צעירים והיו אוגרי זיתים כבושים, וכל אלה נוספו לארוחות בחדר האוכל. אך הדברים לא נעשו במרוכז ובמשותף. קבוצות קטנות וקטנטנות התאג' דו לצריכת המזון שלא מן המנין.

וגם אצל הערבים קנו: קנו במרוכז וקנו ב' נפרד. המטה קנה עבור כל אנשי המקום וקנו גם בודדים לכשנודמן להם מה. קנו מזון, קנו סיגריות. היה הכרח להטיל פקוח על „הוצאת המטבע“ מן המושבה והיה הכרח לרכז את הקניות לבל יאמירו המחירים; ובכדי להטיל פקוח על יחסי השכנים. מונתה, איפוא, רשות אחת לצורך קניות ומסחר. חלק מן המצרכים הקנויים מידי הערבים הובאו ישר ממכונות השיירות לירושלים שנפגעו ונכווה. מכונת שדודה אחת ספקה את מחסור המושבה במ' דה נכרת; מרגרינה עברית, ובסקויט וכיו"ב היו מצרכים אשר את מקורם העברי אי אפשר היה להעלים.

במסחר משונה זה היה צד לטובה. הצע הסחר רות שמש „דופק“ למתרחש בסביבה. מנהיג קנאי כי הגיע, ועמו חבר מרעים, ומיד נעלם „השוק“. אחד בודד עוד הסתכן והביא עמו מעט בכליו, מחמת קשי' רי רעות שנוצרו במשך שנים, או מחיר קוסם. והנה אם שב „השוק“ ופרח ונדדע כי סרה הרוח הרעה מעל המקום ושוב ימים כתקונם. הכפריים חששו מפני הפרת השקט. הבינו הללו בחושם הפשוט כי לא בבקעת הר-טוב תפול ההכרעה וכי גורל המור שבה יוכרע בירושלים וכי מוטב לחכות לבאות ולחיות בשקט ולראות איך יפול דבר.

שקיעתו של אדם נעשית לאט כל עוד הוא מת' קומם; זמן רב מנסה האדם להיות נקי בטרם הוא נכנע לזוהמה וזמן רב מנסה הוא להתאמץ ולקרוא בככר עד אשר הוא נואש ותולש את דפיו. במאבק זה נגד השקיעה הרהיבית והמוסרית הכריעה נערה שצריכה היתה להביא תשלום למ' גיני המושבה, ונשארה במקום מאין ברירה. בהירת שער ונפש נעה ונדה במושבה ובקשה להועיל. תחילה נסתה להיות לעזר במרפאה, אך לא היה

כדבר כדי העסקה מלאה בטבילה, וכדי הבאת תועלת. נפנתה, איפוא, ליצירת קן תרבות. יגעה ומצאה ספרים במושבה, בכמות שאינה מבוטלת כלל, וירחונים ושבועונים מצוירים, ומקלט רדיו. כל אלה נערכו בטעם והוקפו ספסלים וכסאות ושולחנות עטורי פרחים וקירות מקושטי תמרנות. והיה המקום לפנית מרגוע ונופש, ולעדוד רב. לאט לאט התרבה מספר הקוראים, המעלעלים בירחון. בשעת שידורי החדשות של „קול המגן העברי“ היה מתמלא החדר עד אפס מקום ולאחר השדוד היו הכל מאזינים בתשור מת לב לפריסות השלום — ולגלות שם

מוכר ומכר משותף — והווי הארץ הלוחמת חדר לפינה זו. הרגיש צבור המאזינים עצמו שוב חלק מתוך הכלל הגדול הלוחם בשאר קצוי הארץ. שוב נתעוררו ניצנים של חברה מתגבשת. הצליה חדר-התרבות במקום שנכשל חדר האוכל. הפרוד העצום שיצרה החלוקה ל„עמדות“ אשר שמשו גם מקום לשכון ולאכילת מזון, מצא את הפוכו בחדר התרבות, אשר שמש מקום להאזנה משותפת למתרחש בארץ, ול-נסיון משותף לשמור על צלם האדם.

פעולת „נחשון“. מכוניות עמוסות ערבים מוזינים נראו מדי פעם כשהן חשות לעבר שער-הגיא. אי-אפשר לשבת מנגד ולחשות. יש לפעול, בטעם, בחשבון, מתוך הרגשת האחריות והחובה הן כלפי הלוחמים בשער-הגיא והן כלפי היושבים בזה, מנרתיקים מכל ומשוללים יכולת הגנה. נעשו נסיונות לחסימה באש של דרך בית-גוברין-שער-הגיא, אך תגבורות האויב המשיכו לזרום, ורק שתיים, שלוש מכוניות נעצרו ונוסעיהן מהרו לערטוף, לתקוף משם את המושבה. היתה זו החלטה נבונה ושקילה שלא להתגרות בסביבה, כל עוד לא תקבל המושבה את תוספת התחמושת וחמרי המיקוש הדרושים. הדרישות היו צנועות לגמרי, אך היו תנאי מינימלי לכל פעילות מצד המושבה. ואף בנכונות זו היתה העזה רבה.

התאריך הגורלי, יום עזיבת הבריטים את הארץ, התקרב ובא. היה ברור כי לאחר ה-15 במאי תחיל ההשתוללות הגדולה וכי הר-טוב שוב לא תוכל לעמוד בצד. המרידות לאחר „נחשון“ היתה גדולה: מאות מכוניות עלו ירושלימה בשלום, מדוע לא הופ-

נו מספר מכוניות להר-טוב? מדוע לא באה באר-תה הזדמנות תגבורת? מדוע לא פונתה המושבה? הלב רחב אמנם מגאווה על החישיגים, אך שכחה זה שנשכחה מושבה מקוללת-אלהים זו דכאה עד עפר. גם ערביי הסביבה, ידעו כי הקרבות בדרך הש-פלה-ירושלים יקבעו את גורל הר-טוב, ואכן תלות זאת בגורל שיהרץ במקום אחר היתה גורם מקשר בין שני הצדדים העוינים. היהודים והערבים היו מתחלקים ברשמייהם ומוסריים כל אחד מהידוע לו, אלא שהיהודים חייבים היו להתימר יותר, ולהיות כנים פחות כי מצבם היה מסוכן יותר. והנה נמ-צאו כבר ערבים שבקשו מיני אשורים בכתב על הגינותם כלפי המושבה למען יעזרו להם ביום רע.

בינתיים הושקע המרץ בבצורים. לאחר שנוצרו העמדות ואחר שנחפרו השוחות, הוחל בהקמת מת-סומים נגד רכב משוריין. פסי ברזל שנתקעו בקרקע חוזקו במין בטון שנוצר במקום ע"י פיזיקאי אחד שזכר את אשר קרא אי-פעם בספר; אבנים גדולות נסתכו וטולטלו למקום שיעד להם המתכנן; עצים נכרתו והופלו לרוחב מעברים נוחים לרכב; רמרינים קשורים לחוטים ממעידים הגנו על עכבישי-תיל במקומות הנוחים להסתננות בהסתר. נוצרה „תכנית הגנה“, ולכל בית וחצר נתן תפ-קיד „טקטי“. ובהתאם לתכנית החלו כל היחידות להתאמן בלחימה בשטח בנוי. קוימו גם מטוחים, נזרקו רימונים, ואוירת קרב שררה בכל ונעורה ה-דריכות הדרושה והנכונות לעמוד בקרב, ושוב נצל. מגיני הר-טוב משקיעה אל תהום היאוש וה-אפטיה. פעם אחת נצלו בשל המסירות הנבונה של נערה, ופעם שניה בשל מרץ שנעור במפקד.

המשטרה, והשוטרים הערבים אשר לא עזבוה המ שיכו את עבודתם בשרות הלגיון. המצב היה חמור, וללא כל אשליות. קצין הלגיון ניסה כוחו בפולרי טיקה, הבטיח כי השקט ישמר, הסביר כי בלאר-הכי תבוא ההכרעה במקום אחר ואף הבטיח כי לעת הקציר יבואו הפלחים ויקצרו את תבואות היהודים כמימים ימימה. אך ברור היה כי הגיעה עת לעשות. וראשית מצשה — כבוש המשטרה. עדויות נגבו מפי מדויקים של מצודת המשטרה, עדויות נגבו מפי תושבים ותיקים על מבנה המצודה בפנים. כל חדר וכל מבוא שורטטו ונלמדו, וצורפו לתמונה הכללית. נערך חשבון הכוחות ונמצא כי יש צורך בתוספת תת-מקלעים, כ-10 או 20, במספר. התכנית נמסרה באלחוט לירושלים, בתוספת בקשה להצניח מספר סטנים כנדרש. אך בזאת נסתים הדבר.

יום אחד נשמעו אחר-הצהרים הדי רעמי תותח חים מכוון גוש-עציון. עמדו בחזורים ברוח אחר-הצהרים הקלילה והקשיבו. זהו רעמם של תותחים? וכיצד נזהגים באש תותחים? ומה עושים אנשי הגוש? מכשירי האלחוט הופעלו וכווננו ברוב שקי-דה. ידיעה נקלטה כי „המנזר נפל בידי האיוב”. אך אחר כך נקלטה ידיעה אחרת כי המנזר נכבש שוב בידי כוחותינו, ותקופת-מה שוב שקטה הסביבה מרעמי התותחים.

הלכות התפללו לשלום גוש-עציון ונתמלאו קנאה על כוח עמידתו. ולכשנסבה השיחה על אפר שריות נסיגה בעת הכרת הזוכר אף הגוש כמקום מבטחים.

בינתיים, היו היהודים מירושלים מדכאים. הנח פורסמה הוראה לתושבי ירושלים לבל יכרתו עצים להסקה, והיה ברור כי בירושלים אין חשמל ואין דלק. פורסמו זמני חלוקת מצרכי מזון ונתגלתה תמונת העיר העומדת בתור ומצפה למנת מזון.

ומה יהיה על הר-טוב? האפשרות האחרונה לפני חלפה ימים רבים לפני כן. אף מילה לא נאמר רה ע"י המטה וכל תיספת בנשק ובתחמושת לא נשלחה. עוד הוצנחו פעם חבילות שי לחייל במספר מועט ובהן מסרקים, בגדים תחתונים וניר למכתבים. ודאי בשום מקום לא עורר שי תמים זה כל כך הרבה הערות ציניות. הזמן דרש דברים של ממש. הכרעה גורלית ולא מסרקים וניר מכתבים.

כשבוע ימים מאוחר יותר החל מבצע „מכבי”. מן המושבה אפשר היה להבחין בהמוני ערבים הדררחים מבית מחסיר. כעבור זמן קצר החלו פיצוצים בכפר שנראו ונשמעו להנאת כל המסקיפים.

שני מוטורים היו במושבה: אחד להפקת חשמל ושני לטאיבת מים. ושניהם נזונו בחומר דלק שהלך ואול ללא רחם. לו נעשתה אגירה כהלכה יתכן ואפר שר היה להנות מאור חשמל וממים בשפע ולאורך ימים; אך כשם שלא נאגר מזון — כן לא נאגר דלק. דומה, כאילו בא הנתוק במפתיע, כאילו הופיע בנגוד לחוקי ה„חשק-ההגון” ומצאנו נפתעים. ה„ניטוריסטים” חשבו ומצאו כי הדלק יספיק למספר ימים קצובים ולאחר-כך ישבתו המוטורים. החל, איפוא, קמוץ במים, והחל קמוץ במאור. מסוכן היה להפסיק את החשמל, כי לא היה סימן בולט יותר לערביי הסביבה לגועיפתה האיטית של המושבה. בחשמל הבהיר והמאיר היתה גאות המישיבה בלילה. לא היה רעב וגם צמא לא היה; אך שניהם גם יחד התקרבו אט-אט, בצעדים בטוחים ולא נראתה כל דרך לקדם את פניהם. עדיין פיטם המטבח את האוכלים בדיסות חסרות-חלב, ללא מלח וסוכר, וב-לחם ללא שמרים ובדג מלוח מחבית גדולה, אך כבר החלו להופיע מחלות של חוסר-מזון. גם צמא לא היה אך מקלחת וכביסה הוגבלו ליום אחד בשבוע ובצמצום.

לעתונים ומכתבים לא זכתה המושבה עד הפנוי, פרט לפעמים שלוש, שעה שאוירון הטיל חבילות עתונות ומכתבים. פעם נעורה המושבה בבוקר הש-כך לקול מנוע האוירון שהופיע לפתע. מאן דהוא קרא: „הוא זורק כרוזים על ערטוף הערבית”. הכל יצאו לגנות לחוות במחזה. אך אחר-הצהרים באו הערבים „לשוק” והציעו עתון עברי בכך וכך שילינגים ומכתב בכך וכך.

עם גליון של מהלות חוסר-המזון התחילו לדרוש טבלאות ויטמינים. יצאו מברקים המתארים את המחסור במזון, אך ללא הועיל. תשובה אחת מירר שלים הודיעה כי לפי הרשום, יש במושבה די מזון לשלשה חדשים נוספים, אך למעשה לא היה, לכשר קמת. כל דבר מאכל אפילו לשליש הזמן הזה. לכשר שוכנעו בירושלים כי אכן גדול המחסור במזון של-חו יום אחד שקים מהאיר. האוירון בא. הצניח ונער-לם. השקים נפלו בשדות ובחורים יצאו לאספם תחת אש-צליפה קשה. היו אלה שקים מלאים ככרות לחם טרי. קמח היה במושבה בכמויות ענקיות, והנה זרקו למושבה דוקא תוספת לחם!... לאחר בקשה נוספת נשלחו גם טבלאות ויטמי-נים, אך בכמויות כה קטנות שהיה הכרח לחלקן לחולים בלבד.

יום אחד נכנסה מחלקה מהלגיון הערבי למצודת

יין יש לפנות את המושבה וכי „גבעתי“ יהיה אחד ראי לפניו.

הזמן דחק והיה הכרח להכין את הפנוי ללא דחוי. שאלה ראשונה היתה: מה יעשה בנשים בוקנים ובטפ? „גבעתי“ אחראי לפניו — יש לחכות לשׁ ליחיו ולשמע את אשר בפיהם, אך בינתיים יש לא רזו.

בלילה הגיעה כתה בפקוד מפקד-פלוגה שבאח מכפר אוריה. לכשנשאל המפקד מה יעשה באוכי לוסיה האזרחית גדהם. נמסר לו על יחידת חי״ש הנמצאת במושבה ותו לא. עליו הוטל לסייר את הדרך לפני הפנוי.

נודעו ביניהם התושבים. היה מי שאמר כי טר טב שישארו הללו שאינם מסוגלים להליכה במושבה ובבוקר יודיעו לקצין הלגיון כי הם נכנעים לו. אך „היש אמונה בגוי“? אחר, זקן מכובד, ואמין עד מאד אמר: „אנו נלך, ואם יחקפו אותנו הערבים בחוץ, ילכו הבחורים באשר ילכו ואותנו ישאיר לבד“. כך או כך, קשה היתה ההחלטה.

ופתאום הופיע קורפורל ערבי מהמשטרה, וקרא מיד למכר אחד שהיה לו במושבה. הענין דחוף! בקשה היתה לו לשוטרי. הנה נודע בסביבה כי הגיעה תגבורת למושבה ואם הכונה היא לתקוף את המשטרה, יודיענו נא ידידו למפרע על מנת שיוכל לפנות את אשתו וילדיו משם.

אסור היה יותר לאבד זמן. עוד באותו לילח חייב היה להערך הפנוי, ולא — יתכן ואי אפשר יהיה לפנות עוד. וכך הוחלט, ללא כל חקירות גר ספות, כי המושבה תפונה בו בלילה, הנשים הוקי גים והחולים שבה — ברגל.

עם רדת החושך החל הפנוי. קבוצות קבוצות ירדו מהמושבה, חצו את הכביש והסתתרו בין שיחי התעלה שבצדו. זמן רב ארך עד אשר התכנס כל הגוף והחל המסע. למען לא יורגש דבר בסביבה, נשארה המושבה מוארת בחשמל, יחידת מאסף נשארה עוד לזמן מה להניע את הזרקורים כמימים ימימה.

וכאשר התנהלה שיירת הפנוי בכבודות במעלה ההר והחשכה הכבדה כסתה את כל הארץ, עמדה המושבה באור ההשמל אשר לה יפה ומוארת וכולה אומרת שלווה ושלוה.

צהלה ושמחה כמו אלה שהציפו את המושבה הנם מנת חלקם של אלה אשר יגון הבדידות, מועד קת היאוש ודכאון האכזבה היו מנת חלקם ימים רבים, ומיד נעורה הדריכות ושבה הנכונות לעשות כל אשר יוטל. כל אחד ניחש כי עתה הגיע זמנה של הר־טוב לפעול. הנה בא יום השלומים על כל אשר. עבר עליה, זה היום למענו סבלו המגנינים והתושבים גם יחד. מעתה תשמש המושבה עמדה קדומנית ממש, וקרשקפיצה לקטל בין ירושלים והשפלה, בדרך בה צעד שמשון.

אך לא זמן רב ארכה השמחה. למחרת התחדש רעם התותחים מכון גוש עציון. שוב כווננו מכשירי האליחוט, וקטעי שדורים נקלטו והטילו אימה על המושבה. היה זה ביום ה־13.5, בשעות לפני הצר הרים כאשר נשמעו קריאות העזרה האחרונות. עוד דובר „על צפור עם צפרניים“ ואחר־כך דמם האלי חוט. ברור היה כי הגוש נפל, אך הלב סרב להאמין. המעטים שהצליחו להאזין לשידורים הגורליים נת בקשו לשמור על הידיעה בסוד. הכל חיכו לשידורי „קול המגן העברי“ ולכשנודע דבר האסון הנורא נצבטו הלבבות והיאוש אכל בכל פה.

— „טוב שלא נהיה הראשונים“ אמר מי שאמר. איש לא פקפק בכך שהר־טוב תהיה השניה אחרי גוש־עציון ואיש לא השלה את עצמו כי הר־טוב תעמיד לאחר שהגוש נפל.

והנה נתקבל מברק כי לפי החלטת הפקוד העל-

באת מערכות

אגרות קוראים

הכוח העברי העלום בהתהוותו נקוק להבהרת מחשבות,
לגיבון הצעות, להקטת פרכים.
"באת מערכות" נועדה למקום להעלות הרעיון
ואיפוליו של קהל הקוראים ואנשי האגף. אצל באתו זו
יכלה הקורא הער, החרגה לפחות הכוח אמיתי משימותיו,
להגיב על אולגים אתה לפיכך, לערער על הנחות מקובלות
להיות יוצא להצעות מחשבות ומתקנות.

ומה בענין חיל הרגלים?

המוצלחת הנכונה, הנעשית בתיאום בין כמה יחידות
וכלי-נשק שונים, נדרשת רמת אנטליגנציה
הרבה למעלה מן הבינונית, כי אחר הכל, בו יותר
מאשר בכל איש-צבא אחר, תלוי גורל ההצלחה ב-
קרב. אף רוחו של איש חיל-הרגלים מן ההכרח שתהא
הגבוהה ביותר, כי המאמץ הנדרש ממנו, הפיזי הממ-
שי והמאמץ שבהסתכנות, תובע רוח-קרב איתנה.
חלילה לנו מלזלזל בשרותים, אולם, מאידך, אסור
שנחשיב את איש-השרות מעל הלוחם. אחר הכל,
לא באו השרותים אלא לשמש את הלוחמים.
אך לא רק מסיבה זאת. רוב מקצועות השרות אינם
דוקא מקצועות צבאיים טהורים, אלא להיפך, מק-
צועות טכניים, הקיימים ברובם גם במשק האזרחי,
שהנם הכרחיים לקיום המנגנון הצבאי. אולם, בעוד
שאין קושי רב בהפיכת איש מקצוע אזרחי, לער-
בד במקצועו הוא במסגרת הצבא. הרי אין לנו שום
מקצוע אזרחי אשר יכשיר אזרחים לקראת
שרות כלוחמים בצבא. הכשרה לכך ניתנת אך
ורק במסגרות הצבאיות. עלינו לזכור כי בשעת הר-
מלחמה עלינו לבחור למקצועות השרותים בראש
וראשונה את אלה שאינם מתאימים למלא תפ-
קיד לחימה. ועל כן, אם נכשיר עתה כל מי שר-
צונו בכך כאיש שרות, הרי אחר-כך, או שנאלץ לותר
על הכשרתו המקצועית ולהעבירו לשורות הלוח-
מים, או שנפסיד חייל אשר בפוטנציה יכול היה
להיות לוחם טוב.

"הצבא מעודד את הרצון ללמוד, בהענקת תר-
ספת-שכר למומחים מכל הסוגים". מלים אלה מופר-
עות בחוברת הנאה המשמשת כתעמולה לגיוס לצבא
הקבע. אולם, נשאלת שאלה פשוטה: תוספת-שכר
מקצועית זו ביחס לאיזה מקצוע היא? מיהו אותו
חייל סתם, הבלתי מקצועי, אשר שכרו מש-
מש כיסוד אצלינו? נראה שהתשובה היא פשוטה —
זהו איש חיל הרגלים.

גוהג בעולם הוא שתוספת-שכר מקבלות דוקא
היחידות הלוחמות, אנשי חיל-הרגלים, ולא
השרותים. אך לא תוספת-השכר היא שמדאיגה, הוד-
שש הוא חמור הרבה יותר — מי יהיו אנשי חיל
הרגלים שלנו, ומה דמות תהיה לחיל זה.

יסוד כל הגישה המוטעית הזו בא מתוך הנחה
בלתי נכונה כאילו לוחמים קל להכשיר, בעוד
שאנשי-מקצוע קשה יותר. וכאן אין המדובר באנ-
שי המקצוע שבקרב הלוחמים — הוה אומר המ-
פקדים, המקלענים, הסיירים, הצלפים, אנשי הנשק
האנטי-טנקי, ואחרים, אשר הכשרתם דורשת קורסים
ארוכים ונסיון ממושך בעבודה מעשית. החייל הפ-
שוט, הטוראי, — על מנת להפכו ללוחם המסוגל
לפעול הן כפרט והן במסגרת יחידתו הגדולה, תוך
שליטה מלאה בכלי-נשקו המסובכים, נדרשים לכך
תקופת זמן אשר אינה גופלת מזו הנדרשת ללמוד
כל מקצוע אחר בצבא, וברוב המקרים הריהי
אף ממושכת יותר. יתר על כן, כתנאי לפעולתו

חלילה לנו מלהגיע למצב בו יסתכלו על כל חייל רגלי, כעל "ספס אשר לא ידע להסתדר", אולם הדרך בה נוקטים אנו עתה עלולה להובילנו

לקראת מצב בלתי רצוי זה. מן ההכרח שנתקן את המעוות כל עוד ניתן הדבר.

ש. יונג

שירות האשה בצבא

הרפואה, מקצועות שונים בחיל-האוויר, בחיל-הים, נהגות ונשקות. החיילות לא הצליחו בעבודות מטבח ונקיון, ואין גם נטיה בצבא להעסיקן במקצועות אלה. החיילות תהיה יעילה ביותר לצבא בתפקידים הנזכרים, אולם לשם כך עליה לקבל הכשרה מספקת. בהתאם לחוק שרות הבטחון תש"ט, על הנערה לשרת שנה אחת בלבד. במשך תקופת שירות קצרה זו לא תוכל להספיק ללמוד מקצוע צבאי ולא יהא ביכולתה למלא את תפקידה בעת הצורך.

דרישתנו אינה באה מתוך המחשבה שמדי הצבא טובים הם לאשה. באותה מידה אין כל כונה להפכה לחייל-מקצועי; אולם, אם רוצים אנו שהחיילות תוכל לתרום אף היא את חלקה בזמן מלחמה, מן ההכרח להכשירה לכך, וזאת ניתן לעשות רק באם יוארך זמן שרותה. הכשרתה של האשה אינה קלה כלל ועיקר מזו של הגבר, ואין טעם, איפוא, להגדיל דוקא את זמן שרותה היא.

ועוד נקודה אחת. על האשה בארץ זו להיות שותפה שות-זכויות. לגבר בהגנת המולדת, כשם שהיתה שותפה למפעל בנין הארץ. רעיון זה צריכה להחדיר כל אם בישראל בבתה ואז לא יהיה מקום עוד להשתמטות ולרצון בזכויות יתר.

גם בצבא הקבע יש כר נרחב לפעולתן של נשים. והקריאה לגיוס לצבא הקבע מופנית גם אליהן. יש צורך רב בבעלות המקצוע שציינתי למעלה, וכן יש צורך בסגל פיקודי והדרכתי להדרכת השנתונים הצעירים שיגויסו מדי שנה, ולארגון חיל המלואים. סגן-אלוף ש. ורנר

שירותה של החיילת בצבא, חשיבות תפקידה ועילותה אינם ברורים ואינם ידועים לאנשי צבא רבים ולשכבות רבות בצבור. עובדה זו גרמה לכך שאופי הויכוח בכנסת על שירות האשה בצבא, ותוצאותיה, אינם בעצם בהתאם לצרכי הצבא. אנסה להבהיר את עמדתנו כלפי שירות האשה בצבא. שתי פנים לבעיה: א. צורך דחוף בכוח-אדם בצבא. הן בעת שלום והן בזמני מלחמה. במדינה כשלנו, עם מספר אוכלוסים קטן, אין אפ" שירות להסתפק בהטלת תפקיד ההגנה והבטחון של הארץ על שכמי הגבר בלבד. ב. תביעתה של האשה לשמור על מעמדה ושיתופה במסגרת כוחות הבטחון במדינה, כשם שעשתה זאת מאז תקופת "השומר". רצינו לברר לעצמנו מה היתה יעילותה של האשה במלחמה. לצורך זה נערך מחקר יסודי. התברר, שלדעת כל המפקדים מלאו החיילות תפקיד חשוב בכל המקצועות הצבאיים המתאימים לאשה. אולם קיים ויכוח על כך אם יש להעסיקה גם בחיל הרגלים. רוב המפקדים נוטים להוציא את החיילות משירות בחיל-הרגלים, כי כל מטה יחידה בחיל-הרגלים, ואפילו מטה חטיבה, הוא נייב במידה רבה ועלול לא פעם להימצא קרוב לחזית שבה לא רצוי להחזיק חיילות.

פרט לחיל-הרגלים יכולה החיילת למצוא מקימה במתקנים ובמשרדים צבאיים שבהם היא יכולה למלא ביעילות רבה, ולעתים העולה אף על זו של החייל, את התפקידים דלהלן: פקידות מכל הסוגים, מנהלה, אפסנאות, מקצועות הקשר, רוב המקצועות בחיל-

הערות לכביית ההתגוננות

ואכן, בו ברגע שנעצרה התקפתו נכשלה מזימתו. התגוננות אין פרושה המתנה סבילה להתגרות האויב ולהתקפותיו במקום ובדרך בהם הוא יבחר. להיפך, יש להמנע בכל הדרכים מפני הפיכתה לכוזב. אמנם נכון הדבר כי התוקף הוא הנע בזירת המלחמה והמתגונן הוא הקבוע, אך דוקא את זאת אפשר להפוך ליתרון גדול. על ידי כך ניתנות למגן האפשרויות לבחור בשטח נוח ביותר לעריכת היחידות דות ולהצבת הנשק, שטח המבטיח גישות, שדה

בכל פעולה מלחמתית יש צד תוקף וצד נתקף. מטבע הדברים הוא שהצד הנתקף הוא הצד המתגונן ומטרתו היא לשמור על הקיים; בעוד שמטרת הצד התוקף היא להשיג את אותו, "קיים".

הגדרה פשוטה זו יפה למעשה לגבי מצב העניינים בפרוץ מלחמה. עם התפתחות מעשי האיבה עלולים הצדדים להתחלף בתפקידיהם. למעשה יש למתגונן האפשרות לבחור בין התקפה לבין התגורר. ננות, בעוד שלתוקף רק דרך אחת והיא ההתקפה.

ראה ושדה־אש ואשר המשלטים בו ומבנה הקרקע עלולים להקשות על האויב בהסתערות עליו. בשטח זה יכול המתגונן לנצל כל מחסה טבעי ולשפרו באופן מלאכותי, להתאימו לנצול מלא של כל כלי־נשק לפי תכונותיו השונות, לתכנן לפיו תכנית־אש מחושבת ולדאוג לקשר מתאים בין היחידות לשם תאום־פעולה וסיוע.

לא כן הצד המתקיף הוא נאלץ לותר על יתרונות אלה, דוקא בשלבים המכריעים של הפעולה; ואת תכונותיו חייב הוא לערוך בהתחשב עם קוי ההגנה של המתגונן. בגלל היותו בתנועה יורד ממילא כח אש, ונהול המערכה, תאומה והקשר סובלים דוקא בשעות המשבר.

התגוננות זו היא שטת ההתגוננות המתוכננת. את השיטה הזו מציינת, נוסף לכל הנזכר לעיל, התכונה ל"החזיק" את קו החזית בכח מצומצם בלבד, ולעומת זאת לרכז בעורף כוח אדם מספיק לשם התקפת־נגד בה תושג עדיפות מקומית וזמנית לפחות.

תכונותיה של ההתגוננות המתוכננת

- א. עליה להיות בעלת יוזמה עצמית ובלתי כפופה ככל האפשר לרצונו של האויב.
  - ב. תכנונה וארגונה מבוססים על סיור ותצפית.
  - ג. תכנית ההתגוננות מישתתת על נצול מלא של כל התכונות והיתרונות הכלולים בשטת ההתגוננות בכלל, תוך נצול מלא של גורם ההפתעה.
  - ד. מטרתה של כל התגוננות היא לעבור, בסופו של דבר, לפעולה תקפנית, ולשם כך היא שומרת על כוח המלוואים שיהיה חפשי לפעולה.
- את היוזמה העצמית ואת חפשיה הפעולה משיג המתגונן ע"י ותור מראש על הגנת אותם השטחים בזירת מלחמתו אשר אינם נוחים מבחינת ההתגוננות, ואשר נתנים לפנוי. מערכת ההגנה המוקמת חייבת להיות בשטח אשר התוקף מוכרח לעבור בו, ללא כל יכולת לאגפו. אל לה להיות קו אחד ולא רצועה רצופה ומוצקה אחת, אלא תהא מושתתת על אזור בעל עומק מכסימלי, אשר היחידות בתוכו ערוכות בתאי התנגדות עצמיים המסיעים זה לזה והערוכים בהתחשב עם השטח, גורם ההפתעה ותפקידי־האש שלהם במסגרת תכנית־האש הכללית. גורמי הפתעה במערכת ההתגוננות הם כ"ס"י התגוננות זמניים — אגפיים ועורפיים — המשמשים עמדות אש בלתי צפויות כן מביאים הסואה נכונה והקמת עמדות מדומות להפתעות רצויות ביציר או חסימה המבוססים על ניצול מחסה מראה טבעי או

מלאכותי עלולים להפתיע את האויב ולהוציא ע"י כך את היוזמה מידו. ואחרון לגורמי ההפתעה, ואחד החשובים שבהם, הוא הסכון כוחות־אדם מספיקים מאחורי הקוים, הכנסתם במפתיע לקרב בכדי להדוף את האויב לשטח ההשמדה של אש המתגונן או בכדי להביא הכרעה במערכה. בסיכום אפשר לומר כי המפקד הבוחר גזרת הגנה חייב להביא בחשבון את הגורמים דלקמן:

1. מוימת האויב.
2. שליטה על הסביבה — שדה־אש ושדה־ראייה.
3. אבטחת אגפים.
4. גישות נוחות למתגונן.
5. בצורים קיימים ואפשרות להקים בצורים וחסומות והסואתם.
6. דרכי גישה לזחלים — במקרה זה יש להעדיף שטח אשר דרכי הגישה לזחלי האויב אינם נוחים בו, כגון עליות קשות, שטח בנוי ושטח מטעים.
7. עמדות תצפית.
8. קשר.
9. אכסון, אספקה ומים.

בנין מערכת ההגנה

- א. מערכת ההגנה מתחלקת לגזרות אשר לכל אחת מהן נקבעת יחידה האחראית לפעולה בתוכה.
- ב. אבטחת הגזרה נעשית ע"י "משמרות קדומי־ניס" המוקצים ע"י היחידה האחראית בגזרה.
- ג. יש לתפוס בשטח ובקרבת גזרת ההגנה כל משלט העלול לאפשר לאויב תצפית נוחה או פעולה יעילה למתגונן. זהו קו "העמדות הקדמיות", תפקידו הוא לעצור באופן זמני את האויב, להכריחו להערכות הרחק מקו הגנה ראשי ולגלות ע"י כך את עצמתו ומגמותיו. קו הגנה קדמי המוחזק בצורה נכונה עלול לא רק להסב אבדות אלא להפחית במידה נכרת את תנופת התקדמותו ולהוציאו מציר ההתקדמות שלו.
- ד. מאחורי קו "העמדות הקדמיות" נמצא שדה ההגנה הראשי. בין שנים אלה מוצאים המשמרות הקדומניים. תפקידם לצפות, להבטיח בפני התקפת פתע, ולהשהות האויב עד להערכות הסופית בשדה ההגנה הראשי.
- ה. ליחידות קו ההגנה הקדמי יש לתת נשק אבטומטי מעל לתקן הרגיל, וכן יש לציידם בנשק נגדי־שר ון בכמות מספקת. בשעת הצורך יש לציידם אף בתותחים קלים.
- ו. שדה ההגנה הראשי הוא הגורם אשר

3. אש חוסמת, המאלצת את האויב לבחור בקו התקדמות הרצוי למתגונן, והמביאתהו לתחום האש המשמידה.

4. אש משמידה שתפקידה להשמיד בתחומת את האויב; היא האש המרוכזת לפני קו ההגנה העיקרי.

5. אש חרום, המכוונת לגרש אויב שפרץ לשדה ההתגוננות הראשי ולהדפו חזרה לתחום האש המשמידה.

לכלי הנשק יש להתאים את תפקידיהם לאור תכונותיהם ומתוך תאום בין הגורות השונות. על כל כלי להיות מטווח מראש גם בעמדות אלטרנטיביות. כן יש לקבוע את תפקידו באש החרום, שעליו למלא ללא עכוב וללא אתרעה קודמת.

התקפת הנגד

לאחר שהתקפת האויב נשברה ע"י האש של הקו הראשי או בתוך שדה ההתגוננות עצמה יש לערוך התקפת-נגד בכדי לנצל את אפסות כוחותיו של האויב ולהביא ע"י כך לידי הכרעה בקרב. התקפה זו תהיה יעילה בעיקר לכשתבוא מן האגף, במקרה שהאויב נסוג יש לדלוק אחריו ולהפוך את נסיגתו למנוסה, כי בצורה זו לא רק שקרבנותיו עצומים אלא גם רוחו הקרבית תפגע קשות.

מרדכי גיכרמן

עליו מוטל עיקר התפקיד של בלימת האויב הש"י מרתו. היחידות בו ערוכות בתאי התגוננות עצמאיים המסיעים זה לזה ע"י אש אגפית. אויב הפורץ לשדה ההגנה הראשי נתפס בכל מקום באש ההודפת אותו לאחור. כוחו העיקרי של המתגונן הוא באשו הערוכה לפי תכנית אש כללית ואחידה. עיקר האש מתרכזת כמסך לפני קו ההגנה העיקרי אשר הוא הקצה הקדמי של "שדה ההתגוננות הראשי".

ז. בתוך שדה ההתגוננות הראשי, ומאחוריה יש לדאוג לעמדות אלטרנטיביות לרכוז אש מתוכננת לשם סתימת פריצות.

ח. בעורף, וליד גישות נוחות, מתרכז הכוח למכת-נגד. יש לדאוג לכך שמקום רכוז מלואים אלה יהיה כזה שמצד אחד לא יסתבך בקרב מוקדם מדי, או יתבזבו טיפין טיפין, ומצד שני שומה שיהא קרוב במידה מספקת בכדי להכנס לפעולה בשעת הצורך. כאמור, עיקר כוחה של ההתגוננות הוא האש, עצירת האויב והשמדתו צריכים להעשות על פי תכנית-אש המבוססת על כוון ההתקפה המשוער, ידיעת תכונות הנשק ונצולן לפי צורת הקרקע, כוח האויב וטכסיסיו, תצפית לטוח רחוק, תכונות השטח, וקשר הדוק.

תכנית האש מתחלקת לסוגי-אש, כדלקמן:

1. אש מטרידה המכוונת אל האויב המתקדם וערפו (דרכי גישה, רכוזים וכו').
2. אש המיועדת לשיתוק אש האויב.

למעמד עוזר-הקצין בחיל התותחנים

הצבאות הזרים שלנו, מתוך שרות פעיל בצבא הבריטי בזמן מלחמת העולם.

באותה תקופה הורגש מחסור עצום דוקא בסוג הראשון של אנשי החיל, המעוט, אשר הכשרתו דורשת זמן רב, וקשה היה להגשימה תוך לחץ הזמן, ואז, כפתרון, החליטו להקים מעמד מיוחד במינו מחוץ למעמד קציני החיל, אשר תפקידו יהיה לבצע את כל העבודות החישוביות, ואשר יקבל הכשרה מקצועית כמעט מלאה. שכבה זו הוקמה, אפוא, הן משום שהיתה קיימת גם בצבא הבריטי והן, ובעיקר, כדי לפתור את המחסור החרי מור במפקדים בחיל התותחנים הצעיר. אנשים אלה שלא ניתנה להם כל דרגה צבאית, שימשו כעוזרים לקצינים (ע"קים). עצם השם מעיד על תפקידם ומהותם של אנשי צבא אלה. מחובתם היה לבצע את כל העבודות האחראיות החשובות. תצפית-אש,

מלאכת ההפעלה של תותח-השדה מתחלקת בין שני סוגי אנשים, אשר ביניהם רובצת תהום עמוקה. הסוג הראשון, אשר הוא המעוט בין השנים, הוא המחליט, מחשב, פוקד ובכלל קובע את אש הסוללה, ולו דרושים הכנה רבה ואמון רב, וידיעות מוקדמות במתמטיקה, טקטיקה, טופוגרפיה ובעוד מקצועות. ואלו הסוג השני, הרוב — מתפקידו לבצע את העבודה המכנית בלבד, וכמוכן דרושים לו פחות אימון וידיעות. המיעוט נושא גם באחריות כבדה, וכל שגיאה בחישוביו עלולה לגרום בעקבותיה תרצאות גורליות.

בזמן הקמת חיל-התותחנים, בעצם ימי המאבק הסערה, השפיעו בעיקר שני גורמים על מבנהו שיטותיו והרכבו, האחד היה הצורך המידי בהקמת החיל ובהפעלתו; והשני — הרוגמה אשר עמדה לנגד עינינו והיתה ידועה לחלק הגדול ביותר של תותחני

הקבלת תותחים והישובים אחרים אשר בדרך כלל ביצעו קצינים. במקרים רבים נאלצים היו אף להחליף ממש את הקצין ביחידה. הכשרתם המקצר עית היתה יסודית ביותר. הקורס שעברו נמשך ברובו משך שלושה חדשים; משך זמן רב ביותר לגבי אותה תקופה (קורס הקצינים נמשך אז לא יותר מ-4 חדשים). ומן הראוי לציין שהזמן שהושקע בהכשרתם לא בזבז, והנסיון עלה יפה. הנסיון במערכה מעיד על כך. לא פעם הופקד בידי הע"קים גורל הסוללה וגם גורל האש של הסוללה, והם מל"א או את תפקידם בנאמנות, רצון-כן וסיפוק רב. המפקדים בהיל העריכו ביותר את שרותם והישגיהם של הע"קים, והם נהנו אף מכל אנתן הזכויות שהיו מנת חלקם של סמלים וקצינים.

עם סיומה של המלחמה, חזרו הסוללות לביסוס. והנה בבת אחת נשתנה מעמדם של הע"קים, ונוצר כלפיהם יחס חדש, אשר בלי כל ספק הטיל צל כבד על השקפותיהם ושינה את יחסם לצבא כולו ולמקצועם בפרט, ולא לטובה.

אחרי הקרבות נגמר בעצם תפקידם. המפקדים התחלפו, באו חדשים אשר לא הספיקו לראות את הע"קים בזמן מלוי תפקידם, וראו בהם רק תותחנים סתם, כפי שהם מופיעים ברישום שבתקן, ואמנם, לא היתה סיבה שתאלצם לנהוג אחרת. היחס היפה ששרר בחזית והנהוג שנוצר שם נשכח, והע"קים ירדו בבת אחת ממעמד המפקדים למעמד הרוב, המ

בצע את העבודה המכנית בלבד. אין להתפלא על כך ששינויי-יחס פתאומי זה, הביא את הע"קים לידי התמרמרות והם התאוננו בפני מפקדיהם. אך ללא הועיל.

ואז החל תהליך משונה במקצת. הע"קים החלו עוברים לאט לאט לתפקידים אחרים, לפקידות, אפי-סנאות, תרבות וכיו"ב. העברות אילו אופשרו להם ע"י מפקדי הסוללות והגונדות, אשר הכירו אף הם בחוסר ההגיון שבמצב הקיים, וכיום כמעט שלא נמצאים עוד ע"קים בתפקידם הראשוני. אין טעם להאשים את מישהו בכפיות-טובה, או להתריע על אי-צדק משוע. ההצעה היחידה המתקבלת על הדעת היא לשים קץ למצב אבסורדי זה, ולתקן אותו הן לטובת התותחנות והן לטובת הע"קים הנוגעים בדבר.

כיום, שעה שעומדים אנו לצקת את יסודות התותחנות בארץ אל לנו להתעלם מבעיה זאת. לא יתכן לתת לאנשים תפקידים אחר-איים וחשובים מבלי לתת להם דרגות בהתאם לתפקידיהם. אין להניח שימצאו בעתיד חיילים אשר יסכימו לקבל תפקידים "עונתיים" בצבא. קיימות רק שתי אפשרויות: או לתת לע"קים דרגת סמל או לבטל בכלל את המעמד הזה בהוסיף פנו לכל סוללה קצין נוסף. יהא הפתרון אשר יהא, אבל מן הדין שיבוא במהרה.

"עוזר-קצין"

בעקבות „מקרב לטרון"

לפי התכנית היה על יחידת התותחנים להציב את נשקה בשעות החשכה הראשונות. לטוח עם שחר לתפקידי אש-מגן והדיפת התקפות-נגד, לאחר התקפת-לילה שקטה וכבוש היעדים. כמו כן אין, ירח בהיר" מתאים לצרכי טווח אלא בתנאים אידיאליים. כך שהפרטים שנמסרו והצורה שבת נמסרו לא היו מדויקים, ויכלו להטעות את הקורא. מחוסר מכשירי קשר מתאימים ואמון מספיק, אי אפשר היה להוציא קצין תצפית קדמי עם היחידות התוקפות, אבל תצפית-קבע היתה במקום טוב, ועזרה לא במעט לנסיגת כוחותינו ולעצירת האויב ביום המחרת.

עלי להוסיף עוד שקשה למפקד מחלקה בשדה לקבוע את היקף וכמות האש הניתנת על ידי התותחנים, בעקר בפעולה בקנה מידה גדול. ברור שתצפית התותחנים היתה חלשה ביחס, והסבות ידועות.

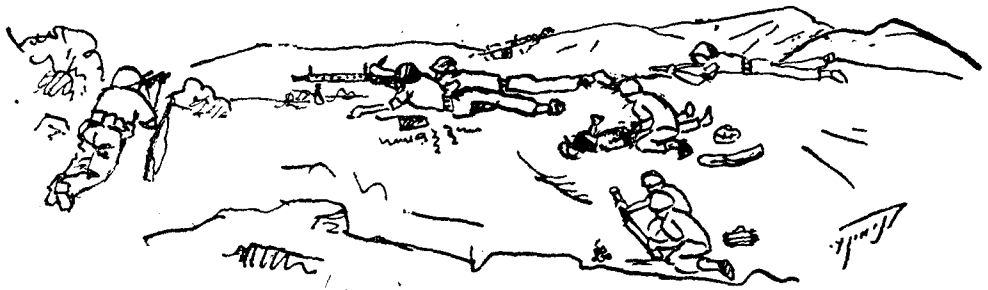
א

קראתי בענין רב את הרשימה ומצאתי את אופן מסירת הדברים מענין וממזה. ברצוני רק להעיר הערות מספר לגבי דיוק הפרטים ברשימה והערות כללית למערכת — יש לבדוק בפרטים לפני הפרסום ולא לתת את הגושפנקה של הדפוס אלא אם כן ברור שכל מה שהודפס מתאים למציאות.

השתתפתי בפעולה זו כמפקד סוללת התותחנים, ליד החטיבה הפועלת.

עבוד פרטי תכנית הפעולה, נעשה בפגישת סגל הפקוד החטיבתית, בה השתתף גם מפקד הגדוד אשר פעולותיו מתוארות ברשימתכם. פגישת תאום זו לא התקיימה, רק בשעה 2400... בכלל נמצא מפקד התותחנים במקום כבר יותר מיממה, ולא „הגיע באחור...". אין טעם לתלות, איפוא, את הקר לר בסתם „שעיר-לעזאזל".

המערכה כולה. כמו כן, הרי בהחלט אינו נכון מה שנכתב בקשר למכ"י של „הגדוד השני“. אני הייתי הראשון מבין חיילי שלושת הפלוגות — א' וב' של הגדוד המתואר ברשימה, ופלוגה ב' של „הגדוד השני“ — אשר הגיע למכונות הזירה. מסרתי הוראות מתאימות כדי לכוון את אש המכ"י. הייתי בין מארגני המשלט 314.2 ולבסוף הוצאתי את קצין החבלה של הגדוד המתואר מקו האש בהיותו פצוע. נוסף להשלמת סיפור המעשה של „הגדוד השני“, מן הראוי, לדעתי, להוסיף ולתאר את ההתקפות על לטרון שקדמו לפעולה זו ב־24 למאי, ואת אלו שבאו לאחריה, כדי לתת תמונה שלמה ככל האפשר של הנסיגות לפריצת הדרך לירושלים.

סגן / 1 בני בן־ארצי

התיאור נקי לגמרי מאי־דיוקים וטעויות. על אף העמל שהושקע בבדיקת העובדות, אך עם זאת יש לזכור שפרשת־קרב זו נקדעה מתוך המסכת השלמה של הפעולה לכבוש לטרון ולפריצת הדרך כולה, ובתיאור הפרשה נמנעו במתכוון מלהזכיר את הגורמים האחרים אשר פעלו באותה זירת־קרב ואשר בלי ספק השפיעו הן על מצב שתי הפלוגות, והן על התפתחות הפעולות כולה.

הסתערות על מערך עמדות מבוצר

ברן בין הבצורים, ויש להניח כי קרב־אש כזה יתפתח אפילו אם מגיני־הבצורים ירותקו על ידי אש של יחידות מסייעות מצד־התוקף. לעומת זה אין לדבר כלל על יעילות אש אנפילדית לגבי שריון שיעבור ראשון בין הבצורים, יפרץ אותם ויפנה אחר כך לכוננים אחרים לשם בצוע משימתו. נשק אנטי־טנקי העומד לרשות יחידות הרגלים של המגן, לא יכול להביא את התוצאה המקווה, באשר המגינים יהיו עסוקים עם מספר יותר גדול של מטרות. אם השריון אוגף, הרי הוא יכול להעסיק את בצורי הקו השני, ובאופן כזה להגן על עורף הכוח התוקף שהגיע בינתיים למקום, לעסוק במלאכת האגוף שלו. מאיר גלבעי

מושב יחסי, ובמקרה הנדון חייב להתחסם לרוב לפריצה בסדקים של חזית.

אקוה שתתקנו את הרשימה בהתאם להערות אלה. כן רצוי היה להוסיף ולהרחיב את רקע קרב בות לטרון עד פתיחת דרך הגבורה, ולנתח עניינת את הסבות לכשלונות באותה זירת פעולות.

אפריים שורר, רב־סרן
חיל־התותחנים

ב

קראתי את תאורי המפקדים על קרב לטרון ב־24.5 אשר הופיעו ב„מערכות“ (נ"ט), וברצוני להעיר הערות מספר.

השתתפתי בקרב המתואר, במסגרת הגדוד השני, ביחידה אשר צריכה היתה לכבוש את דיר־איוב. בתאורי המפקדים חסרים פרטים אשר הם לא ידעום, פרטים אלה היה בכוחם לשנות את פני תיאור

הערות המערכת: מן הראוי להפנות את כותבי שני המכתבים הנ"ל להקדמה לפרשת „מקרב לטרון“ (בחוברת נ"ט). באותה פרשת־קרב נמנעה המערכת מנתח כל שהוא של הקרב ומהלכיו, אין שם אלא תיאור פעולתן של שתי פלוגות, על יחידות המשנה שלהן. תאור זה נכתב לאחר ברור ובחינת כל המהלכים עם מפקדים וחילים שהשתתפו באותה פעולה. כמוכן, שאין

מערכת „מערכות“ מעירה למאמר „הסתערות על מערך עמדות מבוצר“ (חוברת נ"ט), כי חטיבות טנקים שנועדו לפעולות אגוף והסתערות עצמאיות באות כמעט תמיד אחרי חטיבות הרגלים הראשונות. אופן בצוע כזה נראה לי בלתי יעיל מכמה בחינות. כאמור, במאמר הנ"ל, מכילות תבות־השדה אשנבי יריה במגמה אנפילדית. חיל־הרגלים שעובר ראשון בין שתי תבות כאלה יהיה מטרה טובה לאש כזאת בלי יכולת להגיע שלם לעמדות ההערכות שלו לאגוף ולהסתערות־מאחור על קרב הבצורים הראשון, היות ויחידות רגלים כאלה הן מוגבלות בתחמושתן, גם לא היכלנה למלא את תפקידן העיקרי באם יסתככו בקרב־אש בזמן מדי

הערות המערכת: א. אש אנפילדית — דהיינו, מהדד — היא המסכנת ביותר רכב־שריון. ב. אגוף — הנ

על האימון ביריה

בידיו ויכוון בכוונות-הברזל הרגילות במקום בטלסקופ-כוון, הרי ודאי שאין לצפות לכך שיריים רצופים, בקצב אטי או מהיר, — יפגעו באותה הנקודה.

מה היא יכולת המקבץ של רובה? לדוגמה — הרובה האנגלי מס. 4 או מס. 1, טרם צאתו מבית-החרושת, עובר „בחינת-יכולת“, כשהוא נתון בחצובה ומכוון בעזרת טלסקופ-כוון. נדרש ממנו שכל הקל-עים יפגעו בתחום מלבן 14×2 גודלו, בטווח של 100 ירד (כשכל פגיעה השופפת את קוי המלבן נכללת במקבץ). רובה שאינו עומד במבחן זה מוחזר לבדיקה. מכאן גם מובן, שלמרות התנאים האידיאליים לא נדרש מרובה שכל כדור הנורה ממנו יפגע במקום שפגע קודמו. ולעולם אי אפשר לדעת מראש את הנקודה בה יפגע הקליע, אלא אפשר רק להעריך את השטח בתחומיו יפגע.

יכולת המקבץ נמדדת ע"י קוטר המעגל הכולל את כל חמשת (או יותר מזה) הפגיעות שגורו ע"י אדם אחד, או מתוך חצובה, באותו הרובה, באותו הטוח, באותה התחמושת, ובאותו מצב-יריה, ביכלתו הטובה ביותר.

לצרכי הערכת יכולת המקבץ של חייל ומניין הנקודות במטוח, ממוינים הזירים לפי יכולת מקבץ ידועה בטווח של 100 יארד (או מטר). את יכולת המקבץ מקובל למדוד באינצ'ים, 2 עד 12 אינץ'.

לצרכי מניין הנקודות מספיק רישום הפגיעות שבתחומי מעגלים של 4—8—12 אינץ' (או במקרים אחרים, של 4—6—10—12 אינץ' — אם רוצים לתת עדיפות גם למי שמקבצו בין 4 ל-8 אינץ'. חייל שיכולת המקבץ שלו הגה יותר מ-12 ל-100 יארד, אינו יכול מטעמים שיוסברו להלן, לפגוע במטרה המזדמנת בשדה, בטוחים גדולים מזה.

רק מי שברור לו שיכולת המקבץ ב-100 יארד גדלה והולכת עם גדול הטוח, יכול לאמן ולחנך אנשים ביריה ברובה מתוך הנחה, שמטרת האימון היא לאמן את החייל להשתמש באופן היעיל ביותר ברובהו כדי להרוג את האויב.

רבים הם הפרטים בלימוד הידיה הנראים קל-י ערך בעיני המדריך והחניך כאחד. יתכן ואשמות בכך חוברות האימון, העניניות והכלליות כל כך, בשורות הבאות אנסה ולהביר ולהדגיש במיוחד את אותם הדברים החלים על המדריך והמפקד ואת אלה החלים על החייל עצמו.

הרובה הינו נשק היסוד של הצבא כולו; לא רק של חיל-הרגלים. האימון בו משמש יסוד אח"כ לאימון בשאר סוגי נשק-הקל, וככל שהרמה בהפעלת הכלי, הן של החיילים והן של המפקדים, תהיה גבוהה יותר יגדלו הסכויים להשגת המטרה — הריגת האויב. במידה שכלי זה אינו ממלא את תפקידו, הרי האשמה היא בראש וראשונה ביורה, אם זה משום שהפעילו לא נכון ואם זה משום שטפל בכלי באופן גרוע. הרובה הוא נשק מדויק ביותר, והוא נועד לפעול כנגד מטרת-נקודה. אך כידוע, „אין הקלע הטוב ביותר בעולם יכול לירות טוב, ברובה שאינו מסוגל לירות טוב, או בתחמושת גרועה או מעורבת“.

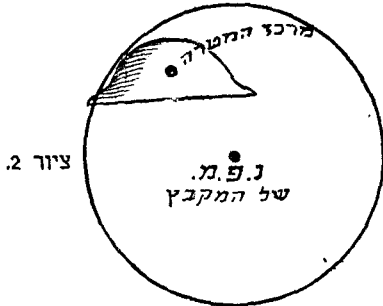
יתכן ויראה הדבר מוזר, אך דרושה רמת אינטליגנציה מינימלית כדי להפוך את הרובה ליעיל ב„טוחי-השרות“. על הקלע לדעת לאמוד מרחק, להעריך נכונה את עצמת הרוח, כוונה ומידת הסטתה את הקלע בתעופתו, בכל טוח וטוח. אחרת יהיה הרובה, בידי החייל הבור, מקל להבוט בו, או מכשיר להרכיב עליו כידון בלבד.

המקבץ הוא היסוד למבחן כושר החייל הרובה והתחמושת. לכל המשתמש ברובה צריך להיות ברור שמספר יריות שגורו באותם התנאים אל אותה נקודת-מכון — לא יפגעו באותה הנקודה על לוח המטרה ולו גם יהא זה הרובה הטוב והמדויק ביותר והתחמושת המובהקת ביותר. יתר על כן, אפילו אם הכדורים נורו מרובה טוב ביותר, הנתון על חצובה יציבה או במלחציים — והמכוון נעשה בעזרת טלסקופ-כוון, — לא יפגעו כולם באותה נקודה: על המטרה נוצר פיזור פגיעות מסוים. גדול קוטר העגול הכולל את כל הפגיעות, הינו תוצאה ישירה של טיב הרובה, התחמושת והחצובה או המלחציים שהרובה היה נתון בהם.

אם במקום המלחציים יירה אדם כשהרובה נתון

אך אם יפגע בסמן ג תהא זו פגיעה בשפת המטרה, ואם יפגע בסמן ד תהא זו החטאה. בכל מקום שירי יפגע בתחום המעגל שכולל את המקבץ שלו, תהא זו תוצאת ירי טוב של האיש.

נתאר עתה לעצמנו שהוא שגה באמוד הרוחק, והכוונות מוצבות לטוח 250 במקום 300 יארד, וכן כי נשבה רוח רעננה אלכסונית מכון שעה 1½, והיורה דימה אותה לרוח צדדית, כך שבמקום להסיט את נקודת המכוון ב"6 הוא הסיטה ב"12:

באופן כזה יהיה הנ.פ.מ. של מקבצו, — במקום במרכז המטרה, — 6" ימינה ר"6 נמוך ממנו (ראה ציור 2). הסכויים לפגיעה במטרה הנם, במקרה זה קלושים, — אחד ל-6 ביחס שבין שטח המקבץ כולו ושטח המטרה שבתחום המקבץ. יריה למטרה, בתנאים אלה, תגרום להחטאות קבועות, ולפגיעה מקרית.

מאחר שידועים לנו את התנאים המוקדמים הללו, יש לכוון את האימון ברובה כך שישגי מטרה כפולה: —

א. להקטין, באשר לקוטר, את יכולת-המקבץ של החייל.

ב. ללמדו את כל הדברים התלויים בו, למען ציידו במיטב הנתונים כדי שהנ.פ.מ. של מקבצו (יהיה איזה שיהיה) יהפוף את מרכז המטרה. דבר זה כולל את הסעיפים: איפוס הרובה, התמצאות באבחנת תחמושת, אמוד נכון של רוחק והססת כוון בשל רוח.

כמדה שנשלב שני יסודות אלה באימון הרובה, יתנו הם את תוצאתם על לוח המטרה, במטוחי-השדה ולבסוף גם בקרב.

הכרחי ללמד את החייל, מתחילת שלבי אימונו, את השמוש הנכון ברובה שהנו, כפי שצויין, היסוד לכל סוגי הנשק הקל האחרים, למען היות הרובה יעיל בקרב.

להלן, הפרטים שיש ליחד אליהם תשומת-לב בשעת האימונים ביריה, והריהם כלם כתובים בחוברות האימונים של אנ"ב—מה"ד.

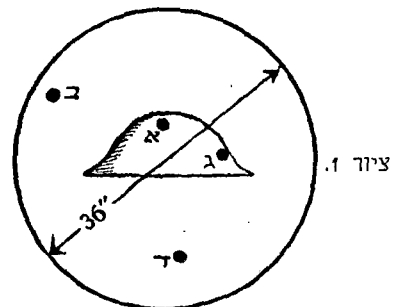
בהתאם למקבץ של קלע ב"100 יארד, תהא יכולת-המקבץ שלו בטוחים השונים כדלקמן:

יארד	100	200	300	400	500	600
אינץ'	4	8	12	16	20	24
"	5	10	15	20	25	30
"	8	16	24	32	40	48
"	12	24	36	48	60	72

כדי לודא פגיעה במטרה דרושים שני תנאים עיקריים:

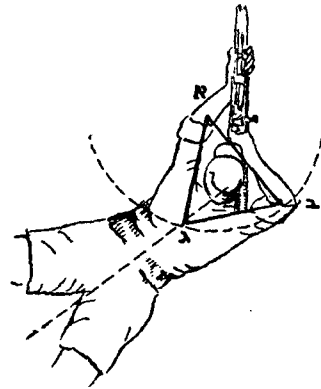
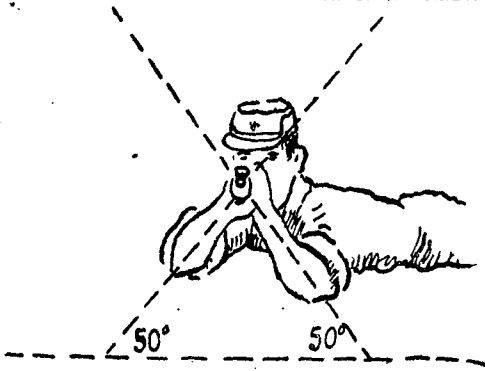
א) שהמקבץ של היורה לא יהיה גדול משטח המטרה, ר"ב) ש.נ.פ.מ. (נקודת פגיעה ממוצעת), מרכז המעגל של המקבץ הזה, יהיה במרכז המטרה. ברור מכאן שחייל, שיכולת המקבץ שלו ב"100 יארד, היא 12", אינו יכול להבטיח פגיעה, בטוח 300 יארד (וזה איננו טוח ארוך) בדמות שוכבת, כי פגיעה בטוח זה ובמטרה בגודל כזה הנה מחוץ ליכולת המקבץ שלו.

נתאר לנו שהיורה הוא בעל מקבץ של 12" ב"100 יארד, הרי שבטוח 300 יארד יהיה מקבצו 36" ולא פחות מזה. כשחייל זה יורה לדמות שוכבת (גודלה כ"8 על 12") ואם במקרה הטוב ביותר, הוא אמד את הטוח נכון (ולא חשב שזה 250 במקום 300 יארד), ורובהו היה מאופס ולא נשבה כל רוח, — הרי נ.פ.מ. (נקודת הפגיעה הממוצעת) תהיה במרכז המטרה, עדיין הוא אינו יכול לודא פגיעה במטרה, כלומר, שכל מקבצו יהיה בתחום המטרה. חייל זה עלול לפגוע באופן מקרי, אך

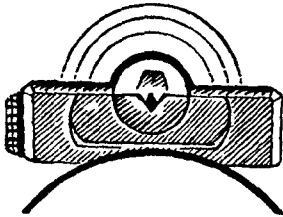

היות והכדורים מסתדרים בתחומי המקבץ ע"י הפזור הטבעי. לעולם לא ידוע אם הכדור הבודד שנורה יפגע במקום המסומן (ציור 1) א או שמא יפגע במקום המסומן ב. בשני המקרים היה זה ירי טוב, אך במקרה הראשון היתה זו פגיעה במרכז המטרה ובמקרה השני החטיא כליל, ואם הכדור הראשון החטיא והחייל יורה כדור שני (אם המטרה עודנה במקום), שוב לא ידוע אם יפגע במקום המסומן ג או ד. גם בשני המקרים הללו היה זה ירי טוב.

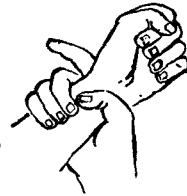
א. העיקר הוא מצב היריה הנכון. כושר-גופני מסייע להשגת יכולת זו.

מצב שכובה על יסוד שני המשולשים

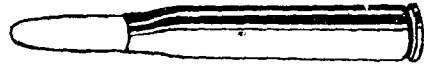
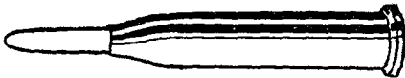

ב. המיכון הנכון ועקביות במיכון. לשם כך חשוב הבנת יכולת הרובה ומידת בטחונו של החייל ברובה ובעצמו.

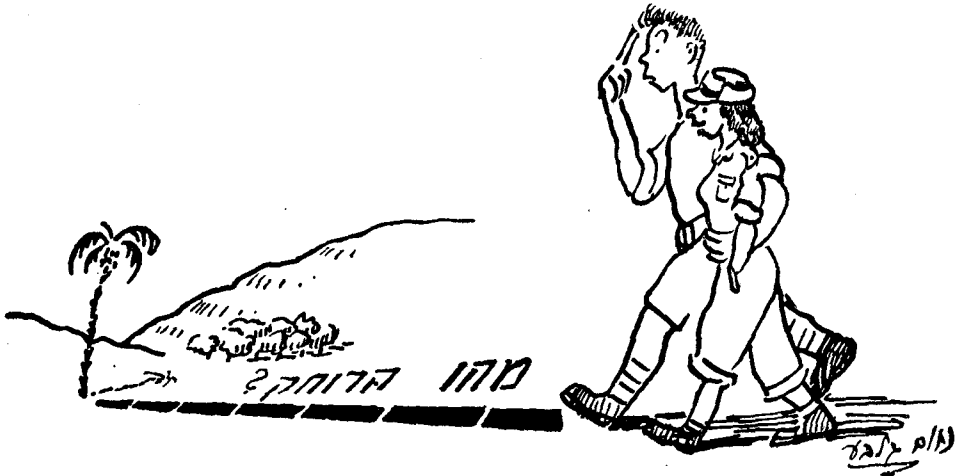

ג. אימון בלחיצת ההדק, באצבע בלבד, בלי קשר כלשהו עם יתר חלקי היד.

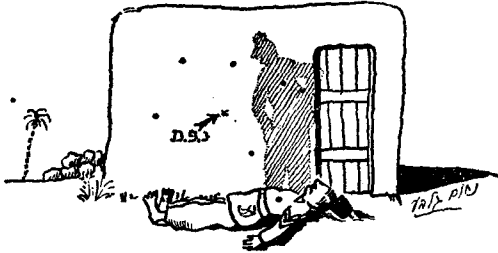
ד. הבנה בתחמושת: לפחות עד כדי אבחנה בין סוגי התחמושת העיקריים.

ה. אמוד רוחק. לכך יש להתרגל בכל הזדמנות, הן בשעת הנופש והן בזמן האימון.

ג. איפוס הנשק. אין לותר על זאת בכל התנאים בהם הכדורים „המבוזזים“ על איפוס חוסכים בקרב כדורים לרוב. חשיבות איפוס הנשק לקלע הטוב גדולה מזו אשר לקלע הרע.

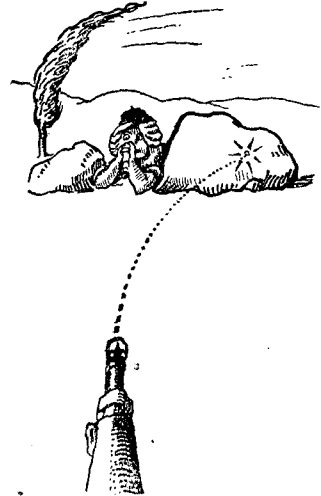
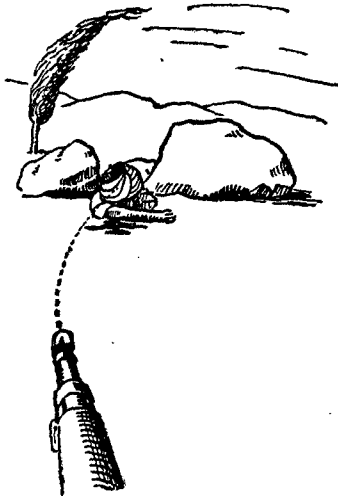

באותו הרובה הבלתי מאופס עלול אחד מכדוריו המפוזרים של הקלע הגרוע לפגוע במרכז המטרה.

מקבצו של הקלע הטוב מחטיא את המטרה כליל ברובה בלתי מאופס

ד. הססת כוון בשל רוח. יש לוודא שאכן ניתנה לחייל ההודמנות לירות בטוחי שירות (200-300 יארד) בזמן שנושבת רוח. אחרת תשארנה המדות להססת הכוון בגדר מספרים, שרבים אינם מיחסים להם ערך רב. כל זמן שלא נוכחו כי הקלעים מחטיאים את המטרה בגלל נשיבת הרוח.

ה. בכל תרגיל אש באימון המתקדם יש להציב מטרות ולמנות את הפגיעות, תוך תחרות בתוצאות הפגיעה בין כתות או מחלקות.

הדרך הטובה ביותר לאמן חונכים היא, למצוא חונך טוב, — שהוכיח את יכולת החניכה שלו ע"י העלאת רמת הקליעה של קבוצת חיילים החדות לחניכתו — ולמסור לרשותו את הקצינים והסמלים המועמדים להיות חונכים, כדי שיכינם להתחרות בקליעה למטרה בנשק שונה ובמצבי יריה שונים, כנגד קבוצה של יחידה אחרת. אוכל לציין בבטחון שע"י אמונם, ולו שלושה ימים בלבד, מתוך רצון לנצח, תיפקחנה עינים לראות את הפרטים הקטנים שהנם כה קובעים בקליעה הטובה. הם ישלטו בנשק במצבי-היריה, וינצלו את כל האפשרויות התלויות בעצמם, ובציוד שמשחמשים בו, כדי להשיג תוצאות טובות. לאחר זה יהיה הקצין או הסמל הנבון מוכשר לחנוך חיילים אחרים לפי אותם הקיום שהוא עצמו למד אותם עכשיו.

חניכה. החונך הנו המדריך את היורה בנקודת היריה. בלי ידיעה אמיתית ביכולת הנשק, התחמושת והיורה אין החונך יכול להדריך את חניכיו במטות. אם נסתכל מהצד בעת שנערכים מטוחים רבים בצבאנו, או בצבאות אחרים, נראה שרבים מהחונכים עוברים על „לא“ מתורת החניכה, והוא „לא תפריע“. צרת רוב החונכים, שמתוך רצונם הרב לעזור ליורה, מקימים הם סביבו כה הרבה רעש, עד שהוא מאבד את שליטתו בעצמו, מה שחשוב כליכך ליריה הטובה, והיורה מזדרז או להפליט את הכדורים שברובהו כדי למהר ולהפטר מהחונך הטרדן. החונך צריך לדעת בעצמו לירות מספיק טוב בנשק כדי להציג הצגה טובה בזמן הצורך, כדי להזים ע"י נטי הרובה עצמו את טענות היורה-הרע שמאשים את רובהו ביריות הרעות — וכדי להיות משוכנע שהתורה שהנו מלמד היא חיה עבורו עצמו.

תכונותיו של מטוס המפלט

רוכת מנוע הדחף היא כפולה מזו של מנוע בוכנה בעל אותו כוח. ברור שמגרעת זו חשובה מאד, מאחר שהיא מגבילה את טווח טיסתו של מטוס הדחף. אגב, כדאי להעיר שתצרוכת הדלק קטנה עם גובה הטיסה, ובכלל עולה כושר פעולתו של מנוע הדחף בגבהים גדולים על זו של מנוע הבוכנה.

כיון שאנו דנים בדלק צריך לציין שמנוע הדחף מנוע על ידי נפט (Kerosene) הרגיש פחות להתלקחות מהבנוי המשמש את מנוע הבוכנה. מעלה זו היא רבת חשיבות במטוס צבאי, מאחר שהיא מפחיתת את סכנת ההתלקחות וההתפוצצות באויר, כחר צאה מפגיעה, או על הקרקע — אחרי נחיתת אונס¹.

כל חלקיו הנעים של מנוע הדחף תנועתם סבובית טהורה ונעדרת התנועה הקוית של הבוכנות אשר, על אף מאמצי המהנדסים לאזנה, עדיין גורמת לרעידה (Vibration) של מנוע הבוכנה; כך שמנוע הדחף כמעט וחפשי מרעידה. דבר זה מאפשר את השימוש בשלד קל יותר, ועושה את המטוס לשקט יותר. בטיסתו מה שמעלה את דיוק כוונותיו.

לאחרונה, בעקב מעוט החלקים המחייבים בקורת, בהשוואה למנוע הבוכנה, קטנות דרישות השרות של מנוע הדחף בהרבה מאלה של קודמו.

התכונות אשר פרטנו לעיל, נותנות למטוס-הקרב בעל מנוע המפלט את המעלות הבאות על זה בעל מנוע הבוכנה (אנו נייחד הפעם דבורנו רק על מטוס הקרב — בעיות המפציץ ומטוס ההובלה שר נת הן במקצת):

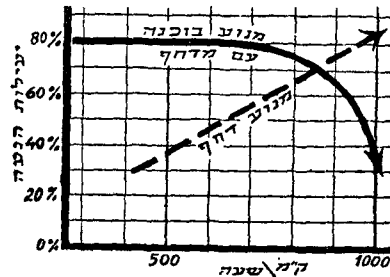
- א. מהירות גדולה יותר.
- ב. שיעור נסיקה (Rate of Climb) יותר גדול.
- ג. יציבות לכוון התותחים.
- ד. הקטנת סכנת ההתלקחות באויר.

לעומת זאת קטן טווחו וזמן שהותו באויר של מטוס הדחף. על חסרון זה אפשר להתגבר בעזרת "מלוי דלק בטיסה" (Flight Refuelling)², ואם

1) דבר זה הוכח בתאונה של מטוס קרב חדיש באנגליה, כאשר במקום ההתפוצצות הרגילה, בהתרוסק מטוס, הופיעה רק להבה שקטה שבערה לאטת עד תום הנפט שהיה במיכלים שנוקו.
2) מטוס שכל משאו הוא דלק טס מעל ולפני המטוס הנצרך והמלוי נעשה על ידי צנור המועבר מונב מטוס המטען לחרטום המקבל.

לכל אדם העוקב אחרי הנעשה בעולם התעופה כיום ברור שהשימוש במנוע המפלטי יביא למהפכה במבנה ובכושר הפעולה של המטוס הצבאי. ננסה, על כן, לנתח את תכונותיו המיוחדות של מנוע המפלט אשר הן גורמי המהפכה הזאת, ונברר לעצמנו את השפעתן על יעילותו של מטוס הקרב.

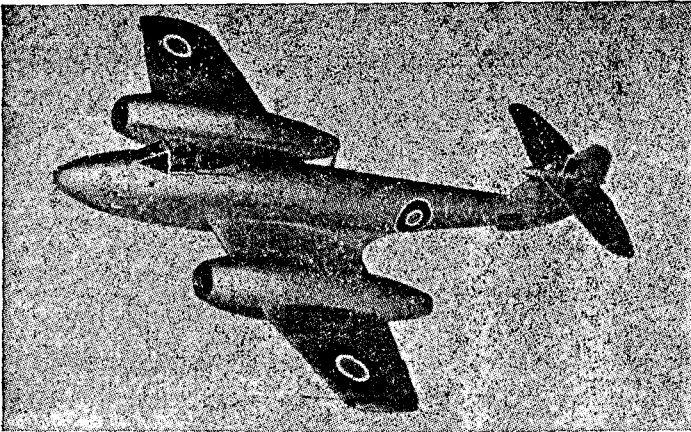
תכונת היסוד של מטוס המפלט (או "הדחף") — טיסה במהירויות גדולות. מנועו מאפשר לנו להניע את המטוס במהירויות של למעלה מ-800 ק"מ לשעה, אשר בהן מנוע הבוכנה בעל המדחף כמעט וחדל לפעול. ציור מס. 1 מראה את השתנות יעילות ההנעה (Propulsive Efficiency) עם מהירות המטוס, ומיד מתבלטת יעילותו של מנוע הדחף במהירויות גדולות.

יעילות הנעה של מטוס מדחף ומטוס מפלט

מעצם מבנהו של מנוע המפלט נובעת תכונות השניה, והיא קוטר קטן (ביחוד במנועים עם מדחסים ציריים (Axial Compressor) ומשקל נמוך בהשך ואה למנוע הבוכנה. מסבה זו אפשר ל"אכסן" את המנוע בבליטה קטנה יותר בגוף המטוס או בכנפיה, מה שמאפשר מטוס בעל צורה אוירודינמית יותר יעילה. עובדה זו והעדר זרב המדהף (Slipstream) גורמים להפחתה בגרר. ומאחר שהגרר הוא המעכב השגת מהירות גדולה, זוכה מטוס הדחף ביתרון נוסף בשטח זה. משקלו הקטן של המנוע מאפשר למטוס לשאת יותר תחמושת או דלק.

ואולם תצרוכת הדלק של מנוע המפלט היא גדר לה בהרבה מזו של מנוע הבוכנה (נעשית אמנם עבודת מחקר רבה לתקון מגרעת זו של המנוע, אך אין ספק שתעבורנה שנים רבות בטרם יוכל מנוע הדחף להתחרות בתצרוכתו עם קודמו!). כיום תצ-

מטוס קרב חד-מושבי גלוסטר „מטאור“

מטוס	ק"מ לשעה מהירות מקס.	שעור נסיקה מקס. במטר בשניה	טוח בק"מ
„מטאור 4“	940	38	670
„ספיטפייר 24“	725	24	1500

צריך להעיר, אמנם, שיש מידת מה של קיפוח מטוס הבוכנה בהשוואה זו. מאחר שה„מטאור“ הוא בעל 2 מנועים זה „ספיטפייר“ רק בעל מנוע אחד; והראשון בעל משקל 7000 ק"ג והאחרון בעל משקל 5000 ק"ג; ועל כן אין הם מהווים טיפוסים מקבילים בדיוק; אך מאחר ששניהם טיפוסים טכנולוגיים, אשר כל אחד היה או מהווה את „חוט השדרה“ של כוח מטוסי הקרב של כמה מדינות, התשוואה היא מעשית ומוצדקת.

ואולם יתרונות המהירות של מטוס-המפלט טומנת בחובה גם כמה חסרונות (מלבד הטוח המוגבל אשר כבר דובר עליו). חסרונות אלה, או יותר נכון, קשיים אלה, אינם תלויים בתכונותיו של מנוע הדחף, אלא מקורן במהירות הטיסה הגבוהה. עם גדול המהירות הולכת ופוחתת גמישות התנועה של המטוס, דהיינו כושר התמרון של האווירון יורד. אין זאת אומרת שאי אפשר להוציא לפועל תמרונים שונים, אך רדיוס התנועות השונות (המוגבל על ידי התאוצה המכסימלית שגוף האדם יכול לסבלה; וכידוע שינוי כיוון הטיסה מעורר תאוצות הגדולות עם קצב שינוי הכיוון) — גדל; ועל כן מתארך גם הזמן הדרוש לביצוע התמרונים. כך, למשל, הקוטר המינימלי של „לולאה“ (Loop) במטוס „מטאור“ הוא כ־1000 מטר, בה בשעה שב„ספיטפייר“ אפשר לעשות תמרון זה בקוטר של פחות מ־400 מטר.

עובדה זו, שמהירות גדולה גורעת מהמטוס את כושר התנועה הפתאומית, היא היא שהביאה את השינוי היסודי בצורת הקרב האווירי. במלחמת הער

גם תהליך זה נמצא עדיין בשלב נסיוני, הרי אין ספק שכעבור זמן מועט הוא יהיה לדבר רציני (הנס־ינות המוצלחים, שנערכו באנגליה עם מטוסי „מטאור“ מביטחים זאת).

פרושם של היתרונות הנ"ל בקרב האווירי הוא שמטוס הדחף יכול להשיג בנקל את מתנגדו בעל מנוע הבוכנה, ולהמטיר עליו אש שכיוונה מדויק, טייס־קרב אנגלי הגדיר את מטוס־המפלט, „מטאור“ כ„משטח תותחים יציב כסלע“ (Rock like Cannon Platform); ולאחר זה, בשעת צורך, היכול להתחמק בלי כל קושי, הודות למהירותו, כושר עליתו וכמו כן בעיקר אי־הדיוק של אש מתנגדו (הרעידה הנגרמת על ידי מנוע הבוכנה מקשה על הכיוון והפגיעה, במטרה מהירה יותר קשה בלאו הכי).

בשנה האחרונה, הוסיפו המהנדסים עוד מעלה למנוע הדחף. בעזרת הוספת דלק לתוך צנור החפ־לטה (Jet Pipe) הצליחו להגדיל את כוח ההנעה של המנוע לזמן קצר. אמנם תהליך זה מבזבז הרבה דלק, אך ה„שריפה האחורית“ הזאת (After burning) מקנה למטוס תוספת מהירות או כושר־עליה ברגע מכריע בקרב. מן הדין להעיר שגם למנוע הבוכנה יש, אמנם, שיטת „הגברה“ (Boosting) זמנית, אך תוספת הכוח שם היא קטנה בהרבה מזו שניתנת למנוע־הדחף.

כדאי להראות את יתרונותיו של מטוס־המפלט במספרים. נשווה שני טיפוסים הנמצאים בשימוש: — א. מטוס דחף מטיפוס „מטאור 4“ (ראה ציור מס' 2).

ב. מטוס קרב „ישן“ מטיפוס „ספיטפייר 24“ — האחרון לשלשלת ה„ספיטפייר“ המפורסמת. הטבלה הבאה מביאה את המספרים העיקריים על כושר טיסתם של שני המטוסים האלה: —

מה המופיעים בהתקרבונו למהירות הקול (שינויים אלה — Compressibility Effects — הבאים החל ממהירות המתאימה „למספר-מק" של 0.80 בערך, גורם מים לשינויים ניכרים באיזונו ויציבותו של המטוס). סקירתנו מסתכמת במסקנה, שמבחינה טכנית עדיף לה מטוס-המפלט על יריבו בעל מנוע הבוכנה. סגור לותיו המיוחדות של מטוס-המפלט — מהירות, כושר עליה ויציבות לכיוון — מעניקות לו יתרונות חסר בים בקרב האווירי; וספק הוא אם יריבו, מטוס-הקרב המדחפלי, יוכל לעמוד כנגדו, ואפילו יהיה אמוני טייסו הטוב שבטובים.

אמנם לא העמקנו חקר בכל הבעיות, אך מוסר ההשכל מסקירה זו כבר נמצא בולט לעין.

לם הראשונה היה הקרב האווירי בעיקר מאבק בין יכולת תמרון של המתנגדים; במלחמת העולם השנייה פינתה האקרובטיקה ההדדית (Dog Fight) מקום לתמרונים יותר רחבים; ובמטוסי הקרב של ימינו יהפך הקרב לפגישה קצרה והדפ-עמית בין היריבים, פגישה אשר בה ייבתנו כוח האש, דיוק הכיוון ויכולתם של הטייסים, ואשר בה מהירות ההתקרבות וההתרחקות תהיה גורם קובע. ובקרב זה תהיה יד מטוס-המפלט על העליונה.

ואגב, אם המדובר במהירות, כדאי להזכיר את העובדה המעניינת שבמטוסי הקרב החדשים (מטוסי-דחף כמונן) ההגבלה של המהירות המפסימלית באה לרוב לא מחוסר כוחו של המנוע, אלא משינויי הזרי-

10 C כמטוס אמונים בעל שני תא-טייס בגופו.

אמצעי חדש ומסוכן של התקפה מהאוויר הוא פיזורו של חול רדיו-אקטיבי; פיזור זה יכול להעשות לבדו — או בשילוב עם הטלת פצצות-נפץ. השטח, בן פזור — הופך „מור-על“, מסוכן לחיים ולבריאות. לקבעו ניתן רק באמצעות מדי-הקרנה מיוחדים („שפופרות-מנייה“ מטיפוס „גיר“); וכאלה חייבים להמצא כבר בימי שלום בידי פלגות „מדקרן“ מרוכזות. בשל אי-הודאות — האם הוטל עדי מטוסי-אויב גם חומר-נפגע חדש זה, ואם לאו — יהיה הצורך לערוך בדיקות מדי הופעת מטוסי-אויב כבדים. יש באותו חומר כדי לטמא, לשנים רבות, גם את יבולי השטחים שנפגעו.

בצרפת עוסקים בניסיונות לפתח, ממטוסים דרמנועיים, „קלע-מנוחה“ שיה דומה ביותר ל„פצצה המעופפת“ של הגרמנים (Vi) בשעתה — אשר גם היא, בעצם, לא היתה אלא גלגול של מטוס „היינקל 111“ הגרמני. אך הצרפתים ציידו „מטוס-קלע“ זה גם במכשיר לניהולו-ממרחק — דבר שחסר ב„פצצה המעופפת“, אשר היתה נופלת במקום, המחושב בערך למפרע, בו תם הדלק למנועה, ואילו הצרפתים מתכוונים ל„אפשרות של יריה מכוונת באותו מטוס-קלע — וגם נגד מטרת אויב-ריות.

פרט לתפוקה מועטת מאד של מטוס-הקרב „מסרשמיט 262“ חד-מושבי ודר-מפלטי — היה ידוע על תעשית המטוסים (המולאמת) של צ'כוסלובקיה, כי אינה מייצרת אלא מטוסי-קרב C-10 (הכנוי הצ'כי ל„מסרשמיט 109G“). ערב הפיכת פברואר 1948, תוך בקור בצ'כוסלובקיה, נמצא כי הצ'כים „נוהגים רים מאד מדבור על כל הנוגע לחילי-האוויר“, אולם ניתן היה להבין מהם, כי „עסקו בבנייתו של מספר מצומצם בלבד של מטוסי C-10 — יתכן כי לא יותר מתריסר בשביל שירות במדינה, בתוספת מטוסים רזרביים ומלאי, ועוד אחדים, בשביל יצוא לארצות סמוכות“. אולם מניחים, כי „מאז הוגדל ודאי מאד הייצור, והטפוסים ה„לא-רוסיים“ נועדו בעיקר לאספקה למדינות-נלוות וידידים מעבר לגבול“. וכשם שסברו כך על 190 G — יתכן כי כזאת קרה גם לגבי ME262 המפלטי — אשר בשעתו נאמרו, כי לא נבנים מהם אלא שמונה (בתוך זה אחד — בשביל יגוסלביה, בשלהי 1947).

מוצאו של C 10 מ-14 G 109 — שהוא אחד הגלגולים המשובחים ביותר של „ME 109“, אשר הופקו בגרמניה לפני סוף מלחמת העולם. הוא מנוע ע"י מנוע „דיימלר בנץ“ DB 605, ב-1.375 כוחות סוס. מטוסי הקרב C 210 — שביסודו דומה ל-C 10 — מצוי גם עם מנוע יונקרס-ז'ומר 211, בן 1.340 כ"ס. כן היו מצויים בייצור הצ'כי C 110 — גלגולו של

זמנות חיל-אוויר

חי יששכר המנוח, אשר שימש סגן שר-הבטחון לענייני חיל האוויר, העיר הערה מאירה לרגלי יום השנה השני לקיום החיל. הוא עמד על ממדיו של מבצע ההססה, אשר ביצע את הבאת הציוד וכוח האדם הדרוש לתוך הארץ בשלביה המוקדמים של מלחמת העצמאות; והוא ניסה להשיג וזהו למבצע עצום-ההיקף של הובלת האוויר ע"י בעלי הברית לחזית צפון-אפריקה בשנות מלחמת העולם (אכן, המבצע ההוא בוצע על פני מרחבים עשירים), והנה, נתברר מדבריו, שהגענו עד כדי הבאת 100 טון בלילה אחד — לעומת ה-2000 טון, אשר מזכירים אייזנהואר בספרו. נוכח ההפרשים באפשרויות האוביקטיביות, ביכולת הטכנית, הגורמים הטיעונים או המפריעים — יש בקטן שבשני המספרים הג"ל כדי להתמיה יותר, בנוזל ההישג שבו, ובעדותו למאמץ ולכשרון מעשה.

גורלם של חמשת מטוסי הקרב הבריטיים אשר הופלו בתחום מדינת ישראל בינואר 1949 עורר את עתונות-התעופה המקצועית בבריטניה לטפל בתעשית מטוסי המלחמה בצ'כוסלובקיה, אשר, לדברי „ארוולדיין“ — „נראה לברור כי היא שהמציאה את עיקר ציודו של חיל האוויר הישראלי“. והנה, עיקרי נסיון-הסיכום הבריטי: —

ה א ד ם ב ק ר ב י

הלך בשבי, ומבשרו חזה את האחריות הכבדה־מנשוא של מפקד במצבים האימים ביותר, את האחריות הגדולה לחיי אנשים, אשר אחריות גדולה מזו, האחריות לבצוע התפקיד, עומדת כאילו בסתירה לה — ועמד בה.

השני — מפקד חזית, מן העומדים בראש המערכה כאחד ממפקדי־ההגנה הותיקים, אשר ממרום תפקידו ידע יותר מרבים אחרים מה דלים היינו, מה רבות הסכנות שאיימו עלינו, — ואילו לא ריפו את ידינו.

השלישי, אורי אבנרי, חייל ולאחר מכן מ"כ, "חייל פשוט", כלשונו, מאותם החיילים הפשוטים אשר רבים רבים הם, ויחדיו הם מביאים את הנצחון. אך איש איש מהם, לבדו, מביא את קרבנו, איש איש מהם, לבדו, נותן את חלקו תוך ידיעה ברורה שטוראי אחד בלבד יכול להכשיל פעולה גדולה, אף אם את הנצחון יכולים להביא רק רבים יחדיו.

מענין לחשוף ולמצוא את המשותף בשלושת הספרים האלה. כי המכנה המשותף אשר להם אפשר שיהיה בו כדי להסביר לנו את סוד נצחוננו בעבר, ויתכן שאף יחייבנו להסיק מסקנות מסוימות לגבי הנדרש מאת צבאנו בעתיד.

וכך מתאר אברהם טריינין כיצד נפל, "מוש", מפקד גוש עציון, וצבי בן־יוסף, המשורר, מפקד המחלקה שהגנה על המנזר: "מוש וצבי, שנשארו אחרונים בקצה התעלה המזרחית, לחפות על נסיגת אנשיהם, עברו לעמדת משנה והאיצו בנסוגים. אדם בל ישאר בתעלה" — פקד מוש. אותו רגע פגע בו צרור והוא נפל על גבו. בגסיסתו אמר: "היו שלום, חברים, קברו את נשק הפצועים" והסתובב על צדו, כדי לא להפריע לאנשים לעבור. צבי בן־יוסף נפגע כבטנו מיד אחריו, הוא החל מתייך, כרע תחתיו והחל שר קטע משירו: "ואם בקרב פול אפולה, / רַע, אתה את נשקי לנקמתי תטולה". ונפח את נשמחו.

את הפיקוד נטל מ"כ יעקב חליפא שנהרג בצרור משהתרום לפקד על אנשיו. מ"כ שלום מלבסקי,

גשתתקו התותחים. הקרבות נדמו. עתה מתחילים לצוץ הבטויים הראשונים למערכה. הם מתחילים להופיע ברשימות, בספרים, ביומני־לוחמים, ומתכרר מתוכם שהתותחים לא השתיקו את המוות: נדמה, כי הן ליוו את הלוחמים בצעדם בקרב, בהלחמם, בנפלם.

אכן, דומה, המוות לא נאלמו. הן עזבו את מקום שבתן הנות, ליד אותם הסופרים שהתנכרו תמיד לגילויים העמוקים והסמיים של מאבקי־החרות — ועברו אל החזית.

בזמן האחרון הופיעו בשוק הספרות העברי — שלושה ספרים המתארים את המערכה והראויים לתשומת־לב. שני דברים אופייניים לספרים האלה. הראשון: אין כותביהם סופרים מקצועיים, אלא חיילים השולטים בעט, והנותנים ביטוי לאשר חשו, ראו והרהרו בעת הקרב. והשני: שלושתם מתארים תאור שוטף את המלחמה ואת האדם במל־חמה בחזיונותיו היום־יומיות, את פחדיו והתגברויותיו עליהם, את רעבו וצמאוננו, את עמידתו ונפילתו. הם מנסים באותה נוקשות, האופינית לנוער שגדל בארץ, ליטול את הסנטימנטליות ואת התרחשויות הנפש ולטשטשן — אך בלי הצלחה; ובנסיגתם זה הם מבטאים את גדולתו של הדור, אשר עבר מרחק רב בדרך אל מעבר להסברה המילולית של האידיאלים שלמענם נפל, ואשר כל הטפה כזו בשמם הוא מכנה בכנוי גנאי "ציונות", כאומר — מעשיות לילדים, שכבר עבר זמנן. והוא נותן חייו בעד הציונות, וחש עמוקות.

שלושת הספרים הם: — "מעונו עציון" — לאברהם טריינין, "מערכות צפון" לאלוף משה כרמל, ו"בשדות פלשת" לאורי אבנרי. ע"י שלושה מחברים מאוד שונים נכתבו.

הראשון — כותבו הוא מ"מ מפקד גוש ומפקד פלוגה, שעמד בראש אנשיו עד נפילת הגוש ואתם

* לספריהם של א. טריינין וא. אופק — "מעונו עציון"; האלוף מ. כרמל — "מערכות צפון"; אורי אבנרי — "בשדות פלשת".

שנטל את הפיקוד מחליפא. נהרג כחמש דקות אחריו
לשליגיונרים הסתערו על עמדתו, עמדת המקלע.
חמש וחצי שעות לחמו אנשי המחלקה נגד כוחו
העדיף של האויב. האויב נאלץ לדרוך על גופותיהם.
מכל המחלקה שרדו שמונה פצועים. 24 חללים
נשארו בשטח.

בהקדמתו אומר א.ט. — „גאה אני בתפקידי
כחברם בקרב של אנשים אלה. היא זכרם נצור
בלבותינו, ונדע לחיות את חיננו באותה רוח שנת
קדשה בקרבות המנזר שלא נכבש עדי דרך האויב
על גויות מגיניו — רוח של יחידה היודעת על מה
היא לוחמת“. והאלוף כרמל כתב, בדברי החתימה:
„תמיד ראיתי את הקרב כשהוא אחוז וסבוך בשלל
דברים, בעיות ותופעות־חיים הכרוכים בו וסביבו,
וכי הוא עצמו נישא על כתפיו של האדם הלוחם,
שנפשו סבוכה, מורכבת ומפותלת כל כך.“

ולהלן: „אין דבר יקר יותר מחיי אדם, והאחריות
לחיי האנשים היא אחריותו העליונה של המפקד.“
ואורי אבנרי כותב: —

„ומה החזיק אותם שם, באותו גיהנום? אני אניד
לכם מה — ההגינות הפשוטה של האדם, הכבוד
העצמי של הטוראי הפשוט, כן — של הטוראי הפשוט.
הוא לא התחמק ולא השתמט ולא ברח ממות רק
מפני שלא רצה לעזוב את חברו בסכנה, להכתים את
שם יחידתו, פשוט מפני שהיה לו קצת מצפון, זה
הכל.“

ועוד: „זה היה גיהנום. — — — תזהחיים
מטונחים, מרגמות, אוירונים, טנקים, הסתערות
אחר הסתערות, ועל הגבעה היו שמונים טוראים.
טוראים פשוטים. כלומר — בבוקר היו שמונים,
בערב נשארו רק עשרים ולמחרת בבוקר באו שוב
שמונים והם ידעו שעד הערב ישארו רק עשרים
ובכל זאת הלכו, ונשארו, וכך נמשך הדבר ארבעה
ימים רצופים.“

לקט זה של קטעים שניתן לעיל הנהו מקרי בלבד.
שלושת הספרים מלאים תיאורו של האדם הלוחם
בעמדו במבחן. שלושתם, כל אחד מזוית ראיתו שלו,
עומד על כך, שהאדם, — חייל כמפקד, אילו אשר
הועמדו במבחן בידיים ריקות, בציוד דל, בתוך
עשרות קרבות, בעיפות, רעב וקשיים אל אנושיים, —
הוא שניצח.

שלושתם כאחד מתארים את השיאים האנושיים
הנעלים, שאליהם התרומם האדם בעת מבחן, עת
ידע שבידו גורל הקרב — ומאידך ידע כי גם חייו
הוא על כף המאזניים — והוא הכריע כאשר הכריע.
האדם הזה הוא שניצח בקרב מול צבאות סדירים.

ולא נהיה צודקים לגופו של ענין, ואף טועים בהערכת
עצמנו, אם נגרע מערכם של אויבינו, שלחמו כדרך
שלוחם כל צבא סדיר, וניגפו.

הלוחם הישראלי ניצב אל מול יתרון עצום
בכמות, בציוד, במנגנון ארגוני וטכני; נגד כל
תמרון של האויב יכול היה המפקד לתמרון באנשיו
בלבד. כתחליף לארטילריה שימש חבלן הנושא את
חומר הנפץ על גבו עד למטרה.

המפקדים לכל דרגותיהם עמדו בפני הכרעות
גורליות, משום שיותר מכל צבא אחר היה גורל
חיי אדם תלוי בהחלטתם, מאחר שהאדם היה כמעט
הכלי היחיד לתמרונהם. הם ידעו זאת, והידיעה
הגבירה אחריות, הכבידה והציקה, אך הם ידעו
שמאחרי החלטתם עומדים חיילים אשר יבצעו,
ויהי מה, את החלטתם.

לוחמי „ההגנה“, ואח"כ צבא ההגנה לישראל,
לחמו ונצחו מפני שהיה להם „קצת מצפון“, היה להם
כבוד עצמי (אבנרי); היתה להם אחריות, ואישיות,
של אדם „היודע על מה הוא לוחם“ (אברהם טריינין).
האם אותה דמות של לוחם מאליה נוצרה? מפקדי
ה„הגנה“ אינם עשויים לקבל דעה זו, הם רואים
בדמות זו פרי החינוך המכוון אשר ניתן ב„הגנה“
במשך שנים מרובות, פרי חינוך האומר — כדברי
אבנרי — „מעט הרגשת אחריות, מין הכרה מטושטשת
שכך נאה לו לאדם הגון, ויקח האופל את העולם
כולו.“

מאז החלה מלחמתנו השתפר צבאנו במידה שק-
שה לתארה, הושגו סוגי נשק רבים נוספים, השתכלל
הארגון, שופר התיאום, אך השאלה היא — האם אלו
יתרונות הלוחם, — אותו לוחם אשר הכרנוהו
בקרב — ייבואו במקומו, או רק ישמשו סייע בקרב?
האם באמת יש בכלי פלדה אלה כדי למלא את
מקום הטוראי, המ"מ והמ"מ כפי שהכרנום במערכות
הנצחון?

בתשובה לשאלה זו תלוי גורלו של צבאנו.
ועוד — צבאנו יהיה צבא עובד, למעלה משליש
זמנו יקדיש לעבודה חקלאית. האם ישנה באמת
אפשרות להחזיר משטר סקרטיני, במובנו המקובל
כיום, ביחידות אלו? והאם יהיה צורך במשטר כזה,
או שיש למצוא לו משטר הולם יותר?

צבא עבודה פרושו צבא האדם. העבודה במשק,
כל איש במקצועו — מפתחת את אישיותו של החייל.
ואם ישאל הספקן: — שמא יש רע בדבר? — הרי
תיאוריהן של מלחמות השחרור אינם מוכיחים כזאת.
מתוך לקח המלחמה חוכה עלינו להסיק שהמשטר
אשר יונהג בצבא חייב יהיה להיות בנוי על הגורמים

החייל, אלא, אדרבא, על-ידי הגברת אישיותי וטיפוחה. לקח זה, הנובע מעשרות תיאורים, הגו המסקנה הברורה ביותר מן הכתוב בשלושת הספרים שהוזכרו לעיל, ואשר הנם חלק מאותה ספרות שאין לה פרטנזיות להיות אמנות טהורה, ועל כן יש בה מה אמנות. הרי זו אותה ספרות שעליה יש לבנות את חינוך הדורות הבאים. ממנה יש להוציא קטעים לספרי הלימוד, ממנה יש ליצור את עולם התיאור של הנוער בבתי-הספר ותנועות הנוער.

שנצחו במלחמה הזו — על האדם, ועל האימון בו. המושגים בצבאות ידועים, שבבתי-הספר לטיררנים, הגורסים: תחילה יש "לשבור" את הטריון, על מנת ליצור ממנו אח"כ לוחם — אינם אלא הפוכו של דבר: הצלחה בתחום זה, אין פירושה אלא להצליח למעשה לשבור את הנכס היקר ביותר של הצבא — את אישיותו של החייל, גאותו העצמית, ואת זקיפות קומתו. פחד-המות הוא החוק שבפחד האדם, והפחד בקרב — הוא פחד-המות. פחד זה חוק אפילו מהרס"ג. התגברות עליו לא תושג ע"י "שבירת"

רביסון אל. ספיר

ה הפ ת ע ה ב מ ל ח מ ה

חמה, הגרמנים, ובתקופה מאוחרת יותר — אף מעצמות הברית, תכננו ונהלו את מערכותיהם בהתאם לעקרונותיו של ארפורט — זכו בהצלחות. ובמידה שזוללו בעקרונות אלה — נכשלו לחלוטין.

ארפורט משתדל להוכיח שמחשבותיו אינן חד-שות ואינן שונות בהרבה מן הדוקטרינות של קלאר וביק, מולטקה ושלפן, מטפחיה של האיסטרטגיה הגרמנית הקלאסית. ולעתים קרובות הוא מסתמך עליהם ומצטט מכתביהם על מנת להוכיח את אמיתות דבריו. ארפורט רואה בהפתעה את המפתח לנצחון, ולא דוקא בהפתעה שהושגה ע"י התקפה אגפית. לכן, כאשר מדבר גנרל ארפורט על האגף, אינו משקף את האסטרטגיה הגרמנית נוסח-שלפן דוקא, כי אין כוונתו ל"אגף", כמובנה הפשוט של המלה, אלא שמתכוון הוא ל"נקודות תורפה" היכולות אמנם להמצא גם באגף — אך גם בתוך קרביצורים, או במרכזי תחבורה ונקודות-צומת טופוגרפיות.

ביסודה, אין האסטרטגיה של ההפתעה אלא סיגולו של העקרון של הסכון בכוח. מוכן מאליו, שחשכוני יותר להחקיף בנקודות תורפה, מאשר בנקודות מבוצרות היטב, וכן ברור שיותר חשכוני להכות כאשר אין האויב מצפה למכה ומוכן לקראתה.

לפי קלאוזוויץ, ההפתעה היא צירוף של סודיות ומהירות, כותב ארפורט: "חשוב ביותר להעלים את התכניות מן האויב, שיבצר ממנו לאחוז באמצעי נגד. דבר זה אפשר לעשות ע"י הסתר, הסוואה או הונאה. אפשר להתעות את האויב בנקל כאשר אין הוא מצפה להכרעה מיוחדת. כאשר החלטה צבאית מבוצעת במהירות המפסימלית ישנה אפשרות טובה

ספרו של גנרל ולדמר ארפורט "ההפתעה במלחמה" נמנה על הספרים היסודיים ביותר שבספרות הצבאית. הספר עומד בשורה אחת עם ספרים כמו "עקרונות המלחמה" של קלאוזוויץ, "מלחמת משוריינים" של פולר, "מלחמת טנקים" של גודריאן, ועוד. ארפורט בודק ביסודיות את גורם ההפתעה במלחמות השונות, החל מן הקרב של חניבעל ליד קאנה, וגמור בקרבות שהתחוללו במלחמת העולם הראשונה (18—1914). כל שלב ושלב במערכה נבדק בהתאם לגורם ההפתעה שבו, וכן גם צורות הקרב למיניהן נבדקות לאור אותו גורם.

הרבה נכתב דוובר על ההפתעה, ע"י מפקדים וכותבים צבאיים. הרומאי פרונטינוס, למשל, כתב קובץ שלם על אופני ההפתעה ואמצעיה. גם פרידריך הגדול, מלך פרוסיה, יעץ תדיר לגנרלים שלו "להתעטף במלחמה לסרוגין בעור האריה או בעור השועל". ברם, עד הופעת ספרו של ארפורט לא נחשבה ההפתעה כתנאי הכרחי ועליון בכל תכנון מלחמה. בהפתעה ראו גורם מסייע, שבכזל או בהזדמנות, ולא תוצאת אסטרטגיה מתוכננת. ויש אומרים כי עד התקופה האחרונה העריכו הגנרלים ביהוד את הגורם המספרי, ועקרון רכוז-הכוח עמד מעל לכל במחשבתם הצבאית.

ספרו של ארפורט, אשר נכתב בתקופה שבין מלחמת העולם הראשונה והשנייה, פותח תקופה חדשה במחשבה הצבאית. מלחמת העולם השנייה, שהיתה כה עשירה בהפתעות — אשר בוצעו ע"י טקטיקה שונה, טכניקה חדשה, נשק חדיש וכי"ב — מוכיחה בעליל את צדקת מחשבתו של ארפורט. אפשר לומר: שבמידה שבתחילת המל-

להפתיע את האויב. סודיות ומהירות תלויים זו בזו. כאשר אין אפשרות לשמור על הסודיות יש להגביר את המהירות, ובמקרה שמהירות אינה באה בחשבון יש להסתיר ככל האפשר את הפעולות היעילות.

כמובן, שמהירות אין פירושה דוקא צעידה מהירה, תוך התשתת כוחותיהם של הגייסות, אלא זוהי פשוט נקיטת פעולה מהירה מזו של האויב.

גנרל ארפורט מזכיר כמה פעמים את שיטות ההטעיה אשר בהן השתמשו הגרמנים במלחמת העולם הראשונה. שעה שהתחילו בהתקפות הסחה במקומות משניים על מנת להטעות את האויב ולהעלים את מקום ההתקפה הממשית.

לכל אורך הספר עוברת כחוט השני ההנחה היסודית, שכל קרב צריך להתנהל בכונה להשמדתו המוחלטת של האויב. "עקרון ההשמדה הוא החוק היסודי בכל מלחמה", כותב ארפורט. "הוא קשור קשר הדוק לעקרון ההפתעה".

גנרל ארפורט מזכיר לעתים תכופות שיש לנסות להשמיד את האויב בקרב מכריע אחד. כפי הנראה סבור הנה בדומה לשליפו, שצורת המלחמה האידיאלית היא ה־ "Vernichtungs Schlacht" ("קרב ההכחדה").

בתחילת מלחמת העולם האחרונה שמו להם הגנרלים הגרמניים למטרה שמוש בעקרון זה, ואכן, זכו בהצלחות רבות. הקרב ליד קוטן גו שבר, למעשה, את כוח הצבא הפולני; והקרב ע"י סדאן וכיתור קבוצת הארמיות הצפוניות של בעלי-הברית, הכריעו את המערכה בצרפת. "בתחילת כל מלחמה קיימת אפשרות להפתיע את האויב בזמן או במרחב" כותב ארפורט. והוא ממשיך: "אסור לאויב לדעת את זמן שעת האפס וכיצד יהיו ערוכים הכוחות המחקיפים. אפשר להשיג הפתעה גם ע"י מכשירי מלחמה חדישים וגם ע"י טכניקת קרב חדשה. כל צורות

ההפתעה, באם הן מצליחות, עלולות להביא את האויב לידי מצב קשה". מכל מקום, "אין פעולות אופנסיביות כדאיות אלא במקרה שקיימת אפשרות שהאויב יופתע על ידך".

"בתנאי ימינו", כותב ארפורט, "יש הרבה יותר להשיג הפתעות אסטרטגיות מאשר הפתעות טקטיות. בכל מקרה ומקרה צריך האויב להשתתף באופן פעיל כדי שההפתעה תהיה מוצלחת. ההנחה היא, איפוא, שהאויב יעשה שגיאות טקטיות, או יפגר בגיוס כוחותיו או בייצור כלי מלחמה."

"על מנת להשיג הפתעה יש לרכוז כח גדול ביותר בנקודה המכרעת. עליונות אבסולוטית בכל מקום היא בלתי אפשרית, לכן יש לנסות להשיג עליונות בנקודה מסוימת". בצדק אומר ארפורט שעקרון ההפתעה אינו דוקא לטובת הצד החזק, אלא להיפך, — צבא קטן וחלש יכול למלא את החסר, לפחות באופן חלקי, ע"י שמוש בגורם ההפתעה. ההפתעה אינה אמצעי לאופנסיבה בלבד; להיפך: — "צבא העומד בהגנה לוחם למען הנצחון באותה מידה כמתנגדו, וצריך אם כן אף הוא לנסות להפתיע את אויבו".

דוגמאות רבות לכך מן המלחמה האחרונה נמצא בהפתעות שגרמו הרוסים לגרמנים בטכסיסי ההגנה שלהם, וכן בהגנה המוצלחת של מעצמות הברית במדבר המערבי, ועוד. מתברר, שבמלחמת העולם השנייה גם הפתעות אסטרטגיות וגם הפתעות טקטיות היו מרובות יותר מאשר במלחמות קודמות. ואכן, בדרך כלל, היו תוצאות הפתעות אלה מרחיקות לכת. ניתן לסכם, איפוא, כדברי ארפורט, שגורם ההפתעה הוא אחד התנאים ההכרחיים לנצחון אם גם לא ה"מפתח לנצחון" היחיד. אמנם, הפתעה מוצלחת אינה מונעת בעד הצורך להלחם; אבל, מכל הבחינות, הרי היא חוסכת דם.

ממאורעות למלחמה

אלא ככל אותה תקופת מעבר גורלית, ציון אשר יכנס ללא ספק לכל אנתולוגיה עתידה על מלחמתנו, וישמש מקור לציטוט לכל ספרותותחים שיבואו, וכמוהם, כן רבות בספר זה מחכימים את הקורא, לא רק לגבי ההגנה בתל-אביב בלבד, אשר אופיה ומסורתה מוצאים בו את ציונם לא פעם, כי אם לגבי כל אותה תקופה של "הולדת" צבאנו, אשר עד כה ידוע עליה פחות מדי — וספר זה הנו מן הראשונים לגשירת השטת, אשר טרם הוא, בתולדות כוח המגן שלנו, ועוד יהיה מן הראוי לחזור ולנתח באורח ממש ומפורט יותר את גופי העניינים שבו ואת גרעיני הלקח אשר הם הכילו.

ספר זה, המעלה את עלילת פעלה של "ההגנה" במחוז תל-אביב בששת חדשי ההאבקות וההכרעה נובמבר 1947 — מאי 1948, מגיע — מסיבה שלא היתה תלויה במערכת — באיחוד לסקירתו בחוברת זו, ועל כן לא ניתן לציין את הספר רב הכמות אלא בשורות מעטות בלבד. אשר לרושם הציוני — הרי אין ספק כי זה אחד הספרים ההדורים והמעובדים ביותר שהופיעו עד כה על מלחמתנו, והמסות רבות העניין משמשות קשר מן ה"הציוני" אל הבנת הלקח הטופוגרפי והטקטי. דברי ההקדמה של ד. בן-גוריון מקפלות בתוכן, מרובה בתוך מעט, את ציון תפקידה של ההגנה לא רק בתל-אביב בלבד.

פיקוד ואפסניה

המפקד, אף לאחר שיתחשב בצרכי האפסניה בניתוח המצב, ישקול שבכדי לנצל את גורם ההפתעה יהיה עליו להחליט החלטה אשר לא תמיד תהא הנבונה ביותר מנקודת ראות האפסניה.

מכאן שגורם האפסניה נכלל בתוך ניתוח המצב, וצריך יהיה להעריכו ביחס לכל יתר הגורמים, והצרכים בכלל, אשר יקבעו בכל מקרה ומקרה את החשיבות היחסית של גורם האספקה.

פיקוד ואפסניה צריכים להיות מתואמים כך שכל סיכוי לחיכוך בין השנים יוכל להיות מחוסל מראש, והפעולה המתוכננת תוכל להיות מבוצעת בהצלחה. על המפקד לרעת מהם התנאים הדרושים לשימוש היעיל של האפסניה, ואילו אנשי האפסניה צריכים להשתדל בלי הרף שלא להכביר על אפשרויות המבצע של הפיקוד, ולסייע להם ע"י הקצאת אספקה כך שהפעולה תהא נתמכת ונכונה. הדוגמאות הבאות תיטיבנה להסביר את העקרונות שקבענו.

בתכניות המוקדמות לפלישה לאירופה, קבעו קציני ני בנות-הברית, האחראים לתכניות האספקה, שיהא הכרת, מן ההתחלה, בגמל רציני היכול לפרוק כמה ספינות בעת ובעונה אחת, באם רוצים שדרג האספקה יוכל למלא את תפקידו. מאידך, היתה עיקר ההתגוננות הגרמנית מבוססת על אבטחת נמלי-המפתח, וכיבוש נמל כזה צריך היה להיות כרוך במאמצים יוצאים מן הכלל ובאבידות רבות. גם במקרה של הצלחה היתה צריכה פעילות ממושכת, יחסית, להקדים את הפלישה, וכך היו מאבדים את ההפתעה.

בחירת איזור הפלישה עוררה בעייה של שני ניגודים. מצד אחד היה צורך בגמל גדול על מנת לאפשר את הסיוע הלוגיסטי, ומן הצד השני הוכיח הניתוח של הצרכים הטקטיים שתפישת נמל כזה תהא כרוכה בקשיים עצומים. לבסוף נמצא פתרון אשר הביא בחשבון את שני הצדדים; הוקמו ושוכללו שני נמלי "מלברג" מלאכותיים גדולים. דבר זה איפשר לפלישה להתפתח ללא ההסתכנות שבעריכת התקפה ישירה כנגד נמל גדול כל שהוא.

מלחה"ע השניה חזרה והדגישה את אשר נתברר כבר במלחה"ע הראשונה, ואשר הוכלל בתקנונים ובספרי ההדרכה למפקדים: חשיבות ה"אפסניה", ויחסה לפיקוד.

אמנות ציוד, אספקתו והחזקתו של כוח צבאי היתה מזמן נושא למחקר ולעיון. אך יש לחשוב שבמקרים רבים טטה מחקר זה ממטרות, והתוצאה היתה שרבים סיכמו כאילו ה"אפסניה" מנוגדת היא ל"פיקוד".

מצד אחד היו כאלה אשר גילו ענין-אמת בשאלות האספקה, והעמיקו חקור בשטח זה ללא כל עידוד במשך כל שנות השלום. ומצד שני, זלזלו אלה העוסקים בלימוד האינטרטיגיה והטקטיקה של המבצעים, בבעיות האפסניה, מבלי להתחשב בחשיבותן. הטעות הראשונה של חוסר ההתאמה בין הפיקוד לאפסניה, היא אשר הביאה, כפי הנראה, לאותו מצב בלתי רצוי, בו חתרה כל אחת משתי תפישות-יסוד אלה בדרך נפרדת. היתה זו התוצאה של חוסר בהבנה, שיתוף והבנה הדדית. יש לציין, שכיום נשתנו הגישות, וכי, שלא בהתאם לניגודים שמקודם, קיימת עתה התענינות ערה, וניכרת, אשר תביא בעקבותיה לתפישת חדשה של הזהות שבין שתי הפונקציות הללו: של הפיקוד והאפסניה.

היום חייב מפקד להכיר בחשיבות האפסניה, ובכמה מקרים תהא לגורמי-אפסניה השפעה מכרעת על החלטותיו. אך יש גם לזכור שחשיבות האספקה יש ומשתנה אף היא, והריהי קשורה בגורמים שונים אחרים. יש להביא את האפסניה בחשבון שאר הגורמים המשפיעים על ניתוח המצב, אך יש להזהר שמא תהפוך להגבלה בשיקוליו של המפקד. אחר הכל, לא נוצרה האפסניה אלא למען המבצעים. הנסיון הורה שהערכות משוערות לגבי צרכי האספקה קטנות לרוב מן הצרכים. יהיו מקרים בהם מציאותה של האפסניה, או שמירתה לעת-מצוא, יקלו על ביצוע הפעולות. ומאידך, יהיו מקרים, כאשר

* מהוך מאמרו של מיור ד. מרוי א. פווי ב, רביסטרה מיליטרי הארגנטינאי, מאי 1948.

„את הלוגיסטיקה ניתן להגדיר כמדע העוסק בתכנון ובהוצאה לפועל של תנועה צבאית. פעולת פניו ואספקה. כאשר צעדו הצבאות בזמן הקדמון כרגל, כאשר ניוזנו מן הכפרים אשר כבשו, וכאשר השתמשו באבנים וחניתות ככלי-הקרב העקריים שלהם, היתה הלוגיסטיקה נטולת חשיבות, אולם צבא חדיש, ולו גם של מדינה קטנה, זקוק ליותר מ-א-ה-א ל-ף פרטי-אספקה, לכמויות עצומות של דלק לאפשר למכוניות, טנקים ומטוסים למלא את תפקידם, ולזרם בלתי פוסק של סוגי תחמושת שונים לארטילריה ולנשק הקל. הצבאות בימינו חייבים להיות מוכנים לקראת מלחמת תנועה ותמרון, ולשם כך הכרחי תכנון וביצוע לוגיסטי נכון.“

מיוזר ג'ו לנדאו

הריינוס. ברור שפעולה כזו היתה כרוכה בסיכון, וסכויי הכשלון היו רבים, אך המפקד הבין היטב שנצחונות כרוכים בהסתכנויות מהכרה, תוך מידת אחריות מספקת בזמן הנכון. גנרל איזנהואר בחר להסתכן.

רבה היתה הבקורת על החלטה זו, ובעיקר כיון שהמטרה לא הושגה, אך המפקד האמריקאי קיבל עליו מלוא האחריות כשאמר: „ההחלטה שלי לרפז את מאמצינו בנסיון זה להבקיע אל תוך מרכזה של גרמניה, בטרם הספיק האויב ליצב את עמדות ההגנה שלו לאורך הריינוס, הביאה לדחיה בפתיחת אנטרפון ובהכשרת הנמל כבסיס האספקה העיקרי שלנו. קבלתי את מלוא האחריות לכך, והריני מאמין שהתוצאות האפשריות, ואף אלה שהושגו, הצדיקו את הסיכון המחושב הכרוך בכך.“

בדוגמה זו ראינו כיצד במצב של ניגוד בין תביעות האפסניה ואפשרות טקטית, בחר המפקד האתראי להקדיש את עיקר מאמציו לאפשרות הטקטית, ואלו האתראים לאספקה שיתפו עמו פעולה בלב שלם, במגמה לאפשר את המבצע. תכנון קפדני ומדוקדק הופעל לשמור על כל מלאי האספקה, שנוצל עד קצה גבול יכולתה, וכן הוקם מרכז אספקה כביר לסייע לפעולת הכוחות המוטסים, שנסתיימה בכשלון, ליד ארנהיים.

ניתן לראות כאן בנקל עד כמה הדוק הקשר בין הפיקוד לאפסניה, ועד כמה „האפסניה מהוה חלק מניהול המלחמה“. ניתן גם לראות עד כמה זהו הפיקוד עם האחריות להכרעות על האפסניה. אכן, זהות זו תובעת הבנה ומזיגה של הענינים המשותפים, הנוגעים זה בזה בתחומה של ממלכת הפקוד.

התפישה שהתכרה קודם לכן מוצאת כאן היטב את ביטויה: הפיקוד הכיר בחשיבות היסודית של האספקה באותו מצב, ובהשפעתה על תכניות הפלישה.

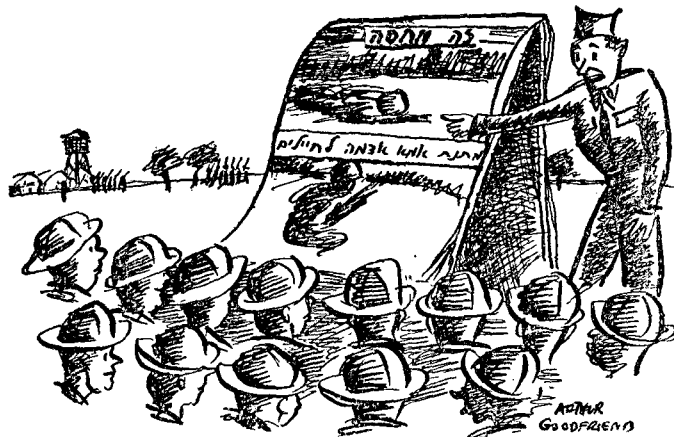
***

כפי שנאמר קודם לכן, הוכח בעליל שלוגיסטיקה היא בעלת ערך משתנה, בהתאם לחשיבות היחסית של הגורמים האחרים בניתוחו של מצב מסוים. משהו בדומה לזה אפשר לראות מן הדוגמה הבאה. משהגיע גנרל איזנהואר לגבול הגרמני היו כבר דרכי-האספקה שלו מתוחים עד קצה גבול היכולת. מכוניות האפסניה צריכים היו לעבור כ-500 ק"מ, וכן היה צורך במספר גדול של מכוניות, ציוד ואנשים. נמל אנטרפון שנכבש ע"י הבריטים יכול היה אמנם לפתור בעיית אספקה זו, אך הדבר חייב פעולה גדולה לשחרור הדרכים בין קוי החזית לאנטרפון, שקטעים מהן הוחזקו ע"י הנאצים. פעולה כזו היתה מחייבת ריכוז כל הכוח שהיה מצוי אותה עת לאותו כיוון, וזיתור על פעילות בשאר גזרות החזית. אין ספק שהיתה הצדקה לפעולה כזו, שהיתה קשורה קשר הדוק בבעיות האספקה. ואכן רבים במטה צידדו בזכותה.

אותו זמן נסתמנה אפשרות לכיבוש מעברות נהר הריינוס ע"י מערכה זריזה. דבר זה היה מפתיע את הגרמנים והיה מאפשר לכוחות הברית להגיע למישורים של צפון גרמניה דרך ארצות-השפלה, וכך היו מתאפשרים עיקוף קרויגפריד, ומסע לעבר ברלין.

ההחלטה לא היתה קלה. בנתחו את המצב, ידע מצביאי כוחות הברית היטב את כל קשיי האספקה העומדים לפניו, אך מאידך ראה את החסכון הגדול בכוחות אדם הטמון בפעולת ההפתעה לעבר מעברות

..ת י ק י ג ר א פ י

לפני מספר חוברות, הוגשו ב"במת מערכות" מספר הצעות למכ"שירי הדרכה, אשר יסייעו בהמחשת הנושאים בזמן האימונים. אחת ההצעות היתה לזוה"הסברה. להלן, רשימה הלקוחה מ"ידחון הרגלים" האמריקאי, המספרת אף היא על לוחות הדרכה הנפוצים בצבא ארה"ב זה כמה שנים, אם כי בשימוש שונה במידת-מה מזה שהוצע ב"מערכות".

* *

משהו חדש נוסף לאמצעי ההדרכה הרבים של הצבא. הוא מורכב מסדרת לוחות, בגודל מספיק כדי יכולת

ההבחנה בהם ע"י כיתה (אשר עיני אנשיה בדרגה א1) מלפנים מצוירות עליהם תמונות — ומוסברות מאחור. אנו מכנים אותו בשם "תיק-גראפי". לאימון בקליעה למטרה אנו משתמשים זה כמה חדשים במכשיר כזה, וככל דבר אחר שהגו בבחינת "חי דוש" — כבר זכה לכל כנויי הברכה והקללה.

ישנם קולונלים הרוטנים כי שיטת ההדרכה היחידה הבאה בחשבון היא שהאיש יגחן בבוץ ויירה למטרה, ואלו לויטננט הזקוק למין עזר כגון זה כדי ללמד לאנשיו כיצד יורים, ראוי לו שיחזור לשולחן ההרצאות במדעים טהורים. ישנם עצלנים המתנפלים על "הפורטפוליו"¹ כעל אישור-שהיה מהוץ למחנה. הוא חוסך להם את עבודתם — ובכן למה לטרוח מעבר ומחוץ לאשר בו? — הרי ה"מכשיר", ועל המדריך רק לקום ולקרוא את החומר הכתוב מאחור, כאילו כל זאת נכתב על ידו. וישנם אפילו חניכים המדמים לעצמם כי משיגיע הזמן יוכלו לשנן לעצמם, ע"י הסתכלות מהירה בתמונות, את הנקודות העיקריות בקשר לקליעה למטרה — ואם כן למה הדיאגה לסגל את כל "עסק ביש" הזה תוך כדי שכיבה בבוץ? אולם האמת היא, שהפורטפוליו הגראפי איננו "במקום" לזיעה. אין הוא בא לשמש משענת למדריך עלוב, או "כעושה את המלאכה" למדריך הטוב. הוא לא יביא כשלעצמו את הקליע קרוב יותר אף כזית לנקודת-המכון. אין הוא מוזה יותר, או פחות, מאשר עזר למאמן ולמתאמן כאחד.

(1) תיק נידות, תמונות או תעודות באנגלית — השם שנתקבל בשביל ה"רפורט" המתוארת ברשימה זו. המער.

תיק-גראפי אחד ניתן לכל יחידה בצבא חיל-היבשה, הצי והאוויר, העוברת אימונים בקליעה. הלוחות נתונים בתיבת דיקט-עץ, המתקפלת כך שתוכל גם לשמש ככוננית. גדול כל לוח הוא כ"120 ס"מ אורך ו"80 ס"מ רוחב.

הרעיון שביסוד הפורטפוליו הגראפי אינו חדש בצבא. בביה"ס הצבאיים, כבוטס-פוילט ופורט-בנינג, הושם הדגש תמיד על השימוש באמצעי-עזר חזותיים וביחוד לוחות. הריהם מרכזים את תשומת לב קהל הנוכחים, המדריך יכול לבקר את כיתתו, והחניך — לראות כיצד נעשה הדבר, ואח"כ לבצעו. אין התיק-הגראפי יותר מאשר לוחות רצופים, הערוכים בהתאם לתכנית השעור, נוחים לנשיאה (ע"י גיפ או מכונית), ובלתי תלויים בזרם חשמלי, זרקורים או כל ציוד אחר.

הרשימות שמאחורי הלוחות משמשים בעיקר כראשי-פרקים. על המדריכים לודע עצמם עמן לפני בואם לשעור, ואח"כ להחיות אותן ע"י הסברה והצגה חיה. התיק הגראפי תורם לאחידות האימון, ומונע בעד הרברבנים ומעוטי תשומת-הלב מהרחיק יתר על המידה מקו ההדרכה הרשמי.

הוא מפחית מומן ההכנה הדרוש למדריך, מאחר שהוא משמש כציוד-דבריה. המוכנים מראש, למדריך: ועל כך אסיר-תודה לו במיוחד הקצין המתחיל. אולם היו מקרים בהם מפקד כיתה היה עומד, חבוי חציו מאחורי הכוננית, וקורא את הטקסט לכיתה משועממת. קצינים אלה הנם, מבלי שיבינו זאת, אויביו בנפש של הפורטפוליו.

נית על הקרקע, ומאגדים את הכיתה, כשהיא כורעת על ידיה וברכיה, מסביב ללוחות.

לרוב מציבים את הלוחות בשדה, מקום בו יכולים האנשים להינעץ בהם משך ההפסקות בין פרקי השעורים. מדריכים טובים, נוסף לכך שהם מיחדים את הדבור בקשר לתמונות ומצביעים עליהן, גם משתמשים באנשים מאומנים למען הפגן כמרכן את הפעולה. הפורטפוליו נוטה להביא לידי אהדות בפעולות הללו, ומבטיח ביצוע נכון. אם התמונה מצביעה על אופן מסוים בביצוע הפעולה, אין המפגין יכול להיפטר בנקל ע"י בצעו אותה בדרך אחרת.

לעתים קרובות מציבים את הלוחות המצויירים בחדר העבודה של המחלקות, ונתברר שהאנשים היו נוהגים לעיין בהם בזמנם הפנוי, לאחר האמונים. בימים גשומים משתמשים בהם בתוך חדרים, כנהוג בהוראה בעזרת לוחות אחרים; אולם בדרך כלל מוציאים אותם החוצה. באימוני גדוד — מש תמשים בכמה תיקים כאלה המוצבים בנקודות שמהן יוכלו כל המשתתפים בתרגיל לראותן.

תכונתו הגרועה ביותר של אמצעי העזר הזה היא ההזדמנות שהוא מספק לקצין עצלן לסמוך עליו יתר על המידה, וע"י כך לפטור עצמו כביכול, מן המלאכה. אולם, כפי שכבר צוין, אין התיק כלי-יכול.

עד כה (סוף שנת 1943) יוצרו חמישה תיקים כאלה: קליעה למטרה ברובה, וסיור כבר וכו' לתפוצה רחבה. עזרה ראשונה, קריאת מפות, והגנה מפני התקפות חיימיות הנם בדרך להצלחה. הריהם מהוים פחות או יותר מסגרת אחת: תמונות גדולות ומנימום של טקסט מלפנים; וטקסט, הכתוב בנוסח שיחת-רעים, מאחור. לעתים מתגנב לתיק הלוחות נוסח לשון ספרי התק- גונים הרשמיים, אולם לרוב מנוסח הטקסט בלשון בה ידבר המדריך, כשהחומר הרציני מלווה בהלצות. כתשעים וחמישה אחוז של ההוראות מנוסחות באופן חיובי, בהצביען על הדרך הנכונה כיצד לעשות דברים; אולם פה ושם הוכנסו, לצורך ההדגשה, פסוקי הוראה על דרך השלילה, המיוחסים לטוראי "ג'ו ג'רק" העושה הכל בשגיאות. הניכוי הכיתה מתבקשים, תוך כדי השעור, להצביע על השגיאות, וע"י כך ניתנת להם האפשרות לחדד את ראייתם ולסקור את הנושא מן הכיוון ההפוך. בבחינות אלו של הנלמד יכול מדריך סקרן למשש עד כמה היטיב לשמש כמורה.

קצינים שונים משתמשים בתיק בצורות שונות. כמה מהם קובעים אותו על שולחן שדה, ועורכים את הכיתה שתשב כמה מטרים הרחק ממנו למען אפשר שדה-ראיה מכסימלי לכולם. אחרים אוהבים לעבוד עם קבוצות קטנות יותר, בקבעם את הכוונ-

ב ח י ר ת ס מ ל י ם

והרבה תכונות אחרות באים לידי ביטוי בשעות הפנאי, בצריף המגורים, מחוץ למחנה ובהזדמנויות רבות אחרות שמחוץ לפיקוח הקצינים. חבריו ליחידה ראוהו בכל אותן הזדמנויות, אך לא כן קציניו. מכאן שאנשי יחידתו יכולים לקבוע יותר טוב את כשרונו של חברם ואת תכונות מנהיגותו.

תאר לעצמך שאתה מפקד פלוגה וברצונך להעלות חייל אחד לרב-טוראי. כנס את כל בעלי ה"דרגות השרוליות" שבפלוגתך, או באם הם רבים מדי — רק את הסמלים. חלק עפרון וניר לכל אחד מהם, הסביר להם שעליהם להעריך מועמדים לתפקיד מפקד-כיתה, והוסף שעצם העובדה שאחד מהם מציין חייל מסוים אינה עדיין הצהרה פומבית שאכן זהו הטוב שבאנשים, אלא שפשוט זהו ציון שאדם זה ראוי לתשומת לב מיוחדת.

כל אחד מהם ירשום את כל השמות שאתה מקריא בפניהם ואז תסביר להם שזהו קלפי השאי

המסגרת הרחבה של הצבא הסדיר, סדרי המשטר והנהוג ההכרחיים, מרחיקים את מפקד הפלוגה מאנשיו במידה כזאת שקשה לו להעריך נכונה את תכונותיהם. משום כך הופכת בחירת האנשים מתוך היחידות לתפקיד מפקד-כיתה, או סגני-מפקד-כיתה, לקשה ביותר. הצעה מעשית, כיצד להתגבר על בעיה זו מציע קולונל אמריקאי, מפרי נסיונו הוא ביחידות שונות של צבא ארצות-הברית. הרעיון כשהוא לעצמו פשוט וטבעי, ואין בו כל חידוש מיוחד. לעומת זה מענינת הצעתו המעשית להגשמת הדבר. והרי עיקר דבריו, כפי שנתפרסמו ב"ירחון-הרגלים" האמריקאי.

לעתים רחוקות יכול הקצין לדעת את תכונות החייל אשר הוא ממליץ על העלאתו בדרגה, פרט להכרת האופן בו ימלא את חובתו. זו אמנם צריכה להיות אבן הבוחן העקרית. אך הרבה מכושר המנהיגות של האיש, יכולתו להסתדר עם חבריו, נאמנותו,

המשנה יהיו גסטרות ממש, מפקד הפלוגה. אך עלולות להיות סיבות שונות בגללן לא ירצו לדבר בגלוי על ההתאמות היחסיות של מספר אנשים ביחידה. באם אינך מעונין במיוחד להשוות את דעתו של כל בעל "דרגה שרולית" לזו שלך, הרי הימנע מלדרוש מהם שירשמו את שמם בתחתית גליון ה"קלפי".

באם נוצרים חלוקי דעות, יכול אתה לשאול את מפקדי המחלקות שלך לדעתם. הנסיון הורה שכדי לקבל את התוצאות הטובות ביותר לא רצוי לשתף את הקצינים באותו משאל עם השאר, כדי לא להקשות על נוחותם של האחרונים.

ושאינם צריכים לחתום את שמם על הערכותיהם, אך התרה בהם שלתועלת היחידה כולה עליהם לעשות זאת במלוא האחריות. לאחר זאת על כל אחד מהם לציין את המס' 1. ליד השם שהוא חושב למתאים ביותר. ואת המס' 2. ליד השני בתורו, וכך הלאה; עד שכל שם ברשימה זכה למספר סדורי הקובע את מנהיגותו, עמדתו ויכולתו היחסיים. ואז הנך בודק את המספר בו זכה כל שם. המועמד בעל המספר ה"קטן" ביותר הוא כמובן המתאים ביותר למינוי רב-הטוראי לפי הערכת כל בעלי ה"דרגות השרוליות". המועמד בעל המספר השני בקטנותו זוכה במקום השני, וכך הלאה. שיטה זו מבטיחה לכל "בוחר" את הסודיות שב- בחירתו. אמנם אין לכאורה סיבה לכך שדעות מפקדי

מסקינה

ע ש נ צ ב ע ו נ י - ל ז י ה ו י

אלא שאותה שעה לא עמד לרשות הצבא עשן כזה, ואף לא עסקו בייצורו. כך ניתנה הוראה לשרות המלחמה החימית למצוא מכשיר אשר יפלוט בנקל סוגי עשן צבעוני רבים והחלו בתהליך הייצור. כמה חרשים לאחר מכן נוסו הרימונים שהוכנו והתוצאות היו מוצלחות ביותר. המוצר הסופי היה כלי-נשק בגודל ובצורה של רמון העשן הרגיל, שיכול היה לפלוט עשן בשבעה צבעים מבריקים או בולטים — אדום, כתום, צהוב, כחול, ירוק, סגול ושחור.

טרם למדו לנצל את השימוש בעשן הצבעוני על כל פרטיו. אך אפשר, בלי כל קושי, לחזות כל מיני שימושים בו. לסימנים בין חיל-אוויר לכוחות היבשה אפשר להרכיב "קוד" עם מספר בלתי מוגבל של צירופים שונים. ולשם תוספת אפשר גם לצרף את רמון העשן-הלבן. כלי-הרכב יכולים להשתמש ביום אחד ברמון הכחול והצהוב ולהחליפם למחרת בירוק ובאדום. כשהנהג צריך לזהות את עצמו הוא שולף החוצה את הפיץ ומשליך את הרמון. העשן מתפשט תוך שלוש ארבע שניות ומחזיק מעמד כשלוש דקות.

עמדות פיקוד יכולות לזהות את עצמן למטוסים ידידותיים ע"י צבעים שונים. סימנים ניתנים להד- לפה בין מטוסים באויר ע"י מפתח צבעים מיוחד. בתוספת מצנח קטן אפשר להצניח את הרמונים ממטוס-צפית על מנת לציין בדרך זו מסרות לחיל-התותחנים, או להתקפות הרכב המשורין. כן אפשר יהיה לסמן את גבולות השטח שמעונינים

כל צבא חדיש, המשלב חילות ושרותים שונים בפעולותיה, חייב למצוא פתרון לקושי שבזיהוי ההדדי בין חילות-האוויר וכוחות היבשה. אי ההבירות בזיהוי מביאה לתקלות רבות, ובסופה באה לרוב הפקודה לכל כוחות היבשה לפעול כנגד כל מטוס, הנראה טס בשמים, — ולהיפך, הוראה לכל מטוס לפ- גוע בכל כוח הנראה על הקרקע. צבא ארה"ב הקדיש מאמצים רבים לחקר הבעיה, ועל כך מספר גנרל אמריקאי ב"ירחון הרגלים".

זיהוי טנקים ידידותיים עורר בעיה החמורה הן לחיל-המשורין והן לחיל-האוויר. קשה מאד להציג סימן שיבליט מיד למטוס הידידותי את זהות כלי- הרכב, ואשר בעת ובעונה אחת לא ישמש מטרה בולטת ונוחה-לכוון לתותחי האויב או למפציציו. בראשית 1940 החלה מועצת החיל-המשורין לטפל בבעיה דוחקת זו. הפתרון הפשוט ביותר היה צלב, עגול, או כל צורה גיאומטרית גדולה אחרת, שהיתה צבועה בלבן או בצהוב, על גבו או צדו של כלי הרכב. התברר, שהצבע הצהוב בולט מאד ואפשר להבחין בו אף ממרחק גדול ביותר. אך אותו זמן בלט הצלב גם כמטרת-כיוון מצוינת, וביטל כל נסיון ואפשרות של הסוואה. התברר מיד שסימן זה יסכן את הטנק יותר מאשר אם יהיה בלתי מסומן, עם האפשרות להיות מופצץ ע"י מטוסיו הוא, נוסף על אלה של האויב.

ניסו כל מיני אמצעי זיהוי אחרים, אך אף אחד מהם לא השביע רצון. דגלי אתות, זיקוקין, ופחיות עשן נוסו אך נפסלו. הוצע שימוש בעשן צבעוני,

בהפצתו האוירית ע"י עשן בבתי-קבול גדולים יותר, או שיירה בעזרת פגזים ארטילריים, כך שיהיה זיק מעמד יותר זמן. הצבעים צריכים להשתנות כל יום, כך שיבלבלו לגמרי את האויב. לפעולות לילה אפשר להשתמש ברמון התרמיט

הישון הצבאי

כתיבה צבאית - כיצד?

מ"ד 14, השופע אור לבן הכולט עד לגובה של 3 ק"מ לערך. ה"קוד" במקרה זה יהיה מספר הרמונים המופעלים, או צורה גיאומטרית מסוימת שתבנה בעזרתם.

„בראשית“. המשפט הראשון בו מתחיל: „בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ“, והנה ידע אתה כמה עוסק הפרק הראשון.

המשפטים הבאים של פיסקה זו מרחיבים את הראשון. ככל שתקצר פיסקה זו הרי זה משובח. אין היא אלא מכינה את הקרקע. דומה הדבר לישור שטח לפני שמתחילים לבנות בנין. אין להמנע מכך, ועל כן עשה זאת בקיצור, וגש לעיקר המלאכה.

לעתים קרובות נוח לחבר פיסקה זו להמשך ה"רשימה ע"י פיסקה מחברת קצרה, בעלת שורה או שתיים. משפטים כאלה הם:

העובדות הן כדלקמן:

פרשת הויכוח ניתנת בזה:

שני הצדדים של בעיה זו הם:

משהקמת קישור זה, הנך ניגש לעצם הנתוח. גם לכך יש כמה כללים. עליך להיות צמוד לנושא; עובר דות חסרות חשיבות, תאריכים מיותרים, או מאורעות צדדיים מן ההכרח להמנע מהם.

העלה את העובדות בסדר כרונולוגי. יתכן ותת"פתה להעלותם בסדר גאוגרפי. עלול אתה לדמות לעצמך שקל יותר לתאר את מה שעשה נפוליון בנטרלו לפני הקרב, בזמנו ולאחריה, ואח"כ לעבור ולספר את אשר עשה ולינגטון בכל אותם זמנים. יתכן ונוח הדבר לכתיבה; אך קשה ביותר לקריאה ולהבנה. מוטב לספר את אשר עשו שניהם ביום הראשון, ואח"כ בשני וכך הלאה. שיטה זו מוליכה לסיום הטוב.

שעה שישנם כמה צדדים לבעיה, קיימות לרוב טענות בעד וכנגד כל צד. יכול אתה לבחור באחת משתי הדרכים להעלותם. יכול אתה, תחילה, לכתוב את כל הצדדים השונים של הבעיה, (ואפילו לסמנם בסדר הא"ב), ורק אח"כ לפרט את כל הטענות הנוגעות להם. יתרונה של דרך זו הוא בכך שהקורא יראה את הצדדים השונים במבט עין ראשון. אם צדדים אלה חדשים, הרי שזו דרך טובה — הקורא ניגש לבעיה מיד לפי התלם אשר פתחת לו. אך יש בכך

רשימה זו באה להורות לנו כיצד לכתוב על נושא צבאי. הן בזמן שלום והן בתקופת קרבות, חשוב שקצינים ידעו להפעיל את עטם. הכתיבה הצבאית מושתתת על כללים ברורים, והרי כמה מהם.

ראשית, אינך יכול לכתוב משהו בלי שתהיינה לך ידיעות מוקדמות. הכתיבה חושפת את מוחו של אדם; אם המוח הוא ריק — לא יועיל כל שפע המלים כדי למלא את החלל. עליך ללמוד, איפוא, תחילה את הנושא, ול"ארגן" את מחשבותיך בטרם תיגש לכתוב. יתכן ותצטרך לעיין במסמכים, או לבדוק בספרים, יתכן ותצטרך לחטט בתאי מוחך השונים. זאת עיקר המלאכה, ועבורה משלם העורך בכסף, הבוחן — בציון טוב, וקצינים גבוהים — שולחים ד"ח משבח.

לכל כותב — שטותיו שלו, אולם אם רצונך בעבודה מסודרת ומזהירה, העלה בצורת רשימות את תוצאות מחקרך. רכז את כל העובדות במקום אחד, ואז יכול אתה לפנות את שולחנך מכל התיקים הרמיסמכים, ולגשת לעצם הכתיבה. הכתיבה הנה פעולה טכנית בלבד. לעשותה נאה — זו אמנם אמנות, אך יכול אתה להשיג תוצאות משיעור רצון באם תפעל לפי החוקים.

עליך להתחיל בכותרת. שני תפקידים לזו: רא"שית הריהי מפנה את מחשבותיו של הקורא לכיוון הרצוי לך, ושנית היא מרכזת את מחשבותיך אתה על העיקר. כתוב כותרת בראש העמוד. המנע מכך תרת כמו: „בעיה מס. 6“. בתורה מצוינים עשרה חוקים לאורח החיים הנכון. אין כותרת נאה להם מ"עשרת הדברות". השתדל שהכותרת שלך תהיה דומה; עליה להסביר את אופי רשימתך במינימום המלים האפשרי.

ועתה גם לכתיבת הפיסקה הראשונה. ספר את החדשות במשפט הראשון — זהו אחד מעקרונות העתונות. עקרון זה נאה לכל בהיבט. ראה את ספר

* מחיר רשימה של לט. קולגל הניקר ב" Army Quarterly" הבריטי. ינואר 1949.

מגרעת. באם רוצה אתה להסתמך על צד זה או אחר, הרי שאתה נאלץ להשתמש בבטריים כמו: „ראה (ב') למעלה“, דבר המנתק את רציפות המחשבה של הקורא.

הדרך השניה היא להעלות, לאחר שציינת צד מסויים בבעיה, את כל טענותיך בעד ונגד. (בדרך זו אני משתמש כרגע). ותכונה היא בכך שיכול אתה לסכם כל צד וצד לחוד, בסוף הטענות לגביו. אך גם כאן יש מגרעת — שעה שהצדדים השונים אינם ידר עים לקורא, אין הוא יודע על מה מדובר עד אשר כמעט וגמר לקרוא את הוכוח כולו.

לאחר שהעלית את כל הצדדים הנוגעים בדבר וניתחת את כל אחד מהם, לא נותר לך אלא לסיים את רשימתך. פסקתך האחרונה צריכה להשלים ול- הקביל לראשונה. באם תמלא אחר כלל זה, תמנע משתי שגיאות. ראשית לא תעורר ענין חדש בפסקה המסיימת. באם ישנו ענין כזה, הרי שלא סיימת את הניתוח, ועדיין אינך מוכן לסכום, ושנית, לא תשאיר את הקורא בספק לגבי כונתך. באם ברצונך שיעשה משהו, שיחליט משהו, או שילמד משהו, הוא יראה זאת בעצמו בבהירות, והוא לא יאמר: „ובכן, מה עלי לעשות עת ה'?"

עד כה לגבי הבנין: הפסקה הראשונה, ניתוח הבעיה, והפסקה המסיימת. יש גם כמה כללים לגבי הסגנון וצורת הגשת החומר. רמת הלשון שלך חשר בה, אולם, גם בור ועם הארץ יסביר את כונתו, על אף השגיאות בדקדוק, באם ידבר בכנות ובפשטות. השיטה היא למוג את פשטותו של עם הארץ עם חלקקותיו של הדובר המושלם. לשם כך עליך להשר תמש במלים פשוטות, משפטים קצרים, ולקצץ ככל האפשר בשמות-תואר. המנע ממלה עתיקה בלתי ברורה ומסובכת. אל תאמר: „אוי לה לעיסה אשר הנחתום מעיד עליה“, אמור פשוט: „אל תהלל את עצמך“.

קל יותר להסביר מחשבות במשפטים קצרים מאשר בארוכים. המשפטים הקצרים משוים ישירות לסגנוןך, ממש כאותה „מכת-שמאל“ בהתאגרפות.

כותבים מנוסים משתמשים, לעתים, במשפט ארוך, בכדי להקל על האופי הטלגרפי של סדרת משפטים קצרים, אך תמיד יש חשש שמשפטים ארוכים יהפכו למסובכים; ויש סכנה שתטעה בפיסוק הנכון של המשפט. משום כך, המנע מהם עד שתהא בטוח בעצמך.

מססיימת את הכתיבה, עבור על הכתוב בשנית וחסל את כל המילים והמשפטים המיותרים. תיוכח שהרבה משפטים ארוכים יהפכו לקצרים, ויהיו בזכות זה, לברורים יותר.

בכמה מקומות נהוג להמנע מ„גוף ראשון“ בכתבי-בה. אך אסור שדבר זה יהפוך את המשפט למסובך, ואת הוראתו לבלתי ברורה. למשל: „אני מציע לך לשלם בזמן“ הוא משפט טוב, קצר והוראתו ברורה. אולם אם אינך רוצה להשתמש בגוף ראשון, עליך לכתוב: „רצוי שתשלם בזמן“ משפט זה עדיין ברור, ובתחום ההגבלות שבהמנעות מן הגוף הראשון, אך גדול הפתוי אצל קצינים רבים לכתוב: „רצוי שהי תשלום יעשה תוך מלוא ההתחשבות בזמן הנאות“. משפט זה הוא מסובך — המנע ממנו.

כמה „בטויים“ מאלצים אותך להשתמש במשפט ארוך. „באשר ל“ הוא בטוי כזה. „באשר לקצינים, התשלום שלהם ידחה“. זוהי דרך ארוכה לאמר: „תשלום הקצינים ידחה“. מדי פעם כשתתקל בבטוי זה, חשוב נא, עד כמה יכול היה המשפט להיות פשוט יותר. „בהתחשב עם העובדה“ הוא בטוי דומה. „בהת-חשב עם העובדה שאנו שוכנים לחוף ים, חשוב שיהא לנו צי חזק“. יכול אתה לאמר זאת כך: „אנו שוכנים לחוף ים, חשוב על כן שיהא לנו צי חזק“. המשפט נעשה פשוט יותר, מיד לאחר שהנך משמיט את הבטוי המיותר.

שני היסודות הם: לבסס את כתיבתך על מחשבה ברורה, ולכתוב את רשימתך לפי הכללים שפרטתי למעלה.

אלה הם חוקי הכתיבה הצבאית. נהג לפיהם וכתבי בתך תהא פורה.

חדושי טניקה נשק

מגמות בפיתוח הנשק - במרגמות הרוסיות

דהיינו קימוץ מנהלתי וציודי רב, ואף גמישות יותר בשימוש בתחמושת בקרב ובהפעלה טקטית של הכלים. והנה, מקצת צעד במגמה כזאת אפשר לראות גם בידיעות על שינוי שחל במרגמות ה"בינוניות" הסובייטיות, עוד במהציתה הראשונה של מלחמת העולם.

למען הבלטת השינוי — הכרחי לציין תחילה את טיפוס המרגמה הסובייטי האחרון שלפני מלחמת העולם השנייה: "מרגמת 1937".

"מרגמת 1937" עצמה הנה תוצאת שינויים ש-

הוכנסו בטיפוס המרגמה המובהק "סטוקס-בראנדט".

בעיקר על ידי הכנסת צורה אחרת של לוח-

הבסיס — אשר בטיפוס "סטוקס-בראנדט" 1930

היה מרובע. משקל הפגז — 3,35 ק"ג; מהירות-

הקלע המכסימלית — 202 מטר לשניה; הטוח

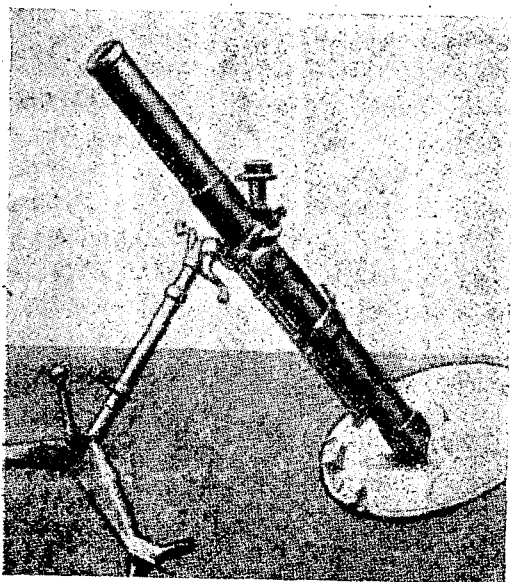
המכסימלי — 3100 מטר. להסעתה של מרגמה

זו נועד לשמש מין דראפון של יד, עם מתקן מאחז

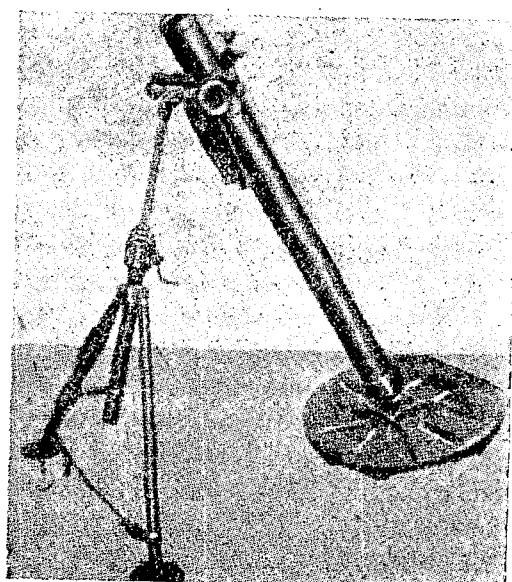
על הציר, אשר לתוכו משרבבים את המרגמה —

ואז, תוך שניות מעטות, מוכנה היא לטלטלה. גלגלי

עם גמר מלחמת העולם השנייה החלו, כידוע, נסיונות לסכם את ההתפתחות, שחלה בכלי-הזין במהלכה, ולסמן את הקיום המתקבלים ביותר על הדעת לפיתוחם הרצוי לעתיד. על כמה ממגמות-יסוד כאלו עמדו קוראי "מערכות" מתוך קטעי-סקירה, שנתפרסמו לפני כשלושת-רבעי שנה בגליון נדב'ה של הירחון ("מגמות בהתפתחות נשק הרב-לים", לפי חוברת-סיכום לקציני שירות-המדיעין השביערי). בין השאר הובלטה שם המגמה האפשרית לעתיד, למיזוג — או ביתר-דיוק, לשיי-לוב — טיפוסיה-המרגמות ה"קלות" מזה, והי-בינוניות" — מזה, ע"י כך שהמרגמות בנות 81 מ"מ שתיוצרנה בעתיד תהיינה קלות-משקל יותר (ע"י שינויים במבנה, ויתכן — ע"י שימוש חלקי במתכות וחמרים קלים יותר), ואילו במקום המרגמות ה"קלות" בנות 60 מ"מ, המקובלות עתה, למשל, בצבאות ארה"ב וצרפת, תונהגנה מרגמות 81 מ"מ מיוחדות, מותאמות לטוחים קצרים יותר (והן עצמן — קצרות יותר), דבר שהיה מאפשר, בין השאר, את האחדת הפגזים

מרגמה סובייטית בת 82 מ"מ דוגמת 1941

מרגמה סובייטית בת 82 מ"מ דוגמת 1937

של אותו דראופן צידו בצמיגים מובטחים בפני פגיעת יריות.

לעומת כלי-יריה זה יש להתבונן היטב ב„מרגמת 1941 הסוביטית. הקו הבולט ביותר שבה, זוהי הקטנות משקלה — אשר איגו מגיע אלא ל-47.5 קל"ג בלבד: הפחתה של 16.5 קל"ג — או יותר מרבע — לעומת הטיפוס הקודם. תוצאה זאת הושגה, בראש וראשונה, ע"י הנהגת משענת אחרת, בצורת דורגל נמוך. שינויים מסוימים נעשו גם לגבי מבנה לוח-הבסיס והקנה עצמו.

משקל המרגמה במפורק: הקנה — 18 קל"ג; לוח-הבסיס — 16.5 קל"ג; דורגל — 13 קל"ג. אשר לתכונותיה הבליסטיות — אין מרגמת 1941 שונה מזו של 1937. משקל הפגז — 3.35 קל"ג; מהירות-הלוע המכסימלית — 202 לשניה; טוח-המכסימום — 3100 מטר.

ברור הדבר מאליו, כי היא מתאימה יותר מקודמתה לטלת-יד, תוך נשיאת חלקים כמו שהם או בעזרת מתקני-גב מיוחדים. עם זאת, הוכן בשבילה גם „ציר-הסעה", בעל שני גלגלי ברזל קטנים, המאפשר לטלטלה ע"י גרר. משקלה הכולל, במצב כזה של הסעה, הוא כ-55 קל"ג.

בדאי שלא מקרה היה הדבר, כי מרגמה חדשה

זו הונתה בחיל הצבא הסוביטי דוקא בשלהי 1941, זמן מועט לאחר ההתקפה הגרמנית על ברית-המועצות. זאת, אשר הצריכה הודיינות מהירה, רחבה ועילה — עם זאת הבליטח את המענט היחסי של זיך-המרגמות בצבא הרוסי, דבר אשר היה ניכר למדי בתקופת המלחמה הראשונה. אין ספק כי במצב זה נקבעה דוגמה חדשה של מרגמה אשר גם ייצורה היה פשוט, זול ומהיר יותר; ואף מבחינה זאת יש בדאי ענין ב„מרגמת 1941" הסוביטית. זאת, ועוד: יש לציין את התבונה הטקטית והמנהלתית, אשר תוך הנהגת טיפוס-מרגמה חדש לא נגררה אחרי פיתויי-החידוש, ושמרה על טיפוס-פגז ותכונות בליסטיות, והים עם אלו שבכלי-היריה הקודם. הדבר הראשון איפשר שימוש גמיש ובלתי-מסובך בתח-מוש-מרגמות מצויה, השני — שמר על אחידות וחיות בהפעלה הטקטית, ומנע בעד אי-הבנות וטעויות-הפרשים אשר היו בדאי נגרמים תוך הפעלתן, במשולב, של יחידות שונות בעלות זיך-מרגמות נבדל בתכונותיו.

לחיפשי הצבא הסוביטי אחר צורות נאותות של זיך-מרגמות — יהיה בדאי עוד צורך להקדיש רשימות נוספות במדוך „טכניקה ונשק" אשר ב-„מערכות".

לקראת רכבי-זחלים כלי-שריון להסעת גייסות

זחלים שלם על פני רכבי-הכילים, על אף כל מעלותיו הידועות של הלז.

בצדו של נסיון זה — באה ההתפתחות החדשה בגורמים הטקטיים. רכבי-הסעת-גייסות — כמשוריק, כרגיל — היה תמיד פתוח מלמעלה (פרט למצבי הסואה, או מחפה-גשם ושמש); ומעלה נודעה לדבר זה: כי היה בו כדי להקל על הזניקה המהירה החוצה של חיל-הרגלים המוסע. אף הנסיונות, במערכת-נורמנדיה בקיץ 1944, לסגל רכבי-טנקים — בעל הזחלים השלמים, ושריון חזק יותר — להסעת גייסות התבססו על הסרת צריחים וגגות גם יחד. אלא שבינתים בא טיפוס-הפגזים החדש, בעל „מצ-תיראדאר", פרי טיפוחו של חיל-התותחנים האמריקאי. ופגזים אלה מאפשרים דיוק רב של קלי-עה אף על פני מטרות נעות, כשהפגז מתפוצץ — ומתזה את האפקט של „נפץ-אוויר", שבארצנו התר-גלו לכנותו „שראפנל" — בגובה של 10 מטר מעל למטרד. מציאות חדשה כזאת של שדה-הקרב היתה

ידוע גם ידוע רכב „הצאי-הזחלים" האמריקאי, אשר בשנים שלאחר מלחמת-העולם עבר-חדר גם לתוך מערכות-יונם של צבאות מדינות אחרות לא-מעשות. עתה נתעוררו כמה וכמה ספקות לגבי כושרו: בתנאים טופוגרפיים מסוימים — ובמסביבות הטקטיות המתחדשות של הקרב בזמננו. בבקורתם זאת הולכים, בעצם, אנשי צבא ארה"ב בעקבות הגרמנים — אשר רכב דומה, משלהם, הציי-זחלי, משוריק-למחצה (ורק מצדדין, ולא מלמעלה) שהר פיע בראשית מלחמת-העולם, שימש פאב-טיפוס קרוב לבן-סוגו האמריקאי. השגות מהסוג הרא-שון מכוונות לכושר-התנועה של „הציי-זחל", אשר לפי עצם שמו — „Half-Track" — מושתת על צירוף גלגלים (לפנים) וזחלים (מאחור). הציי-בחצי. נסיד גם של הגרמנים היה, כי על פני רשת הכבישים הטובה של צרפת, ופני-השטח היבשים בה, ב-מסע-הקיץ ב-1940, לא הודגש כושר-המעבר המוג-בל יותר של „הצאי-הזחלים"; ואלו בשטחי הברץ והביצות שברוסיה נתברר, עד כמה עדיף רכב-

גזורת אבדות כבדות-מדי על גייסות המוסעים ב-רכב פתוח (ומענינת העובדה, כי במסע-איטליה, 1944-45, 41% של אבדות ברכב-הצאי-הזחלים, וב-גייסות המוסעים בו, חלו באזורים שבין עמדת-המוצא של ההתקפה לבין עמדת-הזניקה האחרונה, שלפני הסתערות הגמר — דהיינו באזורים המת-אימים ביותר להתערבות ארטילרית). ועל כן אין תימה על המפנה לרכב, אשר יהיה בעל זחלים בשלמותו — מזה, ומשורין-כליל — מזה.

טנק קל כבד-תוחח

המגמה הזאת נותנת את אותותיה, לאין ספק, בכמה וכמה מצבאות בעולם. דוגמה מענינת לכך הנו החידוש שהונהג בצבא ארה"ב, עם הופעת רכב-ההסעה M-44. הלוז — "זחלי" כולו, משורין שריון שלם ומובטח בפני קליעים בני קליברים קטנים יותר ובפני רסיסים; הוא מסיע 24 איש, ובהתאם לכך הנו רחב למדי — יש בחיל-השריון האמריקאי אשר דעתם הנה, כי רחב מדי.

בהזדמנות תמרוניהם המשותפים בסתו 1949 של צבאות בריטיים, צרפתיים ואמריקאיים באיזור הריין והמוזל, במערב-גרמניה ובגבולה של צרפת, נתברר כי עומד להכנס לשירות טנק צרפתי חדש, המגלם בתוכו קווי-מבנה ותכונות האופייניים לתקופה חדשה בהתפתחותו של רכב-קרב משורין. הטנק החדש נמנה על סוג הטנק הקל. עם זאת נושא הוא תוחח בן 75 מ"מ — דהיינו, בעל קוטר אשר עוד לפני שנים מעטות נחשבה הנהגתו בטנקים בינוניים, או בינוניים-כבדים (ב"שרמן" בשעתו, למשל) כצעד מהפכני; ומקורות אמרי-קניים מציינים, כי לתוחח זה מהירות-לרע וכושר-חדירה בלתי-רגילים. עד כמה הטנק הצרפתי החדש הוזהנו טנק קל מובהק אפשר לראות מכך, כי משקלו — 12 טון בלבד (דהיינו, פחות במשהו

אפילו מה"רנו" הקלים הישנים*; על כן כה גדול ההישג הכרוך בבניית רכב, במשקל זה בלבד, אשר נפתרה לגביו השאלה של הצבת כלי-יריה כה כבד באופן יחסי, ורבי-מוחץ. נוסף על כך יש לציין עוד שתי תכונות עיקריות של רכב-הקרב החדש: הוא מהיר מאוד, ומבנהו נמוך במידה בלתי-רגילה, דבר המאפשר לו ליהנות ממכ-סימום של העלמה אפילו, בעזרת שדות חיטה גדלה וצומחת בלבד. הכלל, הרושם הנו — על כל פנים, לפי התיאורים המצויים — כי טנק צרפתי זה מנסה להשיג לגבי הטנקים הקלים מידת התקד-מות הדומה לזו אשר מציינים אותה בטנק האמרי-קאי החדש, גנרל פאטון, או בטנקים בינוניים-כבדים סובייטיים חדשים, לגבי סוג הטנקים הבינוניים.

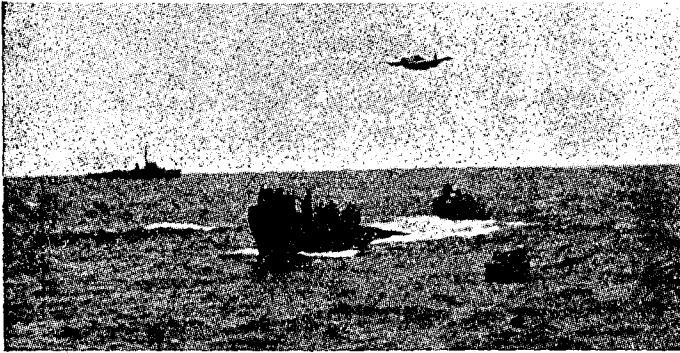
כנגד. המהפכה בצוללות - תמורה בספינות-הרב הלוח

ספינות-משל הציה-מלכותי הבריטי — ובה תשעה אנשים — אשר ביקרה ביקורי-אורח בקיץ 1949 בחופי הולנד וסקנדינביה, אפשר וציינה רא-שית תקופה חדשה, בתכלית, בתולדותיו של, הצי-הזעיר" הכלול בכוחות-קרב ימיים. כי זאת היתה ספינת-ראשונה במינה בעולם: "ספינת-תוחח" בריטית, אשר ציידו אותה בטורבינת-גז — גלגולם הימי של אותם מנועי-מפלטס — "jet-motors" עצמם, שבעזרתם החלו עתה מקנים למטוסים החדשים את מהירות-הטיסה, שבמעל למהירות הקול. האך זאת יש לזכור, כי הצות התקין של ספינת-תוחח רגילה, בתנאי שירות פעיל, צריך עתה למנות כ-30 מלח וקצין, — לעומת התשעה שבספינת-החדשים.

ספינת-תוחח מנועית זו של הוד מלכותו הברי-טית — מס. 2009 — אשר אורכה 116 רגל, ובית-קבולה כ-100 טון, נוסחה לראשונה בשימוש בטורבינת-גז בשלהי 1947, ואילו, מבחן-הקבלה-לשירות" המלא, נערך לה רק כעבור שנה של ניסויים מתמידים. עתה הוטל עליה לעמוד במבחן השי-מוש הממושך, של העמסת-יתר של עבודה, למען בדוק כמה זמן יוכל טיפוס מהיר-קצב, אף כי לא מהמורכבים ביותר, של טורבינת-גז לעמוד בפני שימוש בים.

אותה ס.ת. מ. 2009 — יש לה טורבינת-גז אחת.

* שהכרנום למעשה, בתורת רכב-הקרב של הצבא הבריטי, והרי אחד מהם מוצב עד היום הוזה בשערי דגנא א'.

במרכז — „סירת התותח“ הבריטית מהטיפוס החדש, מונעת בטורבינת-גז; הציריפלט ימין, אשר מנבאים לו כי יהיה מענה לסכנת הצוללת המהירה.

(„צנור נשימה“, המאפשר לצוללות לשהות תקופה ממושכת מתחת לפני המים). ובשנים האחרונות נודע עוד אמצעי-להבטחת האויר לצלילה ממושכת. אך טרם קנתה לה פרסום מספיק התמורה העצומה שחלה במהירות-המסע של הצוללות, ובעיקר הודות לחידושי הגרמנים בשנת המלחמה האחרונה, אשר בעיקר באו לידי ביטוי בטיפוסי צוללות, אשר לא הספיקו כלל להפעילם במלחמה. ובעית ההגנה על אניות-סוחר (וכן בעית המיקתן של אלו) החלה גראית, בשנים האחרונות, כבלתי-ניתנת כמעט לפתרון יסודי ומשביע רצון. ואמנם מתנבאים מומחי הצי כי הצבת מנועי טורבינת-הגז בספינות-ליווי, מהסוגים של קורבטה או של פרגט, תאפשר לבטל, כבמחיר יד אחת, את כל היתרונות אשר רכשו לעצמן, בשלהי המלחמה ולאחר סיומה, הצוללות בעלות „מהירות-היתר“. הגיעו הדברים אף עד כדי הודעה רשמית בפרלמנט הבריטי — ע״י לורד הול, שר-הצי — כי „תכניותינו לעתיד תאפשרנה לנו לטפל בכ״א מטיפוסי הצוללות המהירות העלולים להופיע“. וסבורים כי ב„תכניות לעתיד“ אלו תופסות טורבינות-הגז מקום נכבד. וזאת לזכור: בשביל הצוללות אין מנועים כגון אלה באים בחשבון לשמוש, כי זקוקים הם לכמויות עצומות של אויר. מנוע כזה היה צורך ל„נשימתו“, בדקה אחת, אויר רב יותר מכל המצוי בצוללת איזו שהיא שעה שהנה „במצב צלול“.

על כל פנים יש להניח כי השפעתו הטקטית של אמצעי-הננוע החדש לא תצמצם בתחומי המלחמה האנטי-צוללתית בלבד.

וכן שני מנועי-בנזין, „פאקארד“ אמריקאים, בני 1500 כוח-סוס כ״א — לעומת שלושה מנועים כנ״ל, שהם הצירוף הרגיל בספינות בריטיות כאלו. הטורבינה מספקת את זוהי-הכוח של 2,500 כ״ס, הגם שמשקלה קטן מזה של המנוע הרגיל כמעט ב-24 טון: וע״י כך גדל כוח-ההנעה של הספינה ועם זאת פוחת משקלה. יצוין, כי אף כי הנה נמנית על הסוג ה„מפלט“ — אין טורבינת-הגז מניעה את הספינה בפעולה של מפלט, כי אם באמצעותו של מדחף רגיל. אכן, הביטוי „רגיל“ לא יהיה מדויק כל צרכו. כוחה הבלתי מצוי — לעומת קוטנה היחסי — של המכונה, הביא לידי ההוכרח לשנות ממבנהו של המדחף, בשביל לאפשר למנוע הבנוי על עקרונ טורבינת-הגז להשתמש במלוא כוח-שבכוה.

תקופת הניסויים הממושכת שימשה לא רק את הספינות הועירה, כי אם נועדה גם לגדולות ממנה. הונח היסוד לטיפוסיים חדשים (גדולים יותר) של טורבינות-גז, שנועדו מלכתחילה לאניות בלבד, ומהם מוצבים עתה בספינות נסיון אחרות, גדולות בזרבה, של הצי המלכותי. וכאן מתחיל להתבהר הקשר שבין התקדמות טכנית-ימית מענינת זאת, לבין בעיה טקטית-ימית חדשה ומכרעת, אשר פתרון זה או אחר לה עשוי לקבוע את דמותן ומהלכן של האבקיות חיוניות בימים: בעית הצוללת החדשה.

מחוץ לחוגי אנשי-המקצוע ידועה אך מעט — מעט מדי — ההתפתחות שחלה בשדה בנית הצוללות והפעלתן האופרטיבית והטקטית בהדשיה האחר-דונים ביותר של המלחמה, ואף בשנים שעברו מאז סיומה. ידוע ענין ה„שנורקלי“ הגרמני

בעולם שלאחר המלחמה

לקראת כיוון הכוחות הבריטיים באפריקה?

המערב אפריקאי של זיגאריה, אשנטי וסיקאליונה) קמו והתפתחו הכוחות שסייעו רבות בכבושה של חבש, ואחר-כך גוייסו ואומנו קרוב לרבע מליון איש, ודביזיות אפריקאיות שלמות נשלחו לציילון ופעלו בכורמה מבלי לדבר על הרבבות הרבות של אנשי יחידות הובלה, עבודה ושירות. עם תום המלחמה צומצם פקוד זה עד כדי 20.000 איש בלבד אולם הוסיף לעמוד תחת סמכות משרד המלחמה. המפנה המסתמן כאילו עתה — לעומת כל התכניות הקודמות על פתוח מרכו הגנה גדול באפריקה המזרחית, דוקא — אומר כולו דרשני, כי, כאשר מציין ג'. ליטהיים בכתבתו, ידועה דעתו של פילד-מרשל מונטגומרי כי אפריקה הצפונית עלולה לשמש אחת מזירות המערכה העיקריות בכל מלחמה עתידה, ואלו אפריקה שמדרום לטהרה היא אשר חייבת לשמש מרכו אספקה ראשי הן לאפריקה הצפונית כולה והן למזרח התיכון. אכן אפשרי הדבר כי התכניות הגדולות מתנפצות אלי הסלעים של מציאות כספית ואדמיניסטרטיבית. כנראה שהממשלות המקומיות שבאפריקה אינן מוכנות לשאת בעול הוצאות כבדות נוספות להשתתפותן בתכנית מרכז-המגן; ואלו המטה הכללי הקיסרותי אינו רואה תכלית בתכנית אשר תצמצם יתר על המדה, לפי מושגיו. עם זאת, נוכח המסיבות האוביקטיביות — הגיאוגרפיות, הכלכליות, הפוליטיות, והאסטרטגיות — אין עדיין לחשוב את הפרשה של בסיס-מגן בריטי במזרח אפריקה, בתורת תכנית רבתי אסטרטגית מרכזית, לפרשה שכבר נחתמה. ויתכן כי עוד נכוונו לתכנית זו גלגולים מחדשים.

לעומת כל מגמת ההתפתחות בעניני האסטרטגיה העולמית של בריטניה ומערך-ההגנה הקיסרי שלה, אשר החלה מסתמנת בשנים שלאחר מלחמת-העולם, והולכה, כידוע, לקראת טפוחו וביצורו של בסיס מגן מרכזי ביבשת אפריקה, ביחוד בחלקיה המרכזיים-מזרחיים — נשמעו בדצמבר 1949 קולות המבשרים, כאילו, מפנה רב-משמעות במדיניותה הצבאית של בריטניה מעבר לימים. לפי ידיעות אלה (אשר בטוי חותך ביותר ניתן להם בכתבה של ג'. ליכטהיים מלונדון) נתקבלה החלטה עקרונית מעין זו עוד בתודש אוקטובר 1949, שעה שהודיע ראש הממשלה אטלי על קמוצים בהיקף של 2 מליון לירות בתקציב ההגנה השנתי אשר חלק מהם יפול כנראה על פיקוד-אפריקה הבריטי. בהתאם לכך עומדים לא רק לצמצם את היקף הכוחות החונים שם אלא אף להוציאם מהמצב הנוכחי של זיקה למיניסטריון המלחמה ולהעמידם שוב — כאשר היה הדבר לפני מלחמת העולם האחרונה — תחת סמכותן של הממשלות הקולוניאליות המקומיות, בתורת כוחות מגן מקומיים גרידא. לשם הבנת חומרת ההחלטה יש צורך לזכור שלאחר שהוקם, בשנות מלחמת העולם, הפקוד המיוחד לאפריקה המזרחית (על מפקדתו בנאירובי, שבארץ-הגבעות של קאניה — גדל מאד היקף הכוחות המתגייסים ממקורות אפריקה הבריטית האקוטורית אלית. מבטליונים לא רבים של „רובאי המלך האפריקאיים“ (השם שנתייחד לגייסות הילידים שבקאניה, אוגנדה וטנגאניקה, לעומת „חיל הספר

ארצות-הברית: — לתמורות במושגי הגנת נמלים

צות הברית נתקיים מזה ארבעים שנה הארגון של הכוחות הארטילריים בשני חילות (או כבטי המקובל בצבא ארה"ב — „קורפוסים“): — „קורפוס ארטילריית השדה“ — מזה, ו„קורפוס ארטילריית החופים“ — מזה. עתה בא לקח מלחמת העולם

כרגיל בתקופות שלאחר מלחמה גדולה, מתחילה עתה בצבאות הגדולים של העולם מלאכת העכול של מסקנות המלחמה, וסגול מבני-הצבא למסקנות אלה. בצבא אר-

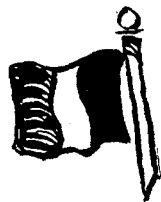
וטרף כמה מהמקובלות הקדמות. מעל לכל — טרף את החלוקה הסטוריתית אותו גורם חדש, שהופיע בעצם כבר מזה 30 שנה ואולם התפשט והתגון יותר בזמן האחרון: הארטילריה האנטי-טוֹרֵטית. הגיעו הדברים עד כדי כך שלא נמצאה עוד דרך להבטיח יעילות מכסימלית של הפעלת כוחות ארטילריים למלחמה — או אמונם התכליתי והמציאותי לקראתה — אלא אם יבוא אחדם ומוגם של שני חילות הארטילריה לגוף אחד; ואכן תהליך זה של האחדה כבר התחיל ובקרוב יקבל כנראה את אשורו הרשמי והסופי עם הקמת חיל ארטילרי אחיד בצבא ארה"ב. ויש בדבר גם משום בטוי למגמה הכללית של יתר רכוז ויתר האחדה בכוחות המזוינים של ארה"ב: הדוק הקשר שבין ה"קורפוסים" השונים שבקרב חיל-הצבא היבשתי, ורכוז שלושת השרותים המזוינים (חיל-הצבא, הצי וחיל-האוויר) במסגרת אחידה של כוחות המגן. כרם, אגב, בירורים ושנויים אלה נתגלתה לעיני כל עובדה מענינת ביותר, הנוגעת להגנת החוֹפִים, וכיחוד להגנת הנמלים, אשר למעגם, בעצם, הוקם בשעתו חיל-ארטילריה חופים: כי לקח מלחמת-העולם השניה מצריך גישה מחדשת בתכלית לכל הבעיה של מניעת עליות אויבות בחופים ושל אבטחת מעגני הצי.

במאמרו על "האחדת חילות התותחנים" כותב בריגדייר-גנרל צ' א. הארט (סגן מפקד בית-הספר לארטילריה), בשלהי 1949, את הדברים הבאים: "עד כמה שיש ביכולתי לקבוע הרי מתקני המגן הקבועים של הגנת החופים של ארה"ב (הכונה לארה"ב גופה, להבדיל מנקודות-משען מעבר לימים) לא ירו אף יריה אחת להגנת חופינו במשך כל מלחמת-העולם השניה (אכן, וזהי טענה אשר נתנת אולי להתפרש ע"י המעמד האסטרטגי המיוחד, והנחה של ארה"ב בשתי מלחמות העולם גם יחד. — המער"). כל מתקני המגן הקבועים בחופי ימים שהשתמשו בהם אויבינו, במשך אותה מלחמה עצמה, לא עלה בידם לעצור אפילו בעד אחת מפלישות בעלי הברית שובצעו מעבר הים. כמעט בכל מקרה ומקרה הרי מתקני מגן קבועים אלה שנבנו ע"י אויב, או שהוחרבו ע"י ההרעשה המוקדמת מהאוייר ומהים, או ששותקו כליל ע"י אש תותחנים של הצי או ע"י התקפות של כוחות ניידיים יבשתיים. סבורני כי הרוב יודו עתה כי אין תותחי החופים הקבועים, ובודאי שאלה מהם בעלי הקטרים הגדולים, אלא שרידי העבר שחלף זמנם ואינם אלא בעלי ערך מועט. ואשר למוקשים תתימיים בהגנת

נמלים, בצרוף כלי הנשק ההכרחיים לחפוי עליהם, בין כלים קבועים ובין כלים ניידיים, אין להם, במציאות אלא משימה אחת, הרי היא האבטחה של מקומות מעגן לצי שבתחום הנמלים".

"ושוב, סבורני כי הרוב יסכימו אתי לגבי כך כי הגנה כוללת של קוי החופים שלנו צריכה להתבסס על תפיסה ניידת ולא על תפיסה סטטית. על כן מן הראוי הוא כי נפעיל עתה את הלקח שסגלנו לעצמנו ואשר יש לו בסיס איתן בנסיונותינו במלחמת העולם השניה, ונחסוך טענה באנשים ובכסף, ובסכמי את הענין: — את אבטחת מקומות המעגן של ציינו בנמלים יש להעביר לתחום אחריותו של הצי, אלא שכמובן צריך להיות קשר גומלין בינו לבין ההגנה היבשתית הכוללת, המקוימת בידי חיל-הצבא, ובכדי להוכיח בזה, עד כמה מבוססת הנה נוסחה זו, אין לך אלא להשקיף אחרונית אל הימים הראשונים של מלחמת-העולם השניה ולשים לב לכך מה קרה למעשה לקו מזיינו בצרפת, למתקני ההגנה החופיים הסטטיים של הצרפתים לאורך החוף היס-תיכוני של אפריקה הצפונית — ומאחר יותר, למתקני-המגן הקבועים הבלתי-תכליתיים שבנו הגרמנים לאורך "החומה האטלנטית". אין, כמובן, להסיק מהפוסקים הנ"ל, במאמרו של הגנרל הארט, כי תבוטלנה כל סוללות החופים של נמלי ארה"ב, ומה גם בעמדות אמריקאיות שמעבר לימים, שהן יותר עלולות-פגיעה מהים. אולם אין ספק בכך שמעתיה יושם הדגש העיקרי על סוללות אנטי-טוֹרֵטיות, ניידות או ניידות ל-מחצה, אשר מתפקידן יהיה להגן בפני פגיעה מהאוייר על אזורי הנמלים ועל סביבתם הקרובה — ועם זאת תצלחנה סוללות כאלה במדה רבה (וביחוד כשהמדובר הוא בכלים בעלי קוטר גדול יותר) לסיוע בהדיפת נסיונות אויבים לעליה בחופים, או אף לסוגים מסוימים של אש יעילה נגד אניות אויב, וביחוד נגד צותיאניות וכלי הנשק הקלים יותר, שבהלקים העליונים והגלויים יותר של כלי הספן, עם זאת, לצורך מתן מהלומות ארטילריות קשות יותר לעצם גופי האניות, יתכן ותופקדנה על אזורי חוף חיוניים גם סוללות תותחנים כבדים, השונים בתכלית מכלים אנטי-טוֹרֵטיים. אולם נראה כי השאיפה תהיה לכך כי אלה תהיינה סוללות ניידות והן תצלחנה גם להפעלה תכליתית נגד מטרות קרקע וכוחות צבא אויבים. כן יש להניח כי יחידות ה"קלעים המנוהלים" ארוכי-הטווח — זה הגלגול החדש של כוחות מציד-ארטילריים — תועד-מדנה גם לרשות הגנת הנמלים במקרים חיוניים.

בית־ספר עליון לבעיות ההגנה

הפתיחה שלו, בשעת חנוכת המכון, עמד מיניסטר ההגנה הצרפתי (או — ראמאדיה, מי שהיה ראש הממשלה) על חשיבות הבחינות „הבלתי־צבאיות“ של מלחמה בזמננו; המושג של „היכולת למלחמה“ (War Potential) המותנית בערכה הכלכלי של הארץ, מופיע כאחד הגורמים העיקריים בעצמתה בימות מלחמה. גורם שאין הוא צבאי במובן הצר של המלה, אולם הוא „יכולת לעתות מלחמה“, במובן הרחב יותר, בהיות וכשרה הכלכלי של ארץ מורגש בכל שלביו וגליו של מאמץ המלחמה. הוא ציין את החשיבות המיוחדת של המחקר הכללי, ובמיוחד הדגיש את הבחינה המדינית של המלחמה. בהביאו דוגמאות (ביחוד — מהמזרח הרחוק) משתים שלוש השנים האחרונות, הוסיף: „אין זה בלתי אפשרי כי מלחמת־מחר תתנהל בשלמות במישור פוליטי כזה. על כל פנים נראה הדבר כי מתקבל מאד על הדעת, אם כי לא ודאי לחלוטין, כי שלבי היסוד, העיקריים, של מלחמה עתידה יהיו שלביה המדיניים.“ יש לשער כי המוסד החדש יפנה תשומת לב מיוחדת לבעיות ההנהלה, הכלכלה והליכוד הפוליטי של מרחבי „צרפת שמעבר לימים“: הקיסרות הקולוניאלית, שרובה באפריקה ומעוטה בהודו־סין. על כל פנים יש בנסיון זה לשלב אדמיניסטרציה אורחית עם הנהלת התעשייה, למוסד למודי גבוה לשאלות מלחמה ובטחון, משום דוגמה הראויה להתענינות רבה, ויש בה בודאי מן המופת להתפתחות המחודשת במדינות רבות.

מחקר נשה אנטי־מטוסי בצרפת

ראקטיים) שיהיו נתנים לשמוש מעשי לצרכי הגנה אנטי־מטוסי. כל שדה ה„קלעים המנוהלים“ היה שדה בור מוחלט בצרפת לפני מלחמת־העולם השנייה. מסיבה זאת נאלצו המהנדסים הצבאיים הפועלים במרכז שבוארון לסגל לעצמם — בכל המהירות האפשרית — את דרכי הטכניקה הגרמנית, שהידיעה על אודותיה נמצאה ברשותם, בטרם יוכלו לגשת אל הטפול בבעיה מפורשת זו אשר הוצגה בפניהם ע״י פקוד החמוש הצרפתי.

הבעיה של כלי־זין אנטי־מטוסי יעיל — בעיה מורכבת וקשה מאד מבחינה טכנית — היא אשר הוצגה מהראשונות לטפול, באשר, שעה שמדובר בנשק ראקטי, אין בידי צרפת להתחרות לא עם ארה״ב ולא עם בריטניה בשדה הקלעים הכב־

יש לראות משום אות ה־ זמנים בכך כי בעקבות בריט־ ניה בשעתה, ואחז גם ארה״ב, מקימה עתה גם צרפת מכון גבוה מיוחד לבעיות המלחמה המשולבת, זו המקיפה יב־ שה, ים ושמים כאחד, והיא חורגת גם מעבר לתחום הכוחות המזוינים בתור שכאלה ומציגה בעיות שלטוניות, אדמינסטרטיביות, משקיות ועסקיות לרוב. בראשית 1949 נפתח „האולפן ללמודים הגבוהים לצורך ההגנה הלאומית“, אשר „ועד ההגנה הלאומית“ הצרפתי החליט על הקמתו עוד בשלהי 1946. בראש המכון עומד גנרל־הארמיה מאסט (דרגה הדומה לזו של „גנרל מלא“ בצבא הבריטי, או לדרגת משנה בין זה לפילד־מרשל). תעודתו של המכון — „הכשרתם למשימותיהם של אזרחים ואנשי־צבא אשר ייקראו, בין בימות שלום ובין בעתות מלחמה, למלא תפקידים בהגנה הלאר מית“. כתוצאה מכך יהיו תלמידיו האזרחיים של המכון באופן תקין מרובים יותר מאנשי הצבא שבן. ה„מחזור“ הראשון מורכב מ־15 קצינים, המשתייכים אל אחד משלושת השרותים המזוינים, 25 פקידי ממשלה אשר שוחררו לשם כך זמנית מתפקידיהם במוסדות השלטון, ומ־10 באי כוחה של התעשייה. ההוראה מאורגנת בצורה גמישה מאד, על מנת לאפשר ל„תלמידים“ להמשיך, לפחות בחלקם, בתפ־ קידיהם הרגילים. משך הקורס יהיה 7 חדשים. בנאום

שני סוגי מסקנות ניתן להסיק מתוך התבוננות בתהליכי המחקר הצבאי, ופתוח כלים ואמצעי מלחמה חדשים, שבצרפת של תקופת „לאחר המלחמה“. סוג המסקנות האחד נוגע לגממות הכלליות של אורח־ מלחמה וזין בימינו; הסוג השני הנו מאלף באשר למעמדה, לתנאיה ולצרכיה של מדינה כצרפת, במסיבות השנים האלה.

מרכז הניסויים והמחקר נמצא בווארון, ונתון למרותו של „פקוד החמוש“ של הצבא. שני שטחים משמשים שדות־מחקר עיקריים בו. קבוצה אחת עוסקת בפתוח מנועים מסוג „השריפה הפנימית“ (Internal-Combution) ואלו צוותות אחרים עובדים בשטח מיוחד, אשר מקוים כי יאפשר את הפתוח של קלעים מנוהלים ובעלי הגעה עצמית (דהיינו —

נשאר כל הזמן צמוד אל ציר סבוביה של קרן אלקטרומגנטית מתהפכת, אשר מכונים אותה אל המטרה ע"י מתקן מיוחד, שנמצא על פני הקרקע — ואם כל תגודתה של הקרן, ה"דולקת" אחר המטרה מהירת התנועה שבאוויר, מסתגל ממילא כיוון הקלע לקו. החדש הנמתח ע"י הקרן.

בשביל שיהיו סכויי מכסימום להצלחה בהתקפה כזאת על מטוס, מאלה מהירי הטוס ביותר, יש לקיים תנאי יסודי: הקלע חייב כמוכן להיות בעל מהירות העולה על זו של המטרה; אולם הוא חייב גם להענות במהירות מידית לאמצעי הכיוון המב"חיים אותה. ואולם ככל שהוא מהיר היענות — כן הופך הוא להיות גם פחות יציב. מסבה זאת מרבים הטכנאים לעסוק בטפוסים שונים של מעצבים גירוסקופיים, מנוע-יעור (Servo-Motors) ו- Empenn ages תוך מאמצים למצוא את הפשרה התכליתית ביותר בין שתי התביעות הנ"ל.

דים, רחוקי הטוה ביותר, אשר נועדו לשמושים „אסטרטגיים“, דהיינו — לפגיעות במרכזי ארץ אויבת או בנקודות החיוניות שבעורף העמוק ביותר של צבאות היריב. לכך חסרים בצרפת הצידו התעשיתי האדיר, היכולת הכספית הגדולה, והשפע של מקורות חמריים, אשר בלעדיהם לא תתכן הגישה אל נסיונות מעין אלה. לעומת זאת, בשטח „הקלעים המנוהלים“ להדיפת סכנות מן האויר — על אף שגם הוא מצריך מאמץ תעשיתי רציני מאד, ועולה ביוקר רב — נראה, בכל זאת, יתר סכוי לצרפת להשיג תוצאות חשובות בכוח של המצאה ובזכות של גמישות טכנית וכושר תחבולה של מהנדסים ושכנאים מחוננים. בשל סיבות אלה הגיעו למסקנה כי בשטח זה תוכל צרפת לתרום תרומה רבת-ערך יותר, באשר לפתוחם של קלעים מנוהלים.

אותה שטה, המשמשת עתה נושא לחקירה הצרפ"תית בענין נהולם מרחוק של הקלעים, משת"משת במסע של קלע לאורכה של קרן: כשהקלע

זוטות ציי-מלחמה

בעקבות הנתוח של פעולות המלחמה הגורליות באוקיינוס השקט בקיץ 1942, נתנה במוסמך שבכתבי העת בארצות הברית המוקדשים לעניני ציי ומלחמת-ימים ההערכה הבאה בענין השיוון — או אי השיוון — שבין הישגי מטוסים יבשתיים גדולים, שעה שהם מופעלים נגד ספינות, לבין אלה של מטוסים-צייים מובהקים, שנועדו מלכת-חילה למלחמת ימים: „לא היה קיים שיוון של הישג בין שתי צורות אלה של כוחות אויר. העדר ההצלחה הגמור של מפציצי B-17 („המבצרים המער-פיים“) שעה שהופעלו להפצצה, מגובה רב מאד כלפי אניות מתמרנות, היה בו משום אכזבה מרה לכולנו, אשר שמענו כה רבות בענין המבצרים ה"מפופים. לעומת הסיכום העלוב למדי של פעולותיהם (אשר הודו בו רשמית, אם כי מאד במאוחר) צריך היה להציג את התוצאות הנהדרות שהושגו ע"י מפציצי-הצלילה ומטוסי-הטורפדו של הצי, משסגלו אלה לעצמם את הלקה של התקפות בלתי-מתואמות על האויב, אשר בעדו שלמו מחיר קורע-לב כזה בשלביה המוקדמים של המערכה“.

בשויצריה, בה נתחוללו שתי התפוצצויות מהרירות של מרכזי ה"תחמושת בדאליי ובמיטהולץ, אשר הנזקים שבעקבותיהן הגיעו לידי 100 מיליון פרנקים שויצריים בערך. הת"פוצצויות אלו גרמו, בין השאר, לדלדול חמור של מלאי התחמושת השויצרי, ולצורך השקעת סכום כנ"ל בצבירתו מחדש, מבלי כבר שנעמוד על גורם הזמן הכרוך בכך. אנב כך קבעו המומחים של מוסדות החמוש של שויצריה כי בעתיד לא תבוא בחשבון הרמת רכוזי התחמושת בגובה מעל 6-מטר, כאשר יש ונהגו בעבר; מעתה הוצע גבול המכסימום של 2½ מטר לגובה לשכת ארגוני התחמושת. אכן, עקב תקון זה יוכל השטח הנד"רש בשביל מחסני התחמושת, דבר המכביד הן על מציאת המקומות ה"מתאימים והן על קופת הצבא. כן החלט כי תחת מחסני ענק יבואו עתה מספר רב יותר של מחסנים מצומצמים. הסה"כ של הוצאות הכרוכות בשנויי הבניינים ותוספת הבניינים במרכזי ה"תחמושת יגיע ל-200 מליון פרנקים שויצריים בערך — דהיינו, הור"צאות בגובה של כמה עשרות מליונים לירות.

זוטות חיל-צבא

מפעלי בפורס הנודעים ליצור תות"חים שבשבידה — ביחוד התפרסם התותח האנטי-מטוסי הקל שלהם — פתחו בשנת 1949 תותח א.מ. חדש. זהו כלי בן 120 מ"מ (בערך 4.7 אינטש) מהיר-יריה המוחאם למתן אש בזווית גבוהות ונמוכות גם יחד (דהיינו הן למשימות א.מ. והן לתפ"קיד קרב-קרקע). זוהי הדוגמה הרא"שונה בה הוגשם העקרון האבטור-מטי-המלא בכלי-יריה אשר ה"קוטר שלו עולה על זה של 40 מ"מ. לתותח החדש מיתסים את היכולת לפתור את בעיות ההגנה בפני מטוסים מפלטיים, ובפני קלעים רחוקי-טווח, בדומה לטפוס של V-2. קצב אש, המוגבר בהרבה, והמהירות בה אפשר לכוונו כלפי מטרות סטות — הפוכים אותו לכלי תכליתי הרבה יותר אף מהתותחים המהירים ביותר שנמצאו בשמוש עד כה.

דוגמה מאלפת לחומריתה של בעית החסנת מלאי התחמושת המרוכז, אפילו בימי שלום נתנה בשנות 1948-1949

צָרֹר יִדְעוֹת מִן הַמִּזְרַח הַתִּיכוֹן

אִירָן

שְׂמוּעוֹת, שְׂרִיז, "שְׂרַמְנִים"

טִנְקִים אַחַד, אֹלֶם הַשְׁלִטוֹת הַצְּבִאִים הָאֻמְרִי-קִאִים הַחֲלִיטוֹ עַל כֵּךְ בְּשִׁלְיָהּ, לְפִי חֲשׁוּבִים, צְרִיכִים הָיוּ הַטִּנְקִים לְעֵלוֹת 22,000 דוֹלָר כָּל אַחַד. אֹלֶם לֹא הָיוּ נִמְסְרִים הַטִּנְקִים לְאִירָן לֹא הִיָּתָה תְּקוּהָ לִכְךָ כִּי יִטְפְּלוּ בָהֶם כְּרֹאוּי, וְעִרְכָם יִכּוֹל הִיָּה לְהִיּוֹת אֵךְ מוֹעֵט בְּמִקְרָה שֶׁל מִלְחָמָה. לְעוֹמַת יִדְעוֹת אֵלֶּה יֵשׁ לְהַצִּיב אֶת הַהִבְטָחוֹת, שֶׁהוֹשְׁמְעוּ בּוֹמֵן הַמְּאוֹתֵר יוֹתֵר עַצְמֵי הַנְּשִׂא טְרוֹמֵן, דְּבַר הַגְּבֵרַת עוֹרָה צְבִאִית אֻמְרִיקָאִית לְאִירָן.

ב"מְגוֹזִינִים" אֻמְרִיקָאִים גִּתְפְּרְסְמוּ בְּדִצְמֵבֵר 1949 יִדְעוֹת — אֲשֶׁר כְּמוֹבֵן אֵי אֲפֶשֶׁר לְעַמּוֹד עַל דִּיקוֹן — עַל כִּי הַשֶּׂאֱחָ שֶׁל אִירָן חוֹר מְאוֹכּוֹב מִבְּקוּרוֹ בְּאַרְה"ב, בְּגַלֵּל סְרוּב לְבִקְשָׁה מְצָדוֹ בְּעִנִּין הַמְּצֵאת טִנְקִים לְפִרְס. לְפִי אוֹתוֹן הַיִּדְעוֹת בְּקֶשׁ הוּא כִּי יִמְסְרוּ עַצְמָם אֶרְה"ב 64 טִנְקֵי "שְׂרַמֵּן" בְּשִׁבִּיל הַקְּמַת בְּרִידַת טִנְקִים בִּינּוּנִית (לְמַעֲשֵׂה לֹא הִיָּתָה כְּמוֹבֵן עֲצֵמָה כּוֹזֵאת עוֹלָה בְּהִרְבָּה עַל זֶה שֶׁל כְּטִלְיוֹן

עִירָק

בְּמוֹל מְצַב הַמִּלְחָמָה

הַחֲלֵטָה כּוֹזֵאת כְּחֻדְשִׁים לְפָנֶיהָ, אֹלֶם נִרְתַּעָה בְּרִגְעָה אַחֲרוֹן). יִתְכֵּן כִּי הַשְּׂפִיעָה כְּאֵן הַעוֹבְדָה שֶׁל הַעֵדֵר גְּבוּל מְשׁוֹתֵף עִם יִשְׂרָאֵל. בְּתִקּוּפַת קִיּוֹמָה, נוֹצַל מְצַב הַמִּלְחָמָה עַצְמֵי מְמַשְׁלַת עִירָק בְּשִׁבִּיל דְּכוּי פּוֹלִיטִי וְאֻדְמִינִסְטְרַטִּיבִי מוֹגֵבֵר בְּפָנִים הַמְּדִינָה, וְלִהְטֵלַת עֲנָשִׁים אֲכֹזְרִים עַל מַתְנַגְדִּים מְדִינִים. הַקְּבִינֵט הַחֻדֶשׁ בִּיּוֹתֵר, שֶׁל סוּיִדִּי (שׁוֹב עִם שְׂאֵכֵר אֶל-וְאֻדִּי כְּתִיר-הַמִּלְחָמָה) וְדֹאֵי לֹא יִשְׁנָה מִהַחֲלֵטָה קוֹדְמָה.

מְצַב הַמִּלְחָמָה הַרְשָׁמִי, אֲשֶׁר נִתְקִים בְּעִירָק מֵאֵן מֵאֵי 1948, עֵת הַפְּלִישָׁה הָעֵרֶבִית לְיִשְׂרָאֵל — כּוֹטֵל בְּאֻמְצַע חוֹדֶשׁ דִּצְמֵבֵר 1949, מְשִׁנְכֵס לְתַפְקִידוֹ הַקְּבִינֵט הָעִירָקִי בְּרֹאשׁוֹת עַלֵי גוֹדֵאת אֶל-אִיּוּבִי, אֲשֶׁר בֹּא אוֹ תַחַת מְמַשְׁלַתוֹ שֶׁל נוֹרִי סַעִיד. עִירָק הִנָּה הַרְאֻשׁוֹנָה בֵּין מְדִינוֹת עֵרֶב אֲשֶׁר הַגְּשִׁימָה בְּפוֹעֵל צַעֵד זֶה, אֲשֶׁר הוֹמְלֵךְ עָלָיו לְפָנֵי זְמַן מֵהָ עַצְמֵי הַלִּיגָה הָעֵרֶבִית (אֵם כִּי מְצָרִים כְּמַעַט וְקִבְלָה

סוּרִיָּה

לְחֻדוֹשׁ הַשִּׁיתוּף עִם מְצָרִים

פְּעוּלָה צְבִאִי מִהוֹדֵךְ בֵּין סוּרִיָּה לְמְצָרִים. לְמַעֲשֵׂה, כְּבֵר פִּנָּה לְמַמְשַׁלַת מְצָרִים בְּבִקְשָׁה כִּי תִאֲפֶשֶׁר לְמַסְפֵּר מְסוּיִם שֶׁל פְּרָחִי קְצִינִים סוּרִיִּים לְקַבֵּל הַשְׁתַּלְ-מוֹת נוֹסֶפֶת בְּמַסְגֵּרַת הַצְּבִא הַמְּצָרִי וּמוֹסְדוֹת הָאִיּוֹן שֶׁלָּהּ. אֲכֵן, לֹא הִיָּתָה בְּפָנֶיהָ זֹאת אֲלֵא מְשׁוֹם חֻדוֹשׁ שֶׁל הַסְּדוּרִים אֲשֶׁר כְּבֵר נִקְבְּעוּ פֶּעַם בִּימֵי שְׁלִטוֹנָה שֶׁל זְעִים, אֵךְ כּוֹטֵלוֹ אַח"כּ עִם חֲלוּפֵי הַשְׁלִטוֹן בְּסוּרִיָּה (בְּעִנִּין זֶה — רֵאֵה ב"צָרֹר יִדְעוֹת הַמִּזְרָח" שֶׁבְּחֻבְרוֹת ג'ט ו'ס' שֶׁל "מַעֲרֻכּוֹת").

מְטוּסֵי קִרְב מְמַצְרִים

בְּשִׁבּוּעַ הַשְּׁנִי שֶׁל יְנוּאָר 1950, נוֹדַע — מִמְּקוּרוֹת סוֹכְנוֹת הַיִּדְעוֹת הַצְּרַפְתִּית — עַל הָעֵבֶרֶת 20 מְטוּסֵי קִרְב לְסוּרִיָּה עַל יְדֵי הַשְׁלִטוֹת הַצְּבִאִים הַמְּצָרִים,

דצמבר 1949, כנגד הלחץ האמריקאי על בריטניה להתחייב שלא להמציא לארצות אחרות כל ציוד מלחמתי אשר תקבל מאמריקה במסגרת „תכניות העזרה הצבאית“, ואף לא את העתקותיהם הבריטיות של כלי מלחמה כאלה. התרסה זאת מעוררת את הרושם כי אמנם מצוי ציוד-מלחמה, המגיע לארצות הלבנט דרך צנורות בריטיים, ואשר מקורו הראשון היה בארה"ב. נראים הדברים כי המחלוקת הנ"ל בין ארה"ב ואנגליה תפתר בדרך פשרה, אשר לפיה תחול ההגבלה הנזכרת על כלים מייצור אמריקאי בלבד, ולא על חקויים מיצור בריטי. אין זה ברור עדיין, על מה היה כאן הדגש. ספק האם הוא התייחס דוקא לרכב משוריין; אין זה מן הנמנע, כי הוא כוון, בין השאר, לנשק ראקטי קל או לכלים נוסח „בזוקה“, ו„כלים ללא רתע“. עכ"פ, יש סימנים לכך כי זרימת כל-יזון דרך צנורות בריטים טרם תמה.

משלחת צבאית — ומטוסים מאמריקה

במהצית השניה של ינואר נתפרסמו ידיעות ממקורות סוריים אשר לפיהן עמדו לצאת לארצות הברית שתי משלחות: אחת צבאית ואחת אזרחית. בראש הראשונה צריך היה לעמוד ראש צבאה של סוריה ו שליטה-למעשה, הקולונל שישאקלי. לפי תוכן הידיעות נועדו המשלחות בראש וראשונה למגע עם יוצאי סוריה (מונח, הכולל לעתים קרובות גם את יוצאיה של הלבנון) היושבים למאות אלפיהם, באמריקה: הן בארצות הברית והן בארצות הדרום הלטנינות. לפי אותן הידיעות עמדו המשלחות לקבל מידי הגולה הסורית תרומות כסף גדולות, ואף „חמישים מטוסי מלחמה“ (באחת הידיעות דובר על „חמישים מטוסי קרב“ במפורש, בה בשעה שהידיעות האחרות דברו באופן כללי על „מטוסים צבאיים“, מבלי לציין האם אלה הם אוירוני תובלה, תצפית, אמונים, או מטוסים לוחמים). מכל אלה נראה כי פני המשלחות לעריכת מגיבות, אלא שאין זה ברור, עד כמה יבואו לקבל דברים שכבר הוכנו (ובתוכם — ציוד שכבר נרכש), ובאיו מידה תהיה הצלחת המשלחת מותנית במהלך של מגיבות שתערך לאחר באוה.

לפי גירסה אחרת, עמד בראש המשלחת שיצאה הקולונל עבד אל כרים, ואלו בראש המשלחת השניה, העתידה לצאת, יעמד הקולונל שישאקלי עצמו — והיא, כנראה, אשר תנהל מו"מ בענינים צבאיים עם שלטונות ארה"ב, להבדיל מהמשלחת „האזרחית“, המכוונת בראש וראשונה כלפי הסורים שבאמריקה ולעניני כספים ו„מתנות“.

אשר לשאלת הרשות משלטונות אמריקה להוצאת

וכי מטוסי קרב אלה כבר הגיעו בפועל לבסיס אויר סורי שעל יד דמשק, עם זאת, נמסר בידיעה על כך שבעתיד הקרוב ימסר לסוריה ע"י מצרים משלוח נוסף, בן 20 מטוס אף הוא. לא צויין לגבי אלה האחרונים, מה יהיה סוגם.

אף על פי שחסרים הפרטים בנוגע לטיפוסים הסוגיים המדויקים של המטוסים (בגוף הידיעה — „מטוסי קרב“) הנשלחים ע"י מצרים לסוריה, הרי ניתן לשער את אחת משתי ההשערות: או שמצרים, אשר הספיקה לחדש את ציודה האווירי ע"י קניית מטוסים חדישים בבריטניה, מעבירה עתה לידיים סוריות את ה„שיריים“ של כלי הטיס המשומשים והמתישנים אשר נתפנו עתה מחיל-האוויר המצרי עקב החלפתם ע"י הרכישות האחרונות; או שמצרים משמשת כאן כמעין מתוך בין מפעלי המטוסים שבבריטניה (אשר לה אין עדיין חוזה רשמי לסיוע הצבאי ולאספקת נשק עם סוריה) לממשלה הסורית, דבר אשר יהיה בו כדי להלביש את מעשה אספקת המטוסים החדישים לסוריה באמתלאות של חוזים וסדורים קודמים כביכול. ידיעות נוספות תאפשרנה בודאי להבהיר פרשה שתומה זאת, ולברר עד כמה מדויקות הן ידיעותיה אלו של הסוכנות הצרפתית.

מרכולת-יזון

לפי ידיעות העתונות העבר-הירדנית, הוצע ע"י ארה"ב ובריטניה לספק לממשלת סוריה החדשה כמויות גדולות של נשק כבד, כולל טנקים ומטוסי קרב. ידיעות אלה הסתכמו על „כתבות מדמשק“, מראשית ינואר 1950.

לעומת זאת נתפרסמו בעתונות מצרים ידיעות מפורשות על המצאת שריון ומטוסי-קרב מפלטיים לארצות הלבנט דרך צנורות בריטיים ואחרים. בידיעות אלה לא דובר על „כמויות גדולות“ דוקא, אולם נרמזו ברורות למנין או שנים של טנקים בינוניים, כנראה משומשים (כידוע, יצאו בדרכים שונות ל„שוק“ מאות של טנקי „שרמן“ מתקופת מלחמת-העולם, אמנם רובם — במצב של „אל-חמוש“, בלא תותחיהם). לפי זה שלא היו שום ידיעות מפורשות על רכישת מטוסי „ואמפפיר“ ע"י סוריה, — בדומה לקניות המצריות — ניתן לשער כי המדובר במטוסי-קרב מפלטיים מתיחס אולי למטוסי „מטאור“, מדוגמה בריטית, אשר הספיקו למצוא להם מהלכים — ואף סידורים לייצור חלקי מקומי — בכמה מארצות יבשת אירופה.

יש ודאי ענין בהתרסות של עתון בירותי, מסוף

מטוסי מלחמה לסוריה, הרי יתכן כי שאלה זו הושפעה מההודעה של מיניסטר החוץ האמריקאי, דין אצ'סון (בתשובתו אל חבר הקונגרס יעבץ) כי "דבר רצוי הוא שמדינות ערב תרכושנה ציוד צבאי נוסף, כדי צרכי הבטחון שלהן".

תעופה שונים. כן נתפרסמה סמוך לכך ברדיו דמשק הודעה בענין חיולם של אנשים אשר ירצו להצטרף לקבוצות אנטי-צבא היוצאות לחו"ל ללמוד מקצועות טכניים שונים אשר הצבא זקוק להם (ענף החשמל, ועוד).

משלחות השתלמות לצרפת ולאיטליה

במחצית השניה של ינואר הודיע "רדיו המזרח הקרוב" על שתי משלחות צבאיות סוריות, העומדות לצאת לצרפת ולאיטליה, לשם התמחות אנשיהן בענפי

וזיר ההגנה החדש

בקבינט הסורי החדש, אשר הוקם, לבסוף, ע"י עזאם לאחר ההפיכה האחרונה, מכהן בתור זויר ההגנה איכראם חורני. האיש נמנה על ידידיו של

זוטות חיל-אוויר

אחד מאמצעי העוז החשובים ביותר בהצלחת "הרכבת האוירית" לברלין, היה ניהול ירידת המטוסים לשדה התעופה בעזרת מכשירי ראדאר; ניהול שהיה חשוב במיוחד בימי ערפל, כאשר הטייס "מגלה" את השדה רק בהיותו כמה מאות מטרים בלבד ממסלול הירידה. לפני השמוש בראדאר, היתה כל ירידה כזאת גוזלת 5-6 דקות ואילו במזג אוויר יפה 2-3 בלבד. עכשיו, בעזרת הראדאר, נמשכת הירידה כ-3 דקות. כיוון המטוס נעשה ע"י שתי תחנות ראדאר: הראשונה מכונת אותו למצב של כיוון ישיר אל המסלול, במרחק 8 ק"מ לערך ממנו, ואז מתחילה התחנה השניה לפלוט הוראות בלי הרף, שעה שהטייס מנחית את מטוסו על המסלול. הטייס חייב להשען לגמרי על הוראות משודרות אלה, כשהוא סומך על חריצותו של מכונאי-הראדאר, עד שהוא מגלה אתה קרקע, שניות מספר בלבד לפני שגלגליו פוגעים במסלול.

מטוס האימון החדש T-32 של חיל האוויר האמריקאי — מטופוס Convair — נועד להכשרת ננטים. בתאו 14 מקומות ישיבה לחניכים, שכל אחד מהם מצויד במערך מלא של ציוד ניווט ובאוסצילוסקופ-ראדארי. לאימון כגנט-כוכבים הוכנסו ב"תקרת" המטוס 6 כיפות זכוכית. משקל המטוס — כ-18.80 טון. זמן הטיסה המכסימלי — כ-10 שעות, ב-400 ק"מ לשעה וב-6 ק"מ גובה.

(*) "משקף-תגודות" לחזיונות חש-מליים.

שה לא יעלה יום האימונים של החייל האמריקאי על 8 שעות.

לרגלי הידיעות — בעתונות ארצות אירופה — על העדר מפות מדויקות של פנים רוסיה (החסרים, כאלו, גם לכוחות האמריקאים) — מציינים, כי אכן כאשר אסרה גרמניה מלחמה על ברית-המועצות ב-1941 כמעט ולא היו לגרמנים מפות, המתאימות לדרישות צבאיות, של חלקיה הפנימיים והמרוחקים יותר. הרמנים הרבו ע"כ להשתמש במפות צבא רוסיות שנפלו בידיהם בהודמנויות רבות, להעתיקן ולצרפן. "מציאה" בל-תירגילה היה לגרמנים אטלס סובייטי חדש, של מלוא שטח ברית-המועצות. שנפל בידיהם במינסק. על יסודו טופחו את-רכך שורה של מפות צבא גרמניות אשר בשעתן היו, אפוא, מדויקות למדי. מפות אלו נמציאו, כמובן, גם בתוך שלל-המלחמה ששללו האמריקנים בגרמניה. אכן, אין להניח כי הנן כה מדויקות כאשר היו לפני 9 שנים.

לפי ידיעות העתונות טופח בצבא הסובייטי טנק כבד חדש, בן 75 טון, בעל 4 מנועים ומהירות מכסימום של 70 ק"מ לשעה. הידוש בתרכובת המתכות איפשר להגביר בהרבה את אי-החדירות של שריונו. חימושו — תח (כבן 10 ס"מ) 6" מכ"י, מהן 2 — אנטי-מטוסיות, ואילו 4 האחרות עוררות ומוצבות באופן כזה שלא נשאר סביב הטנק "שטח-מת" כל שהוא.

זוטות חיל-צבא

ידוע, כיצד השתמשו בשעתם הגרמנים בפגזים, "מעלקיבריים" (דהיינו, בקוטר העולה על זה של קנה-היריה — והם "מורכבים", אפוא, על לוע-הקנה מבחוץ, כשרק איזה ציר או זיו נכנס לתוך הק), בשביל תותחי-הרגלים שלהם. עתה פותח (לפי העתונות זמקצועית השביצית) פגז "על-קליבר" גם על ידי הרוסים, בשביל תותחי-הרגלים (א.ט. בעיקרו) בן 47 מ"מ שבצבא הסובייטי. פגז זה (אשר גם אותו, "מושיבים", כמובן, על לוע-הקנה) מיוצב בתעופתו ע"י סנפירים מיוחדים. המרעום שלו — להתפוצצות עם המגע במטרה. הוא נורה בעזרת מטען-יריה רגיל לפגזי אותו תותח, ומסלול תעופתו — טובלני. פגז כזה מאפשר שימוש טקטי כפול בתותח-הרגליים, ומסגל אותו, נוסף על משימותיו נגד רכב-שריון ונגד תיבות-שדה ואש-נבילה, גם לפעולה מוחצת על אויב שמאחרי מחפה, ולמשימות-הריסה מסורתיות נגד ביצורי-שדה.

תקופת האימון היסודי לחיל הרגלים האמריקאי הוגדלה מ-8 שבועות ל-14 שבועות. תוספת זו של זמן תבטיח למגוייטים יבסיס מוצק יותר בנושא-היסוד, ואף אפשרויות טובות יותר ליעל את תהליך מיון המגוייטים. במשך 14 שבועות יקבל הטיירן 560 שעות אימון במקום 400 השעות שנדרשו במסגרת 8 השבועות. לפי הישוב זה מתברר, אם נקבל 5 ימי אימונים בשבוע כיסוד, שגם לפי התכנית החד-

אזורים, "שמורים"

בשלהי דצמבר 1949, תוך פרסומים על יחסי הויזות שבין סוריה ללבנון, ובינו לבין ארצות חוץ, ציגנה העובדה כי אזורים מסוימים בסוריה — וכנראה שאלה הנם אזורים גבולות — אסורים בכניסה לנתונים זרים, ואפילו הם בעלי ויזות סוריות כשרות. בשביל כניסה לאזורים שמורים אלה נדרשים, מדי פעם, רשיונות מיוחדים.

התנגשות בין שבטי בירואים

באמצע ינואר, לפי ידיעות סוכנות הידיעות הערר בית, חלה התנגשות גדולה בתחום המדבר הסורי, בין שבטי בידואים שבגבולות סוריה, אשר פרצו ביניהם סכסוכים בעניני זכויות על קרקעות עיבוד ועל שטחי מרעה. כ-40 איש נהרגו באותה התנגשות, ורבים נפצעו.

לבנון

ובשאלות של חוזה בטחון ושיתוף הדדי בין מדינות ערב.

מדריכים בריטיים לתעופה

בראשית חודש ינואר נמסרה בבירות, ע"י מקורות רשמיים של ממשלת לבנון, לסוכנויות אמריקאיות, הידיעה כי לרגלי ההכנות הפעילות להקמת בית-ספר לתעופה התקשרה ממשלת הלבנון עם 4 מומחים בריטיים, אשר מתנהל אתם מ"מ בענין העסקתם באותו בית-ספר בתורת מדריכים.

עבר-הירדן

אף לקולג' המטה של חיל-האוויר הבריטי המלכותי.

ושוב — נמל האוויר בקלנדיה

עד כמה איטי הנו, לעתים, מהלך הענינים בממלכת עבדאללה — אפשר לראות מן העובדה כי לאחר שבחודש אבגוסט 1949 בושר כבר על הרחבת שדה התעופה בקלנדיה (עטרות), הסמוכה לירושלים, "עד כדי נחיתת מטוסים גדולים, בעלי 4 מנועים" (ראה ב"צורר", ב"מערכות", חוב' ג' ט) — נתבשרנו מחדש, באמצע ינואר, מפי רדיו ראמאללה כי ממשלת עבר-הירדן החליטה עתה להקציב "סכום ידוע" לביצוע של אותה תכנית עצמה; נראה — כי במסגרת הסידורים לקראת "השנה הקדושה".

הקולונל שישאקלי, וכנראה שדרישתו של זה האחרון כי דוקא חורני ישמש במשרה זו (ולא פאיד אטאסי, בנו של הנשיא הישי) — היא שגרמה לעיכובים הרבים להקמת הממשלה. חורני הנו ראש המפלגה החדשה, "סוציאליסטים מושלמים" המר קמת והולכת על ידיו.

הלקראת נמל לטקיה?

לאחר הידיעות המרובות שנתפרסמו מעל עמודי ה"צורר", משך חמשת או ששת השנים האחרונות, בענין התכניות להקמת נמל של מים עמוקים בעיר החוף לטקיה שבצפון סוריה — החלה עתה, כאילה, תכונה ממשית לכך, עם הקצבת הסך של 6 מליון לירות סוריות בשביל עבודות ההכנה לקראת בצוע בנין הנמל. על ערכו שבכות, והסיבות לפיתוחו — ראה בידיעות שב"צורר" בהודמנויות הקודמות הנ"ל.

מוע צבאי ומדיני בין סוריה ללבנון

במצחית השניה של ינואר נערך בקורו של ראש הצבא הסורי, הקולונל אדיב שישאקלי, בלית שני קציני מטה סוריים, בבירות, בשיחה שנערכה עם ראש ממשלת לבנון השתתפו גם וזיר המלחמה הלבנוני, האמיר מג'יד ארלסאן, וראש המטה של צבא לבנון, הקולונל פואד שייבה. כנראה (לפי הידיעות של "רדיו המזרח הקרוב") שבאותן שיחות דנו בעניני מועצה צבאית משותפת לשתי המדינות

תכונה לקראת חיל-אוויר

באמצע דצמבר 1948 נתפרסם באחד מגדולי עתוני קהיר, כי "ממשלת עבר-הירדן החליטה להקים חיל-אוויר מלכותי שלם", אולם לפי ידיעות שנקלטו בחוגי מיניסטרויו החוץ שבעמאן, ואשר נתפרסמו אף הן בעתונות, נראה כי אותם המטוסים שהוזמנו בבריטניה עד למועד הפרסום הקהירי לא היו אלא מהטפוס "אוסטר" בלבד (מגזע ה"פרימוסים" בלשון המקובלת ברחבי מדינת ישראל) ואין להשתכש בהם אלא לאמון ולסיוור וודאי שאין בהם כדי לשמש בסיס לקיומו של חיל-אוויר שלם. עם זאת, מסרו מודיעי העתונים שבעמאן על כך שמספר צעירים עבר-ירדניים נשלחו לבריטניה לאמן בב"ס של ה.ר.א.פ. כטייסים, ומהם, כנראה,

להשתלמות בקולג' מטה בריטי

באמצע חודש דצמבר יצאו שני קצינים של הלגיון הערבי, קפיטן עלי אברנואר וקפיטן מוחמד-בי רויסאן (שניהם שמשו בעבר כנציגים עברי-ירדניים בוועדת שביתת הנשק המעורבת, הישראלית-

ס ע ו ד י ה

עבר-ירדנית) מעמאן בדרכס לבריטניה. הוטל עליהם לעבור חוק למחידים בקולג' של הצבא הבריטי, אשר ימשך שנה ויכשירם למלוי תפקידים אחראיים של קציני מטה.

הבריטיים שבהנהגתו של לורנס. אכן, בלי השתתפותה של עבר הירדן במשא ומתן ובהסכמים, אין לראות כיצד ניתן לבצע סידורים להפעלת הקו דמשק-מדינה אשר אינו פועל זה יותר משלושים שנה.

לפי ידיעות אחרות נפתח בין סוריה לסעודיה גם מר"מ על מלוח בן עשרה מליון לירות, אף הוא למטרות דומות. במועד מאוחר יותר פורסמו ידיעות על כשלונו של מר"מ זה, וסרובו של אבן סעוד (לדברי העתונות המצרית) לאשר את המלוח מבלי שתיתנתן „ערובות בכתב מצד סוריה למדיניות החוץ והפנים שלה ולמשטר הנוכחי“, דבר אשר לא היה בידי חיר הכלכלה הסורי לעשותו. אכן, כנראה שאין ידיעות אלה ממקור מצרי אומרות כי נתבטל אף ענין מלוח ששת מליון הדולרים שהוזכר לעיל. וכבר נודע על הצעדים להוצאתו בסוריה.

בקורו של מפקד-צוי בריטי

באמצע ינואר נערך בקורו של האדמיראל פאנאר, מפקדו של הצי הבריטי בים התיכון ובאיזור תעלת סואץ (העומד לעזוב בקרוב את תפקידו) אצל המלך אבן סעוד. בקור נימוסין זה היה בו כנראה משום הזדמנות לחדוש המגע של חוגים בריטיים צבאיים עם המלך הסעודי, המחדש בזמן האחרון נסיונו (על-ידי מגעו עם סוריה) למדיניות ערבית פעילה, ואשר בדרך כלל עובר הולך בשנים האחרונות יותר ויותר לתחום הקשרים והחשפעה האמריקאיים, הן בכלכלה והן בעניינים מדיניים, ובהכשרת גרעין חיל-האוויר.

ראשי צבא סוריה — כמגע עם ממשלת סעודיה באמצע ינואר נערך בקורה בסעודיה של המשלחת הצבאית הסורית בראשותו של הקול. שישאקלי, אשר בקרה לפני כך בקהיר. נראה כי היו לאותו בקור שתי מגמות: האחת — לברר את האפשרות של קבלת המלוח, בן 6 מליונים דולר, אשר הובטח בשעתו לסוריה ע"י הממשלה הסעודית, אולם בשל חלופי המשטר הסורי לא יצא עדיין לפועל, והצבא הסורי מעונין בו עתה בשביל להשקיעו ברכישת ציוד מלחמה חדיש; השנייה — להדק את היחסים הפוליטיים-הצבאיים עם סעודיה למקרה של התחדדות יחסים עם איוו ארץ שכנה שלישייה, (למעשה — עיראק או עבר-הירדן), בדומה למגמת השיחות שהתנהלו בין סוריה למצרים.

בקורה של המשלחת הצבאית הסורית בערב הסעודית נסתיים, אמנם, בקבלת האשור למתן אותו מלוח. על אף סרובו של הקולונל שישאקלי, עם סיום ביקורו, להשיב האם זה היה הענין אשר נדון ע"י המשלחת במגעה עם ממשלת סעודיה — הרי מיד עם שוב המשלחת לדמשק יצאו משם לג'דה, באותו מטוס סעודי עצמו, מיניסטר הכלכלה הסורי ד"ר מערוב דואלבי, ומנהל המחלקה לעתודות הלאומיות שבמיניסטריון הכספים, ד"ר איזאת טר-בולסי, בשביל להתחום שם על הסכם המלוח. כן עמד ד"ר דואלבי לשאת ולתת, לפי הודעה רשמית, עם שלטונות סעודיה בענין תקונה והפעלת-מחדש של מסילת הברזל החיג'אזית, אשר כל חלקה הדרומי, ממעאן שבעבר-הירדן ועד למדינה, נשאר בחורבנו מאז פגעו בו חבורות הבידואים והחבלנים

ת י מ ן

לפי אותן העדויות נמסר רכב זה בטאיז, העיר השנייה במעלה במדינת תימן.

כידוע, אין העתונות הערבית מקפידה באבחנה שבין מכתית משוריינת ל„טנק“, וביחוד כשהראשונה נרשאת תותח-קל.

מתנת שריון לשליט תימן

לפי עדויות מעדן, בעתונות מצרים, בראשית דצמבר 1949 נמסר ע"י בריטניה מספר (שלא צויין במדויק) של „טנקים ורכב שריון“ לתימן, בתורת „מתנת מאת המלך ג'ורג' לשליטה של תימן“.

מצרים

הבריטים לגבש את הקשר שבין זיונם-מחדש של הכוחות המצריים הלוחמים לבין "קיום יחסים טובים עם בריטניה".

חיל-האוויר המצרי קיבל בזמן האחרון 60 מטוסי קרב מפלטיים חדישים, חד-מנועיים, מסוג "ואמפייר", ומפציצי-קרב "מטאור", דר-מנועיים. מצרים קבלה 6 פרגטים חדישים, ע"י העברתם מתוך הצי הבריטי המלכותי, ואשר צויידה בשנות מלחמת העולם, במגלי צוללות תת-מימיים. זה רק נחתם חוזה בדבר האספקה למצרים של 40 טנקים בריטיים, "צנטוריון", אשר כל אחד מהם — משקלו 60 טון, ומוצב בו תותח, בן 25 ליטראות.

נוסף על אלה קבלה מצרים גם מספר טנקי "שרמן", וסופק לה מספר כלי-רכב כדי הקמת בריגדה משורינית (לפי השגות בריטיות — הרי צריכים אלה להיות כ-150 כלי רכב בקרוב). עדיין נמשך משא ומתן בענין הרכישה ע"י מצרים בבריטניה של מספר מפציצי "ליברטור" אמריקאיים, שצויידו מחדש. כידוע, אלה הם מפציצים שהופעלו לשליחויות הפ"צה מרוחקות במלחמת העולם, הן מעל פני גרמניה והן במדבר המערבי ואף למעיינות הנפט שבזומביה, מבסיסים שבדרום מזרחו של הים-התיכון (בארץ-ישראל ובמצרים). זהו הציון הראשון לנסיון של השגת מפציצים ארוכי טווח ע"י מצרים, ויש עוד לחכות לאשורים נוספים לדיוקה של הידיעה, אשר למספר מטוסי המפלט שצויין לעיל — הרי הוא מזדהה, בעצם, עם ציוני עתונות אחרים אשר הובאו בחוברת הקודמת של "מערכות".

ההשקפה אשר מבטאים אותה מומחי משרד המלחמה הבריטי הנה כי כוח צבאי-מצרי חדש זה, המוקם והולך בעזרת הצידוד החדש, ואשר הוא כוח ממוכן במידה מאד ניכרת — הנה, בעיקרו, בעל אופי הגנתי. הנה תלוי לחלוטין בבריטניה, בחוגים לונדוניים אלה מציינים כי חיל כוה, במקרה של פעולות איבה, יהיה נזקק לאחוז תחלופת גבוהה הרבה יותר, ולסידורי תקון ובדק רבים יותר, מאשר כוח שמידת מכוננו פחותה — והרי אין כל אלה עומדים לרשותה של מצרים בזמן הנוכחי. אכן, רבים התירוצים באוצרם של המתרצים.

ועוד נמוק: החזקתו של הצבא החדש, משיגובש בדמות יחידה יעילה זו, תהיה תלויה כליל באספקה ממקור בריטי (תחמושת, חלקי חלוף ועוד) — באופן כזה יונח היסוד לקשרים אנגלר-מצריים מהדקים יותר.

תמורות בהנהגת הכוחות המזוינים

עם עלייתה לשלטון, בתודש ינואר, של ממשלת הווארד — חלו שני שינויים בהנהגת כוחותיה המזוינים של מצרים: האחת — אישית, והשניה — במבנה. מיניסטר המלחמה הקודם, מוחמד הידר פחה, אשר שימש במשרה זו בכל ממשלות מצרים, מאז הודח הווארד משלטון בסתו 1944, הוחלף עתה במוסטפה נוסראת ביי, איש מפלגת הווארד אשר שימש בממשלה הווארדית האחרונה ב-1944 בתפקיד מיניסטר החקלאות.

הידר פחה, על אף שרותו הממושך במיניסטרויות המלחמה, ועל אף תוארו הצבאי אשר הוענק לו (עתה הנה דרגתו זו של "פריק", אשר יש ומתרחמים אותה "גנרל", ויש — "לויט-גנרל") איננו איש 'צבא לפי מקצועו כי אם שימש בעבר בתפקידים ראשיים בעניני משטרה ובתי-סוהר. והוא אשר נקבע עתה על ידי הממשלה החדשה — וזהו השנוי שבמבנה הנהגת הכוחות המזוינים המצריים — לשמש מפקדו של הצבא. משרה כזו, של מצביא כללי, לא היתה קיימת עד כה במצרים, והמנוי של אפס-מיניסטר לא-ווארדי לשמש בה נראה כנסיון להחדיר את חדו של ה"טריז" ביחסים שבין המלך לצבא במצרים. עצם קיומה של משרת מפקד הצבא, האחראי ישירות בפני וזיר-המלחמה, יש בה כדי לאפשר לממשלה שליטה ממשית יותר על הצבא ועל חבר הקצינים. מנויו של לא-ווארדי ממתיק, כאילו, את העוקץ שבהכנסת "טריז" כוה בין המלך לצבא. עם זאת, כפיפותו למיניסטר איש-הווארד נועדה להבטיח למפ"לגה השלטת את פיקוחה הממשי. ימים יבואו יזכירו האם קלע הסדור למטרה. בינתיים, נשאר קרוב להגה ההנהגה האיש אשר בתור וזיר המלחמה גם היה אחראי לפעולות המצרים ב-49'1948 בדרום ארץ-ישראל, אך גם ספג את לקח אותם החדשים — הן לקח האזהרה, והן לקח הנסיון.

עוד לתכונת ההתגוננות

הערות שיש בהן ענין לתשלובת ההשפעה המדינית והאספקה הצבאית, ביחסים שבין בריטניה למצרים, היו כלולות בכתבה לונדונית, מאת ג'ון קמחי, באמצע תודש ינואר. המדיניות הבריטית במצרים, לדבריו, הנה בזמן האחרון שנונה ופשוטה גם יחד: לאחר שהביאו לידי צרופם מחדש של המלך — מזה, ושל — תווארדיים מזה, החלו

ספינות המלחמה החדשות של מצרים

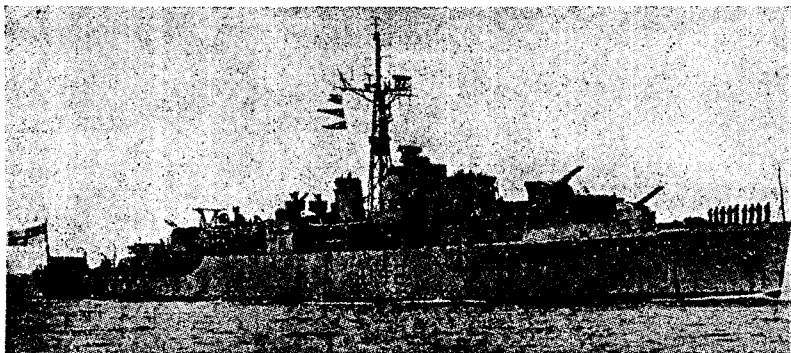
בשלהי 1949 צורפו אל צייה של מצרים שש ספינות אשר נרכשו מבריטניה, ואשר נמנו בעבר על צי המלחמה הבריטי. רובן נמנות על סוג ה"פריגטות" — שם כללי אשר ניתן עתה לכמה סוגים ובני-סוגים של ספינות קלות אשר נודעו בשנים קודמות כ"ספינות-פטרול", "ספינות-לווי", ואהדות מהן — אף כ"סלופים"; השם עצמו כרוך בוכרונות של ה"פריגטות" מתקופת הזוהר של צי המפרשים במאה ה-18, אשר מלאו אז את התפקיד שממלאות הסיירות בצי מאז סוף המאה ה-19. רק אחת מהספינות שנמכרו למצרים השתייכה בשעתה על סוג ספינות שכונה "אניות משהיח"; אמנם, מהקלות שבאניות המשחת הבריטיות שבדורנו. להלן, ניתנים כמה פרטים, להערכתן ולויהוין של ספינות אלה, לסוגיהן:

* *

הספינה בעלת עצמת האש הרבה ביותר בין אלו שנמסרו למצרים — ואשר כנראה שתהיה גם, "אנית הדגל" של הצי המצרי — הנה ה"סלופ", "וימברל" ("Wimberl") הנמנית על הסוג של "ברבור שחור" ("Black Swan") ונבנתה ב-1942. היא ספינת-אחות לסלופ "אמתיסט" שנתפרסמה בכל העולם מאז הרפתקאותיו בנהר ינגטצה, ב-1949, מקום בו נתקע בשרטון והורעש קשות ע"י סוללות צבא ממשלת פקינג, עד שעלה בידיו לחמוק

ס'פוט - ברבור שחור
"BLACK-SWAN" Class

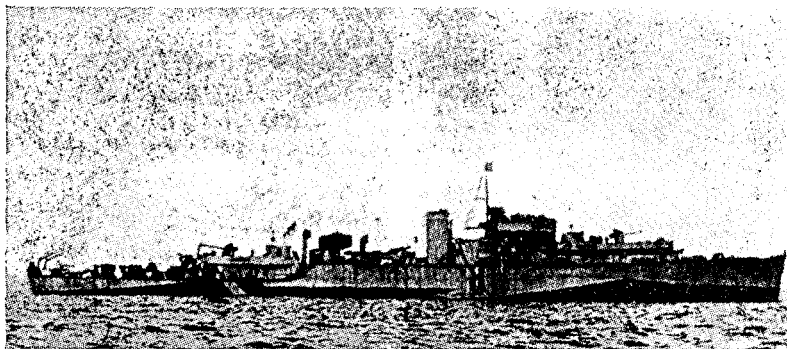

באישון לילה. אם כי הנה גדולה מ"מנדיפ" (1250 טון קבולה, כ-91 מטר ארכה, כ-11½ רהבה), הרי גם איננה נזקקת למים עמוקים ביותר ("משקעה" הוא 2½ מטר), ועל כן הופעלו אחיותיה תכופות בנהרות סין. עיקר כוחה — בששה תותחי 4 האינש אשר לה; ובצדן של אילו יש לה, בתור חמוש-משנה, עשרה כלי-יריה קטנים יותר, בעיקר למתן אש אנטי-מטוסי, או אל ספינות-מנוע מהירות של האויב. לעומת זה הנה איטית יותר, ומהירותה התקינה — 19½ קשר. הצות הרגיל — 180-190 איש.

שלוש מן הספינות החדשות נמנו על פריגטות מסוג ה"נהרות", אשר נבנו ברובן בארה"ב בשנות 1941-4. שמותיהן היו: "אסק" ("USK"), "אקס" ("EXE") ו"ניח" ("NITH"). ספינות אלה — בית קיבולן 1445 טון, אורכן כ־92 מטר, רחבן כ־11 מטר ו"משקען" — כ־3.7 מטר. חימושן הראשי — 2 תותחי

סִיפּוֹט - נַהְרוֹת
"RIVER" Class

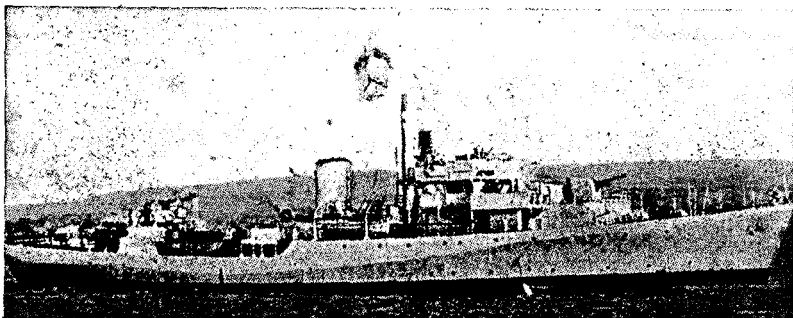

4 אינטש, וכחימוש־משני להן — 8 תותחים קטנים יותר, בנקודות השונות של האניה המתאימות ביותר לצורך הדיפת התקפות מטוסים או סירות־טורפדו הנעות על פני הים. הצות המשוער כ־150 איש.

**

הקורבטה "מאלו" ("Mallow") נמנתה על סוג ה"פרחים" של קורבטות בריטיות שנבנו ב־1940-41. כנסיון הראשון למצוא מענה לסכנת הצוללות, שכנגדה העמידה בריטניה מספר רב של ספינות לווי, אם גם קטנות וחלשות יותר.

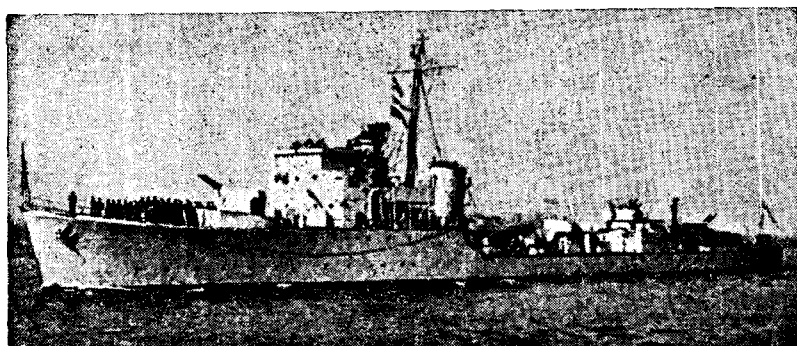
סִיפּוֹט - פְּרַחִים
"FLOWER" Class

בית קיבולן של ספינות אלה — 925 טון (ויש — הקרובות כנראה יותר אל אף טון). אורכן — קרוב ל־65 מטר, ורחבן — לא פחות מ־10 מטר. חימושן היה — תותח 4 אינטש אחד וארבעת תותחים קטנים יותר. ידוע כי מהירותן הגיעה בקושי ל־20 קשר. הצות שבהן מנה מ־78 — עד 85 איש.

האניה „מנדיף“ הבריטית (אשר קיבלה כבר את השם המצרי „מוחמד-עלי“) היא אותה ספינה אשר נחשבה בצי הבריטי על אניות המשחית. היא משתייכת לאניות המשחית הבריטיות מסוג „להקות-הציד“, הקל, אשר נבנו בשנות 42–1940, במספר של קרוב ל-100, למען ספק את הצרכים הרבים של מלחמת הים ואבטחת הספנות, ונקראו על שם להקות-כלבים נודעות לציד שועלים. זה הספורט המסורתי של המעמדות המיוחסים בחבלי הכפר בבריטניה. על אף הפרשים ידועים, בין אחת לרעותה, כמבנה, מהירות וחימוש, הרי בית-קיבולן הוא מ-900 ועד לקרוב ל-1000 טון. אורכן הוא בערך כ-85 מטרים, רחבן במרכזו הוא כ-9½ מטר, העומק — מקרה-מים ועד לתחתית — קרוב ל-2½ מטר. ה„משקע“ המועט הזה עושה אותן למתאימות ביותר למים רדודים, ולשיט בנהרות. עצמת המכונות — למעלה מ-19.000 כוחות-סוס. מהירותן התקינה, בשעת

טיפוס „להקות-הציד“
"HUNT- Class"

ניסויים — 27½ „קשר“, אולם ביכולתן להגיע ל-30 „קשר“, ואף למעלה מזה, בשעת חרום. לפי תאור אחד — ספינות ארוכות, כחושות-מבנה אילו, נושאות 4 תותחים בני 4 אינש, וכן תותח „פום-פום“ רב-קנים. חימושן הראשי (דהיינו, התותחים הכבדים יותר, בני 4 האינש) מוצב בתוך תאי תותחים המוגנים היטב בפני אש-אויבת ומצוידים ב„מגיני-רסיסים“, להפחית את פגיעת רסיסי הפגזים בצוהי התותחים. עם זאת הרי נשקן העיקרי הנו הטורפדו, שפגיעתו רבת-מחץ. כרגיל — 4 צנורות-שיגור לספינה בעלי קוטר 21". התותח בן 4 האינש הנו כל-יורה, בעל עצמה רבה מאד לעומת גדלו, ויש בו יותר מכדי להשתוות בלבד לטיפוס התותח בן 4.7 אינש, שהיה מקובל באניות משחית בריטיות מן הישנות יותר. הוא יורה פגז בן 31 ליטראות (כ-14½ ק"ג). צות תותח מאומן היטב יכול לירות עד ל-18 פגזים לדקה. בהילת וכלי יריה זה הנו אבטומטי: האבטומטי הראשון מקוטר זה.

„מנדיף“ היתה אחת הראשונות מבנות סוגה (נבנתה ב-1940), ועל כן לא נכללו בה כמה שיפורים מן השנים המאוחרות יותר. מספר מדהפיה — שנים, הצות הרגיל — כ-140 איש.

***

רצוף לזה ניתנות: א. תמונות-צילום, וב. צלליות — של כל סוג וסוג, אשר אליהם מתיחסות ספינותיה החדשות של מצרים, המתבונן יוכל להבחין ולזהות בעצמו את הקיום האופייניים של הספינות מכל סוג ואת חלוקת החימוש העיקרי על פניהן.

הארגוני של מיצר" הנמצא באמבאבה, כ־5 ק"מ ממרכזה של קהיר, על גדת המזרח של הנילוס. לאולפן זה באים להשתלם בטיס צעירים מערב הסעודית ותימן, מלבנון, סוריה, עבר-הירדן ועירק, וכן מאיראן. כמובן שרבים הם המצרים בין תלמידיו של המכון. יצוין כי אחד המדריכים בו הנה צעירה מצריה — מדריכה-אשה יחידה לטיס במזרח התיכון. מתלמידי המכון מקצתם עוסקים אחר-כך בטיס כמשלוח-ידי, מהם היו לקצינים בחילות-האוויר הערביים השונים ומהם נעשו לטייסים מסחריים ב"חברת האוויר מיצר" או ב"קוי האוויר הערביים-הסעודיים", או קציני-בקרה בנמלי האוויר האזרחיים הרבים הפזורים על פני המזרח התיכון; ואלו אחרים עוסקים בטיס ככלוי זמן בלבד.

את מכון הטיס מנהל "גרוף-קפיטן" (דרגת-אוויר המקבילה לקולונל בצבא) עזיז אזאת. לימינו עומדים מדריך ראשי ומנהנדס ראשי וצוות מדריכים. כל אלה קבלו את אמונם באנגליה.

שדה האוויר באמבאבה מצויד היטב ומקוים ברמה חדישה. זהו מנגנון-טיס מלא, בחינת "חי הנושא את עצמו", עם מגדל בקרה, מוסכים ואספקת-חשמל משלו, אספקת מים, סדנאות, בית-מועדון ומשרדים. תקונים ובדק המטוסים מבוצעים ע"י מהנדסים ומכונאים ערביים צעירים.

סדורים עם בריטניה לאמון גייסות

לפי מקורות מצריים בלונדון (אשר עליהם הסתמכו כתבות מאת ג. קמחי, במחצית השניה של דצמבר), נקבעו סדורים בין בריטניה למצרים בענין מתן האמון ל-2000 קציני וחילי של הצבא וחיל-האוויר המצריים. האמון צריך להנתן להם במיוחד בשמוש בציד-מלחמה מסוגים חדשים, ובצדו אמון טקטי בהפעלת כלים אלה. ההנחה הראשונה הייתה כי האמונים ייערכו בבריטניה, ואולם בשל שקולים מצריים פוליטיים-פנימיים גברה הגטיה לכך כי ייערכו בקפריסין, או אולי בבסיסים בריטיים אחרים במזרח-התיכון. באם מדויקות הידיעות האלה, הרי שהציון הסתום "מקומות אחרים במזרח-התיכון" עשוי להתפרש או בקפריסין או בחוץ-למדינה בה חיל-כבוש בריטי, או באזור הבריטי שלאורך תעלת סואץ (אם כי שקולים נכבדים מעוררים ספק לגבי פרוש אחרון זה). הסברות בענין מקום אמונים אפשרי במזרח-התיכון מחוץ לקפריסין — נעשות למענינות במיוחד, לאחר ששלטונות קפריסין הודיעו, כי אין כל סדור לבצועה של חבנית מעין זו בתחומי האי.

מקורות בריטיים צבאיים — עשה שהם מביעים יחסם אל החששות והמחאות שבוטאו בומן האחרון בארצות הברית ובישראל, בשל האפשרות כי צבא מצרי כזה יתכן כי יחדש את המלחמה נגד ישראל — מציינים כי "אין בריטניה אוילית עד כדי כך שתצייד את מצרים בצבא בעל צביון תוקפני אשר אפשר לו כי יפעילוהו נגד ישראל — או, דבר המתקבל יותר על הדעת, לצורך הקמת ריבונות מצרית על ארץ סודאן". והרי מטרה אחרונה זאת, לדעת הבריטים, מענינת את מצרים הרבה יותר מאשר חדושה של מלחמה נגד ישראל. אכן, הענין הוא ענין. אך ההזדמנות יכולה להיראות מצד אחר...

אמון עובדיית-חמושת

בחודש דצמבר נודע על כך שמצרים, לרגלי תהליך פתוחה של תרומת זין בתוכה, עומדת לשלוח — לדברי העתונות המצרית, — כ-2000 איש בשביל התאמנות בארצות-החוץ. אנשים אלה יאומנו "תוך כדי עבודה" במפעלי חרושת ותעשייה כבדה בצרפת, בלגיה, אוסטריה ושבדיה. בינתיים קבלו על עצמן הפירמות הזרות, אשר נחתמו אתן חוזים בענין הקמת מפעלי-חמוש במצרים, לספק את הפועלים המומחים הזרים הנחוצים. אולם אלה יוחלפו בהדרגה — שוב לדברי העתונות המצרית — משיאומנו מצריים למלוית-תפקידיהם.

יתכן שברשימת מקומות ההתאמנות הללו יש לראות ציון גם לקשרי אספקה בין מצרים לאותם המפעלים המוכנים לסייע בהכשרת עובדי חמוש מצריים. וכבר הוזכרו במדור זה הקשרים הקמים מתוך כך בין מצרים לשבדיה, וידועים הקשרים הקיימים עם בריטניה, המתבטאים ביחוד באמון עובדים לטפול במטוסים מתוצרת בריטית.

איסור הוצאת ציוד מלחמה

בימי דצמבר האחרונים נתפרסמה הודעה מטעם ממשלת מצרים המטילה אסור על הוצאת כל ציוד צבאי ממצרים לתורכיה, ליון (כולל רודוס) ולאיי סליה. האסור נומק ברצון למנוע אפשרות של העברת עודף כזה, בדרך מסחרית, לישראל. כן הוטל התנאי, לגבי הוצאת ציוד מלחמה למדינות צרבות, כי ישמש רק לצרכי הגנתה היא של אותה מדינה ולא יועבר אחר-כך לשום מדינה אחרת.

בית-ספר לטיס

כתבו של רויטר בקהיר פרסם, בדצמבר 1949, תאור קצר של פעולות בית-ספר לטיס (חפכח).

מפציצי ר. א. פ. לבסיסים המצריים

בראשית ינואר המריא סקודרון של מפציצים בריטיים אל הבסיסים שבאזור תעלת סואץ. הם נועדו לבצע פעולות אמן והתנסות משותפות. במשך אחדש ימים, בשתוף עם מטוסים של חיל-האוויר שבמזרח התיכון. בהתאם להודעת מיניסטר האוויר

הבריטי, צעד זה הנו חלק של תכנית בריטית המכוונת להגברת עצמת האוויר במזרח התיכון. הפעם מדובר ב-12 מפציצים, בעלי צוה"טים של 97 איש, וכן צוותת-קרקע, לשמש את המטוסים בשדה הבסיס שלהם, שלופה.

ק פ ר י ס י ן

חיל-המצב הבריטי

לפי הידיעות על הרכבו של חיל-המצב הבריטי שבאי, אשר נתפרסמו בזמן האחרון, נראה כי היקפו אינו רב, אולם הוא ערוך ועשוי לקראת האפשרות של הרחבה מהירה וגמישה, בבוא שעת הצורך. חונה באי רק גודד רגלים בריטי שלם אחד („לויאל רגימנט“), והובאו פלגות מגודד אחר („חיל הרגלים הקל של אוכספורד ובקינגהם“), מהמחוזות החונים ביוון, — ויתכן כי יושלם. כן כולל חיל-המצב „בטליון-מטה“ — דהיינו יחידת-מטה העשויה לשמש צרכים של פקוד רב-היקף פי כמה יותר — וכן יחידה גדולה מאד של שרותי אלוט. בסך הכל מעריכים את מספר הגייסות הבריטיים שבאי (כנראה — מבלי לכלול בזה את חיל-האוויר ואת מתקני החוף המצומצמים של הצי) ב-3000 איש בערך, אשר

נראה כי ארגונם הנוכחי הוא כמעין-בריגדה, אך הרכבם כפי שכבר צויין, חורג בכמה מחלקיו הרחק מתחומה של בריגדה תקינה. יש לזכור כי לפני כמה חדשים הוכרו על הקמתו מחדש של „רגימנט קפריסין“, מילידי האי, אשר נתקיים בשנות מלחמת העולם, ואשר עיקרו מוקדש עתה להגנה אנטי-מטוסית. בידיעות שונות על תקן הרגימנט דובר על חיולם של אלף או אלפים מתנדבים. דמותה של קפריסין, לפי אלה, היא של בסיס-שבכוה לשלושת הכוחות-הלוחמים המשרי לבים במזרחו של הים-התיכון — ואשר יפותח באם יידרש הדבר. אכן, כל אלה אינם כוללים את ההתענינות של ארצות הברית בשנה האחרונה בפתוח אפשרויות התעופה שבאי.

צבא-הגנה לישראל / הוצאת „מערכות“

„חכמת המלחמה“

לסון טוס

בסדרה „ספרי מופת צבאיים“

לאנשי צבא ולמנוי „מערכות“ ניתנת הנחה במחיר

תקוני טעות בחוברת סי

במבצע יואב שבחברת סי, נפלו שגיאות דפוס רבות, רצ"ב תקוני-טעות של השגיאות הגסות ביותר, העלולות להכביר על הבנת האור המבצע:

עמוד	טור	שורה	
31	שמאל	11	מלמטה יש להשמיט "עוד מה"
"	ימין	1	יש לקרוא "5½" במקום "2½"
32	"	6	הושמטה השורה: "על אף היותה מרוחקת 8 ק"מ בלבד מעמודי-נו"
"	"	16	במקום "מס" צ"ל "בעמ' 33"
34	"	6	הושמטה השורה: גיה בפצצות כבדות, כשעתים מאוחר יותר בשעה
"	"	20	במקום "מס" צ"ל "בעמ' זה"
35	"	12	במקום "מערב" צ"ל "מארב"
"	"	4	במקום 7.10 צ"ל 17.10
36	"	8	יש להשמיט "של אפיסבמצב"
"	"	21	נשמט בסוף השורה: "מנות המזון שלו"
"	"	7	נשמט בסוף השורה: "להתקפה"
37	שמאל	2	במקום "מונראר" צ"ל "מונתאר"
38	ימין		הערה 2 נכנסת כמאמר מוסגר להערה 1, בשורתה השנית מלמעלה, לאחר "ורגלים"
39	"	18	במקום "משקל" צ"ל "מריכו"
"	"	27	במקום "האם" צ"ל "האש"
"	"	30	שורה זו צריכה לבוא לאחר השורה שלאחריה
40	"	13	במקום 19.10 צ"ל 18.10
"	"		מתחת למפה נפלה שורה: "המלבנים מסמנים את המשלטים שנכבשו בשלב זה של הפעילות"
45	"		התוחח שבתמונה הוא דו-לטרון, ולא בן שש לטראות
48	שמאל	9	לאחר "ימצאו אותה" יש להוסיף "שעה"

בנין

חברה ארץ-ישראלית אפריקה לבטוח בע"מ

כל עסקי בטוח

תל-אביב

חיפה

ירושלים

תעשיית ארג ישראלית בע"מ

יצרני אריגי צמר מובחרים
לבגדי גברים, גברות וילדים

בית החרושת: בני-ברק, מרכז המקסמיל

המשרד: תל-אביב, רח' נחלת-בנימין 58
טלפון 5679

**בנק
א"י לדיסקונט
בע"מ**

תל-אביב ירושלים יפו

★

הון נפרע ורזרבות:
1.062.000 ל"י

★

כל עסקי בנק

תלמה

לתאבון

מיוז

סלם מיוז

מיץ תלמה

בנקרס אנד טריידרס

חברה לבטוח בע"מ

המשרד הראשי: סידני, אוסטרליה

עוסקת בכל ענפי הבטוח

אש - ימי - תאונות

באריכה ראשיים בישראל:

חברת אינסורנציונל

תל-אביב, רחוב אלנבי 111 • ת.ד. 2558 • טלפון 5119

סניף: רחוב הרצל 9 — טלפון 5119

אברהם ברך אחסנים סכניים א"י בע"מ

רחוב הגדוד העברי 14, תל אביב • טלפון 3349

מפיצים ראשיים לישראל של:

מסכי כדורים וגלילים: "טימקן", "פישר", "מ.ה.פ."
מנועי דיזל: "הרקולס"
שרשראות גלילים: "ריאמונד"
מכונות לעבוד מתכת. — מכונות לעבוד עץ
אינסטלציה למרנסמיסיות, וציוד בית חרושת

דב גלזר בע"מ

אזור התעשייה החדש

בית חרושת לעורות. פתח תקוה

תל אביב, רחוב הגליל 4

"החייל"

חרושת טקסטיל בע"מ

תל אביב

מל. 5850

רח' סקוה ישראל 25

מייצר:

כל מיני אריגי כותנה וצמר

המכירה ע"י

המשביר המרכזי

חיפה

תל אביב

תאודור הובר

אריגת צמר

תל אביב, רחוב מזרחי ב' 67

מלפון 4160

„ארוגאיי“

חרשת אריגים
ארץ-ישראלית
בע"מ

המשרד: רח' הרצל 18

חל-אביב, ר' מורח' ב' 51
פוח ר' התעשייה
מבט דאד 569 טלפון 3085

פסקו

חברת חשמל בע"מ

המשרד הראשי והמחסנים:

חל-אביב, רחוב גרוזנברג 31, טלפון 3043
ת. ד. 466 / כתובת למברקים: פסקו חל-אביב

דודי חשמל, מנהלים חשמליים
תנורי חשמל למשרדים
כידים חשמליים, דודי כביסה
וכל מיני כלים חשמליים

חברת
אדרת
בע"מ

מטוית צמד סרוק
וביחיד לאריגה

הרצליה ב'

חפעלי
אגדל צדק לסיד וחצץ

בע"מ
המשרד: חל-אביב רחוב יהודה הלוי 43 ק.
טל. 3077

סיד דגבים
חצץ בנל גדל

בית חרושת לטריקו

„לבנון“

יחזקאל ניבויים

תל-אביב, רח' הראל 26 ק' בי

NATIONAL

קופות רושמות
מכונות סיכום

מכונות להנהלת חשבונות ומיון

! א. מיטווק ובניו
בע"מ

מ"א, רח' בלפור 1, פנת אלנבי, סל. 2140

השרות הידוע

לקסול-טראובור

בית-חרושת לסריגה

תל-אביב

רחוב יהודה חלוי 15

ישראל חבס ובניו
בע"מ

תל-אביב, רחוב נחלת-בנימין 81

מלפון 2091

ת.ד. 619

בית-מסחר לעורות
וצרכי סנדלרות
הותיק ביותר בארץ

החברה המזרחית למחסני ערובה, בע"מ

THE LEVANT BONDED WAREHOUSES COMPANY, LTD.

המשרד הראשי: חיפה, ת.ד. 36 — טלפון 4376/8
 סניפים בתל-אביב: רחוב אלנבי 117, תבית הכחול, טלפון 4674/5
 וביפו: על יד הכניסה לנמל — טלפון 80460

• מחסנאות, חובלה, עמילות מכס •
 WAREHOUSING, CUSTOMS CLEARING,
 FORWARDING, SHIPPING, TRANSPORT

אביזר בע"מ

חברה לייצור חלקי חלוף למכוניות

תל-אביב

רחוב מקוה ישראל 18
 ח.ד. 1567 טל. 5789

ש. י. טיץ בע"מ

ביחיר לאריגת תווים
 וסרטים עדינים

בני-ברק מרכז תעשיית הטקסטיל

ת.ד. תל-אביב 5016
 טלפון תל-אביב 7147

מהנדסים
 חשמלאים

שפירא טירולר ושות'

תל-אביב, רחוב מקוה-ישראל 18, טלפון 3667

★
 תיכנון וביצוע

של מתקני חשמל לאור וכוה, טלפונים וסיגנליוזיה

- למפעלי תעשייה, מחנות, בת-יחולים
- בת-ימלוח, תיאטרונים ובת-ריקולנוע

★
 חספקת מכונות, מכשירי חשמל ומכונות קולנוע

★
 ייעוץ עדיכת תקציבים, שרות ופקוח

חנוך שפיגל

בע"מ

תל-אביב, רחוב מזרחי ב' 56, טלפון 4374

א ר י ג ת
ב ר י מ
ת ע ש י ת
א ה ל י מ

א. קולודני

חמרי בן

תל-אביב, דרך יפו 37, טלפון 2483
ירושלים, דרך אנריפס, טלפון 5386

בית הרושת למריקו זפרינגה

„נדין“
ש. נויפלד ושות'

תל-אביב

משרד: רחוב מרכז מסחרי 23

„צלקטקס“

בע"מ

בית הרושת לארינגה

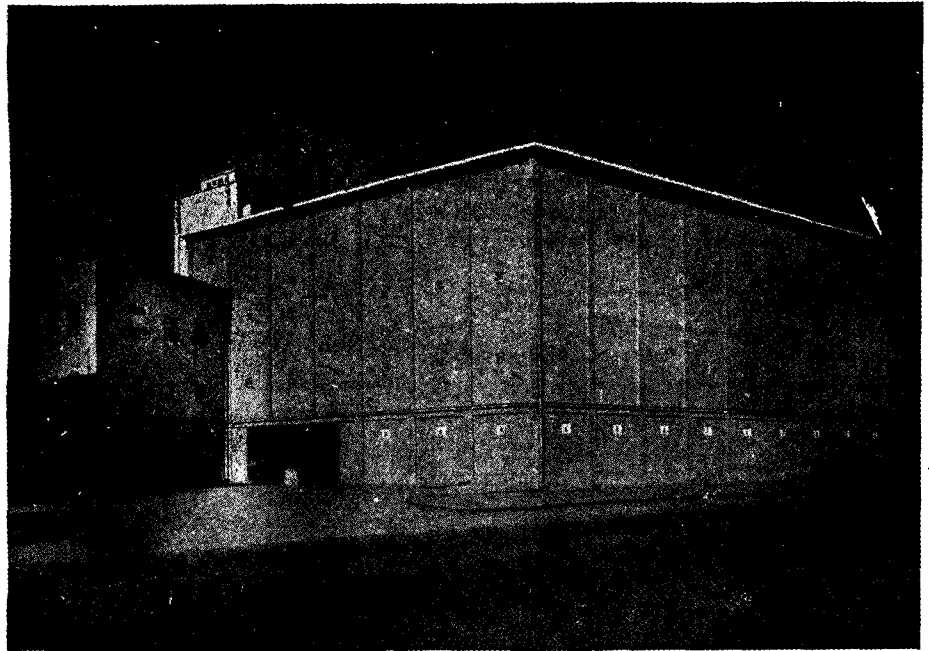
תל-אביב

רחוב עובדיה 18 = טלפון 80554

מברקים: „צלקטקס“ תל-אביב

החברה הארץ־ישראלית לקרור והספקה בע"מ

היבואנים הגדולים ביותר של מזונות קפואים לארץ.
מחסני הקרור המשוכללים ביותר במזרח הקרוב.

נשר
ע"י ביח"ר למלט "נשר"
ת.ד. 1409

חיפה
רחוב הנמל
70. 4541
ת.ד. 1409

תל־אביב
דרך פתח תקוה 23
318. 4316
ת.ד. 318

חברה א"י לחוטי-חשמל בע"מ

מלפונים: 7191/2 & 2936

חיפה, ת.ד. 443

חוטי־חשמל וכבלים

חוט כפוף שטוח
שזור ופנדל
חוט־אנטנה מבודד
חוט־פעמון

חוט מבודד פנים
חיצוני
כבל־גומי שטוח
עגול

בקרוב גם חוטים פלסטיים מוצרי־גומי

אסימות
חסימות וכו'

צינורות־מים וגז
סדינים וגליונות

„המגפר“ בע"מ

בית חרושת למוצרי גומי

המשרד הראשי ובית-החרושת:

מפרץ חיפה, ת. ד. חיפה 1335, טלפון 7218

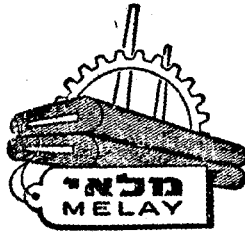
סניפים:

תל-אביב, רחוב הגליל 9, מל. תחנת

האוטובוסים המרכזית.

חיפה, רחוב אלנבי 14, טלפון 2195

נעלי התעמלות — נעלי בית — נעלי רחוב — צנורות גומי וצנורות פלסטיקה — סוליות ועקבים מגומי — חלקי מכוניות — מוצרי אבוניט — סרטים נעים — ציוד טכני — חרוש צמיגים

מלאי בע"מ

מרכז לשווק אדיגי ישראל

„בית הסוחרים“, דרך יפו תל-אביב, פ.
טלפון 5790

אליעזר סקר בע"מ

חגרי בנין והספקה מכנית

ציוד להשקאה והספקת מים

רחובות
רחוב הרצל
261 .70

מכרית
רחוב הגליל
28 .70

חיפה
רחוב המלכים 33
4428/9 .70

נוסד בשנת 1918

ה ס ה

חברה ארץ-ישראלית לאחריות בע"מ

חברת הביטוח הגדולה בארץ

6.000.000.- ל"י	סכום הביטוח (ח"מ)
1.335.000.- ל"י	ההכנסה הכללית (1949) (כולל ביטוח לשעת חרום)
1.270.000.- ל"י	הון וקרנות

ת.ד. 805   טלפון 4431/2   ח'אביב רחוב לילינבלום 44   ה ס ר כ ו

יהודה חברה לבטוח בע"מ

חברת הביטוח הותיקה בארץ

סדה בשנת 1922

המשרד הראשי: רחוב אלנבי 120 תל-אביב

ציון חברה לבטוח בע"מ

כל עסקי בטוח

תל-אביב

ח'פ'ה

ירושלים

"פלך"

חברה לטקסטיל בע"מ

מטויה

הכתובת:

דרך פתח תקוה פינת דרך תל-לטיניסקי
ת. ד. 68 דמתגן טלפון 7253

ג. פקד בע"מ

חמדי בנין ואינסטלציה -
עצים - ברזל ופחים לתעשייה

תל-אביב. רחוב השדון 17

ת. ד. 1101

טל. 3235

נתניה בית ענבר בע"מ

טלפון 34

**החברה הארצישראלית המרכזית
למסחר והשקעות בע"מ**

הון המניות: - 1,040,000 ל"י

נוסדה ע"י

**החברה המאוחדת לצנורות ולמסחר ותעשיה בע"מ
מחסני ברזל בע"מ   מחסני עצים בע"מ**

מפיצים כלליים של

**חוצרת מפעלי אלט פורטלנד א", נשר" בע"מ
ובתי יציקה, וולקו" בע"מ**

„ ל ו ד ז י ה ”

חברה לטקסטיל בע"מ

חולון
טל. 80817

תל-אביב
טלפון 3639

מיצרת סחורה מטיב משובח

לבני טריקו

גרבים

בגדי תי וקוח

לבני משי

בנק הפועלים

בערבון מוגבל

טלפון 4297 - 4296

תל-אביב

תבת דאר 27

הון המניות והרזרבות

550.000 ל"י

מנהל עסקי בנק לכל ענפיהם

ל. גליקמן בע"מ

חמרי בנין וסניטריים

צנורות להשקאה ופיטינגים.

פחים, מודדי מים.

כל מיני כרזלים וכו'

ח פ ה
ת. ד. 52, 70, 172

ירושלים
ת. ד. 637, 70, 3118

תל אביב
ת.ד. 317, 70, 4455*6

צבא הגנה לישראל הוצאת "מערכות"

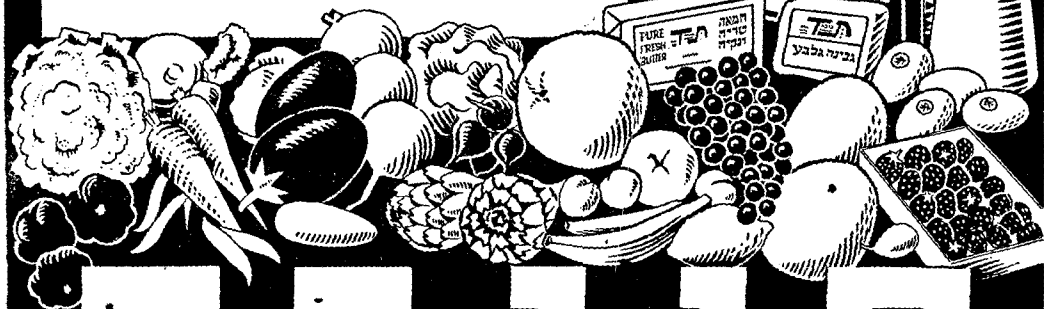
ספרים שיצאו בהוצאת "מערכות"

ונתנים בהנחה מיוחדת לאנשי צבא:

מחיר רגיל	הנחה	מורשת גבורה
1.500 ל"י	1.000 ג"י	פרקי עוז מספרות ישראל ליקט זרובבל גלעד. דברי מבוא נ. שזר
0.600 "	0.450 "	צבאות הערבים מדורנו על רקע עמיהם ומדינותיהם. מאת אגרא
0.200 "	0.175 "	מגילת העיר העתיקה יומן המצור והקרבת של ירושלים העתיקה מאת עדינה
מועוועעביון		
0.650 "	0.500 "	א. עדות המערכה. מאת רביסרן א. טמיר ב. לוחמים בתל, מאת א. אופק דברי הקדמה רביאלוף י. ידין
0.600 "	0.380 "	דרך המחנות לארץ ישראל מאת י. פ. סטון, עברית ב. גלאי
0.250 "	0.200 "	מורשת תלחי פרשת הגנת תלחי. המלכה"ד ג. ריבלין
0.350 "	0.275 "	תותחים על הסניו רשימות תוחזן עברי. מאת א. עמיהוד
בעמרה הקרמית		
0.200 "	0.175 "	מבחר סיפורים מן המערכה המלכה"ד אפרים תלמי
מבצע "נחשון"		
0.130 "	0.100 "	המערכה לפתיחת הדרך לירושלים המצודה בקדמת הנגרת (עין-גב במערכה)
1.400 "	0.950 "	ערך רביסרן ד. כרמון דברי מבוא ד. בן-גוריון
הטיבת הנגב במערכה		
1.000 "	0.750 "	קורותיה וקרבותיה של הטיבת פלמ"ח
בכל מאורם		
0.320 "	0.250 "	מעשים למזפת במלחמת ישראל ליקט יהושע בר-יוסף

מחסני המכירה הראשיים של שק"ם מספקים ספרים אלה לכל סניפי שק"ם ביהודות
פנה לשק"ם ביהודתך על מנת שישפך לך את הספרים שהנך מעונין לרכוש.

תנובה -
המכסיר הראשי
להספקת
תוצרת חקלאית
במדינה

תנובה